

ARBETSSTATISTIK II.

UNDERSÖKNING AF TOBAKSINDUSTRIEN I SVERIGE

PÅ UPPDRAG AF KONGL. KOMMERSKOLLEGIUM OCH
UNDER DESS ÖFVERINSEENDE VERKSTÅLD

AF

HENNING ELMQUIST

INLEDNING TILL

Arbetsstatistik. A / utgifven af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1899- 1912

Täckningsår: [1]-10

I serien Arbetsstatistik A ingår:

- 1 Undersökning af bagerierna i Sverige. 1899
- 2 Undersökning af tobaksindustrien i Sverige. 1899
- 3 Undersökning af den mekaniska verkstadsindustrien i Sverige:
- 4
 1. Större, egentliga mekaniska verkstäder. 1901
 2. Mindre, egentliga mekaniska verkstäder samt vissa specialverkstäder m. m. 1904
- 5 Kollektivaftal angående arbets- och löneförhållanden i Sverige:
 1. Redogörelse för kollektivaftalens utbredning och hufvudsakliga innehåll. 1910
 2. Förteckning å gällande kollektivaftal. Kollektivaftal inom olika näringsgrenar. 1908
 3. Arbetstidens längd och arbetarlönens storlek inom olika näringsgrenar enligt gällande kollektivavtal (1907/08)
- 6 Promemoria angående arbetslösheten i Sverige hösten 1908 samt kommunala åtgärder i anledning af arbetslöshet. 1908
- 7 Undersökning af tryckerier och därmed förenad handtering i Sverige. 1909
- 8 Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907. 1909
- 9 Redogörelse för lockouterna och storstrejken i Sverige år 1909:
 1. A. Allmän redogörelse. B. Bilagor. 1910
 2. Handlingar och aktstycken till belysande af konfliktens förlopp, parter och myndigheters åtgärder m. m. 1910
 3. A. Statistisk redogörelse. B. Tabeller och bilagor
- 10 Arbetstidens längd inom industri och handverk i Sverige. 1911

Undersökning av tobaksindustrin i Sverige. – (Arbetsstatistik. A ; 2)
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2009

ARBETSSTATISTIK II.

UNDERSÖKNING AF TOBAKSINDUSTRIEN I SVERIGE

PÅ UPPDRAG AF KONGL. KOMMERSKOLLEGIUM OCH
UNDER DESS ÖFVERINSEENDE VERKSTÅLD

AF

HENNING ELMQUIST

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Inledning:

	Sid.
1. Ämne och plan för undersökningen	5
2. Primäruppgifternas insamlande m. m.	11

Tobaksindustrien i riket:

1. Öfversigt af den svenska tobaksindustriens utveckling och nuvarande ställning ...	28
2. Arbetets anordning inom tobaksindustrien	61
3. Arbetarnes fördelning efter arbetsställen och yrkesspecialiteter m. m.	68
4. Arbetarnes fördelning efter kön, ålder och civilstånd	75
5. Arbetarnes födelseort	85
6. Föräldrars, makes och makas yrke m. m. Arbetarnes barn	88
7. Arbetarnes ålder vid inträdet i yrket. Anställningstid hos arbetsgifvaren. Läro- tid m. m.	92
8. Arbetstidens längd. Öfvertidsarbete m. m.	98
9. Arbetarnes löneförhållanden m. m.	106
10. Arbetarne och föreningsväsendet. Arbetskonflikter	131
11. Arbetslokalernas beskaffenhet i sanitärt afseende m. m.	144
12. Arbetarnes helsotillstånd. Sjukdoms- och dödsfall	159
13. Sjuk-, begravnings- och andra understöds-kassor	164
14. Hemindustrien m. m.	179

Tabeller:

Tab. 1. Öfversigt af antalet undersökta arbetsställen, fördelade efter antalet redovisade arbetare	186
» 2. Arbetsställen i särskilda landsdelar med uppgift å tillverkningens art samt antalet arbetare	188
» 3. Arbetarnes fördelning på olika yrkesgrenar	190
» 4. Arbetarnes fördelning efter specialiteter inom olika yrkesgrenar	194
» 5. Arbetarne inom särskilda landsdelar, fördelade efter kön, ålder och civilstånd	198
» 6. Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd	202
» 7. Arbetarne fördelade efter kön, civilstånd och genomsnittsålder	212
» 8. Arbetarne fördelade efter födelseort	214
» 9. Arbetarnes födelseort i förhållande till nuvarande arbetsorten	218
» 10. Faders yrke	222
» 11. Moders yrke	226
» 12. Makes och makas yrke	230
» 13. Arbetarnes barn	234
» 14. Barnaföderskors bortovaro från arbetet	239
» 15. Arbetarnes inom olika län ålder vid inträdet i yrket	240
» 16. Arbetarne fördelade efter tid för och ålder vid inträdet i yrket	244

	Sid.
Tab. 17. Anställningstid hos arbetsgifvaren	248
> 18. Ordinarie arbetstid per vecka	252
> 19. Tiden för arbetets avslutande på lördag	254
> 20. Öfvertidsarbete under år 1897	256
> 21. Arbetarne inom olika specialiteter, fördelade efter veckoinkomst	258
> 22. Arbetarne inom olika specialiteter, fördelade efter årsinkomst och arbetsort	262
> 23. Arbetarne inom olika specialiteter, fördelade efter årsinkomst, kön och åldersklasser	278
> 24. Årsinkomst i genomsnitt för arbetare inom olika specialiteter, åldersklasser och civilstånd	296
> 25. Aföning genom mellanhand	300
> 26. Aföningsform för arbetarne inom olika specialiteter	301
> 27. Aföningsform för arbetare på olika arbetsorter	302
> 28. Aföningsform för arbetare inom olika löneklasser	304
> 29. Arbetare, som äro medlemmar af fackförening	306
> 30. Arbetare, som äro medlemmar af understödskassor	308
> 31. Arbetare, som äro medlemmar af nykterhetsförening	310
> 32. Arbetslokalernas kubikinnehåll per arbetare	312
> 33. Arbetslokalernas golftyta per arbetare	314
> 34. Luftens beskaffenhet i olika arbetslokaler	316
> 35. Arbetskonflikter inom yrket under tioårsperioden 1888—1897	321
> 36. Arbetarnes helotillstånd i olika åldrar	322
> 37. Sjukdomsfall bland tobaksarbetare år 1897	326
> 38. Dödsfall bland tobaksarbetare under femårsperioden 1893—1897	330
> 39. Sjuk-, begravnings- och reshjelpkassor	332

Bihang:

Bih. I. Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien	344
> II. Hushållsräkningar n:ris 1—14	354

Inledning.

I. Ämne och plan för undersökningen.

Sedan Kongl. Maj:t genom särskilda nådiga bref dels den 28 maj 1897 anbefalt kommerskollegium att afgifva förslag å hvad som borde utgöra föremål för de arbetsstatistiska undersökningar, till hvilka riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, nämnda år anvisat medel, äfvensom till plan för arbetets anordnande och utförande, dels ock den 10 påföljde september bemyndigat kollegium att anmoda tvenne med arbetareförhållanden förtrogne män att deltaga i uppgörandet af det förberedande förslag i ämnet, som borde genom förste aktuariens i kollegium försorg utarbetas, anmodade kollegium den 13 oktober direktören Ernst Beckman och ledamoten af Riksdagens andra kammare d:r David Bergström att med förste aktuarien d:r Hjaln. Gullberg deltaga i utarbetandet af omförmälda förberedande förslag till ämne och plan för ifrågavarande undersökningar.

Uti sitt den 15 december 1897 till kommerskollegium ingifna förslag hafva desse komiterade bland annat anført följande.

I fråga om hvad som borde utgöra föremål för 1898 års arbetsstatistiska undersökningar ansågo sig komiterade böra hemta hufvudsaklig ledning utaf riksdagens skrifvelse i ämnet den 11 maj 1896, i hvilken skrifvelse riksdagen såsom sin önskan uttalat, att de arbetsstatistiska undersökningarne skulle omfatta någon viss mera betydande näringsgren i vårt land samt att behandlingen af ämnet borde ske företrädesvis med hänsyn till sådana spörsmål, som kunde anses för samma näringsgren väsentliga. Komiterade trodde sig derjemte böra söka en anvisning uti ordalydelsen i Kongl. Maj:ts framställ-

ning i ämnet till 1897 års riksdag, emot hvilken framställning riksdagen för sin del icke haft något att erinra och uti hvilken bland annat betonades, hurusom den erfarenhet, som kunde vinnas genom den under år 1897 pågående undersökningen rörande bageriyrket, icke vore tillräcklig för erhållande af en säker grund för bedömandet af det sätt, på hvilket de arbetsstatistiska undersökningarne för framtiden borde i vårt land organiseras, samt att det sålunda vore lämpligt, att ytterligare försök i samma riktning blefve anställda. Det syntes därför komiterade angeläget att för ifrågavarande undersökningar utfinna ett ämne, hvilket, på samma gång det kunde anses omfatta en af landets mera betydande näringsgrenar, inom hvilken förhållandena i allmänhet visat sig vara sådana, att en närmare undersökning deraf kunde anses vara af behovet påkallad, tillika beträffande sjelfva planen för undersökningens anordnande och utförande kunde gifva anledning till samlande af ökad erfarenhet om huru den officiella arbetsstatistiken för framtiden borde anordnas.

Redan före de förberedande arbetenas påbörjande hade till kommerskollegium inkommit en skrifvelse från sjöfolket i Stockholm med anhållan, att collegium ville föreslå, att de arbetsstatistiska undersökningarne under år 1898 måtte komma att omfatta sjömansyrket; men ehuru komiterade för sin del till fullo erkände önskvärdheten af, att en allsidig undersökning af förhållandena inom detta yrke blefve föranstaltad, ansågo komiterade dock, att en dylik undersökning icke på ett nöjaktigt sätt skulle kunna utföras under den korta tiden af ett år och i all synnerhet icke med det begränsade anslag, som i och för undersökningarnes utförande stälts till förfogande. Hufvudsakligen af nu anförda skäl kunde komiterade icke heller tillstyrka ett vid de förberedande öfverläggningarnes början framställt förslag, att till föremål för 1898 års arbetsstatistiska undersökningar skulle väljas löne- och arbetsförhållanden m. m. för betjente vid statens och de enskilda jernvägarne. På i betänkandet närmare angifna grunder funno sig komiterade jemväl böra afstyrka särskilda, från arbetarehåll gjorda framställningar, att det närmaste årets undersökningar måtte komma att omfatta förhållandena inom porslinsindustrien eller skomakariyrket. Beträffande åter konditoriyrket, hvilket vid 1897 års under-

sökningar skiljts från bagerierna för att i stället behandlas under ett kommande år, ansågo komiterade, att en undersökning af detta yrke redan på den grund icke kunde ifrågakomma, att planen för en dylik undersökning icke lämpligen borde uppgöras, förr än den pågående undersökningen angående bageriyrket föreläge afslutad.

Bland de mera betydande näringsgrenar i vårt land, hvilka syntes komiterade i första hand böra ifrågakomma vid val af ämne för en officiel arbetsstatistisk undersökning, funno komiterade sig böra till föremål för 1898 års undersökningar föreslå *tobaksindustrien*. Såsom skäl för en utredning af förhållandena inom denna industrigren anförde komiterade, bland annat, dels att inom berörda näringsgren under de senare åren förekommit betydande misshäligheter mellan arbetsgifvare och arbetare, dels att de vid rikets tobaksfabriker sysselsatta arbetarne till ett jämförelsevis högt antal utgjordes af kvinnor och minderåriga, och dels att, enligt de vid den äldre arbetareförsäkringskomiténs betänkande fogade statistiska undersökningar rörande, bland annat, ålders- och civilståndsfördelningen samt dödlighetsförhållandena inom olika yrken äfvensom angående de hygieniska förhållandena inom fabrikslokalerna för olika industrier, tobaksindustrien syntes i dessa afseenden befinna sig uti ett synnerligen ogynnsamt läge. Äfven om resultaten af nämnda komités undersökningar, såsom berörande förhållanden, hvilka existerade för mera än tio år sedan, icke i hela sin omfattning kunde hafva tillämpning på nuvarande förhållanden, borde de dock, enligt komiterades åsigt, vid sidan af de upplysningar af senare datum, som lemnats i yrkesinspektörernas berättelser, kunna tjena såsom motiv att framför många andra näringsgrenar utvälja tobaksindustrien till föremål för en ingående arbetsstatistisk undersökning under det närmaste året.

Yrkesinspektören i östra distriktet, hvilkens mening komiterade haft tillfälle att inhemta, förordade äfven en statistisk undersökning af förhållandena inom tobaksindustrien. Att en dylik undersökning väl vore af omständigheterna påkallad, bestyrktes jemväl genom de upplysningar, som komiterade inhemtade af en del tillkallade arbetsgifvare och arbetare inom ifrågavarande industrigren. För valet af detta ämne ansågo komiterade slutligen den omständigheten tala, att tobaksfabrikernas jämförelsevis ringa antal samt

deras förefintlighet på ett begränsadt antal platser, hufvudsakligen i rikets mellersta och södra delar kunde göra det möjligt att vid primäruppgifternas insamlande använda ett i vissa afseenden lämpligare förfaringssätt än som egt rum vid undersökningen angående förhållandena inom bageriyrket.

Vid utarbetandet af den närmare planen för undersökningarnes anordnande och utförande hade komiterade, sedan tillstånd blifvit dem meddeladt att tillkalla såväl arbetsgifvare som arbetare inom yrket för att lemna erforderliga upplysningar samt yttra sig angående komiterades förslag, anmodat dels Svenska cigarrfabrikantföreningen och dels Skandinaviska tobaksarbetareförbundets Stockholmsafdelning att utse representanter för att i detta hänseende stå komiterade till tjänst. Af Svenska cigarrfabrikantföreningen utsågos härtill grosshandlarne John Bäckström och Gustaf Nordström samt fabrikören A. Elbe; af Skandinaviska tobaksarbetareförbundets Stockholmsafdelning åter utsågos cigarmakaren Nils Jönsson och cigarmakerskan Hilma Lundin, hvarjemte komiterade dessutom tillkallade tobaksarbetareförbundets förtroendeman P. Larsson i Malmö. Beträffande särskildt förhållandena inom tobaksspinnerierna och snusfabrikationen hade upplysningar derjemte inhemtats af tobaksspinnaren Rudolf Paulsson och tobaksarbetaren W. Löfstedt. Slutligen sökte komiterade äfven genom personliga besök å flera af hufvudstadens tobaksfabriker, inom hvilka samtliga fabrikslokaler genomgingos och förfrågningar rigtades till vederbörande, förskaffa sig nödig inblick uti fabrikationens gång.

Undersökningen borde, enligt komiterades åsigt, omfatta ej blott rikets samtliga tobaksfabriker med hela den vid dessa fabriker sysselsatta arbetarepersonalen, utan äfven — i den utsträckning, som den begränsade tiden och de tillgängliga medlen sådant medgäfvé — den hemindustri å tobaksindustriens område, som bedrifves på landsbygden i Skåne, särskildt i trakterna kring Kristianstad och Landskrona.

De synpunkter, komiterade ansågo undersökningen af tobaksindustrien närmast böra omfatta, framgå närmare af de vid komiterades betänkande fogade förslag till frågeformulär (A, B, och C jemte bilagor), hvilka, sedan de af komiterade blifvit utarbetade, granskats och gillats af såväl arbetsgifvarnes som arbetarnes ofvan

nämnda representanter. Komiterade framhöllo härvid särskildt, att en del af de å frågeformulär C upptagna frågor borde besvaras i enlighet med föreskrifterna i yrkesinspektionens cirkulär n:o 3 angående arbetslokalers luftvexling, belysning och renbållning,¹ hvarjemte komiterade förordade, att uti den instruktion, som komme att för undersökningsförrättarne utfärdas, vid sidan af föreskrifterna om kontrollering af de lemnade uppgifterna borde inrymmas vissa spörsmål, hvilka icke behöfde framställas till hvarje arbetare eller arbetsgifvare, eller af andra skäl icke kunde göras till rena blankettfrågor såsom angående lärlingstiden, angående tidtals inträffande minskning af arbetstiden, angående förekomsten af särskilda kontroller (motböcker el. dyl.) m. m.

Derjemte ansågo komiterade, att en särskild undersökning af de inom yrket förefintliga sjuk-, begravnings-, pensions- och andra kassor borde af den blifvande ledaren för ifrågavarande undersökningar företagas, hvarvid om möjligt skulle utrönas dels sjukdomsfallens antal och art, dels och framför allt antalet af de under den senaste femårsperioden bland tobaksarbetarne inträffade dödsfall samt den under nämnda tidrymd för hvarje fall angifna dödsorsak, hvarförutom borde framläggas en redogörelse rörande nyssnämnda kassors organisation och verksamhet. Slutligen förordade komiterade äfven, att en närmare utredning måtte föranstaltas angående de arbetskonflikter, som under de senare åren förekommit inom tobaksindustrien, i och för hvilken utredning erforderliga upplysningar närmast borde kunna erhållas genom utfärdande till arbetsgifvarnes och arbetarnes organisationer af frågeformulär, upprättade i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de formulär för verkställande af möjligen blifvande statistiska undersökningar angående arbetskonflikter (strejker och lockouts), som blifvit gillade vid det nordiska statistiska mötet i Stockholm år 1897.

Angående sättet för insamlingen af de för undersökningen erforderliga primäruppgifter föreslogo komiterade, att uppgifterna skulle insamlas af undersökningsledaren sjelf eller dennes biträde, i den utsträckning sådant låte sig göra, samt att nämnda arbetes utförande i öfrigt borde anförtrös åt särskilda, för ändamålet anstälde

¹ Ifrågavarande cirkulär återfinnes i berättelsen ang. yrkesinspektionens verksamhet år 1897, sid. 153 och följ.

reseagenter. De uppgifter, som sålunda skulle inhemtas, vore de å frågeformulär A och B upptagna, eller de, som skulle erhållas af arbetsgifvare och arbetare, äfvensom de uppgifter angående arbetarnes årsinkomster, som afsåges uti bilagan till frågeformulär A, för det fall att dessa sammandrag icke verkställes af arbetsgifvaren sjelf eller genom hans försorg. Hvad åter anginge de å frågeformulär C upptagna spörsmål rörande de sanitära förhållandena vid fabriker, föreslogo komiterade, att denna del af undersökningen, hvilken lämpligen borde utföras af sakkunniga personer och helst af en läkare på platsen, skulle verkställas genom vederbörande helsovårdsnämnders försorg, hvarvid undersökningsledaren sjelf eller den reseagent, som verkställde den öfriga delen af undersökningen på platsen, såvidt möjligt borde beredas tillfälle att i den sanitära undersökningen deltaga.

Komiterade uttalade till sist, att de vid utarbetandet af sitt förslag förutsatt, att den blifvande ledaren af undersökningarna skulle medgifvas frihet att i enskildheter göra mindre, af omständigheterna betingade afvikelser från den plan för undersökningarnes utförande, som komme att af Kongl. Maj:t fastställas.

Sedan kommerskollegium förklarar sig för egen del biträda komiterades förslag, blef berörda förslag af collegium med underdånig skrifvelse den 18 december 1897 till Kongl. Maj:t öfverlemnadt, hvarefter Kongl. Maj:t, med fastställande af ofvan omförmälda, med litt. A, B och C betecknade frågeformulär, genom nådigt bref den 31 i samma månad uppdrog åt kommerskollegium att utföra 1898 års arbetsstatistiska undersökningar, äfvensom förordnade:

att till föremål för undersökningarna skulle tagas förhållandena inom tobaksindustrien, företrädesvis ur de synpunkter, som i det af komiterade afgifna förslag till plan blifvit angifna;

att undersökningarna skulle omfatta, så vidt möjligt, samtliga tobaksfabriker i riket med deras arbetare, äfvensom, i den utsträckning så kunde ske, den hemindustri, som inom tobaksindustriens område bedrivs på landsbygden;

att primäruppgifterna för undersökningarna skulle, enligt de fastställda formulären och i öfrigt enligt de i komiterades förslag angifna grunder, insamlas dels genom arbetsledaren sjelf och dennes biträde, dels genom tre eller fyra för ändamålet särskildt anställda

reseagenter, dels och slutligen, hvad den sanitära undersökningen anginge, genom vederbörande helsovårdsnämnders försorg och helst af en läkare på platsen;

att kollegium egde antaga ledare af undersökningen samt öfriga för uppgifternas bearbetande erforderliga extra biträden, med föreskrift, att ersättning för ledning af eller deltagande uti undersökningen i fråga icke finge tilldelas hos kollegium anställd ordinarie tjänsteman, samt

att undersökningens resultat skulle offentliggöras utan samband med öfrigt officiellt tryck under benämning »arbetsstatistik.»

2. Primäruppgifternas insamlande m. m.

Genom beslut den 25 januari 1898 förordnade kommerskollegium undertecknad att vara ledare af de sålunda anbefalda undersökningarne angående tobaksindustrien i riket. Kollegium har dessutom förordnat en amanuens att biträda undertecknad vid arbetets utförande, hvarjemte i och för den mera elementära bearbetningen af det statistiska materialet varit anställda trenne qvinnliga biträden, af hvilka dock ett varit sysselsatt endast under en kortare tid.

Inhemtandet af de erforderliga primäruppgifterna, hvilket tog sin början omedelbart efter ingången af mars månad år 1898, har egt rum dels i enlighet med de af komiterade utarbetade och af Kongl. Maj:t fastställda frågeformulär litt. A, B och C jemte bilagor, och dels, hvad beträffar uppgifterna från sjuk-, begravnings- och andra understöds-kassor inom yrket, enligt ett särskildt, af undertecknad utarbetadt frågeformulär D. Uppställningen af dessa frågeformulär äfvensom beskaffenheten af de uti desamma framställda spörsmål inhemtas af det å nästföljande sid. 12—22 i förminskad skala meddelade aftryck af formulären. Såsom deraf framgår, hafva de å formulären innefattade uppgifter inhemtats dels från vederbörande arbetsgifvare (formulär A jemte bilaga), dels från de inom tobaksindustrien sysselsatta arbetare (formulär B), dels genom vederbörande helsovårdsnämnder eller — å platser, der sådana icke varit till finnandes — genom kommunalnämndernas

Kongl. Maj:ts och Rikets
Kommerskollegium.
1898.

Frågeformulär A.
(att besvaras af arbetsgifvare).

Till Kommerskollegium återsändt den /
af

Arbetsstatistiska undersökningar angående Tobaksindustrien i Sverige.

Frågor:	Svar:
1. Fabrikens belägenhet (i hvilken stad, köping eller landkommun) och adress?	
2. Egarens eller innehafvarens namn?	
3. Nuvarande antal arbetare?	
4. Använda arbetsmaskiner (hvilka)?	
5. Arbetsdagens längd (inräknadt raster): Måndag (begränsning- och sluttid)?	från kl. till kl. » kl. » kl. » kl. » kl.
Lördag d:o d:o	
Öfriga dagar d:o d:o	
6. Raster: under förmiddagen?	från kl. till kl. » kl. » kl. » kl. » kl.
middagsrast?	
under eftermiddagen?	
Utrymmas och vädras arbetslokalerna vid raster?	
7. Öfvertidsarbete under år 1897 (vid hvilka tider, huru många timmar per dygn)?	
Nattarbete (efter kl. 8 e. m.) under år 1897 (vid hvilka tider, huru långvarigt)?	
Söndagsarbete under år 1897, (vid hvilka tider, huru många timmar per dygn)?	
Utlemnas hemarbete och i sådant fall i hvilken utsträckning?	
8. Förekommer arbetskontrakt?	
Är uppsägningstid bestämd och i sådant fall huru lång?	
Finnes arbetsreglemente?	
Äro plikter fastställda?	
Huru stora?	
För hvilka förseelser?	
Hvartill användas de?	

9. Löneinkomst per vecka under år 1897 för hvarje arbetare?	<i>Besvaras å särskild bilagsblankett.</i>
10. Huru betalas öfvertids- och hemarbete, om sådant förekommer?	
11. Huru ofta och hvilka dagar utbetalas aflöningen?	
12. Utlemnas förskott å arbetslönen?	
Förekommer löneafdrag (t. ex. till sjukkasse-afgifter)?	
Förekomma premier och i sådant fall under hvilken form?	
Förekomma gratifikationer och i sådant fall under hvilken form?	
13. Särskilda förmåner åt (huru många eller hvilka slags) arbetare:	
kost?	
fri bostad eller hyresbidrag?	
tobak?	
fri läkarevård?	
fri medicin?	
fri sjukhusvård?	
Ålderdomsunderstöd (med hvilket belopp)?	
14. Lemnas af arbetsgifvaren bidrag (och i sådant fall med hvilket belopp) till:	
sjuk-kassa?	
annan understöds-kassa?	
försäkrings-premier?	
15. Har någon lock-out förekommit vid fabriken och i sådant fall:	
när?	
under huru lång tid?	
af hvad orsak?	
Har någon strejk förekommit vid fabriken och i sådant fall:	
när?	
under huru lång tid?	
af hvad orsak?	
16. Särskilda anmärkningar och tillägg:	
.....	
.....	
.....	
.....	

Kongl. Maj:ts och Rikets
Kommerskollegium.
1898.

Arbetsstatistiska undersökningar angå-

Uppgifter angående arbetarnes årsinkomster under år 1897 vid

belägen i (stad, köping eller socken).

Arbetarens namn											
Vec- kans n:r.	Inkomst			Vec- kans n:r.	Inkomst			Vec- kans n:r.	Inkomst		
	Kronor.	öre.			Kronor.	öre.			Kronor.	öre.	
1				1				1			
2				2				2			
3				3				3			
4				4				4			
5				5				5			
6				6				6			
7				7				7			
8				8				8			
9				9				9			
10				10				10			
11				11				11			
12				12				12			
13				13				13			
14				14				14			
15				15				15			
16				16				16			
17				17				17			
18				18				18			
19				19				19			
20				20				20			
21				21				21			
22				22				22			
23				23				23			
24				24				24			
25				25				25			
26				26				26			
27				27				27			
28				28				28			
29				29				29			
30				30				30			
31				31				31			
32				32				32			
33				33				33			
34				34				34			
35				35				35			
36				36				36			
37				37				37			
38				38				38			
39				39				39			
40				40				40			
41				41				41			
42				42				42			
43				43				43			
44				44				44			
45				45				45			
46				46				46			
47				47				47			
48				48				48			
49				49				49			
50				50				50			
51				51				51			
52				52				52			
S:a f. hela året				S:a f. hela året				S:a f. hela året			

ende Tobaksindustrien i Sverige.

Bilaga till Frågeformulär A.
(Ifylles efter arbetsgifvares anställningslistor.)

fabrik

Till Kommerskollegium återsändt den / af

och yrkesspecialitet

Vec-			Vec-			Vec-			Vec-		
kans			kans			kans			kans		
n:r.			n:r.			n:r.			n:r.		
Inkomst			Inkomst			Inkomst			Inkomst		
Kronor. öre.			Kronor. öre.			Kronor. öre.			Kronor. öre.		
1			1			1			1		
2			2			2			2		
3			3			3			3		
4			4			4			4		
5			5			5			5		
6			6			6			6		
7			7			7			7		
8			8			8			8		
9			9			9			9		
10			10			10			10		
11			11			11			11		
12			12			12			12		
13			13			13			13		
14			14			14			14		
15			15			15			15		
16			16			16			16		
17			17			17			17		
18			18			18			18		
19			19			19			19		
20			20			20			20		
21			21			21			21		
22			22			22			22		
23			23			23			23		
24			24			24			24		
25			25			25			25		
26			26			26			26		
27			27			27			27		
28			28			28			28		
29			29			29			29		
30			30			30			30		
31			31			31			31		
32			32			32			32		
33			33			33			33		
34			34			34			34		
35			35			35			35		
36			36			36			36		
37			37			37			37		
38			38			38			38		
39			39			39			39		
40			40			40			40		
41			41			41			41		
42			42			42			42		
43			43			43			43		
44			44			44			44		
45			45			45			45		
46			46			46			46		
47			47			47			47		
48			48			48			48		
49			49			49			49		
50			50			50			50		
51			51			51			51		
52			52			52			52		
S:a f.			S:a f.			S:a f.			S:a f.		
hela			hela			hela			hela		
året			året			året			året		

Kongl. Maj:ts och Bik:ts
Kommerskollegium.
1898.

Frågeformulär B.
(att besvaras af arbetare).

Arbetsstatistiska undersökningar
angående
Tobaksindustrien i Sverige.

Till Kommerskollegium återsändt den
af

Frågor:	Svar:
1. Arbetsplats (hvilken stad, köping eller socken)? Arbetsgivarens namn och adress?	
2. Arbetarens: namn? födelseår? födelseort? civilstånd (ogift, gift, enkling, enka)?	
3. Faderns yrke? Moders yrke? Makens (makas) yrke?	
4. Antal barn i lifvet? Deraf sysselsatta inom tobaksindustrien? Huru många äro de hemmavarande barnen?	
5. Yrkesgren (tillverkning af cigarrer, papyros- ser, rulltobak, röktoak, snus)? Specialitet inom yrkesgrenen?	
6. När började Ni arbeta i yrkesgrenen? » » » » i specialiteten? » » » » vid fabriken?	År 18..... År 18..... År 18.....
7. Veckoinkomst vid oafbrutet arbete (utan borto- varo till följd af sjukdom eller annat hinder)? Utgår arbetslönen såsom tidlön eller stycklön?	
8. Afönas Ni af mellanhand? I sådant fall af hvem och efter hvilken be- räkning? Afönas Ni sjelf något biträde och i sådant fall hvem? OBS! Dessa frågor afse det fall, att cigarrmakare afönas räckelmakare, tobaksseppnare afönas upp- läggare eller dylikt.	

9. Har Ni under år 1897 haft något öfvertidsarbete? (Härvid bör anmärkas, om natt- eller söndagsarbete förekommit) I sådant fall huru många dagar och huru många timmar per dag?	
10. Har Ni arbete i yrket utom fabriken? Hvar (i hemmet eller annorstädes)? Åt hvem? Ungefärlig inkomst häraf per vecka?	
11. Helsestillstånd (godt, temligen godt, klen, dåligt)?..... Har Ni behandlats för akkommor i andedräftsorganen? När?.....	
12. Medlem af understöds-kassa (hvilken? afgifter)? Medlem af fack-förening (hvilken? afgifter)? Medlem af nykterhetsförening (hvilken? afgifter)?.....	
13. Har Ni deltagit i strejk? När? Af hvad orsak? Har Ni varit föremål för lock-out?..... När?..... Af hvad orsak?	
14. Särskilda anmärkningar och tillägg:	

Kongl. Maj:ts och Rikets
Kommerskollegium,
1898.

Frågeformulär C.
(Uppgifter att inhämtas vid
sanitär undersökning).

Till Kommerskollegium återsänt den /
af

Arbetsstatistiska undersökningar
angående
Tobaksindustrien i Sverige

vid fabrik i

Frågor:	Svar:	
1. Rummens: ändamål? läge? storlek? dagerförhållanden? Dervarande arbetareantalet?	} <i>Se bilagan.</i>	
2. Användas arbetsrum äfven till: måltidsrum? toalettrum? tambur eller garderob? torkrum? fuktrum? upplagsrum (magasin)? Finnes särskild matsal?		
3. Uppvärmning — system?		
4. Ventilation — system?		
5. Vattenledning i lokalerna?		
6. Rengöring: Huru och när försiggår generalrengöringen? Huru och när försiggår den dagliga rengöringen?		
7. Väggar* Tak* Golf* Spottkoppar*		
8. Särskilda anmärkningar och tillägg		

* Beträffande beskaffenheten m. m. af väggar, tak, golf samt spottkoppar torde uppgifter inhämtas och här ofvan antecknas i enlighet med föreskrifterna i yrkesinspektionens bilagda cirkulär N:o 3 angående arbetslokalers luftväxling, belysning och renhållning.

Kongl. Maj:ts och Bikets
Kommerskollegium.
1898.

Frågeformulär D.
(Uppgifter ang. sjuk-, begraf-
nings- m. fl. kassor inom
tobaksindustrin).

Till Kommerskollegium återsänt den /
af.....

Arbetsstatistiska undersökningar
angående
Tobaksindustrin i Sverige

vid kassa i

Frågor:	Svar:
1. Kassans namn?	
2. Kassan började sin verksamhet år?	
3. Kassans inkomster under år 1897:	
Inträdesavgifter?	
Regelbundna avgifter af delegare?	
Utdelade bidrag af delegare?	
Bidrag af arbetsgiffvare?	
Böter o. d.?	
Influtna räntor?	
Öfriga inkomster?	
Brist?	
4. Kassans utgifter under år 1897:	
Kontant sjukhjälp?	
Begravningshjälp?	
Läkarearvoden?	
Utgifter för medikamenter åt delegare?	
Utgifter för vård å lasarett o. d. af delegare?	
Utbetalda pensioner (med hvilket belopp och till huru många pensionstagare)?	
Förvaltningskostnader?	
Räntor?	
Öfriga utgifter?	
Behållning?	

OBS! Denna blankett skall så noggrant som möjligt ifyllas och derefter insändas till Kongl. Kommerskollegium i Stockholm före den 15 November 1898. Stadgar, reglementen, revisionsberättelser o. d. torde bifogas.

försorg (formulär C jemte bilaga), samt *dels* genom ordförandena eller kassaförvaltarne uti de inom yrket förefintliga understödkassor (formulär D).

Hvad särskildt beträffar de uppgifter, som innehållas uti frågeformulären A och B, hafva desamma, i enlighet med den fastställda planen för undersökningen, vid besök å de skilda arbetsställena inhemtats dels af undertecknad personligen, dels af den såsom biträde åt undertecknad förordnade amanuensen och dels af för ändamålet särskildt anstälde agenter, tre manliga och en qvinlig. I öfverensstämmelse med de särskilde komiterades förslag hafva dervid, jemte de uti formulären upptagna frågor, såväl till arbetsgifvare som till arbetare framstälts vissa spörsmål, hvilka afsett vinnandet af nödig kontroll beträffande de lemnade uppgifternas rättighet samt utrönandet af vissa förhållanden, såsom angående gällande föreskrifter om lärlingstidens längd, angående tidtals inträffande minskning af arbetstiden, angående förekomsten af särskilda kontroller (i form af motböcker el. dyl.), angående arbetets intensitet under veckans olika dagar, angående arbetarnes lefnadsomkostnader m. m. Derjemte hafva undersökningsförrättarne varit ålagda att under den å frågeformulären sist inryckta rubriken »särskilda anmärkningar och tillägg» uppteckna alla iakttagelser, som syntes dem vara af vigt. Slutligen har det äfven varit dem uttryckligen föreskrifvet att icke låta de af arbetarne lemnade uppgifter komma under arbetsgifvares, verkmästares eller obehörigas ögon.

Den qvinliga undersökningsförrättaren har närmast haft sig förelagdt att inhemta uppgifter från de inom industrien sysselsatta qvinliga arbetarne, och har hon dervid, efter sju månaders oafbrutet arbete, insamlat fullständiga uppgifter från 2,494 — eller icke mindre än 90 % af hela antalet — qvinliga tobaksarbetare i riket. Uppgifter från arbetsgifvare och arbetare hafva vidare inhemtats af undertecknad: i Stockholm (delvis), Gefle, Malmö, Kristianstad och Sölvesborg samt å landsbygden i Malmöhus och Kristianstads län, hvarvid en särskild undersökning — i enlighet med hvad komiterade förordat — blifvit vidtagen för att utröna omfattningen af och förhållandena inom den hemindustri för tillverkning af cigarrer, som bedrifves i trakterna kring Landskrona och Kristianstad; af den

biträdande amanuensen: i Stockholm (delvis), Göteborg, Karlstad, Arvika, Charlottenberg, Strömstad, Alingsås och Lidköping; af en reseagent: i Östergötlands, Jönköpings och Kalmar län; af en andre reseagent: i Karlskrona, Karlshamn, Ystad, Lund och Helsingborg, samt slutligen af en tredje reseagent: i Upsala, Kristinehamn, Filipstad, Vesterås, Falun och Hudiksvall.

I några få fall hafva arbetsgifvare, i stället för att direkt till vederbörande undersökningsförrättare afgifva svar å de uti frågeformulär A framställda frågor, förklarat sig föredraga att sjelfva ifylla och derefter insända formulären, hvarjemte i tvenne undantagsfall uppgifterna å frågeformulär B blifvit *skriftligen* inhemtade från arbetarne (vid en fabrik i Jemtlands län och en fabrik å landsbygden i Kristianstads län), och har sistnämnda förfarande föranledts deraf, att det i betraktande af såväl det ringa antalet arbetare vid de båda fabrikerna som fabrikernas aflägsna belägenhet icke ansetts lämpligt eller erforderligt att ditsända en särskild undersökningsförrättare.

I regel hafva de äskade upplysningarne blifvit lemnade med den största beredvillighet. Särskildt erkännansvärdt är i detta afseende det stora tillmötesgående, samtliga arbetsgifvare, på ett par undantag när, visat genom att, så långt det varit möjligt, låta på egen bekostnad verkställa de å bilagan till frågeformulär A begärda utdragen ur 1897 års aflöningslistor, hvarvid specificerade uppgifter blifvit lemnade rörande hvarje arbetares löneinkomst för hvarje särskild vecka under ifrågavarande år. Från alla helsovårdsnämnder och kommunalnämnder, hvilka blifvit anmodade att ombesörja undersökningen af de sanitära förhållandena vid de å resp. platser belägna tobaksfabriker — med undantag af helsovårdsnämnden i Ystad — hafva äskade uppgifter, i allmänhet omsorgsfullt utarbetade, ingått; inom nära nog alla större tobaksfabriker hafva dervid äfven undersökningar angående luftens beskaffenhet uti de egentliga arbetslokalerna blifvit företagna.¹⁾

¹ I de flesta fall har för utrönande af luftens kolsyrehalt den af professor O. Pettersson inventerade metoden för luftanalyser kommit till användning. Då emellertid uti landsortsstäderna erforderliga apparater för dylika profs anställande i allmänhet icke förefunnits, hafva många helsovårdsnämnder, på kommerskollegii anvisning, för luftprovrens åstadkommande och analysering anlitat den i Stockholm nyligen upprättade Centralanstalten för luftanalyser.

Erkännansvärd är äfven den beredvillighet, hvarmed uppgifter rörande tobaksarbetarnes understöds-kassor blifvit lemnade af resp. kassors styrelser, i det att de utsända frågeformulären litt. D återkommit vederbörligen ifyllda från samtliga kassor med undantag af en kassa i Göteborg. Till sist torde böra omnämnas, hurusom såväl arbetsgifvare som arbetare äfven i öfrigt på flerfaldigt sätt underlättat undersökningens utförande. Af icke ringa betydelse har härvidlag varit den anmaning, som Skandinaviska tobaksarbetareförbundets förtroendeman uti en cirkulärskrifvelse ställt till tobaksarbetarne i riket: att genom korrekta och sanningsenliga uppgifters lemnande hvar och en i sin stad bidraga till ett godt resultat af undersökningen.

Endast i tvenne afseenden hafva mera nämnvärda afvikningar från och inskränkningar uti den af de särskilda komiterade föreslagna plan för undersökningens omfattning och anordnande måst vidtagas. Då den generelare undersökningen å resp. arbetsorter verkstälts af utsända personer, som helt naturligt icke haft tillfälle att uppehålla sig å en plats längre än som varit oundgängligt, och då vidare helsovårds- och kommunalnämnderna icke lämpligen kunnat förlägga den sanitära delen af undersökningen till de tider, då reseombuden vistats å de skilda orterna — i allmänhet under den för en sanitär undersökning olämpligaste delen af året, nämligen sommartiden — har undersökningen af de sanitära förhållandena i regel verkstälts sjelfständigt af nämnda myndigheter, utan att kollegii ombud deri deltagit på annat sätt än genom att träda i personlig beröring med ledamöter af nämnderna för muntliga öfverläggningar rörande undersökningens verkställande. Jemväl har en afvikelse från komiterades förslag måst ske beträffande den af dem förordade särskilda utredning rörande de arbetskonflikter (strejker och lockouts), hvilka under de senare åren egt rum inom tobaksindustrien i vårt land. Den förnämsta orsaken härtill är att söka deruti, att de af 1897 års nordiska statistiska möte gillade formulär — hvilka, enligt komiterades mening, borde komma till användning vid denna del af undersökningen — icke varit för nu ifrågavarande ändamål lämpliga, enär det nämligen i förevarande fall endast kunde blifva fråga om att undersöka förhållandena under gångna tider, under det att de ifrågavarande for-

mulären närmast synas vara afsedda att användas under en pågående arbetskonflikt. Det har också visat sig, att arbetarnes organisation icke kunnat och att flere arbetsgifvare hvarken kunnat eller velat lemna dylika utförliga uppgifter angående för flera år sedan timade arbetskonflikter. De uti det följande anförda upplysningar rörande de strejker och lockouts, hvilka förekommit inom tobaksindustrien uti skilda delar af riket under tioårsperioden 1888—1897, hafva under sådana förhållanden måst sammanställas på grundvalen af de meddelanden, som kunnat erhållas från enskilde arbetsgifvare och arbetare samt från tobaksarbetareförbundets förtroendeman.

I den mån erforderliga primäruppgifter blefvo tillgängliga, vidtog granskningen och bearbetningen af det vidlyftiga materialet. Redan i september månad 1898 var den mest betydande delen af primäruppgifterna insamlad, ehuru äfven sedermera tid efter annan ända till medio af sistlidne mars månad felande uppgifter — från sjukkassor och helsovårdsnämnder — hafva inkommit.

Vid bearbetningen har särskildt behandlingen af de å bilagan till frågeformulär A meddelade lönestatistiska primäruppgifterna kräft ett långvarigt och tidsödande arbete af den för biträde vid bearbetningen anställda, fåtaliga personalen. Väsentliga hinder för bearbetningens raska bedrivande och afslutande hafva äfven förorsakats dels derigenom, att, såsom förut omnämnts, det för undersökningens utförande anvisade anslagets knapphet nödvändiggjort, att såväl arbetets ledare som den biträdande amanuensen måst i betydande utsträckning egnä sin tid åt insamlandet af primäruppgifter både i hufvudstaden och på en mängd olika platser i landsorten, dels ock derigenom, att af samma personer kräfts ett omfattande arbete i och för biträde vid den närmare anordningen af planen för de anbefalda arbetsstatistiska undersökningarne under åren 1899 och 1900.

Sedan undersökningen numera föreligger afslutad, skall i det följande redogörelse lemnas angående de resultat, densamma gifvit vid handen. Den utförliga framställningen af de arbetsstatistiska förhållandena inom rikets tobaksindustri, sådana densamma genom förevarande undersökning kunnat ådagaläggas, föregås emellertid dels af en öfversiktlig framställning af den svenska tobaksindustriens utveckling och nuvarande läge och dels, såsom en för-

klaring af de uti den efterföljande redogörelsen och tabellerna ofta omnämnda yrkesspecialiteterna, af en kortfattad öfversigt öfver arbetets fördelning och anordning inom tobaksfabrikerna.

Till följd af undersökningens *statistiska* karakter har dess hufvudsakliga resultat, i den utsträckning sådant låtit sig göra, sammanförts uti tabellform, hvadan textafdelningen närmast utgör en kommentar till de uti tabellerna anförda sifferuppgifter. Emellertid kommer äfven att uti texten meddelas en redogörelse för sådana frågor, hvilka af ett eller annat skäl icke lämpligen kunnat tabellariskt behandlas.

Tobaksindustrien i riket.

1. Öfversigt af den svenska tobaksindustriens utveckling och nuvarande ställning.

Sedan bruket af tobak, hvilket genom Amerikas upptäckare öfverförts från den nya verlden till den gamla, under loppet af 1500-talet blifvit temligen allmänt uti flera europeiska länder, dröjde det ännu en ganska rundlig tid, innan tobaken såsom njutningsmedel blef bekant i Sverige. Fullkomligt tillförlitliga uppgifter om det år, då den första tobaken infördes till Sverige, torde det numera icke vara möjligt att erhålla, enär hvarken allmänna handlingar eller enskilda personers skrifter i ämnet derom lemna någon upplysning. Sannolikt torde emellertid vara, att tobaken först i början af 1600-talet blifvit känd i vårt land, ehuru den då ännu icke hunnit blifva någon handelsvara i stort, något som äfven till en del ådagaläggas deraf, att artikeln tobak icke är nämnd i samtida tulltaxor, ehuru densamma, åtminstone under 1620-talet, bevisligen förekommit och användts som njutningsmedel. Bland de varor, som det år 1626 instiftade s. k. Söderkompaniet skulle till Sverige införa, nämnes äfven tobak. Enligt hvad tillgängliga handlingar ådagalägga, var användningen af tobak år 1629 känd bland studenterna i Upsala; fyra år senare utkom det första i Sverige tryckta arbetet om tobak, och uppgifver författaren — en medicine professor i Upsala — att man i Sverige då för tiden »knappt kunde finna någon enda person, som ej var ganska förfaren i denna rönkskonst.»

Genom anläggandet i Amerika af kolonien Nya Sverige torde införseln af tobak mot slutet af 1630-talet hafva blifvit betydligt

ökad; så infördes t. ex. år 1640 till Sverige cirka 36,170 kilogram tobak¹. Handeln med tobak synes till en början hafva varit tillåten för hvem som helst, i det att denna vara fortfarande icke finnes upptagen i tulltaxan. Den tilltagande införseln gjorde det dock snart nödvändigt för regeringen att stadga något om tobakshandeln, hvarför också Söderkompaniet redan år 1641 fick uteslutande privilegium på denna handel. För hvarje år, som gick, vann nu tobaksförbrukningen i Sverige och dess biländer allt större utsträckning, men samtidigt ökades också regeringens möda att upprätthålla de stadgade privilegierna gent emot smuggling och underslef, trots det att gång efter annan allt högre böter bestämdes för oloflig införsel af och handel med tobak. Dessa stadganden blefvo dock af temligen kort varaktighet, och under de följande årtiondena rådde de mest stridiga åsichter om tobaksfrågans lämpligaste ordnande, i det att tobakshandeln än förklarades fri för hvar och en, sedan varan först blifvit vederbörligen förtullad, än öfverlemnades såsom monopol åt vissa bolag. Sedan Kongl. Maj:t år 1662 förklarar, att kronan öfvertog hela tobaksaffären, utarrenderades all tobakshandel i riket till ett särskildt tobakskompani.

Till belysande af den utbredning, tobaksbruket i vårt land vid denna tid vunnit, torde endast behöfva anföras, att totalmängden af den tobak, som under det följande året — år 1663 — uttogs från kompaniets lager, steg till cirka 100,000 kilogram. Tio år senare hade konsumtionen af tobak i riket ytterligare ökat, och utgjorde då cirka 150,000 kilogram.

Från denna tid daterar sig äfven anläggandet af den första större tobaksfabriken i Sverige, i det att tobakskompaniet på 1660-talet i Stockholm uppbyggde ett större tobaksspinneri². Angående tillverkningens art och omfattning vid denna vår första tobaksfabrik torde numera inga som helst uppgifter stå att erhålla i vidsträcktare mån, än att af tillgängliga handlingar kan inhemtas, att kompaniet var ålagdt att tillverka tre olika slags tobak, nämligen:

¹ Koloniens guvernör var särskildt ålagd att med hvarje till Sverige destineradt fartyg hemsända en större quantitet tobak.

² Omkring tio år tidigare hade den första fabriken för tillverkning af tobakspipor trätt i verksamhet.

1) smalt spunnen af fina virginiska blad (till ett pris af två daler kopparmynt för skålpundet);

2) halftjock af holländska blad (till sju mark skålpundet) och

3) tjockt spunnen af franska blad (till fem mark skålpundet).

Det vanligaste sättet för tobakens användning under 1600-talet var rökning medelst pipa, hvarjemte tuggning af tobak efter hand blef allt mera allmän bland sjöfolket. Bruket af snus var deremot ännu ej allmänt bekant. Snusdosor — »snufftobaksbössor» — omtalas dock i en tulltaxa af år 1666. Femtio år senare begagnades tobak i form af »spunnit och karfvat samt breftobak, knaster och brasiliansk tobak, så ock snustobak.» Cigarren blef känd i Sverige först i början af 1800-talet.

Det nyssnämnda af tobakskompaniet anlagda tobaksspinneriet torde under de efter dess anläggande närmast följande årtiondena eller ända intill dess att tobakskompaniets privilegier af Karl XI blefvo upphäfda, hafva utgjort rikets enda egentliga tobaksfabrik. Först sedan den tobakskompaniet meddelade oktroy år 1685 gått till ända, kunde en inhemsk tobaksindustri uppstå, och i detta afseende liksom uti så många andra ådagalade Karl XI sin sträfvan att upphjelpa den materiella odlingen i Sverige genom befrämjandet af industriella inrättningars anläggande. Tobaksfabriker skulle dock endast få anläggas uti några af de större sjöstäderna, till att börja med blott i Stockholm, Norrköping, Kalmar, Visby, Göteborg och Malmö samt å ett par orter i Finland. Också synas flera tobaksspinnerier vid denna tid hafva blifvit anlagda.

För att ytterligare underlätta denna industris utveckling påbjöds år 1686, att ingen spunnen tobak skulle få införskrifvas eller förnyttas i riket och dess underliggande provinser, hvarjemte redan följande år genom ett kongl. plakat förordnades, att hvar och en af rikets undersåtar skulle hafva tillåtelse att, emot erläggande af den föreskrifna tullen ($4\frac{1}{2}$ öre silfvermynt för skålpundet), införa obearbetad tobak till att inom landet spinnas och upparbetas, allenast den, som ville upprätta ett tobaksspinneri, derom gjorde anmälan till kammar- och kommerskollegium. Om regeringens intresse för att understödja den unga industrien vittnar äfven, att staden Strömstad år 1698 fick afslag å sin anhållan att få tullfritt

från Norge införa bearbetad tobak, enär ett dylikt medgifvande skulle lända de inhemska tobaksfabrikerna till förfång, hvaremot två år senare, på derom af borgerskapet i Karlskrona gjord anhållan, tobaksspinnerierna i nämnda stad medgåfvos rättighet att åtnjuta någon nedsättning i tullen på af dem införda tobaksblad. Denna förmån utsträcktes år 1715 att gälla alla rikets tobaksspinnerier.

Genom det nu anförda torde vara ådagalagdt, att tobaksindustrien har jemförelsevis gamla anor i vårt land. Att närmare ådagalägga den omfattning, uti hvilken industrien bedrefs, eller att ens söka tillnärmelsevis angifva antalet af rikets tobaksfabriker med deras tillverkningar under Sveriges storhetstid, lärer näppeligen låta sig göra, och ännu omöjligare torde det vara att kunna erhålla några upplysningar angående de vid denna tid inom fabrikerna anställde arbetare och deras förhållanden. Vi måste därför inskränka oss till att konstatera, att den på 1660-talet i Stockholm anlagda tobaksfabriken tjugu år senare efterföljdes af flera såväl i hufvudstaden som äfven å flera af de viktigare platserna i landsorten. Att tobaksspinnerier år 1700 funnos i Karlskrona, har redan blifvit omnämndt, och af de uti hufvudstaden i midten af 1700-talet befintliga tobaksfabriker hade åtminstone en egt bestånd sedan år 1699, under det att af de öfriga en blifvit anlagd år 1716 och en år 1717.

Gifvet är emellertid, att en betydlig tillbakagång skulle ega rum inom tobaksindustrien liksom inom hela vårt näringslif under de olyckliga krigsåren, hvilka föregingo storhetstidens slut, då en stor del af den under Karl XI med så mycken kostnad och omtanke skapade svenska industrien gick nära nog fullständigt under. Det blef därför för frihetstidens statsmän en bjudande nödvändighet att söka återupprätta det i grund ruinerade välståndet i landet. Såsom ett af de förnämsta hjälpmedlen härtill ansåg man sig böra genom statens lagstiftning och prohibitiva åtgärders vidtagande bereda skydd för den inhemska industrien samt såväl härigenom som genom pekuniärt understöd af statsmedel underlätta anläggandet af nya industriella företag. Särskildt gynnade blefvo härvid sådana industrier, för hvilka råvaran kunde produceras inom landet, hvarigenom man kunde förhindra, att landet öfversvämmades af

utländska produkter. Från denna tid daterar sig också uppkomsten af en egentlig fabriksindustri i vårt land.

Bland de näringsgrenar, som särskildt blefvo föremål för regeringens omtanke under denna tid, intager tobaksindustrien ett bland de främsta rummen. Det nu följande tidehvarvet är också rikt på lagbestämmelser, afseende densammas gynnande, och vederbörandes sträfvanden att befordra en inhemsk tobaksindustris utveckling äro dervid nära förbundna med åtgärder för att söka få till stånd en tobaksodling i stort inom landet. Under sådana förhållanden torde en fortsatt framställning af tobaksindustriens historia i vårt land böra föregås af en kort redogörelse för tobaksplantagerna i riket under äldre tider.

Redan i början af 1650-talet hade tobaksplantan förekommit som prydnadsväxt i våra trädgårdar, och mot slutet af 1600-talet blefvo praktiska försök att inom landet odla tobak anställda, ehuru dessa försök, enligt hvad det vill synas, icke fingo några vidare följder. Sedan emellertid i början af 1720-talet försöken att odla tobak i Skåne blifvit återupprepade och utfallit gynnsamt, fingo vederbörande uppmärksamheten fästad på möjligheten af att inom landet frambringa tobak såsom handelsvara. År 1724 föranstaltade kommerskollegium utgifvandet af en tryckt underrättelse om tobaksplanteringen och dess rätta skötsel, hvarjemte rikets inbyggare genom ett kongl. plakat uppmanades att gripa sig an med tobaksodling. Särskildt blefvo städerna år 1725 ålagda att för framtiden upplåta en viss del af hvarje tunnland dem tillhörig åkerjord till tobaksplantering (under en kortare tid bestämd till 2 kappland). Denna bestämmelse blef visserligen upphäfd år 1748, hvarvid dock ånyo förordnades, att tobaksplantager skulle anläggas vid alla städer, utom vid de nordligast belägna, enär verkställda försök hade utvisat, att ett kallare klimat icke tillåte en dylik kultur. Lämpligt tobaksfrö införskrefs från utlandet och tillhandahölls för billigt pris, hvarjemte kommerskollegium tid efter annan utsåg särskilda instruktörer, hvilka skulle biträda allmänheten med allehanda anvisningar beträffande tobaksplantagers anläggande och tobakens rätta behandling. För att bereda landets tobaksplantörer möjlighet att vinna afsättning för sin vara bestämdes, att hvarje tobaksspinneridkare, vid äfventyr af privilegiernas förlust och ganska dryga

böter, årligen vid hvarje spinnbord skulle upparbeta en viss quantitet inhemsk tobak, hvilken quantitet skulle ökas, allt efter som den inhemska produktionen af tobaksblad blefve större. Sålunda bestämdes densamma år 1739 till 4,000 skålp., år 1754 till 6,000 skålp. och år 1757 till 8,000 skålp. för hvar spinnbord. En del fabrikanter erhöello till och med uttryckligen privilegier endast för bearbetande af svenska tobaksblad. De efter tidens förhållanden jemförelsevis höga tullsatserna å obearbetad tobak från utlandet bidrogo äfven i sin mån att underlätta afsättningen af svensk tobak till rikets tobaksfabriker; under en längre tid gälde t. o. m. importförbud för tobaksstjeln samt för tobaksblad från sådana länder, som frambringade tobak af ungefär liknande kvalitet med den svenska¹. Först år 1799 är hvarje förbud mot obearbetad tobaks införande i riket upphäfdt.

Regeringens sträfvanden för att befrämja den inhemska tobaksodlingen ledde äfven till önskad resultat. Tobaksplantager anlades snart nog öfver allt i landets södra och mellersta delar, hufvudsakligen, såsom naturligt var, kring städerna. Störst voro plantagerna kring Stockholm, Norrköping, Alingsås, Vesterås, Karlshamn och de skånska städerna, särskildt Kristianstad, Landskrona, Ystad, Malmö m. fl. Af de säkerligen ganska ofullständiga uppgifter om afkastningen af tobaksplantagerna i riket, hvilka finnas att tillgå i hallrätternas handlingar och annorstädes, torde kunna beräknas, att exempelvis på 1770-talet den årliga produktionen af tobak uppgick till cirka 700,000 kilogram, eller ungefär två tredjedelar af hela den quantitet tobak, som vid sagda tid årligen förarbetades vid rikets tobaksfabriker.

Under det allmännas hägn uppammades äfven inom kort en betydande inhemsk tobaksindustri. Särskildt i Stockholm anlades under 1720- och 1730-talen en mängd nya tobaksspinnerier, för-

¹ Redan år 1728 förbjöds införseln af tobaksstjeln från utlandet — vid varans konfiskation och 100 dalers böter — och år 1739 upptogos bland de utrikes varor och persedlar, hvilka derefter till införsel i riket skulle vara alldeles förbjudna, tobaksblad från Pommern, Hannover, Brandenburg och Lüneburg. Enligt tulltaxan år 1782 är införseln af tobaksstjeln ej vidare förbjuden. Deremot skärptes tid efter annan förbudet att införa tobaksblad. År 1771 befinnes förbudet vara utsträckt äfven till »sandgoods och suggers», och enligt 1782 års tulltaxa äro utländska tobaksblad, utom vestindiska och holländska, förbjudna att i riket införas.

utom de redan förut befintliga, äfvensom flera mindre fabriker för tillverkning af snus och kardustobak, och hufvudstaden står nu liksom både under föregående och efterföljande tid med afseende å omfattningen af sin tobaksindustri långt framom öfriga orter i landet. För öfrigt anlades nya tobaksfabriker: i Karlshamn 1725 och 1731, i Varberg 1725, i Gefle 1726 och 1728, i Alingsås och Malmö 1726, i Norrköping 1727, 1729 och 1733, i Kristianstad, Vesterås och Köping 1731, i Landskrona 1733 o. s. v. Äfven i Göteborg samt å flera andra orter trädde under 1730-talet tobaksspinnerier i verksamhet.

Redan för år 1741 — det första år, för hvilket samlade uppgifter, ehuru ingalunda fullständiga, finnas att tillgå angående tobaksindustrien i riket — redovisades till kommerskollegium icke mindre än 33 tobaksfabriker med ett angifvet arbetareantal af 1,338. Värdet af samtliga tillverkningar vid rikets tobaksfabriker under nyssberörda år utgjorde c:a 938,844 kronor (704,133 daler silfvermynt). Af fabrikerna voro 21 med 806 arbetare till finnandes i hufvudstaden, eller icke mindre än resp. 63·6 och 60·2 proc. af hela antalet fabriker och arbetare. Närmast efter Stockholm följde Norrköping med 5 fabriker och 273 arbetare; Gefle och Kristianstad hade hvardera två fabriker med resp. 133 och 69 arbetare. Återstående redovisade fabriker voro belägna i Karlstad, Malmö och Kalmar, under det att från Göteborg och en del andra orter uppgifter icke synas hafva till kollegium inkommit. Beträffande tillverkningarnes olika slag och qvantitet lemna tillgängliga handlingar icke några fullständiga uppgifter. Fabrikernas hufvudsakliga tillverkning utgjordes emellertid af spunnen tobak, hvarjemte de flesta fabriker torde hafva tillverkat större eller mindre qvantiteter röktoak och snus. Att produktionen vid tobaksfabrikerna vid denna tid var högst betydlig, framgår äfven, förutom af nyss anförda siffror, af de betydliga qvantiteter oarbetad tobak, som samtidigt infördes till riket. Så t. ex. utgjorde importen af tobaksblad (införseln af tobakstjolk hade, såsom ofvan blifvit omnämndt, år 1728 alldeles förbjudits) till det egentliga Sverige 1,113,700 kilogram år 1740 och 1,458,064 år 1741. Då den qvantitet tobak, som årligen erhöles från de inhemska tobaksplantagerna, säkerligen redan nu var ganska betydlig, torde man kunna antaga, att inemot två millioner

kilogram tobak vid denna tid bearbetades vid rikets tobaksfabriker.¹

Denna efter tidens förhållanden storartade tobaksindustri, hvilken hade utvecklats till en sådan blomstring på den korta tiden af femton år, blef allt fortfarande föremål för regeringens välvilliga omsorger. Det förbud mot införande i riket af utomlands bearbetad tobak, hvilket redan under det föregående århundradet stadgats, blef år 1739 i hufvudsakliga delar återupplifvadt, hvar efter detsamma, ehuru med vissa modifikationer, nästan oafbrutet blef gällande ett godt stycke in uti vårt århundrade. Först år 1824 blef detta införselförbud fullständigt upphäfdt². All försäljning i minut af utländska tobaksblad var äfvenledes förbjuden under större delen af frihetstiden.

Utvecklingen af tobaksindustrien i riket synes emellertid under denna tid hafva gått något för raskt framåt, om man får döma efter en år 1739 utfärdad förordning. Enligt denna sågo vederbörande sig nämligen nödsakade att genom vissa bestämmelser förhindra anläggandet af allt för många fabriker för förädling af tobak. Detta mål trodde man sig till en del kunna vinna genom att utfärda förbud mot anläggandet af andra tobaksspinnerier än sådana, som årligen upparbetade minst 14,000 skålp. blad, hvarjemte tillika förordnades, att tobaksfabriker icke skulle få anläggas på landsbygden. Då det emellertid snart nog visade sig, att dessa åtgärder till hämmande af öfverproduktion icke voro tillräckligt effektiva, måste man redan år 1741 vidtaga kraftigare mått och steg. Sistnämnda år bestämdes därför, att tills vidare några nya privilegier för anläggande af tobaksspinnerier icke skulle meddelas, ehuru denna bestämmelse visserligen blef af kort varak-

¹ Såsom något särskildt anmärkningsvärdt torde böra påpekas, att år 1741, enligt föreliggande uppgifter, i medeltal 40 arbetare voro anstälde vid hvarje fabrik. Detta märkliga förhållande förklaras dock till en del deraf, att endast de större tobaksfabrikerna blifvit redovisade för sagda år.

² År 1739 förbjöds införseln af tobak i bref, tobakspinnar, spunnen tobak och rappé; införseln af spanskt snus var deremot tillåten. År 1761 tilläts åter införsel af karfvad tobak, men enligt 1771 års tulltaxa är införselförbudet åter utsträckt att omfatta äfven sådan tobak. År 1782 är hvarje förbud mot införsel af bearbetad tobak upphäfdt, hvaremot i 1799 års tulltaxa förbud mot införsel af spunnen tobak återfinnes, med undantag dock för sådan tobak från Vestindien. Detta sista importförbud för i utlandet bearbetad tobak blef år 1824 upphäfdt.

tighet. Under åren 1742—1766 gälde derjemte förbud för alla andra än tobaksspinneriiddkare att tillverka kardustobak och snus, hvarmed tydligen afsågs att befrämja storindustrien på de små fabrikanternas bekostnad. En del tobaksfabriker, som deraf voro i behof, erhöillo ock direkta understöd af allehanda slag, såsom i form af lån, tullindringar, exportpremier o. s. v.

Sedan s. k. hallrätter år 1739 blifvit inrättade uti de flesta af rikets större städer, blifva de upplysningar, som stå att erhålla om den svenska industriens utveckling och ställning under äldre tider, betydligt rikare. Hallrätten skulle nämligen hafva uppsigt öfver alla inom staden belägna industriela inrättningar och föra förteckning såväl öfver dessa inrättningars tillstånd och tillverkningsorter som ock öfver alla deras idkare, betjente, handtverkare och arbetsfolk samt deröfver årligen till kommerskollegium

Tab. litt. A. Öfersigt af tobaksindustriens utveckling i Sverige
1741—1897.

År.	Antal fabri- ker.	Antal arbetare.	T i l l v e r k n i n g a r .				Värde å samtliga till- verkningar.
			Cigarrer.	Kardustobak m. m.	Rull- och presstobak.	Snus.	
			K i l o g r a m .				Kr.
1741	33	1,338	—	—	—	—	938,844
1760	58	1,049	—	—	—	—	— ¹
1770	111	877	—	—	—	—	947,724
1780	72	753	—	101,185	423,774	58,405	656,155
1790	75	762	—	213,311	452,513	65,231	671,500
1800	65	645	—	320,467	400,351	95,692	1,002,448
1810	79	711	—	445,736	506,879	103,969	1,480,816
1820	86	735	—	407,394	262,261	415,779	1,308,214
1830	77	695	60	382,361	328,198	547,328	1,248,215
1840	84	836	8,091	372,372	283,959	896,148	1,589,551
1850	86	1,129	66,215	321,576	355,155	1,093,174	2,130,480
1860	103	1,780	207,423	486,427	417,616	1,703,839	4,570,143
1870	97	2,590	224,586	358,903	693,818	2,432,227	6,462,307
1880	104	3,217	513,366	525,021	919,520	3,217,741	10,499,689
1890	85	3,147	386,384	217,728	1,154,294	3,454,073	10,694,609
1897	93	4,380	654,589	440,816	894,579	4,423,650	14,820,138

¹ Värdet uppgifvet till 1,151,655 dal. smynt, hvarvid dock icke medräknats tillverkningsvärdet från ett par större fabriker, hvilka underlåtit att lemna dylik uppgift.

ingifva generalsammandrag. Hufvudsakligen ur dessa i kommerskollegii arkiv förvarade handlingar äro de uti det följande meddelade uppgifterna angående tobaksindustriens utveckling efter år 1741 hemtade, liksom äfven den ofvan meddelade redogörelsen för tobaksindustriens ställning nyssnämnda år härrör från hallrätternas berättelser för detta år.¹ För tiden efter år 1860 hafva dock i regel endast de af kommerskollegium årligen utgifna berättelser angående fabriker och handtverk blifvit anlitade.²

För att i stort åskådliggöra utvecklingen af rikets tobaksindustri från midten af 1700-talet till nuvarande tid meddelas i tab. litt. A uppgifter för hvar tionde år³ beträffande antalet i gångvarande tobaksfabriker, antalet vid dem anstälde arbetare, olika slag af tillverkningar⁴ samt värdet å samtliga fabrikat.⁵

Af förestående tabell framgår, att fabrikernas antal, som år 1741 utgjorde 33, under de tvenne närmast derpå följande årtiondena ökades till 58; under tioårsperioden 1760—1770 är emellertid ökningen i deras antal alldeles särskildt i ögonen fallande, i det att antalet år 1770 nära nog fördubblats eller uppgått till icke mindre än 111, hvilket t. o. m. är något högre än antalet för närvarande i riket existerande tobaksfabriker. Denna skenbart onaturliga stegring under nyssberörda tioårsperiod har dock sin temligen naturliga förklaring, nämligen *dels* deruti, att regeringen, såsom ofvan blifvit omnämndt, år 1766 fann sig föranlåten att upphäfva det år 1742 stadgade uteslutande privilegium för tobaksspinneriidkarne att till-

¹ För åren 1743—1757 innehålla hallrättshandlingarne endast obetydliga upplysningar om tobaksindustrien, på grund deraf att tobaksspinneriidkarne år 1742 befriades från att lyda under hallrätts domvärjo, och redovisades tobaksindustrien under denna tid uti särskilda af vederbörande magistrater till kommerskollegium afgifna redogörelser. År 1757 förständigades emellertid tobaksspinneriidkarne uttryckligen att lyda under hallrätt.

² Äfven för tiden efter 1830 — då kommerskollegium började utgifva årliga berättelser angående fabriker och handtverk — till och med år 1860 hafva de meddelade uppgifterna i många fall måst hemtas ur de från hallrätterna och, sedan dessa år 1846 blifvit upphäfda, från magistraterna inkomna primäruppgifter för de olika åren.

³ Med undantag af år 1750, för hvilket år endast ofullständiga uppgifter stått att erhålla.

⁴ Uppgifter angående tillverkningarnas olika slag meddelas första gången uti hallrätternas berättelser för år 1775, till följd hvaraf dylika uppgifter uti tab. litt. A icke kunnat meddelas tidigare än för år 1780.

⁵ Det torde böra uppmärksammas, att de uti tab. litt. A och B äfvensom i tabellen å sid. 38 meddelade sifferuppgifter för tiden före år 1810, då Finland var förenadt med Sverige, endast afse det egentliga Sverige.

verka kardustobak och snus, till följd hvaraf under åren närmast före år 1770 en mängd tobakskarfverier och snusfabriker uppstodo, och dels äfven i det förhållandet, att vid denna tid någon sträng åtskilnad icke gjordes mellan fabriker och handtverk, hvadan uti ofvanstående siffra medräknats en del »sjelfförsörjare» och andra, hvilka på grund af den bedrifna rörelsens obetydlighet i vår tid näppe-ligen skulle uppförts bland fabriksidkarne.

Att denna ökning i fabrikernas antal icke får tolkas såsom ett bevis för tobaksindustriens raska framåtskridande, ådagaläggas otvetydigt deraf, att antalet arbetare under samma tid högst betydligt nedgått, eller från 1,338 år 1741 till 877 år 1770. Vär-det å samtliga tillverkningar utvisar visserligen ungefär samma siffra för år 1770 som för år 1741, men om man dervid betän-ker, att penningen under perioden afsevärdt sjunkit i värde, blir det temligen tydligt, att tobaksindustrien, trots den skenbara ök-ningen af fabrikernas antal, under frihetstidens sista årtionden gått högst betydligt tillbaka. Denna tillbakagång ådagaläggas äfven i någon mån af den afsevärda minskningen uti rikets import af oarbetad tobak från utlandet, hvilken år 1760 nedgått till 384,932 kilogram och år 1770 utgjorde 494,794 kilogram ¹. Delvis kan

¹ Till belysande af tobaksfabrikernas förbrukning af utländskt råmaterial under olika tider meddelas här efter officiella arkivhandlingar en öfversigt af

Rikets import af oarbetad tobak under åren 1740—1897.

År.	Importen af tobaksblad. Kg.	År.	Importen af oarbetad tobak. Kg.
1740	1,113,700	1830	1,174,397
1750	591,060	1840	1,365,109
1760	384,932	1850	1,405,013
1770	494,794	1860	2,410,590
1780	470,345	1870	2,589,900
1790	334,375	1880	1,989,252
1800	620,640	1890	3,444,641
1820	858,118	1897	3,717,447

¹ Den onaturligt låga siffran för år 1880 förklaras af den ovanligt höga import-siffran för år 1879, näml. 5,539,456 kilogram. Jemför i öfrigt not 5 å föregående sida:

dock denna minskning äfven förklaras af de inhemska tobaksplantagernas tillväxt.

År 1780 har antalet fabriker åter minskats till 72, hvarjemte antalet arbetare samtidigt nedgått till 753 och värdet å tobaksfabrikernas samtliga tillverkningar angifvits utgöra endast 656,155 kronor (164,039 riksdaler specie). Från och med ifrågavarande år hafva de tillgängliga primäruppgifterna möjliggjort sammanställandet af exakta uppgifter för kvantiteten af olika slag af tillverkningar, hvarför till jmförelse med nuvarande förhållanden under tab. litt. B meddelas en mera detaljerad redogörelse för tobaksindustrien i riket meranämnda år. Såsom synes af ifrå-

Tab. litt. B. Tobaksindustrien i riket år 1780.¹

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Fabrikernas anläggningsort.	Antal fabriker.	Antal arbetare.	Tillverkningar.			Värde & samtliga tillverkningar. Kr.
			Kardus- tobak.	Rull- och presstobak.	Saus.	
			K i l o g r a m.			
Stockholm	24	358	32,670	294,353	—	280,550
Norrköping	17	98	6,283	39,786	42,806	163,499
Malmö	3	47	54,290	1,657	—	65,088
Karlshamn	3	35	—	62,234	—	35,159
Kristianstad	4	63	—	—	—	24,555
Göteborg	1	24	2,720	3,443	5,362	20,750
Vesterås	2	37	—	—	—	15,044
Nyköping	3	13	1,234	339	8,493	14,628
Laholm	1	24	1,660	14,645	—	11,446
Örebro	1	7	—	—	—	7,794
Helsingborg	1	2	1,277	—	851	4,100
Visby	1	8	95	2,430	—	3,957
Jönköping	4	7	—	—	—	2,281
Linköping	1	8	105	1,039	511	2,255
Alingsås	1	5	—	2,477	—	1,455
Söderköping	1	5	—	—	—	1,376
Södertelge	1	2	851	85	340	1,311
Gefle	1	6	—	860	—	652
Engelholm	1	3	—	426	—	139
Eskilstuna	1	1	—	—	42	116
Summa	72	753	101,185	423,774	58,405	656,155

¹ Jemför not. 5 å sid. 38.

gavarande tabell, hafva samtliga tillverkningar för hela riket (utom Finland) år 1780 utgjort 583,364 kilogram, hvaraf 423,774 kg. rull- och presstobak, 101,185 kg. kardustobak och endast 58,405 kg. snus. Mera betydande spinnerier voro, förutom i hufvudstaden, anlagda i Karlshamn, Norrköping och Laholm, under det att tillverkning af kardustobak i större qvantitet bedrefs i Malmö och Stockholm. De förnämsta snusfabrikerna voro i verksamhet i Norrköping, Nyköping och Göteborg; fabrikerna i Norrköping tillverkade sålunda icke mindre än 42,806 kg. snus¹. Med afseende å tobaksindustriens omfattning intager Norrköping fortfarande platsen närmast hufvudstaden, under det att Malmö med hänsyn till värdet af fabrikernas tillverkningar kommer i tredje rummet. Anmärkningsvärdt är, att af den år 1741 så betydliga tobaksindustrien i Gefle år 1780 endast återstår en obetydlig fabrik med 6 arbetare. I öfrigt torde få hänvisas till tabellen.

Från år 1780 ända intill midten af detta århundrade har tobaksindustrien i riket gått temligen betydligt framåt. Visserligen är såväl antalet fabriker som antalet vid dem anställda arbetare föga vexlande. Det lägsta antalet af både fabriker och arbetare är angifvet för år 1800 (resp. 65 och 645). År 1820 är antalet fabriker högst eller 86 st., under det antalet arbetare, som ännu år 1830 utgjorde endast 695, år 1840 icke stigit högre än till 836, d. v. s. icke fullt ett hundratal högre än år 1780. Deremot har under ifrågavarande sextioårsperiod tillverkningarnes såväl qvantitet som värde ökats i synnerligen afsevärd grad. Särskildt anmärkningsvärd är den kolossala stegring af snustillverkningen, som egde rum i början af vårt århundrade. Ännu år 1810 har nämnda tillverkning icke stigit högre än till 103,969 kg. men under tioårsperioden 1810—1820 blir den nära fyrdubbelt högre, för att under de derefter följande tjugu åren åter mera än fördubblas (896,148 kg. år 1840 mot 415,779 kg. år 1820). Rull- och presstobakstillverkningen ökas visserligen under de första tioårsperioderna efter år 1780 — den belöpte sig sålunda år 1810 till 506,879 kg. — men visar sig derefter under de följande tio åren hafva gått ned med ungefär hälften, eller till 262,261 kg.

¹ Bland snusfabrikerna i Norrköping intages första rummet af den år 1753 anlagda Swartzska fabriken, hvilken ännu är i verksamhet.

år 1820. Ännu år 1840 utgjorde ifrågavarande tillverkning föga mera eller endast 283,959 kg. Tillverkningen af röktabak har år 1800 ökats till 320,467 kg.; högst är den år 1810 med 445,736 kg., hvarefter en regelbunden minskning åter inträder ända till år 1840, då kardustobakstillverkningen nedgått till 372,372 kg. I sammanhang härmed torde böra anmärkas, att importen af utländska tobaksblad, som år 1780 utgjorde 470,345 kg. och år 1790 nedgick till 334,375 kg., år 1840 ökats till 1,365,109 kg. Det angifna värdet å tobaksfabrikernas tillverkningar är redan år 1810 dubbelt högre mot år 1780, eller 1,480,816 kronor; derefter går det under de närmaste årtiondena tillbaka, men har år 1840 åter stigit, ehuru icke högre än till 1,589,551 kronor.

Bland tobaksfabrikernas tillverkningar under år 1840 angifves äfven en kvantitet af 8,091 kilogram cigarrer (omkring 1,600,000 stycken). Cigarrer synas hafva blifvit tillverkade i Sverige första gången år 1814, då en fabrikant i Göteborg uppgifvit sig hafva tillverkat 32 kg. (c:a 6,400 st.) af denna vara. År 1816 har cigarrtillverkningen, som fortfarande var inskränkt till Göteborg, belöpt sig till 125 kg. (omkring 25,000 stycken). Emellertid synes den nya varan varit föga begärlig för allmänheten, ty under de följande åren har en högst obetydlig kvantitet cigarrer blifvit i riket fabricerad¹. Sålunda utgjordes cigarrtillverkningen år 1830 af endast 60 kg. (12,000 stycken).

År 1850 uppgick antalet tobaksfabriker i riket åter till 86 och samma år hade antalet arbetare stigit till 1,129. Äfven det angifna tillverkningsvärdet företer en synnerligen betydande stegring eller från 1,589,551 kronor år 1840 till 2,130,480 kronor år 1850. Samtliga olika slag af tillverkningar visa också betydande ökning, med undantag utaf tillverkningen af kardustobak, som år 1850 nedgått till 321,576 kg. Relativt störst är stegringen i tillverkningen af cigarrer (från 8,091 år 1840 till 66,215 kg. år 1850). Ökningen under en tioårsperiod af snusfabrikationen belöper sig till i rundt tal 200,000 kg., under det att pro-

¹ Svårigheten att i riket vinna afsättning för cigarrer framgår äfven deraf, att sedan varan år 1824 blifvit upptagen i tulltaxan, införseln af cigarrer under de närmaste åren varit temligen obetydlig. Den utgjorde sålunda år 1825: 1,755 st., år 1826: 10,604 st., år 1828: 58,220 st., år 1829: 37,898 st. o. s. v. År 1834 hade emellertid importen af cigarrer stigit till 318,917 st. och utgjorde år 1840, enligt officiella uppgifter, 688,500 st.

duktionen af rull- och presstobak under samma tid ökats med c:a 75,000 kg.

Till åskådliggörande af den utveckling, rikets tobaksindustri hunnit vid 1800-talets midt, samt till belysande af det raska framåtskridande, som sedan denna tid egt rum inom detta område, meddelas uti den å efterföljande sida ingående tab. litt. C en öfverblick öfver tobaksindustrien i Sverige år 1850, hvarvid fabrikerernas anläggningsorter blifvit ordnade efter tillverkningsvärdets olika storlek.

Enligt hvad af tabellen närmare framgår, voro år 1850 af 86 i verksamhet varande tobaksfabriker 82 belägna i stad (fördelade på 27 städer), och endast fyra på landsbygden, af hvilka senare den största med 8 arbetare förefans i Göteborgs och Bohus län. Det största antalet fabriker eller 24 har Göteborg att uppvisa, d. v. s. nära 28 % af hela antalet. Vid dessa 24 fabriker voro sysselsatta 272 arbetare eller något öfver 24 % af samtliga tobaksarbetare i riket, under det att motsvarande tal för de 14 tobaksfabrikerna i Stockholm utgjorde 318 (28.2 %). Tredje rummet intages af Malmö, som visserligen endast har att uppvisa en enda fabrik, hvilken dock sysselsatte icke mindre än 143 arbetare. Med hänsyn till arbetareantalets storlek följa de viktigaste arbetsorterna derefter i följande ordning: Vesterås 53, Ystad 43, Gefle 39, Karlstad 33, Norrköping 28 o. s. v. Enligt tillverkningsvärdet komma deremot efter Stockholm med 877,734 kronor, Göteborg med 338,779 kr. och Malmö med 161,319 kronor, Norrköping i fjerde rummet med ett tillverkningsvärde af 157,500 kronor, Gefle i femte rummet, Karlstad i sjette o. s. v.

Den största produktionen inom samtliga tillverkningsgrenar har likaledes Stockholm att uppvisa. I främsta rummet kommer fabrikationen af snus, af hvilken vara i hufvudstaden tillverkades 505,302 kg. eller nära hälften af det snus, som under året tillverkades i riket. Äfven med afseende å öfriga tillverkningar står hufvudstaden långt framom andra orter i riket, med undantag dock för tillverkningen af cigarrer, hvaraf i Stockholm tillverkats obetydligt mer än i Göteborg. Cigarrtillverkningen belöpte sig nämligen år 1850 i Stockholm till 27,480 kg. (c:a 5 1/2 millioner stycken) mot 21,931 kg. i Göteborg och 8,683 kg. i

Tab. litt. C. Tobaksindustrien i riket år 1850.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Fabrikernas anläggningsort.	Antal fabri- ker.	Antal arbetare.			Tillverkningar.				Värde å samtliga tillverk- ningar. Kr.
		Öfver 15 år.	Un- der 15 år.	Sum- ma.	Ci- garrer.	Kar- dus- tobak.	Rull- o. press- tobak.	Snus.	
Städer:									
Stockholm	14	248	70	318	27,480	141,481	147,632	505,302	877,734
Göteborg	24	138	134	272	21,931	21,393	82,722	58,407	338,780
Malmö	1	81	62	143	8,683	82,288	32,116	13,818	161,319
Norrköping	1	28	—	28	—	—	—	76,879	157,500
Gefle	2	24	15	39	1,163	26,532	—	82,413	82,735
Karlstad	2	18	15	33	—	—	38,281	—	74,303
Kalmar	3	15	9	24	233	9,940	—	22,589	70,564
Jönköping	7	15	—	15	—	—	—	60,000	52,751
Örebro	1	6	—	6	—	—	—	61,064	43,026
Vesterås	1	26	27	53	570	2,213	14,043	85,957	34,726
Karlshamn	4	19	8	27	383	3,011	2,553	20,851	32,162
Karlskrona	5	10	—	10	—	10,081	—	9,298	27,597
Linköping	1	11	—	11	—	—	4,255	17,021	24,999
Kristinehamn	1	2	6	8	227	—	13,404	—	22,600
Ystad	2	16	27	43	2,183	18,436	—	511	21,176
Falköping	1	12	—	12	851	426	6,383	6,383	15,000
Hudiksvall	1	7	1	8	—	—	—	38,298	15,000
Lidköping	1	3	—	3	—	—	—	6,170	12,450
Vexjö	2	7	—	7	—	328	—	8,553	7,755
Visby	1	3	4	7	170	511	2,872	1,702	7,650
Borås	1	5	—	5	709	—	—	—	4,999
Halmstad	1	6	2	8	1,353	—	—	—	4,200
Kristianstad	1	4	8	12	—	3,574	—	—	3,767
Åmål	1	1	6	7	—	—	1,702	426	3,750
Arboga	1	3	—	3	—	—	—	4,255	3,750
Vadstena	1	3	2	5	—	—	638	2,128	2,187
Uppsala	1	2	—	2	—	—	256	—	199
Landsbygd:									
Göteborgs och Bohus län	1	8	8	16	234	1,362	8,298	5,234	18,513
Linköpings län	1	2	—	2	45	—	—	5,213	8,463
Jönköpings län	2	2	—	2	—	—	—	702	825
Summa	86	725	404	1,129	66,215	321,576	355,155	1,093,174	2,130,480

Malmö (resp. 4,386,000 och 1,736,000 stycken). Utom i rikets tre största städer förekom cigarrtillverkning endast på 12 platser och deraf i relativt större omfattning endast i Ystad, Halmstad och Gefle. Den mest betydande tillverkningen af kardustobak bedrefs, förutom i hufvudstaden, i Malmö (82,288 kg.) samt i Gefle, Göteborg, Ystad, Karlskrona och Kalmar. De största tobaksspinnerierna åter voro belägna i hufvudstaden (med en tillverkning af 147,632 kg.) samt i Göteborg (82,722 kg.), Karlstad (38,281 kg.), Malmö (32,116 kg.), Vesterås (14,043 kg.), Kristinehamn (13,404 kg.) o. s. v. Närmast efter hufvudstaden följde på snusfabrikationens område Vesterås (85,957 kg.) samt derefter Gefle (82,413 kg.), Norrköping (76,879 kg.), Örebro (61,064 kg.), Jönköping (60,000 kg.), Hudiksvall, Kalmar, Linköping o. s. v.¹

Under de senaste femtio åren hafva tobaksfabrikerna allt fortfarande endast obetydligt ökats i antal. År 1860 äro visserligen 103 tobaksfabriker i verksamhet, år 1875 har deräs antal stigit till 110 st. och för år 1883 äro icke mindre än 112 fabriker redovisade — det högsta antal tobaksfabriker, som, enligt de officiella uppgifterna, hittills under något år förefunnits i riket. Men derefter går antalet åter ned, nämligen till 91 år 1885, till 85 år 1890 och till 88 år 1895. Enligt de till näringsstatistiken meddelade uppgifter för år 1897 uppgick antalet tobaksfabriker i riket sagda år till 93.²

Äfven om alltså antalet tobaksfabriker fortfarande visat föga tendens till ökning, har emellertid denna industri under vårt århundrades senare hälft allt mer och mer utvecklats sig till en verklig storindustri. Från år 1850 till år 1897 har sålunda antalet af de vid rikets tobaksfabriker sysselsatte arbetare nära nog fyrdubblats (4,380 arbetare år 1897 mot 1,129 år 1850), värdet å tobaksfabrikernas tillverkningar i det närmaste sjudubblats (år 1897 angafs värdet å samtliga tillverkningar uppgå till 14,820,138 kr.) och tillverkningens quantitet stigit från 1,836,120 kg. år 1850 till 6,413,634 år 1897.

Hvad särskildt beträffar arbetarnes antal, har detta redan

¹ I ett annat sammanhang skall något närmare redogöras för de märkliga upplysningar den ifrågavarande tab. litt. C innehåller ang. arbetarnes å olika arbetsorter åldersfördelning.

² 1898 års arbetsstatistiska undersökningar hafva omfattat 104 tobaksfabriker.

under femtonårsperioden 1850—1865 mera än fördubblats, och tio år senare eller år 1875 är deras antal mer än tredubbelt högre mot år 1850. Högsta antalet arbetare inom tobaksindustrien före år 1896 är redovisadt för år 1874, då det belöpte sig till 4,007. Efter sistnämnda år går antalet visserligen ganska afsevärdt tillbaka — år 1880 utgjorde detsamma 3,217, år 1886 (lägst) 2,766 och 3,147 år 1890. Först efter några och tjugu års förlopp är 4,000-talet åter öfverskridet. Den för år 1897 angifna siffran 4,380 lär dock säkerligen med ett eller annat hundratal understiga det verkliga arbetareantalet.

I detta sammanhang torde böra anmärkas, att tobaksindustriens utveckling till storindustri äfven ådagaläggas af det förhållandet, att fabrikationen allt mer och mer börjat öfvergå till större och medelstora fabriker, äfven om antalet af de mindre fabrikerne fortfarande är högst betydligt. Medelantalet arbetare per fabrik, hvilket ännu år 1840 icke var högre än 10 och derefter ökades till 13 år 1850 och 17 år 1860, utgjorde nämligen för hvar och ett af åren 1870, 1880 och 1890 resp. 27, 31 och 37 samt hade år 1897 stigit till icke mindre än 47 arbetare i medeltal vid hvarje fabrik.

Med afseende på de olika slagen af tillverkningar visar det sig, att cigarrtillverkningen under berörda tidsperiod (1850—1897) i det närmaste tiodubblats (den uppgick år 1897 till den höga siffran af 654,589 kg., d. v. s. omkring 131 millioner stycken), under det att snustillverkningen fyrdubblats — år 1897 producerades nämligen i riket icke mindre än 4,423,650 kg. snus — samt rull- och presstobakstillverkningen stigit från 355,155 kg. år 1850 till 894,579 kg. år 1897 (för år 1888 är dock sistnämnda tillverkning angifven vida högre, nämligen till 1,389,565 kg.). Deremot hade tillverkningen af kardustobak år 1897 icke stigit till högre quantitet än 440,816 kg.¹, hvilket visserligen innebär en ökning af c:a 120,000 kg. sedan år 1850, men som i sjelfva verket utgör en högst betydlig minskning efter år 1883, för hvilket år ifrågavarande tillverkning angifvits till 775,551 kg. År

¹ I denna siffra är här inräknad den jämförelsevis obetydliga tillverkningen af papyrosser (c:a 21,000 kg.). I kommerskollegii officiella fabriksberättelse sammanföras papyrosser numera med cigarrer; uti de äldre berättelserna fördes samma tillverkning tillhops med rull- och presstobak.

1890 var dock kardustobakstillverkningen till och med hälften mindre mot år 1897, eller endast 217,728 kg.

Till fullständigande af den i tab. litt. A meddelade öfversigten torde i öfrigt få hänvisas till nedanstående tab. litt. D, i hvilken för femårsperioder från och med år 1861 till och med år 1897 sammanförts medeltalsberäkningar rörande tobaksindustrien i riket.

Tab. litt. D. Medeltalsberäkningar ang. tobaksindustrien i riket åren 1861—1897.

År.	Antal fabri- ker.	Antal arbetare.	T i l l v e r k n i n g a r .				Värde å samtliga fabrikat.
			Cigarrer.	Kardus- tobak.	Rull- och presstobak.	Snus.	
K i l o g r a m .							Kr.
1861—1865	94	2,206	249,295	345,171	607,990	2,005,707	5,892,060
1866—1870	100	2,416	231,651	385,778	644,799	2,265,446	6,215,113
1871—1875	103	3,444	469,787	415,883	873,673	2,842,296	8,871,529
1876—1880	107	3,414	551,190	482,476	932,677	3,219,130	10,777,985
1881—1885	105	3,300	422,876	478,041	1,000,730	3,281,223	10,831,012
1886—1890	92	3,020	291,621	277,993	1,186,831	3,508,357	10,316,053
1891—1895	91	3,557	501,124	379,687	1,079,112	3,933,136	11,993,821
1896	94	4,077	560,681	396,124	895,876	4,349,031	13,435,595
1897	93	4,380	654,589	440,816	894,579	4,423,650	14,820,138

I tab. litt. E meddelas liknande beräkningar rörande rikets import af tobak under nyssberörda tidsperiod, hvarvid, för jämförelsens skull och till belysande af den årliga konsumtionen af tobak i Sverige, vid sidan af uppgifterna angående införseln af oarbetad tobak till fabrikernas behof angifvas medelsiffror, utvisande den kvantitet förädlad tobak, som samtidigt från utlandet införts till Sverige. Angående de under olika år gällande tullsatser å olika slag af tobak, såväl oförädlad som förädlad, meddelas derjemte uti tab. litt. F en jämförande öfversigt. Slutligen har, med ledning af de till kommerskollegium inkomna primäruppgifter till 1897 års näringsstatistik, under tab. litt. G sammanförts en öfversigtlig redogörelse för rikets tobaksindustri under nyssnämnda år, hvarvid de olika anläggningsorterna, i öfverensstämmelse med uppställningen af de i det föregående meddelade tab. litt. B och C, blifvit ordnade efter det af fabriksidkarne angifna sammanlagda tillverknings-

Tab. litt. E. Rikets införsel af tobak i medeltal för åren 1861—1897.

År.	Införsel till riket af		
	oarbetad tobak.	cigarrer och cigaretter.	andra slag, (karfvad, spunnen eller malen).
	K i l o g r a m.		
1861—1865	2,289,334	16,593	11,764
1866—1870	2,459,601	15,407	18,604
1871—1875	3,191,456	32,366	23,870
1876—1880	3,512,502	48,821	74,413
1881—1885	3,278,414	65,258	36,948
1886—1890	3,420,629	75,843	29,827
1891—1895	3,402,852	83,506	22,925
1896	3,441,388	116,309	25,458
1897	3,717,447	130,060	26,309

Tab. litt. F. Tullsatser å olika slag af tobak åren 1830—1897.

	1830.	1840.	1850.	1860.	1870.	1880.	1890. ²⁾
	Tullsatser i kronor per kilogram.						
Tobak, oarbetad: blad	0·45	0·45	0·52	0·52	0·61	0·99	1·00
stjelnk	0·14	0·14	0·29				
arbetad: cigarrer ...	¹⁾ 1·50	¹⁾ 1·50	3·98	4·23	3·06	3·06	4·00
>andra slag>	karfvad	0·88 å 2·64	0·88 å 2·35	1·04 å 2·64	1·18	1·06	1·18
	malen eller press.	0·88 å 2·64	0·88 å 2·64	1·18	1·29	1·18	
	spunnen	0·74	0·59	0·74	0·82	0·82	
	stängero. karotter	1·32	1·18	1·32	1·41	1·29	1·20

värdet. Särskildt torde uppmärksammas, att uti ifrågavarande tabell, så långt de tillgängliga uppgifterna sådant medgifvit, papyross-tillverkningen blifvit särskildt specificerad. I den sista af tabellens kolumner angifves derjemte summan af tobaksfabrikernas å olika platser bevilningstaxerade inkomst.

Såsom synes af ifrågavarande tabell (litt. G), voro af de för år 1897 till kommerskollegium redovisade 93 tobaksfabriker 87 belägna

¹⁾ Per 100 stycken. ²⁾ 1890 års tullsatser å tobak äro fortfarande gällande.

Tab. litt. G. Tobaks-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Tobaksfabrikernas anläggningsort.	Antal fabri- ker.	A n t a l a r b e t a r e .				Summa.
		Öfver 18 år.		Under 18 år.		
		Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	
<i>Städer:</i>						
Stockholm	17	339	871	58	132	1,400
Göteborg	12	195	342	86	56	679
Malmö	11	247	344	70	103	764
Gefle	1	42	182	11	70	305
Norrköping	3	35	18	13	25	91
Karlshamn	7	26	1	5	—	32
Hudiksvall	2	12	—	—	—	12
Karlskrona	3	30	27	18	13	88
Linköping	2	32	35	11	22	100
Ystad	2	53	17	13	8	91
Oskarshamn	1	9	—	—	—	9
Helsingborg	2	43	48	10	11	112
Karlstad	2	13	23	20	12	68
Vesterås	1	12	6	13	5	36
Falun	1	13	26	18	24	81
Jönköping	2	10	—	—	—	10
Kalmar	2	12	—	—	—	12
Kristinehamn	1	11	5	14	—	30
Upsala	2	13	5	4	7	29
Lund	1	27	9	6	3	45
Filipstad	1	5	2	7	5	19
Vadstena	1	13	9	5	3	30
Alingsås	1	—	14	—	6	20
Landskrona	1	6	14	—	9	29
Kristianstad	2	2	12	—	—	14
Lidköping	2	3	1	1	1	6
Strömstad	1	1	—	4	—	5
Uddevalla	1	2	—	—	—	2
Halmstad	1	1	1	—	—	2
Summa	86	1,207	2,012	387	515	4,121
<i>Köping:</i>						
Arvika	1	24	24	13	6	67
<i>Landsbygd:</i>						
Vermlands län	1	39	41	19	23	122
Kopparbergs län	1	3	2	6	5	16
Malmöhus län	2	23	6	3	3	35
Kristianstads län	2	2	10	1	6	19
Summa	6	67	59	29	37	192
Summa för hela riket	93	1,298	2,095	429	558	4,380

industrien i riket år 1897.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
T i l l v e r k n i n g a r.					Värde å samtliga tillverkningar.	Bevillnings-taxerad inkomst.
Cigarrer.	Papyrrosser.	Kardus-tobak.	Rull och presstobak.	Snus.	Kronor.	Kronor.
Stycken.	K i l o g r a m.					
44,781,629	17,335	143,255	125,235	1,847,506	5,181,775	437,676
19,999,000	400	5,850	197,100	975,300	2,560,660	287,460
24,506,600	—	54,394	90,033	46,430	1,646,071	168,761
12,456,000	3,536	37,400	—	114,300	821,200	75,000
2,526,000	—	—	—	102,473	379,675	54,700
513,000	—	—	—	237,070	348,372	48,000
—	—	—	—	284,300	296,900	36,246
2,485,000	—	35,500	18,300	42,600	263,800	24,872
3,439,300	—	—	15,034	41,171	257,910	14,300
3,853,550	—	50,180	2,818	770	233,670	9,302
—	—	—	—	166,470	225,618	7,332
3,886,000	—	—	—	—	224,500	13,000
—	—	8,956	84,591	—	205,805	25,003
—	—	6,268	20,391	125,272	191,651	8,272
1,300,800	—	—	40,103	—	173,330	24,192
—	—	—	—	160,000	166,000	30,000
30,000	—	—	—	85,508	138,162	20,300
—	—	7,800	24,650	—	88,150	5,000
840,000	—	—	—	45,095	81,145	4,748
1,691,000	—	2,900	—	500	74,200	10,000
—	—	—	24,940	—	59,689	7,013
1,292,000	—	—	—	—	51,680	3,043
1,800,000	—	—	—	—	51,480	—
1,513,000	—	1,590	—	—	44,575	—
600,000	—	—	—	7,000	19,800	3,200
—	—	—	3,000	9,967	17,451	3,024
—	—	—	5,200	—	13,600	1,000
—	—	—	—	3,000	3,750	—
100,000	—	—	—	—	3,000	1,500
127,612,879	21,271	354,093	651,395	4,294,732	13,823,619	1,322,944
—	—	28,028	82,058	14,918	277,667	15,000
—	424	37,000	143,000	114,000	600,000	30,000
—	—	—	18,126	—	45,842	5,983
1,620,000	—	—	—	—	43,050	1,800
1,685,000	—	—	—	—	29,960	2,500
3,305,000	424	37,000	161,126	114,000	718,852	40,283
130,917,879	21,695	419,121	894,579	4,423,650	14,820,188	1,378,227

i stad eller köping (tillsammans 30 arbetsplatser) och endast 6 redovisade för landsbygden, af hvilka senare den största med 122 arbetare var belägen i Vermlands län. Det största antalet såväl fabriker som arbetare förefans i Stockholm (17 fabriker med sammanlagdt 1,400 arbetare), eller resp. 18·3 och 32 % af hela antalet. Närmast efter hufvudstaden följde Göteborg med 12 och derefter Malmö med 11 fabriker, hvaremot arbetareantalet i Malmö var nära ett hundratal högre än i Göteborg (i Malmö 764 d. v. s. 17·4 % och i Göteborg 679 eller 15·5 % af hela antalet tobaksarbetare i riket). Sammanlagdt 40 fabriker med 2,843 arbetare voro således till finnandes i rikets tre största städer. Bland öfriga arbetsorter kommer Gefle främst med 1 fabrik och 305 arbetare, hvarjemte å ytterligare tre arbetsorter arbetareantalet steg till 100 eller deröfver, nämligen i Helsingborg 2 fabriker och 112 arbetare, i Linköping 2 fabriker och 100 arbetare samt i Charlottenberg (Vermlands län) 1 fabrik med 122 arbetare. Att märka är slutligen, att af samtliga arbetsplatser endast 2 äro belägna i Norrland, hvidan alltså tobaksindustrien i det närmaste är inskränkt till mellersta och södra Sverige. Ordnas arbetsorterna efter länsindelningen, befinnes det, att det största antalet platser, å hvilka tobaksfabriker finnas anlagda, anträffas i Malmöhus län med 7 och i Vermlands län med 5 olika arbetsplatser.

Såsom vidare af tabellen framgår, uppgick år 1897 den för bevillning uppskattade inkomsten af samtliga tobaksfabriker till 1,378,227 kronor. Totalvärdet å dessa fabrikers tillverkningar hade samtidigt stigit till den respektabla siffran af 14,820,138 kr., ett tillverkningsvärde, som berättigar tobaksindustrien till en plats bland vårt lands förnämsta industrigrenar.

Hvad beträffar kvantiteten och värdet af tobaksfabrikernas å olika orter tillverkningar, intager Stockholm i våra dagar liksom under hela den föregående utvecklingen främsta rummet långt framför öfriga platser i riket. Sålunda visar sig det för Stockholm angifna värdet å samtliga fabrikat (5,181,775 kronor) vara dubbelt högre än motsvarande belopp för Göteborg (2,560,660 kr.) och fyra gånger större än totalvärdet å Malmöfabrikernas tillverkningar (1,646,071 kronor). Äfven beträffande tillverkningens särskilda grenar äro de högsta kvantiteterna redovisade för Stockholm

utom med afseende å fabrikationen af *rull- och presstobak*, hvilken tillverkning är störst i Göteborg med 197,100 kg., hvarefter följer Charlottenberg med 143,000 kg., under det att hufvudstadens tobaksspinnerier komma först i tredje rummet med 125,235 kg. tillverkad rull- och presstobak. Dylik tillverkning i större omfattning bedrifves dessutom i Malmö med 90,033 kg., i Karlstad med 84,591 kg., i Arvika med 82,058 kg. o. s. v.

Tillverkningen af cigarrer utgjorde år 1897:

i Stockholm	c:a 45	millioner st.
» Malmö	» 24 $\frac{1}{2}$	» »
» Göteborg	» 20	» »
» Gefle	» 12 $\frac{1}{2}$	» »
» Helsingborg, Ystad och Linköping, hvardera	» 3 à 4	» »
» Norrköping och Karlskrona, hvardera ...	» 2 à 3	» »

o. s. v.

Kardustobakstillverkning i större skala bedrifves i Stockholm med 143,255 kg., Malmö med 54,394 kg., Ystad med 50,180 kg., Gefle och Charlottenberg med c:a 37,000 kg. för hvardera platsen,

o. s. v.

Rikets förnämsta *snusfabriker* äro belägna å följande platser:

i Stockholm med en tillverkning af 1,847,506 kg.

» Göteborg	»	»	»	975,300	»
» Hudiksvall	»	»	»	284,300	»
» Karlshamn	»	»	»	237,070	»

hvarjemte å hvar och en af orterna Oskarshamn, Jönköping, Vesterås, Gefle, Charlottenberg och Norrköping under år 1897 producerats 100,000 — 200,000 kilogram snus.

Slutligen må anmärkas, att *papyrosstillverkning* hufvudsakligen egt rum endast i Stockholm (17,335 kg.) och i Gefle (3,536 kg.), hvarjemte obetydligare quantiteter af denna vara angifvits blott från Charlottenberg och Göteborg med resp. 424 och 400 kg.

Anmärkningsvärdt är, såsom ock en blick på tab. litt. G gifver vid handen, hurusom en snusfabrik med endast ett fåtal arbetare ofta åstadkommer en högst betydligt större tillverkning, såväl beträffande quantitet som värde, än en cigarrfabrik eller ett

tobaksspinneri med ett många gånger större arbetareantal, hvilket förhållande emellertid har sin helt naturliga förklaring deruti, att inom snustillverkningen maskinkraft kommit till användning uti långt större utsträckning än inom öfriga grenar af tobaksindustrien. Sålunda hafva t. ex. de tvenne snusfabrikerna i Hudiksvall, hvilka tillsammans sysselsätta endast 12 arbetare, angifvit ett sammanlagdt tillverkningsvärde af 296,900 kronor, då deremot två cigarrfabriker i Helsingborg med 112 arbetare stanna vid ett totalvärde af 224,500 kronor, en fabrik i Kristianstad med 12 arbetare icke tillverkat cigarrer för mera än 10,000 kronor eller ett tobaksspinneri i Kristinehamn med 30 arbetare angifvit sitt tillverkningsvärde till endast 88,150 kronor. Den omfattande snustillverkning, som bedrifves i Göteborg, utgör äfven anledningen till, att totalvärdet af Göteborgsfabrikernas tillverkningar är afsevärdt större än motsvarande värde för Malmöfabrikerna, ehuru de senare sysselsätta ett hundratal flere arbetare än de förra

Till underlättandet af en öfverblick öfver tobaksfabrikernas inom olika län andel uti de olika slagen af tillverkningar meddelas uti tab. litt. H en för detta ändamål gjord sammanställning, uti hvilken för jemförelsens skull tillverkningen af cigarrer jemväl beräknats i kilogram¹. Med hänvisande i öfrigt till tabellen, torde uppmärksamheten endast böra fästas derå, att af de 16 län, från hvilka uppgifter angående tobaksindustrien föreligga, cigarrtillverkning egt rum uti 12 län (uti 5 af dessa endast i mindre omfattning), fabrikation af rull- och presstobak uti 9 län (uti 1 län dock högst obetydligt), tillverkning af kardustobak uti 7 län (deraf uti 2 län endast i mindre kvantiteter) och papyrostillverkning allenast uti 4 län (af hvilka blott Stockholms stad och Gefleborgs län redovisat större kvantiteter). Deremot har snus tillverkats uti sammanlagdt 13 län, af hvilka 11 hafva att uppvisa en mera betydande tillverkning. Alldeles i ögonen fallande är den omfattande rull- och presstobakstillverkning, som bedrifves i vestra Sverige, i det att från Vermlands län (med 359,239 kg.) och Göteborgs och Bohus län (med 202,300 kg.) redovisats sammanlagdt nära nog $\frac{2}{3}$ af hela fabrikationen af denna vara.

¹ Vid evalveringen hafva 200 cigarrer i medeltal antagits motsvara 1 kilograms vikt.

Tab. litt. H. Tillverkningarnes slag och värde vid tobaksfabrikerna
i olika län år 1897.

	Cigarrer.		Papy- rosser.	Roll- o. press- tobak.	Kardus- tobak.	Snus.	Värde å samtliga fabrikat.
	St.	Kg.	K i l o g r a m.				Kr.
Stockholms stad	44,781,629	223,908	17,335	125,235	143,255	1,847,506	5,181,775
Upsala län	840,000	4,200	—	—	—	45,095	81,145
Östergötlands län	7,257,300	36,286	—	15,034	—	143,644	689,265
Jönköpings län	—	—	—	—	—	160,000	166,000
Kalmar län	30,000	150	—	—	—	251,978	363,780
Blekinge län	2,998,000	14,990	—	18,300	35,500	279,670	612,172
Kristianstads län	2,285,000	11,425	—	—	—	7,000	49,760
Malmöhus län	37,070,150	185,351	—	92,851	109,064	47,700	2,266,066
Hallands län	100,000	500	—	—	—	—	3,000
Göteborgs o. Bohus län	19,999,000	99,995	400	202,300	5,850	978,300	2,578,010
Elfsborgs län	1,800,000	¹⁾ 9,000	—	—	—	—	51,480
Skaraborgs län	—	—	—	3,000	—	9,967	17,451
Värmlands län	—	—	424	359,239	81,784	128,918	1,231,311
Vestmanlands län	—	—	—	20,391	6,268	125,272	191,651
Kopparbergs län	1,300,800	6,504	—	58,229	—	—	219,172
Gefleborgs län	12,456,000	62,280	3,536	—	37,400	398,600	1,118,100
Summa	130,917,879	654,589	21,695	894,579	419,121	4,423,650	14,820,188

I sammanhang härmed torde slutligen, enligt de till kommerskollegii näringsstatistik inkomna uppgifter för år 1897, böra omnämnas, att af 93 redovisade tobaksfabriker inalles 59 (d. v. s. 63·4 %) egdes af ensamma personer, af hvilka 57 voro män och 2 qvinnor, under det att 20 fabriker egdes af aktiebolag och 14 af andra bolag. Beträffande särskildt de af aktiebolag bedrifna tobaksfabriker meddelas uti tab. litt. I en fördelning af dessa fabriker efter län, hvarvid särskildt angifvits antalet af de vid fabrikerna anställde arbetare samt aktiekapitalens sammanlagda storlek. Antalet af dessa fabriker utgör 21·5 % af landets tobaksfabriker, under det att motsvarande procenttal för antalet af de vid nämnda fabriker anställda arbetare utgör 24·4.

¹ Den beräknade kvantiteten är något för hög, enär hela tillverkningen utgjordes af s. k. cigarrcigaretter.

Tab. litt. I. Tobaksfabriker, som egas af aktiebolag.

Fabriernas anläggningsort.	Antal fabriker, som egas af aktiebolag.	Antal vid dessa fabriker anställda arbetare. ¹⁾	Aktiekapitalens sammanlagda storlek. Kr.
Stockholms stad	2	106	2,010,000
Upsala län	2	22	67,000
Kalmar län	1	8	90,000
Blekinge län	2	76	315,300
Malmöhus län	²⁾ 5	436	1,002,000
Göteborgs och Bohus län	4	291	510,000
Vermlands län	1	16	73,600
Vestmanlands län	1	26	150,000
Kopparbergs län	³⁾ 2	89	215,000
Summa	20	1,070	4,432,900

Såsom framgår af den uti det följande lemnade kortfattade framställningen af arbetssättet vid tobakens bearbetning inom yrkets olika grenar, förekommer inom denna industri användning af annan drifkraft än handkraft endast i obetydlig utsträckning. Detta förhållande ådagalägges äfven af de till kommerskollegii berättelse angående fabriker och handtverk meddelade uppgifter beträffande antalet och styrkan hos de under år 1897 vid rikets tobaksfabriker använda motorer af olika slag, hvaröfver följande sammanställning lemnar upplysning:

	Motorer	
	Antal.	Hästkrafter.
Vattenhjul eller -turbiner	2	55
Ångmaskiner	21	375
Gas- och petroleummaskiner	13	50
Elektriska motorer	12	—
Summa	48	480

Af dessa motorer voro 5 afsedda för arbetslokalernas förseende med elektrisk belysning. Såsom redan i det föregående blifvit framhållet, tagas i öfrigt de flesta motorerna i anspråk vid snusfabrikerna samt derjemte vid de större tobaksspinnerierna; deremot

¹ Arbetareantalet är här angifvet till det antal, som vid ifrågavarande fabriker anträffats vid 1898 års arbetsstatistiska undersökningar.

² Deraf i Malmö en med 225 arbetare och ett aktiekapital af 800,000 kronor.

³ Båda fabrikerna egas af samma bolag.

har annan drifkraft än handkraft vid cigarrfabrikerna endast i ett par undantagsfall kommit till användning.

Angående de vid tobaksfabrikerna begagnade arbetsmaskiner skall i det följande redogörelse lemnas i den utsträckning, uppgifter beträffande dessa maskiner stått att erhålla.

Beträffande den råvara, som årligen bearbetas vid rikets tobaksfabriker, lära fullt exakta uppgifter näppeligen stå att erhålla. Emellertid torde temligen säkra approximativa beräkningar i detta afseende kunna anföras. Hvad först angår rikets import af oarbetad tobak, uppgick denna år 1897 till 3,717,447 kg., representerande ett värde af 6,691,405 kronor. Denna kvantitet läser i det närmaste få anses motsvara tobaksfabrikernas behof af utländsk råmaterial.

Då det torde kunna anses vara af ett visst intresse att erhålla en öfverblick af olika länders andel i denna import, meddelas här nedan i tab. litt. J en ur kommerskollegii berättelse angående handel hemtad tablå, i hvilken dessutom, till jemförelse med de uti tab. litt. E anförda siffror, angifves rikets import af arbetad tobak från olika länder.

Tab. litt. J. Rikets import år 1897 af tobak från skilda länder.¹

L ä n d e r.	Oarbetad tobak.		A r b e t a d t o b a k.			
			Cigarrer m. m.		Andra slag.	
	Quantitet. Kg.	Värde. Kr.	Quantitet. Kg.	Värde. Kr.	Quantitet. Kg.	Värde. Kr.
Norge.....	50,243	90,437	793	7,930	4,733	14,199
Finland.....	1,451	2,612	5,757	57,570	250	750
Ryssland.....	—	—	120	1,200	60	180
Danmark.....	209,777	377,599	51,121	511,210	7,179	21,537
Tyska riket.....	3,012,894	5,423,209	52,712	527,120	4,745	14,235
Nederländerna.....	168,863	303,953	13,506	135,060	1,970	5,910
Belgien.....	347	625	4,257	42,570	194	582
Storbritannien.....	237,122	426,820	1,202	12,020	7,175	21,525
Frankrike.....	—	—	580	5,800	3	9
Spanien.....	—	—	12	120	—	—
Amerikas Förenta Stater ...	36,750	66,150	—	—	—	—
Summa	3,717,447	6,691,405	130,060	1,300,600	26,309	78,927

¹ År 1897 uppgick rikets *utförsel af tobak* till icke mera än 12,091 kilogram (deraf 11,307 kilogram *arbetad, »andra slag»*) med ett angifvet värde af 41,523 kronor.

Härvid måste emellertid uppmärksammas, att de uti denna tabell meddelade importsiffror ingalunda innebära, att de angifna kvantiteterna tobak blifvit producerade uti de länder, från hvilka tobaken blifvit till riket införd, utan endast ådagalägga, att importen af det utländska råmaterialet — hvilket till största delen leder sitt ursprung från Amerika — förmedlas af de stora handelshusen i olika europeiska länder.

Förutom de betydliga kvantiteter utländska tobaksblad och stjelk, som årligen upparbetas vid rikets tobaksfabriker, användas dock fortfarande stora mängder inom landet producerad tobak för tillgodoseende af de inhemska fabrikernas behof af billigare råvara, särskildt för tillverkningen af gröfre cigarrer och tuggtobak samt snus. Det torde därför vara på sin plats att här med några ord redogöra för den inhemska tobaksodlingens närvarande ställning.

Intill midten af vårt århundrade fortfor man att odla tobak i temligen stor skala rundt om i landet. Derefter inskränktes tobaksodlingen till allt färre platser¹, och äfven om produktionen af tobak inom landet äfven i våra dagar måste betecknas såsom ganska betydande, synes den dock nu år efter år gå tillbaka. Numera förefinnas tobaksplantager hufvudsakligen i Stockholm med dess närmaste omgifningar samt i vissa trakter af Skåne, nämligen dels kring Landskrona (inom Annelöfs, Hosterups, Barsebäcks, Vestra Karaby, Saxtorps, Norrhvidinge och Dagstorps socknar), och dels vid Åhus, hvarifrån tobaksplanteringen på senare tider utbredt sig till hela den kringliggande trakten. Sistnämnda område, som har en utsträckning af omkring 3 mil, omfattar Åhus, Rinkaby, Wiby, Fjelkinge, Nymö, Ljungby, Gualöfs, Kiaby, Ifvetofta, Nosaby, och Vidtsköfle socknar.

Hufvudorten för tobaksplanteringen inom Kristianstads län utgör dock utan gensägelse Åhus.

Enligt hvad uppgifvits, lär den årliga skörden af tobak i Sverige, då icke missväxt till följd af kyla och för mycket regn inträffar, kunna uppskattas till i rundt tal en million kg. Häraf

¹ Så t. ex. uppgifves tobaksodlingen hafva upphört vid Norrköping år 1848, vid Alingsås redan år 1814, men deremot vid Vesterås först på 1860-talet.

komma c:a 300,000 kg. på Landskronatrakten, c:a 400,000 kg. på Åhustrakten och återstoden på Stockholm.

Med afseende å de *vid rikets tobaksfabriker anstälde arbetare* innehålla de från äldre tider tillgängliga uppgifter endast sparsamma upplysningar utöfver hvad ofvan meddelats angående arbetarnes antal under skilda tider. Före år 1830 — som bekant det år, då kommerskollegium började af trycket utgifva årliga berättelser angående fabriker och handtverk — förekomma icke ens fullständiga uppgifter rörande arbetarnes fördelning efter ålder och civilstånd.

En närmare granskning af hallrätternas rapporter före denna tid gifver emellertid vid handen, att tobaksfabrikernas arbetare ända till början af detta århundrade nära nog uteslutande varit af mankön. Flerfaldiga gånger förordnades till och med uttryckligen, att vid rikets fabriker såsom regel endast manliga arbetare skulle användas, och att fabriksidkarne, endast för den händelse manliga arbetare icke stode att erhålla eller af en eller annan anledning icke vore för en viss yrkesgren lämpliga, skulle få vid fabrikerna sysselsätta qvinnor. Under de första årtiondena af 1800-talet synas dock allt flera arbetare af qvinkön hafva fått inträde vid tobaksfabrikerna, ehuru qvinnornas antal fortfarande var högst betydligt underlägset männens. Först sedan cigarrtillverkningen efter århundradets midt börjat att uppblomstra inom landet, börjar äfven qvinnoarbetet att i större omfattning vinna insteg inom tobaksindustrien.

I äldre tider utgjordes emellertid en högst väsentlig del af tobaksfabrikernas arbetare af barn och yngre personer. Vid de flesta fabriker voro alltid ett större antal lärlingar och »gossar» anställda för utförandet af allehanda sysslor samt för att biträda gesäller och arbetskarlar. Och då hallordningen medgaf fabriksidkarne rättighet att såsom lärlingar anställa barn, som fyllt tio år, torde med visshet kunna antagas, att bland lärlingarne funnos många både tio- och elfvaåringar; af hjälpgossarne åter voro säkerligen åtskilliga i en ålder under tio år ¹⁾.

¹⁾ Af de år 1898 vid rikets tobaksfabriker anstälde manliga arbetare hafva 212 äldre arbetare uppgifvit sig hafva inträdt i yrket i en ålder under 12 år; af dessa hade 50 inträdt i yrket före fyllda 10 år. (Jfr. tab. 16.)

För att endast anföra några exempel, voro år 1774 vid tobaksfabrikerna i Malmö af 52 arbetare 26, eller jemnt halfva antalet, gossar; år 1791 voro vid den största fabriken i nämnda stad anstälde 38 vuxne arbetare och 55 gossar, och år 1810 var antalet vuxne och underåriga arbetare vid samma fabrik resp. 47 och 53. Temligen liknande synes förhållandet mellan de yngre och äldre arbetarnes antal hafva varit på de flesta orter i landet.

Sedan år 1830 exakta uppgifter börjat att meddelas angående antalet af de arbetare, som voro i en ålder af 15 år eller derunder, visar det sig, att de underåriges antal fortfarande är högst betydligt (jmför tab. litt. K). Så voro t. ex. år 1835 af 696 tobaksarbetare i riket 249, d. v. s. 35·8 %, icke äldre än 15 år. För vissa orter stälde sig nyssnämnda år förhållandet mellan antalet minderåriga och vuxna vida ogynnsammare, såsom t. ex. i Malmö, hvarest af 96 arbetare 67 eller c:a 70 % voro femton år eller derunder. I Stockholm och Göteborg utgjorde de underåriga deremot vid samma tid endast resp. 29·1 och 17·6 % utaf hela antalet af de vid tobaksfabrikerna å dessa platser sysselsatte arbetare.

Tab. litt. K. Arbetarne vid rikets tobaksfabriker åren 1830—1895.

År.	Antal fabriker.	Antal arbetare.			År.	Antal fabriker.	Antal arbetare.				
		Öfver 15 år.	Under 15 år.	Summa.			Öfver 18 år.		Under 18 år.		Summa.
							Män.	Qvin.	Män.	Qvin.	
1830	77	531	164	695	1865	95	1,119	434	566	274	2,393
1835	82	447	249	696	1870	97	1,120	609	634	227	2,590
1840	84	576	260	836	1875	110	1,269	1,102	711	555	3,687
1845	89	604	387	991	1880	104	1,229	1,202	454	332	3,217
1850	86	725	404	1,129	1885	91	1,218	1,199	337	212	2,966
1855	90	1,179	570	1,749	1890	85	1,185	1,285	300	377	3,147
1860	103	1,302	478	1,780	1895	88	1,315	1,670	346	411	3,742

Ännu år 1850 hade procenttalet för arbetarne under 15 år icke nedgått. Sagda år voro nämligen, såsom af tab. litt. C framgår, af 1,129 tobaksarbetare i riket 404, d. v. s. 35·8 %, i en ålder af 15 år eller derunder. Bortsedt från en del orter, hvarest

vid mindre fabriker i många fall de underåriges antal var betydligt större än antalet vuxne arbetare, hade meranämnda år i Stockholm 22 %, i Malmö 43·4 %, i Göteborg och Vesterås c:a 50 % och i Ystad till och med 62·8 % af hela antalet arbetare icke hunnit till högre ålder än 15 år. År 1855 hade de underåriges antal stigit till 570, utgörande 32·6 % af arbetarnes hela antal, och år 1860 utgjorde de ännu 478, d. v. s. ungefär 27 % af hela arbetareantalet. För jemförelses skull torde böra påpekas, att år 1898 voro af 4,380 tobaksarbetare i riket endast 234, eller 5·3 % af hela antalet, i en ålder under 15 år.

Från och med år 1863 lemna de tillgängliga officiella handlingarne upplysningar angående de vid fabrikerna sysselsatte arbetare, fördelade efter kön samt ålder öfver och under 18 år. I tab. litt. K meddelas äfven rörande tobaksarbetarne dylika uppgifter för år 1865 och hvart femte derpå följande år.

Såsom af tabellen i fråga framgår, voro år 1865 af 2,393 arbetare 1,685, eller 70·4 %, män och 708, eller 29·6 %, kvinnor. I en ålder under 18 år voro 840 arbetare, d. v. s. 35·1 %, och af dessa voro 566 män och 274 kvinnor, eller resp. 67·4 och 32·6 %. Sedan denna tid har emellertid antalet qvinliga arbetare nära nog fördubblats, under det att de manliga arbetarnes antal år 1897 endast var några tiotal högre än år 1865. Hufvudsakliga anledningen till detta förhållande är att söka deri, att den uppblomstrande cigarrindustrien allt mer och mer börjat ersätta de manliga arbetarne med kvinnor. En hastigare tillväxt uti de qvinliga arbetarnes antal under vissa perioder motsvaras äfven temligen konstant af en betydligare ökning uti tillverkningen af cigarrer, under det att en minskning uti cigarrfabrikationen under en annan period är förenad med en minskning i de qvinliga arbetarnes antal. Under den första tioårsperioden (1865—1875) ökades visserligen de manliga arbetarne till 1,980 eller med 17·5 %; men redan under denna period hafva de qvinliga arbetarne mera än fördubblats i antal (från 708 år 1865 till 1,657 år 1875) eller ökats med icke mindre än 134 %. År 1875 voro procenttalen för män och kvinnor resp. 54·4 och 45·6. Under den derefter följande tioårsperioden (1875—1885) har antalet qvinliga arbetare vid tobaksfabrikerna åter nedgått, nämligen till 1,534 år 1880 och till 1,411

år 1885; kvinnornas procenttal har dock fortfarande något ökat, ehuru endast till 47·7 %. År 1890 är deremot kvinnornas antal större än männens, i det att berörda år vid tobaksfabrikerna voro sysselsatta 1,662 kvinnor mot 1,485 män, (resp. 52·8 och 47·2 %).

Efter år 1890 har antalet af tobaksfabrikernas arbetare åter ökat högst väsentligt, ehuru kvinnornas antal stigit betydligt raskare än männens. Af de för år 1897 redovisade 4,380 arbetarne voro sålunda 1,727 (39·4 %) män och 2,653 (60·6 %) kvinnor.

Hvad slutligen beträffar de inom tobaksindustrien sysselsatte *minderårige* arbetarne — sådana, som äro i en ålder under 18 år — har deras antal under de efter år 1865 närmast följande åren ökat i ganska afsevärd grad. Sålunda voro t. ex. år 1874 af 4,007 tobaksarbetare ett så stort antal som 1,498, eller 37·4 %, minderåriga. Efter sistnämnda tidpunkt kan man emellertid år efter år iakttaga en temligen konstant minskning i de minderårige arbetarnes antal, så att år 1885 af 2,966 arbetare endast 549 eller 18·5 %, utgjordes af minderårige.

År 1897 hafva 987 arbetare, d. v. s. 22·5 % af hela antalet (4,380), uppgifvits vara i en ålder under 18 år. Bland dessa 987 minderårige voro 43·5 % af mankön och 56·5 % af qvinkön. Relativt sedt, voro dock de manlige arbetarne under 18 år något starkare representerade än de qvinliga, i det att på 100 manlige arbetare kommo 25, på 100 qvinliga arbetare deremot endast 21 minderårige.

Till jmförelse med de resultat, hvartill 1898 års arbetsstatistiska undersökningar kommit, skulle det naturligtvis hafva varit önskligt, att en närmare redogörelse här kunnat lemnas äfven angående äldre tiders allmänna arbetsförhållanden inom tobaksindustrien. Enär emellertid de officiella källor, hvilka anlitats för utarbetandet af förevarande öfversiktliga framställning rörande sjelfva industriens utveckling under olika tider, icke meddela några upplysningar i detta afseende utöfver hvad som ofvan blifvit anfördt, och då dessutom den begränsade tid, som för arbetets fullbordande stått till buds, icke medgifvit anställandet af vidlyftigare efterforskningar för utrönandet af dessa förhållanden, har det ansetts vara lämpligast att meddela de spridda upplysningar, som härvidlag stått att erhålla, i sammanhang med den uti det följande

lemnade framställningen af arbetsförhållandena inom tobaksindustrien under år 1898.

Såsom ett obestridligt faktum torde dock redan här kunna konstateras, att den storartade utvecklingen af rikets tobaksindustri på senare tider äfven haft till följd en afgjord förbättring uti de inom industrien sysselsatte arbetarnes villkor och förhållanden. Sålunda hafva en del hygieniska olägenheter inom yrket blifvit mer eller mindre afhjelpa genom anskaffandet af nya arbetslokaler eller vidtagandet af lämpligare anordningar inom de redan befintliga — ehuru visserligen fabrikslokalerna, såsom den följande redogörelsen ådagalägger, fortfarande lemna åtskilligt öfrigt att önska. Vidare hafva förändringar till det bättre tid efter annan skett äfven derutinnan, att arbetarnes dagliga arbetstid afsevärdt minskats, att arbetslönerna för såväl ackordsarbete som tidsarbete blifvit höjda o. s. v. Arbetarnes förbättrade ekonomiska ställning har också haft till följd, att procenttalet af de arbetare, hvilka genom eget åtgörande sört för att försäkra sig mot längre eller kortare oförmåga till arbete, för hvarje år blifvit allt större; allt flere hafva äfven de industriidkare blifvit, hvilka genom frikostiga understöd till sina arbetares sjukförsäkring i afsevärd grad underlättat arbetarnes sträfvanden att bereda sig och de sina en tryggad existens under sjukdomens dagar.

2. Arbetets anordning inom tobaksindustrien.

Enligt hvad redan af den föregående framställningen blifvit ådagalagdt, kan man inom tobaksfabrikationen urskilja fem olika hufvudgrenar, nämligen tillverkning af: 1) *cigarrer* och s. k. *cigarr-cigaretter*; 2) *papyrosser* (i dagligt tal gående under benämningen *cigaretter*); 3) *röktobak*, hvilken hufvudsakligen fabriceras i form af kardustobak; 4) *rull- och presstobak* (= tuggtobak), samt 5) *snus*. Då dessa olika fabrikationsgrenar, med hänsyn såväl till sättet för arbetets anordning som till arbetarnes förhållanden, sins emellan förete högst väsentliga skiljaktigheter, har

i den följande framställningen, så långt det varit erforderligt för erhållande af ett riktigt resultat af förevarande undersökning och i den utsträckning, tid och utrymme sådant medgifvit, åtskilnad gjorts mellan fyra af ofvan nämnda yrkesgrenar, i det att, på grund af papyrostillverkningens relativa obetydlighet, tillverkningen af papyrosser och af röktoбак, såsom närmast hörande tillhopa, sammanslagits till en grupp. Såsom förklaring af den uti det följande lemnade redogörelsen för de inom olika yrkesgrenar förekommande specialiteterna — hvilkas olika funktioner och betydelse det torde vara nödvändigt att känna för att kunna rätt bedöma särskildt aflönningens förhållande till det presterade arbetets värde och beskaffenhet — skall här lemnas en kortfattad öfversigt af arbetets gång och de olika yrkesspecialiteternas användning inom tobaksfabrikationens särskilda grenar.

Cigarrtillverkning. Den första behandling, som den, åtminstone vid de flesta fabriker, uti särskilda lagerrum förvarade tobaken har att genomgå, är *sortering* och *fuktning*. Olikheten hos den under en mängd olika namn och till väsentligt växlande pris utbudna varan uppkommer nämligen icke endast genom plantornas, utan äfven till stor del genom bladens olika beskaffenhet, deras större eller mindre utveckling, olika torrhet samt föregående behandling, och till följd häraf är det nödvändigt för fabrikanten att skilja det goda från det mindre goda. Ofta — och i regel i fråga om den tobak, som odlas i Sverige — måste äfven råvaran undergå en förnyad fermentering (»svettning»), ehuru denna process i allmänhet bör hafva verkstälts af tobaksodlaren eller tobakshandlaren, innan råvaran levereras till fabrikanten. Fuktning med vatten åter måste ske för att göra tobaken mjuk och böjlig, hvari genom den först blir tjenlig att vidare förarbetas.

Den efter fuktningen närmast följande behandlingen af tobaken är *stripning*, hvilken tillgår på det sätt, att man fränkiljer stjelken och den största medelnerven från bladet. Samtidigt härmed eger en ny sortering rum, i det att man dels åtskiljer de hela bladhalfvorna efter olika storlek och färg, dels ordnar såväl större affallsprodukter som mindre sådana och stjelkar för sig. Af dessa olika delar kommer tobaksstjelken icke till användning inom cigarr-

tillverkningen. Den för cigarrens inre delar afsedda tobaken undergår derefter en förnyad torkning.

Samtliga med dylikt arbete sysselsatta arbetare — hos hvilka tydligtvis alls ingen eller åtminstone endast en obetydlig yrkes-skicklighet erfordras — »magasinskarlar», »tobakssorterare», »tobaksfuktare», »stripare», »bladuppsättare», »däcksmakare» m. fl. äro i det följande uppförda såsom *beredningsarbetare*.

Sjelfva cigarrerna beredas i allmänhet icke af samma slags tobak allt igenom, utan för de olika delarne — inlagan, ombladet, (som sammanhåller inlagan), och täckbladet (det yttre omhöljet) — användas olika tobakssorter eller åtminstone olika slags blad. Inlagan utgöres af mindre bladdelar, ombladet af mindre blad, hvilka icke äro lämpliga till ytterblad, och täckbladen af större och bättre beskaffade blad. Den egentliga cigarrtillverkningen består endast deruti, att arbetaren samlar en tillräcklig mängd af inlagan, ordnar den i handen, så att tobaken kommer att ligga jemnt fördelad, slår deromkring det färdiga ombladet och åstadkommer derefter genom rullning fram och tillbaka på ett bräde den egentliga formen. Den sålunda halffärdiga cigarren kallas *vickel*.¹⁾ Vid s. k. formarbete placeras den färdiga vickeln uti större träformar för att pressas och fasoneras. Finare cigarrer — handcigarrer — komma deremot icke uti vickelformen, utan formas för hand af cigarrarbetaren, innan täckbladet rullas öfver. Särskild skicklighet erfordras för denna »öfverrullning», hvarvid arbetaren först med tillhjälp af en tunn, krökt knif tillskär täckbladet till lämplig form och storlek samt derefter lägger täckbladet i en lång remsa spiralformigt omkring vickeln, så att det visserligen öfverallt innesluter denna, men tillika så, att hvarje hvarf icke täcker det närmast angränsandes kant mera än som erfordras för att hindra luftens inträngande mellan de särskilda spiralgångarne. Bladnerverna måste ligga utåt, d. v. s. framsidan af bladet skall ligga inåt, och därför måste täckbladet viras omkring vickeln än från höger till venster än tvärtom, allt efter som det vid stripningen blifvit afskiljdt till höger eller till venster om hufvudnerven. Spetsen

¹⁾ För framställandet af vickel, särskildt till billigare cigarrsorter, förekomma stundom s. k. vickelmaskiner, men dylika hafva endast i obetydlig utsträckning kommit till användning i Sverige.

af cigarren vrides och formas mellan fingrarne samt tillslutes och fästes med ett lämpligt bindande ämne, hvarefter de sålunda färdiga cigarrerna afskäras till en och samma längd.

Tillverkningen af cigarrer sker antingen allt igenom af en och samma arbetare, *cigarrmakare*, eller ock, hvilket är temligen vanligt, tillverkas vickeln af särskilda arbetare, *vickelmakare*, under det att cigarrmakaren endast verkställer öfverrullningen.

Huru enkelt nu detta arbete än kan förefalla, kräfves dock därför en ganska stor yrkesskicklighet, och flera exempel finnas på, att mången till följd af bristande fingerfärdighet icke kan uppnå ens en måttlig skicklighet som cigarrmakare. En ganska lång tid — vid flera fabriker bestämd till 2 år — måste därför en nybegynnare såsom *cigarrmakarelärling* arbeta med billigare tobakssorter, innan han ernär den för tillverkning af bättre cigarrer erforderliga skickligheten. Vida enklare är deremot tillverkningen af s. k. cigarreigaretter, hvilken därför oftast anförtros åt nybörjare eller mindre skickliga arbetare.

Det icke minst viktiga och enligt fackmännens utsago kanske svåraste arbetet återstår emellertid ännu, i det att de färdiga cigarrerna nu komma till sorterrummet för att under *sorterarens* vid de allra finaste färgnyanser vana öga ordnas efter sin olika beskaffenhet. Oftast verkställa sorterarne äfven cigarrernas packning i lådor, då deremot vid en del större fabriker särskilda *packare* äro anställda för att utföra detta arbete.

Lådornas spikning, förseende med kantremсор, etikettering och öfriga yttre utstyrsel omhänderhafvas af särskilda arbetare, *klistrare* och *lådstiftare*.

De färdigpackade cigarrerna placeras derefter på särskilda ramar för att torkas, och i allmänhet finnas vid fabrikena utslutande för detta ändamål bestämda torkrum, hvilka om sommaren hållas väl vädrade och om vintern uppvärmas.

Alla öfriga för tobakens förarbetande anställda arbetare än de ofvan nämnda, såsom »vickelpressare» och »vickelsynare», »tobaksvägare», »cigarrräknare», »torkare» m. fl., äro uti tabellerna uppförda såsom *öfriga arbetare inom yrkesgrenen*. Vid cigarrfabriker anställda, men vid sjelfva tillverkningen icke sysselsatta arbetare, t. ex. springpojkar, utkörare o. d., äro sammanförda jemte andra,

inom öfriga slag af tobaksfabriker anställda arbetare utom facket, såsom maskinister, eldare, snickare, tunnbindare, kartongarbetare etc., under rubriken »till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverkning eller sysselsättning.»

Papyross- och röktobakstillverkning. Det första beredningsarbetet inom denna tillverkningsgren erbjuder icke några väsentliga olikheter emot samma arbete inom cigarrtillverkningen, med undantag deraf, att vid tillverkning af papyrosser och röktobak icke all tobak stripas. Medelnerven i gröfre tobak utdrages samt krossas ofta mellan ett par valsar, hvartill stundom användas särskilda valsmaskiner. Härigenom blifva stjelkarne böjligare och förbrinna lättare. Deremot tillkommer vid tillverkningen af röktobak liksom inom de båda följande tillverkningsgrenarne en särskild beredningsprocess, hvarvid till förhöjande af tobakens lukt och smak tillsättas hvarjehanda ämnen, s. k. *såser*. Såsens beredning är nästan vid hvarje fabrik en ytterst noga bevarad hemlighet. Tobakens »såsning» eller »betning» sker antingen på det sätt, att tobaken doppas ned i såsen eller ock sålunda, att den allt emellanåt fuktas dermed. Den såsade tobaken underkastas derefter en ny svettnings- och torkningsprocess.

Skärningen af tobak sker vanligen medelst särskilda, för ändamålet afsedda skärmaskiner. Torkningen tillgår i allmänhet på det sätt, att tobaken lätt *rostas* på varma plåtar eller uti upphettade jerncyllindrar, hvarefter den åter afkyles samt *siktas*, för att tobaksdamm och dylikt skall afskiljas.

Af den sålunda beredda tobaken göras nu papyrosser, hvilka såsom bekant bestå af finskuren tobak, omgifven af ett hölje af möjligast tunna majs- eller rispapper.

Papyrossmakarnes arbete synes ju vara skäligen enkelt, och någon högre grad af yrkesskicklighet torde väl näppeligen därför erfordras. Dock är det gifvet, att en större händighet och en dermed följande raskhet i arbetet måste utöfva ett afgörande inflytande på storleken af den arbetsförtjenst, som är förenad med dylikt arbete.

Endast en ringa del af all röktobak förarbetas emellertid till papyrosser. Den mesta röktobaken förekommer uti handeln i form af karduser, för hvilkas åstadkommande äro anställda särskilda ar-

betare, de s. k. *kardusslagarne*. Ehuru tillverkningen af karduser äfven synes vara föga invecklad, dröjer det dock länge nog, innan en arbetare vinner erforderlig färdighet uti att raskt uppväga bestämda kvantiteter tobak och »slå» karduser.

Dessutom förekomma äfven inom denna yrkesgren en del andra arbetare, såsom packerskor, klistrerskor m. fl., hvilka uti tabellerna äro uppförda under rubriken *öfriga arbetare*. Vid en del fabriker anställda arbetare för tillverkning af kartonger, äfvensom springpojkar o. d., hafva deremot icke upptagits bland yrkesarbetarne.

Rull- och presstobakstillverkning. Beredningsarbetet inom rull- och presstobakstillverkningen öfverensstämmer i allt väsentligt med samma arbete inom den närmast föregående yrkesgrenen, utom det att den för rull- och presstobak afsedda råvaran måste genomgå en ännu fullständigare beredning i form af såsning. Bearbetningen af tobaken inskränker sig här ofta der- till, att den beredda tobaken går direkt till *presseriet* för att der ytterligare tillsättas med hvarjehanda ingredienser samt derefter pressas i rullar eller stänger. Vanligaste formen för behandlingen af tobaken inom denna gren af tillverkningen är dock, att tobaken *spinnas*. Spinningen försiggår med tillhjälp af särskilda spinnstolar; endast i ett par fabriker finnas härför särskilda spinnmaskiner. Arbetet är äfven temligen enkelt. De mindre bladdelarne användas till rullarnes inre — inlagan —, de väl bibehållna deremot till deras omhölje — täckblad. Början till en sådan rulle göres för hand, hvarefter den egentliga spinningen sker medelst en horisontal jernspindel, som kringvrides af ett spinnhjul. *Spinnaren* »flätar» derefter det ena täckbladet efter det andra och utbreder derpå det till ifyllning bestämda materialet, hvarvid det hela genom spindelns vridning blir fast och sammanhängande. Hvarje spinnare har till biträde en eller tvenne *uppläggare* (»bordspojkar»), hvilka ordna och efter hand tillhandahålla honom det erforderliga materialet. Stundom arbeta vid spinnborden äfven särskilda *rullare*, under det att i andra fall spinnaren »rullar sin egen sträng».

Sedan det färdigspunna tåget tagits af härfveln, skickas tobaksrullarne i regel till presseriet för att kokas och pressas. Den sista behandlingen af rull- och presstobak sker i packrummet, hvarest den förses med omslag och etiketter af särskilda packer-

skor. Dessa hafva jemte en del andra arbetare inom rull- och presstobakstillverkningen uti tabellerna sammanförts under rubriken »öfriga arbetare inom yrkesgrenen.»

Snustillverkning. Tillverkningen af snus är den långsammaste och besvärligaste grenen af tobaksmanufacturen, liksom den ock är högst betydligt olika mot den behandling, råvaran inom öfriga grenar af yrket har att genomgå för att förarbetas till konsumtion. De blad, som skola användas till snus, böra vara feta och hafva en mörk färg samt få icke vara på något sätt sjukligt förändrade. Af stor vikt för snusets beskaffenhet är *såsen*, hvilken i hög grad varierar för olika sorter, och hvars ingredienser strängt hemlighållas, till följd hvaraf fabrikanten ofta nog sjelf ombesörjer denna del af beredningen. Sedan bladen såsats, öfverlemnas de åt en omsorgsfull *svettning*, hvilken kan utföras på många sätt. Än svettar man de hela bladen, än pulveriseras bladen före svettningen. Sker svettningen af tobaken hopad uti stora högar, kan denna process kräfvä en tid af 4—6 månader. För beredningen af finare snus är den s. k. *karotteringen* egendomlig. De såsade bladen förenas till s. k. puppor, hvilka, sedan de genomgått en första jäsning, inbindas i linnedukar, hvilka starkt hopsnöras, hvarigenom såsen utpressas på samma gång som luften utestänges. Sedan denna behandling med större eller mindre tids mellanrum upprepats, packas pupporna i kistor samt placeras i ett mörkt, jemnt fuktigt och varmt rum, der de tid efter annan ompackas. På detta sätt förvaras pupporna i många år, allt under det att kvaliteten förbättras till följd af den långsamma jäsningsprocess, för hvilken pupporna äro utsatta. Slutligen äro de så smidiga, att de kunna skäras som smör, och sönderskäras nu medelst ett slags sågartade apparater, eller ock malas de i qvarnar.

För billigare snussorter användes icke det omständliga förfaringssättet medelst karottering, utan tobaken males då i snusqvarnen efter att hafva genomgått en vida enklare beredningsprocess. Det färdiga snuset packas på hvarjehanda olika sätt, vanligen dock i tråkaggar af olika storlek (»snusfjerdingar»).

Då arbetarne inom snusfabrikationen i regel biträda med olika slags arbete, och då sålunda inga särskilda yrkesspecialiteter kunna bland dem särskiljas, äro de ock uti tabellerna samman-

förda under en gemensam rubrik. Det torde emellertid böra uppmärksammas, att de flesta vid undersökningen anträffade *icke yrkesarbetare*, såsom maskinister, eldare, snickare och tunnbindare, varit anställda vid snusfabriker eller, i fråga om tobaksfabriker med flera tillverkningsgrenar, vid afdelningen för tillverkning af snus.

3. Arbetarnes fördelning efter arbetsställen och yrkes-specialiteter m. m.

Såsom af den uti tab. 1 meddelade öfversigt af det redovisade antalet arbetsställen och arbetare närmare framgår, har undersökningen omfattat 128 arbetsställen med tillsammans 4,380 arbetare. Af de undersökta arbetsställena hafva 104 med sammanlagdt 4,336 arbetare blifvit uppförda som fabriker, under det att återstoden af såväl arbetsställen som arbetare hänförs till hemindustri. Gränsen mellan fabriksindustri och handtverksdrift har visserligen ofta varit svår att bestämma. I allmänhet hafva dock anläggningar med minst 3 arbetare blifvit räknade såsom fabriker, derest desamma icke af en eller annan anledning uppenbarligen måst hänföras till hemindustri (såsom t. ex. i Sölvesborg och i ett par fall på landsbygden i Kristianstads län). Alla redovisade arbetsställen för tillverkning af snus — äfven sådana, vid hvilka endast två arbetare varit sysselsatta — hafva emellertid blifvit betraktade såsom fabriker på grund af tillverkningens, trots arbetareantalets obetydlighet, jemförelsevis anseuiga kvantitet och värde.

Enligt hvad de uti kommerskollegii berättelse angående fabriker och handverk för år 1897 meddelade siffror gifva vid handen (se tab. litt. G å sid. 48), voro år 1897 i riket 93 tobaksfabriker i verksamhet, och utgjorde antalet vid dessa fabriker sysselsatta arbetare 4,380. Förevarande undersökning har sålunda omfattat 11 tobaksfabriker mer än som för året närmast före undersökningens verkställande redovisats till kommerskollegium, hvilket emellertid förklaras dels deraf, att flera nya tobaksfabriker uppstått under år 1898, och dels deraf, att de lokala myndigheter, genom hvilkas försorg

uppgifterna till kommerskollegii näringsstatistik inhämtats, i en del fall, på grund af frånvaron af bestämd föreskrift rörande skilnaden mellan fabriker och handtverk, underlåtit att redovisa smärre anläggningar. Af de för år 1897 till kollegium redovisade tobaksfabriker saknas i föreliggande redogörelse uppgifter endast från trenne (1 i Kalmar, 1 i Kristianstad och 1 i Uddevalla) med sammanlagdt 4 arbetare.

Hvad beträffar antalet af de vid undersökningen anträffade arbetare, torde knappast behöfva erinras derom, att det antal, som här redovisas, icke fullt exakt motsvarar hela antalet tobaksarbetare i riket, då gifvetvis dels ett mindre antal arbetare icke kunnat af undersökningsförrättarne anträffas, dels ock undersökningen icke kunnat omfatta samtliga arbetsställen, vid hvilka cigarrtillverkning i form af hemindustri förekommit. Emellertid synes den angifna summan af 4,380 arbetare komma den exakta siffran för tobaksarbetarnes i riket hela antal så nära, som vid en undersökning, sådan som den förevarande, gerna är möjligt. Vid en jämförelse mellan det antal arbetare, för hvilka 1898 års arbetsstatistik meddelar uppgift, och det till näringsstatistiken uppgifna arbetareantalet vid rikets tobaksfabriker år 1897 — i båda fallen 4,380 — torde böra uppmärksammas, att uti den officiella fabriksberättelsen samtliga verkmästare medräknats, då deremot de arbetsstatistiska undersökningarne endast omfattat den egentliga arbetspersonalen (deri inbegripna arbetsförmän och förestånderskor, men icke verkmästare).

Till underlättande af en öfverblick af de uti tab. 1 meddelade siffror meddelas å nästföljande sida i tab. litt. L en sammanställning af antalet arbetsställen och arbetare, grupperade efter arbetareantalets storlek vid de olika arbetsställena.

Af rikets 104 tobaksfabriker äro, såsom af tabellen synes, endast 10 att hänföra till *större* sådana, med ett arbetareantal för hvarje fabrik af 100 eller deröfver. Vid dessa fabriker äro dock anställda icke mindre än 1,826 arbetare, d. v. s. 42.1 % af hela antalet vid tobaksfabriker sysselsatta arbetare. *Medelstora* tobaksfabriker (med 25—100 arbetare) finnas i riket till ett antal af 35, och utgör antalet af dylika fabrikers arbetare sammanlagdt 1,953 (45 %). Det ojemförligt största antalet tobaksfabriker äro

Tab. litt. L. Arbetsställen och arbetare.

	Arbetsställen.		Arbetare.	
	Antal.	%.	Antal.	%.
Fabriker med 200 arbetare och deröfver	3	2·3	953	21·8
> > 100—200 arbetare	7	5·5	873	19·9
> > 50—100 >	21	16·4	1,486	33·9
> > 25—50 >	14	10·9	467	10·7
> > 10—25 >	23	18·0	380	8·7
> > mindre än 10 arbetare	36	28·1	177	4·0
Hemindustri	24	18·8	44	1·0
Summa	128	100·0	4,880	100·0

små, med mindre än 25 arbetare vid hvarje. Till denna grupp höra de återstående 59 fabrikerna, hvilka tillsammans icke sysselsätta flera arbetare än 557 (12·9 %). Af *hela* antalet redovisade arbetsställen bedrifves tillverkningen vid 24 — 18·8 % — såsom hemindustri. Vid dessa arbetsställen har dock endast 1 % af samtliga arbetare, som vid undersökningen anträffats, varit sysselsatt.

Medeltalet arbetare vid hvarje arbetsställe utgör 34; frånräknas åter arbetsställen och arbetare inom hemindustrien, finnes antalet arbetare vid hvarje tobaksfabrik vara i genomsnitt 42.

Beträffande de redovisade arbetsställes belägenhet inom särskilda landsdelar lemnar tab. 2 derom närmare upplysningar, hvarjemte i samma tabell redogöres för tillverkningens art samt antalet arbetare vid tobaksfabrikerna på olika orter.

Med hänvisning i öfrigt till tabellen torde här endast böra framhållas de viktigaste resultat, densamma gifver vid handen. Sålunda finna vi, att tobaksindustrien fortfarande bedrifves hufvudsakligen i städerna, i det att af samtliga 128 arbetsställen och 4,380 arbetare anträffats:

	I stad eller köping.	På landsbygden.
Fabriker	91	13
Andra arbetsställen	20	4
Manliga arbetare	1,481	140
Qvinliga arbetare	2,625	134

I ögonen fallande är, att inom tobaksindustrien på landsbygden manlig arbetskraft mera tages i anspråk än qvinlig, under det att i städerna de qvinliga arbetarna äro i numerär männen betydligt öfverlägsna.¹

Då redan uti ett föregående kapitel redogjorts för omfattningen af de olika slagen af tillverkningar vid tobaksfabrikerna inom olika län, torde vi här kunna inskränka oss till att, efter tab. 2, konstatera, att utaf 104 redovisade tobaksfabriker cigarrtillverkning bedrifves vid 72, papyross- och røktobakstillverkning vid 24 (deraf tillverkning af papyrosser endast vid 7 fabriker, af hvilka 4 voro belägna i hufvudstaden), rull- och presstobakstillverkning vid 21 samt tillverkning af snus vid 36 fabriker. Af samtliga 104 fabriker tillverkas vid 50 endast cigarrer, vid 2 endast papyrosser och røktobak; 4 fabriker äro uteslutande tobaksspinnerier (d. v. s. tillverka endast rull- och presstobak) samt 17 uteslutande snusfabriker. Alla slagen af tillverkningar bedrifvas endast vid 2 fabriker (en i Stockholm och en i Malmö, båda de största tobaksfabrikerna å resp. platser). Cigarrtillverkning jemte annan tillverkning af tobak förekommer dessutom vid 20 fabriker.

Ehuru således 73 eller mera än två tredjedelar af samtliga tobaksfabriker äro specialfabriker med endast *en* tillverkningsgren, uppgår antalet af de vid dylika fabriker anstälde arbetare endast till 1,339 eller icke fullt en tredjedel (ca 30 %) af hela antalet tobaksfabriksarbetare i riket. Hvad beträffar de 24 redovisade arbetsställena inom hemindustrien, äro de samtliga, på ett enda undantag när, att hänföra till fabrikation af cigarrer.

Med afseende å arbetarnes fördelning på olika *yrkesgrenar* lemnar tab. 3 derom en närmare framställning, hvilken suppleras af den uti tab. 4 meddelade redogörelsen för arbetarnes fördelning efter särskilda *yrkesspecialiteter*.

Arbetarnes absoluta och relativa antal inom olika yrkesgrenar framgår af följande sammanställning.

¹ Vidkommande arbetarnes fördelning efter kön redogöres därför uti närmast följande kapitel i sammanhang med arbetarnes ålders- och civilståndsförhållanden.

	Antal.	%.
Cigarrtillverkning	3,167	72·3
Papyross- och röktoakstillverkning	217	4·9
Rull- och presstobakstillverkning	671	15·3
Snustillverkning	213	4·9
Tillverkning eller sysselsättning, ej hän- förlig till särskild gren af yrket	112	2·6
Summa	4,380	100·0

Nära tre fjerdedelar (72·3 %) af samtliga redovisade arbetare hafva alltså befunnits vara sysselsatta inom cigarrtillverkningen, under det att alla öfriga yrkesgrenar tillsammans taga i anspråk mer än 1,101 arbetare, d. v. s. 25·1 % af hela antalet; af dessa senare arbetare komma, såsom synes, 15·3 % på rull- och presstobakstillverkningen, under det att tillverkningen af papyrosser och röktoak samt tillverkningen af snus icke representera ett större arbetareantal än 4·9 % hvardera. Öfriga redovisade arbetare till ett antal af 112 utgöras af sådana vid tobaksfabrikerna sysselsatta arbetare, hvilka icke kunnat hänföras till viss gren af yrket ¹.

Hvad vidare beträffar arbetarnes fördelning efter yrkesspecialiteter (tab. 4), befinnas bland arbetarne inom cigarrtillverkningen 1,568, eller i det närmaste hälften, vara cigarrmakare, hvarjemte för tillverkning af billigare cigarrsorter 163 cigarrmakarelärningar varit sysselsatta. Vickelmakarnes antal belöper sig till 330. Här af framgår således — då i regel på *en* cigarrmakare kommer *en* vickelmakare — att af hvarje hundratal cigarrmakare ungefär 79 arbetat *utan* biträde af vickelmakare och endast 21 *med* biträde af vickelmakare, eller, med andra ord, att af samtliga cigarrmakare i medeltal ungefär hvar femte betjenat sig af vickelmakare. Vexlingen uti detta förhållande å de viktigare arbetsorterna tydliggöres närmare af följande sammanställning (tab. litt M), uti hvilken en beräkning äfven blifvit gjord rörande antalet af de arbetare, som vid cigarrfabrikerna på olika orter äro anställda för tobakens beredning, jemfördt med antalet cigarrarbetare (cigarrmakare och cigarrmakarelärningar.)

¹ Jemför ang. dessa arbetare sid. 68 i det föregående.

I Gefleborgs och i Östergötlands län har sålunda ungefär hvar tredje cigarrmakare biträde af vickelmakare, under det att i Malmöhus län (inclusive Malmö) endast hvar åttonde cigarrmakare i genomsnitt begagnar sig af dylikt biträde. Vid cigarrfabrikerna inom Blekinge län förekommer användning af vickelmakare blott undantagsvis (i 2 fall), och vid fabriken i Kopparbergs län finnes icke en enda vickelmakare, utan utföra alla cigarrmakare derstädes sjelfva sitt arbete från början till slut.

Tab. litt. M. Vickelmakare och beredningsarbetare inom cigarrtillverkningen.

Arbetsort.	Af 100 cigarrmakare arbeta:		På 100 cigarrmakare kommer följande antal beredningsarbetare.
	utan vickelmakare.	med vickelmakare.	
Stockholms stad	80	20	30
Östergötlands län	69	31	27
Blekinge län.....	94	6	28
Kristianstads län.....	72	28	—
Malmö stad	87	13	27
Malmöhus län (utom Malmö).....	88	12	36
Göteborgs stad.....	77	23	29
Kopparbergs län	100	—	20
Gefleborgs län	64	36	56
Hela riket	79	21	32

Beredningsarbetarnes antal inom cigarrtillverkningen utgör 513, d. v. s. 13·3 % af hela antalet inom berörda yrkesgren sysselsatta arbetare. Detta vill med andra ord säga, att på 3 cigarrarbetare (cigarrmakare och cigarrmakareläringar) kommer i medeltal 1 beredningsarbetare. Relationen mellan cigarrarbetarnes och beredningsarbetarnes antal är i det stora hela taget temligen lika öfver hela riket. Anmärkningsvärdt är endast, att i Gefleborgs län den för beredningsarbete anställda personalen är synnerligen talrik, att vid fabriken inom Kopparbergs län motsvarande siffra är betydligt lägre än medeltalet för hela riket, och slutligen att vid fabrikerna inom Kristianstads län några beredningsarbetare icke anträffats. Förklaringen till detta senare förhållande är emellertid att söka deruti, att i Kristianstads län »strippningen», enligt flere arbetsgifvares uppgift, utföres af arbetare, som icke äro anställda vid

fabriken. Tobaken utlemnas der till personer, som i sitt hem utföra beredningsarbetet och derefter inleverera den stripade tobaken till fabriken. I några fall stripas tobaken af cigarrarbetarne sjelfva.

Vid cigarrfabrikerna arbeta dessutom 244 sorterare och packare, 216 klistrare och lådstiftare samt 111 andra arbetare, hvilka icke kunnat hänföras till viss yrkesspecialitet. Af de redovisade arbetarne inom denna yrkesgren hafva slutligen 22 uppgifvit sig vara förmän eller förestånderskor för hela tillverkningen eller en del deraf.

Inom papyross- och röktobakstillverkningen arbeta 79 papyrossmakare, 27 kardusslagare, 42 beredningsarbetare och 65 andra arbetare, hvarförutom inom fabrikerna för nämnda tillverkningar finnas anställda 4 förmän.

Vid tobaksspinnerierna i riket uppgick antalet tobaksspinnare — 5 förmän icke inräknade — till 99 och antalet uppläggare till 158. Åtminstone som regel biträdes hvarje spinnare uti sitt arbete af tvenne uppläggare (bordspojkar); endast i Göteborg synes spinnarens biträde allmänt vara inskränkt till en uppläggare. Vidare finnas inom nu nämnda yrkesgren 62 pressare, 266 beredningsarbetare och 81 andra arbetare.

Hvad slutligen beträffar de vid rikets tobaksfabriker anstälde arbetare, hvilka icke tillhöra »facket», voro 23 snickare och tunnbindare, 18 maskinister och eldare samt 71 diverse arbetare, såsom kartongarbetare, utkörare, drängar, springpojkar etc.

Uti detta sammanhang torde böra med några ord redogöras för de temligen ofullständiga upplysningar, som af arbetsgifvarne meddelats rörande de *arbetsmaskiner*, som vid tobaksfabrikerna kommit till användning.

Inom cigarrtillverkningen förefinnas vickelmaskiner endast vid 3 fabriker, nämligen vid en i Stockholm och två i Malmö (vid en af de senare, enligt hvad verkmästaren uppgifvit, utan att för närvarande begagnas); dessutom användas vid 6 fabriker häftningsmaskiner för tillverkning af cigarrlådor och kartonger. I öfrigt brukas torkningsmaskiner vid 6, valsmaskiner vid 10, karfnings- och skärningsmaskiner vid 26, kardusslagningsmaskiner vid 5, papyrossmaskiner vid 2, spinnmaskiner vid 3 fabriker o. s. v. Vid samtliga 26 snusfabriker begagnas äfven större eller mindre kvar-

nar för malning af snus, hvarförutom vid sistnämnda fabriker samt vid tillverkningen af rull- och presstobak förekomma diverse andra maskiner och apparater för tobakens behandling, såsom pressar, spinnstolar, snusblandningsmaskiner, m. m.

Vid 35 tobaksfabriker, af hvilka 5 voro belägna i Stockholm, 6 i Göteborg och 3 i Malmö, användas särskilda motorer för alstrande af erforderlig drifkraft.¹

4. Arbetarnes fördelning efter kön, ålder och civilstånd.

Med afseende å arbetarnes fördelning efter kön, ålder och civilstånd innehålla tab. 5—7 derom närmare uppgifter. Ut i tab. 5 meddelas sålunda en öfversigt af antalet manliga och qvinliga arbetare inom särskilda landsdelar, med angifvande för olika arbetsplatser af antalet vuxna (öfver 18 år), fördelade efter civilstånd, samt antalet minderåriga (under 18 år). Beträffande dessa har åtskilnad blifvit gjord mellan yngre personer (i en ålder af 14—18 år) och barn (12- och 13-åringar).² Ut i tab. 6 lemnas derefter en utförlig framställning af arbetarnes inom olika län fördelning efter åldersår (dels i ettårsklasser och dels i femårsklasser) samt kön och civilstånd. Slutligen innehåller tab. 7, i hvilken arbetarne uppdelats efter kön, civilstånd och arbetsort, redogörelse för arbetarnes genomsnittsålder inom hvarje sådan grupp.

Dessutom upplyser tab. 3 om relationen såväl mellan antalet manliga och qvinliga arbetare som mellan antalet vuxne och minderåriga bland arbetarne inom olika yrkesgrenar, hvarjemte i tab. 4 redogöres för könsfördelningen bland arbetarne inom hvarje yrkesspecialitet.

I afseende å *könsfördelningen* bland arbetarne inom tobaksindustrin märkes, att af de 4,380 arbetare, för hvilka uppgifter vid

¹ Med afseende å motorernas beskaffenhet, antal eff. hästkrafter etc., hänvisas till sid. 54 i det föregående.

² Rörande civilståndsfördelningen såväl ut i denna som i öfriga tabeller, der arbetarnes civilstånd angifvits, torde böra observeras, att *frånskilda* personer alltid sammanförts med enklingar eller enkor under en och samma rubrik.

förevarande undersökning erhållits, 2,759 eller 63 % voro af qvinkön och endast 1,621 eller 37 % af mankön. Detta förhållande varierar dock högst väsentligt såväl inom olika orter¹ som äfven vid de särskilda arbetsställena å resp. platser. Detta framgår äfven af den uti tab. litt. N meddelade tablå, hvilken bland annat utvisar de manliga och qvinliga tobaksarbetarnes absoluta och relativa antal inom olika län. Anmärkningsvärdt är det högst betydliga antalet qvinliga arbetare i Stockholms stad och i Gefleborgs län, utgörande resp. 77·6 och 79 % af hela antalet arbetare å dessa orter. Ut

Tab. litt. N. Arbetarne fördelade efter kön samt ålder öfver och under 18 år.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Af hela antalet arbetare voro:								Af de minderårige voro:			
	Män.		Qvinnor.		Öfver 18 år.		Under 18 år.		Man-	Qvin-	12—14	14—18
	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	liga.	liga.	år.	år.
Stockholms stad ...	318	22·4	1,102	77·6	1,231	86·7	189	13·3	24·3	75·7	6·3	93·7
Uppsala län	12	54·5	10	45·5	13	59·1	9	40·9	44·4	55·6	—	100·0
Östergötlands län...	79	42·7	106	57·3	125	67·6	60	32·4	33·3	66·7	6·7	93·3
Jönköpings län.....	9	100·0	—	—	9	100·0	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	19	100·0	—	—	19	100·0	—	—	—	—	—	—
Blekinge län.....	86	68·8	39	31·2	83	66·4	42	33·6	64·3	35·7	2·4	97·6
Kristianstads län...	38	38·0	62	62·0	77	77·0	23	23·0	21·7	78·3	—	100·0
Malmö stad	324	42·2	444	57·8	578	75·3	190	24·7	46·8	53·2	11·6	88·4
Malmöhus län (utom Malmö)	213	62·3	129	37·7	261	76·3	81	23·7	59·3	40·7	6·2	93·8
Hallands län	2	50·0	2	50·0	4	100·0	—	—	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus län	253	38·4	406	61·6	515	78·1	144	21·9	55·6	44·4	2·1	97·9
Elfsborgs län	—	—	20	100·0	14	70·0	6	30·0	—	100·0	—	100·0
Skaraborgs län.....	5	83·3	1	16·7	4	66·7	2	33·3	100·0	—	—	100·0
Vermlands län.....	149	51·6	140	48·4	188	65·0	101	35·0	59·4	40·6	17·8	82·2
Vestmanlands län...	16	61·5	10	38·5	15	57·7	11	42·3	54·5	45·5	—	100·0
Kopparbergs län ...	33	37·1	56	62·9	43	48·3	46	51·7	63·0	37·0	—	100·0
Gefleborgs län	60	21·0	227	79·0	229	79·8	58	20·2	17·2	82·8	—	100·0
Jemtlands län	5	50·0	5	50·0	7	70·0	3	30·0	33·3	66·7	—	100·0
Hela riket	1,621	37·0	2,759	63·0	3,415	78·0	965	22·0	43·0	57·0	6·8	93·2

¹ Redan uti närmast föregående kapitel har i förbigående blifvit anmärkt, att manlig arbetskraft inom tobaksindustrien på landsbygden mera tages i anspråk än qvinlig, men att ett motsatt förhållande eger rum i städerna. (Jmfr sid. 71).

Göteborg och i Kristianstads län visar sig procenttalet för de qvinliga arbetarne vara 62 eller i det närmaste lika med motsvarande tal för hela riket. De qvinliga arbetarnes antal i förhållande till männens nedgår än ytterligare i Malmö (med 57·8 % qvinnor mot 42·2 % män) och i Östergötlands län (resp. 57·3 och 42·7 %). Bland arbetarne vid tobaksfabrikerna i Vermlands län äro könen ungefär lika starkt representerade; i Malmöhus län (utom Malmö) och i Blekinge län är återigen det öfvervägande antalet arbetare af mankön, resp. 62·3 och 68·8 %.

Hvad vidare beträffar relationen mellan antalet manliga och qvinliga arbetare vid de särskilda arbetsställena, hade utaf samtliga tobaksfabriker 21 (deraf 16 snusfabriker) endast manliga arbetare och 5 endast qvinliga; af de öfriga 78 fabrikerna, vid hvilka både manliga och qvinliga arbetare voro anställda, sysselsatte 49 fabriker qvinliga arbetare till ett större antal än manliga, under det att arbetarne af mankön blott vid 26 fabriker — bortsedt från de ofvan nämnda med endast manliga arbetare — voro qvinnorna öfverlägsna i antal. Vid 3 af rikets tobaksfabriker voro manliga och qvinliga arbetare anställda till lika antal.

Proportionen mellan antalet manliga och qvinliga arbetare visar sig äfven vara högst betydligt olika inom särskilda yrkesgrenar, såsom följande sammanställning utvisar:

	Män.		Qvinnor.	
	Antal.	%.	Antal.	%.
Cigarrtillverkning	916	28·9	2,251	71·1
Papyross- och röktobakstillverkning...	72	33·2	145	66·8
Rull- och presstobakstillverkning	323	48·1	348	51·9
Snustillverkning	208	97·7	5	2·3
Tillverkning eller sysselsättning, ej hänförlig till särskild gren af yrket	102	91·1	10	8·9
Summa och medeltal:	1,621	37·0	2,759	63·0

Samma vaxling uti arbetarnes könsfördelning förekommer äfven inom olika yrkesspecialiteter. Bland cigarmakarne t. ex. representera männen 38·8 %, bland sorterare och packare åter 26·2 %; af vickelmakare samt klistrare och lådstiftare utgöra männen endast resp. 11·5 och 9·7 % af hela antalet arbetare inom nämnda

yrkesspecialiteter. Bland papyrossmakarne finnes endast 1 manlig arbetare mot 78 qvinliga, af kardusslagarne äro 14 män och 13 qvinnor. Tobaksspinnarne äro till öfvervägande antal af mankön (84·8 %), och inom tobakspresserierna arbeta 60 män, men endast 2 qvinnor. Af beredningsarbetarne inom cigarrtillverkningen äro icke mindre än 93·2 % qvinnor, då deremot samma slags arbetare inom rull- och presstobakstillverkningen till 80·5 % utgöras af qvinnor och till 19·5 % af män o. s. v. (Jmfr i öfrigt tab. 4).

Med afseende å arbetarnes *åldersfördelning* innehåller tab. litt. N uppgifter rörande antalet arbetare i åldrarne öfver och under 18 år, hvarjemte tillika angifvas procenttalen för de minderåriga i åldrarne 12—14 år (barn) och 14—18 år (yngre personer). Enligt hvad deraf framgår, är antalet minderåriga arbetare inom tobaksindustrien jemförelsevis stort, i det att icke mindre än 965 arbetare, eller 22 % af hela antalet, befunnits vara uti en ålder under 18 år. Af de manliga arbetarne utgöras 25·6 %, af de qvinliga deremot endast 19·9 % af minderåriga. Äfven i detta afseende förete emellertid de olika yrkesgrenarne högst betydliga olikheter. Inom cigarrtillverkningen representera de minderåriga sålunda 18·4 % och inom snustillverkningen t. o. m. endast 7 % af de inom resp. yrkesgrenar sysselsatte arbetare. Inom rull- och presstobakstillverkningen är antalet minderåriga, relativt sedt, mera än dubbelt så stort som inom cigarrtillverkningen, eller 40·2 %; för papyross- och rökstobakstillverkningen är motsvarande procenttal 25·8. Af de 112 här redovisade, yrket icke tillhörande arbetarne voro 40, eller 35·7 %, minderåriga (till större delen springpojkar).

Ingen af de vid undersökningen anträffade arbetarne har befunnits vara uti en lägre ålder än 12 år.¹ Hela antalet inom tobaksindustrien sysselsatta barn belöper sig till endast 65 (6·7 % af hela antalet minderåriga); af dessa voro 17 (14 gossar och 3 flickor) 12-åringar och 48 (26 gossar och 22 flickor) 13-åringar. Störst är antalet barn vid tobaksfabrikerna i Malmö, nämligen 22, utgörande 11·6 % af hela antalet minderåriga och nära 3 % af samtliga tobaksarbetare på platsen. Relativt taget är antalet barn,

¹ Dock torde böra anmärkas, att innehafvaren af en tobaksfabrik i vestra Sverige ådömts böter, för det han sommaren 1898 — före undersökningens verkställande vid fabriken — i sitt arbete använt barn, som ännu icke fyllt 12 år.

som äro sysselsatta inom tobaksindustrien, störst i Vermlands län, utgörande icke mindre än 17·8 % af de minderårige arbetarnes antal och i det närmaste 7 % af samtliga tobaksarbetare inom länet. Af de minderårige arbetarne i Stockholm äro endast 6·3 % barn; för Göteborgs och Bohus län uppgår motsvarande procenttal endast till 2·1.

Jemförelsevis lågt är antalet minderårige i Stockholm (13·3 % af hela antalet arbetare), jemförelsevis högt åter — om vi bortse från län med endast ett mindre antal arbetare — i Östergötlands (32·4 %), Blekinge (33·6 %) och Vermlands län (35·0 %). I Vestmanlands län representera de minderårige arbetarne 42·3 %, och i Kopparbergs län är deras antal t. o. m. högre än antalet vuxna arbetare (48·3 % vuxna mot 51·7 % minderårige).

Såsom ofvan blifvit antydt, äro de manlige arbetarne under 18 år relativt talrikare än de qvinliga arbetarne i samma ålder¹. Till och med det fjortonde året äro männen i antal absolut öfverlägsna qvinnorna. Bland 15-åringarne äro de båda könen nära nog på siffran lika starkt representerade. Nyssnämnda åldersår har äfven att uppvisa icke mindre än 124 manliga arbetare (maximum). Inom de följande åldersåren sjunker emellertid antalet manliga arbetare temligen raskt; sålunda befinnes t. ex. antalet manliga arbetare i åldern 28 år utgöra endast 17. Antalet qvinliga arbetare åter är störst inom det adertonde lefnadsåret (171), hvarefter äfven uti deras antal en temligen jemn, ehuru icke så hastig tillbakagång eger rum.

Till belysande af arbetarnes fördelning efter olika åldrar meddelas uti tab. litt. O en tabellarisk sammanställning, hvarvid arbetarne — manliga och qvinliga — blifvit inrangerade uti sex olika åldersgrupper. Såsom af ifrågavarande tabell framgår, hafva till summan af samtliga tobaksarbetare de sju åldersklasserna 18—25 år bidragit med nästan lika stor kontingent som de femton åldersklasserna. 25—40 år; de femton derefter närmast följande åldersklasserna (40—55 år) representera dock ännu 17·7 % af hela

¹ Jemför dock tab. litt. O, af hvilken framgår, att, med bortseende från nyssnämnda förhållanden i Stockholm, Göteborg och Malmö, inom tobaksindustrien i öfriga delar af riket de minderårige bland de manliga arbetarne representera 27·5 %, bland de qvinliga åter 30 %.

antalet arbetare. Ofvanför åldersgränsen 55 år komma endast något öfver 6 % af tobaksarbetarnes hela antal. De särskilda

Tab. litt. O. Arbetarnes fördelning inom vissa åldersklasser.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	Under 18 år.		18—25 år.		25—40 år.		40—55 år.		55—70 år.		70 år och deröfver.	
	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.
<i>Manliga arbetare:</i>												
Stockholm	46	14·5	47	14·8	81	25·5	104	32·7	37	11·6	3	0·9
Göteborg	80	31·6	29	11·4	52	20·6	63	24·9	25	9·9	4	1·6
Malmö	89	27·7	57	17·8	65	20·3	85	26·5	21	6·5	4	1·2
Öfriga riket	200	27·5	121	16·7	183	25·2	164	22·6	51	7·0	7	1·0
Hela riket	415	25·7	254	15·7	381	23·6	416	25·7	134	8·2	18	1·1
<i>Qvinliga arbetare:</i>												
Stockholm	143	13·0	345	31·3	364	33·0	179	16·3	61	5·5	10	0·9
Göteborg	64	15·8	143	35·2	128	31·5	65	16·0	6	1·5	—	—
Malmö	101	22·7	125	28·1	138	31·1	58	13·1	20	4·5	2	0·5
Öfriga riket	242	30·0	324	40·2	139	17·2	60	7·4	35	4·3	7	0·9
Hela riket	550	19·9	937	34·0	769	27·9	362	13·1	122	4·4	19	0·7
<i>Samtliga arbetare:</i>												
Hela riket	965	22·0	1,191	27·2	1,150	26·3	778	17·7	256	5·9	37	0·9

åldersgruppernas personstyrka är dock betydligt olika för män och för kvinnor. Med bortseende från de båda sista åldersgrupperna visar sig sålunda antalet manliga arbetare vara lägst inom åldersklassen 18—25 år, eller endast 15·7 % (i Göteborg t. o. m. endast 11·4 %); motsvarande procenttal för de qvinliga arbetarne belöper sig deremot till icke mindre än 34 (i Göteborg 35·2 %). Inom åldersklasserna 40—55 år är åter de manliga arbetarnes antal 25·7 %, men de qvinliga arbetarnes endast 13·1 %. Slutligen äro uti en ålder af 55 år och deröfver 9·3 % af männen, men endast 5·1 % af qvinnorna. Särskildt anmärkningsvärdt är för öfrigt, att inom de högre åldersklasserna, med undantag af den sista (70 år eller deröfver), de manliga arbetarne i Stockholm representera betydligt högre procenttal än de manliga arbetarne i landsorten. Det torde äfven böra påpekas, att, om man bortser från förhållandena å de tre största arbetsplatserna — Stockholm, Göteborg och Malmö

— de qvinliga arbetarne i en ålder af 40 år och deröfver å öfriga platser i riket endast utgöra c:a 12 % af qvinnornas hela antal.

Enligt hvad tab. 7 ådagalägger, är genomsnittsåldern bland manliga arbetare: för de ogifta 22·7, för de gifta i det närmaste 43 och för enklingar och fränskilda 52·8 år¹. Genomsnittsåldern för de ogifta qvinnorna är 24·6, för hustrurna 36 och för enkor och fränskilda 47·6 år. Derest afseende endast fästes vid de län, från hvilka ett betydligare arbetareantal redovisats, finner man, att genomsnittsåldern varierar sålunda:

för de <i>ogifta</i> männen	<i>högst</i>	i Kristianstads län:	32·0 år,
» » »	<i>lägst</i>	» Kopparbergs »	16·6 »
» » »	qvinnorna	<i>högst</i> » Vermlands »	27·8 »
» » »	<i>lägst</i>	» Kopparbergs »	19·3 »
» » <i>gifta</i> männen	<i>högst</i>	» Östergötlands »	45·2 »
» » »	<i>lägst</i>	» Malmöhus ² »	38·9 »
» » »	qvinnorna	<i>högst</i> ³ » Stockholms stad »	36·6 »
» » »	<i>lägst</i>	» Gefleborgs län »	33·8 »

o. s. v. Genomsnittsålderns yttergränser äro för enklingar och fränskilda 49 år (i Stockholms stad) och 60 år (i Göteborg). För enkorna är genomsnittsåldern i Stockholm och Malmö 47 år och i Göteborg 44 år etc. I öfrigt hänvisas till tabellen.⁴

Då det synes kunna erbjuda ett visst intresse att jemföra de uti tab. 6 meddelade siffror med det resultat beträffande tobaksarbetarnes åldersförhållanden, hvartill den år 1884 tillsatta arbetareförsäkringskomitén kommit vid sin statistiska undersökning angående åldersfördelningen inom olika yrken, tillåta vi oss här anförä, att bland 1,000 manliga tobaksarbetare voro:

¹ År 1880 var genomsnittsåldern för manliga tobaksarbetare: ogifta 27·4, gifta 37·7 enkl. o. fränskilda 42·2 år. (Jmfr. Arbetareförsäkringskomiténs betänkande III, 7 sid. 13).

² utom Malmö.

³ För 7 gifta arbeterskor i Vermlands län var genomsnittsåldern 45 år.

⁴ Här torde dock böra påpekas, att de uti tab. 5—7 meddelade siffrorna för arbetarnes åldersförhållanden gifvetvis icke kunna vara fullt exakta, enär arbetarne icke tillsports om *födelsedagen*, utan hvar och en antagits hafva uppnått det antal år, som han eller hon, enligt sin uppgift om födelseåret, under loppet af år 1898 fyllt eller skulle komma att fylla. Som emellertid primäruppgifterna till större delen insamlades omkring midten af året, torde de angifna siffrorna vara approximativt rigtiga och åtminstone icke afsevärdt skilja sig från det verkliga förhållandet.

	År 1880.	År 1898.
i åldern 15—25 år	244	359
» » 25—35 »	382	163
» » 35—45 »	223	220
» » 45—55 »	111	155
» » 55—65 »	34	75
» » öfver 65 »	6	28

Vid en jämförelse mellan dessa siffror, hvilkas innebörd vi här sakna anledning att utförligare demonstrera, bör det emellertid uppmärksammas, att, såsom uti arbetareförsäkringskomiténs redogörelse äfven blifvit påpekadt, antalet arbetare i de yngre åldrarne år 1880 icke får anses vara fullt exakt angifvet, hvilket åter förklaras deraf, att uti det material, som stått till komiténs förfogande vid undersökningens utförande — afskrifter af husförhörlängderna — yngre arbetare, som ännu icke ansetts varaktigt fästade vid ett visst yrke, ofta icke blifvit upptagna under någon annan yrkesbeteckning än det obestämda: »arbetare», »lärling», »gesäll», o. d., eller ock icke erhållit någon yrkesbeteckning alls.

Om alltså icke, på grund af ofvanstående sifferuppgifter, några bestämda slutsatser kunna dragas beträffande ökningen sedan år 1880 uti de minderåriga arbetarnes inom tobaksindustrien antal i förhållande till antalet vuxne arbetare, ådagaläggas dock till full evidens, att antalet manliga tobaksarbetare i åldern 25—35 år relativt taget år 1880 var mera än dubbelt så stort som för närvarande. Deremot voro åldersklasserna öfver 45 år bland de manliga arbetarne inom tobaksindustrien betydligt starkare representerade år 1898 än år 1880. Sålunda befinnas år 1880 antalet tobaksarbetare i åldern öfver 55 år utgöra endast 4 % af hela antalet, eller den lägsta siffra, som vid arbetareförsäkringskomiténs undersökning i berörda afseende iakttagits bland olika yrkesutöfvare. År 1898 deremot voro, af 1,481 manliga tobaksarbetare öfver 15 års ålder, 152 eller 10.3 % i en ålder af 55 år och deröfver.

Hvad angår arbetarnes inom tobaksindustrien fördelning efter *civilstånd*, hafva utaf 3,412, d. v. s. samtliga vuxne arbetare¹, af hvilka 1,203 voro män och 2,209 kvinnor, uppgifvit sig vara:

¹ Med undantag af 3 manliga arbetare, hvilka icke lemnat uppgift ang. ålder och civilstånd.

ogifta	39·6 % af männen och 71·2 % af kvinnorna;
gifta	53·9 » » » » 20·8 » » »
enklingar, enkor eller	
fränskilda	6·5 » » » » 8·0 » » »

Mellan de olika arbetsorterna framträda emellertid i detta hänseende mycket stora skiljaktigheter, hvilket åskådliggöres uti tab. litt. P. Under hänvisning i öfrigt till tabellen (de absoluta talen

Tab. litt. P. Civilståndsfördelningen bland vuxne tobaksarbetare inom olika orter, i relativa tal.

Arbetsort.	Af vuxne män voro			Af vuxna kvinnor voro		
	ogifta.	gifta.	enkl.	ogifta.	gifta.	enkor.
	%.	%.	%.	%.	%.	%.
Stockholms stad	39·7	52·9	7·4	65·7	24·4	9·9
Upsala län	50·0	37·5	12·5	60·0	20·0	20·0
Östergötlands län	35·6	55·9	8·5	89·4	7·6	3·0
Jönköpings län	11·1	77·8	11·1	—	—	—
Kalmar län	26·3	57·9	15·8	—	—	—
Blekinge län	45·8	47·4	6·8	79·2	12·5	8·3
Kristianstads län	63·6	30·3	6·1	93·2	4·5	2·3
Malmö stad	37·1	57·3	5·6	68·8	21·6	9·6
Malmöhus län (utom Malmö)	47·9	46·6	5·5	78·1	15·6	6·3
Hallands län	50·0	50·0	—	100·0	—	—
Göteborgs och Bohus län	36·5	54·9	8·6	66·4	27·5	6·1
Elfsborgs län	—	—	—	78·6	14·8	7·1
Skaraborgs län	—	66·7	33·3	100·0	—	—
Värmlands län	39·3	59·6	1·1	84·8	7·1	8·1
Vestmanlands län	30·0	70·0	—	60·0	—	40·0
Kopparbergs län	37·5	62·5	—	81·5	14·8	3·7
Gefleborgs län	24·0	70·0	6·0	87·7	10·6	1·7
Jemtlands län	100·0	—	—	100·0	—	—
Hela riket	39·6	53·9	6·5	71·2	20·8	8·0

återfinnas i slutsummorna i tab. 6), torde vi kunna inskränka oss till att påpeka den höga äktenskapsfrekvensen bland de manliga arbetarne i Gefleborgs län (70 % gifta) och det jämförelsevis obetydliga antalet gifta män bland arbetarne i Kristianstads län (30·3 %), hvilket dock, hvad arbetarne i sistnämnda län beträffar, har sin

helt naturliga förklaring uti de säregna förhållanden, som äro rådande vid tobaksfabrikerna å länets landsbygd. I ögonen fallande är äfven, hurusom de gifta qvinnorna äro betydligt talrikare företrädade inom tobaksfabrikerna i Stockholm, Göteborg och Malmö än å öfriga arbetsorter. I Göteborg är deras antal störst, i det att derstädes af samtliga vuxna tobaksarbeterskor 27·5 % voro gifta; motsvarande procenttal för Stockholm och Malmö äro resp. 24·4 och 21·6. Vid tobaksfabrikerna i Kristianstads, Vermlands och Östergötlands län äro deremot endast helt få gifta kvinnor sysselsatta (resp. 4·5, 7·1 och 7·6 %).

Af samtliga gifta män voro två under myndighetsåldern; endast 14 hade ännu icke hunnit en ålder af 25 år. Af de gifta kvinnorna voro 2 nittonåringar och 2 tjugåringar. Öfver 75 år gamla voro sammanlagdt 9 arbetare, nämligen 4 män och 5 kvinnor.

Äfven beträffande arbetarnes civilståndsfördelning torde en jämförelse mellan de resultat, som förevarande undersökning gifvit vid handen, och arbetareförsäkringskomiténs uppgifter kunna vara af intresse, särskildt som en dylik jämförelse, derest en tillväxt uti äktenskapsfrekvensen kan antagas häntyda på bättre existensvilkor, måste anses ådagalägga, att en afgjord förbättring uti tobaksarbetarnes ställning egt rum under de senaste årtiondena. Tyvärr äro dock de äldre uppgifterna icke af den beskaffenhet, att de möjliggöra ett allsidigare åskådliggörande af de förändringar, som härutinnan egt rum, hvadan vi äro nödsakade att inskränka denna jämförelse till att omfatta endast några få åldersklasser¹. Det visar sig då, att procenttalen för de *gifta* manliga tobaksarbetarne voro:

	År 1880.	År 1898.
i åldern 20—25 år	16·3	7·8
» » 25—30 »	44·7	43·8
» » 30—35 »	62·0	71·7

År 1880 utgjorde det relativa antalet *ogifta* tobaksarbetare (män) inom åldersklassen 30—35 år 36·4 %, under det att motsvarande

¹ På grund af ofullständigheten af det material, som stått Arbetareförsäkringskomitén till buds vid utförandet af dess undersökning ang. arbetarnes inom olika yrken civilståndsfördelning, förklaras i komiténs betänkande de för åldern 30—35 år meddelade procenttalen gifva den säkraste föreställningen om äktenskapsfrekvensen inom de olika yrkena.

procenttal år 1898 visar sig utgöra endast 28·3. Dessa siffror hän-tyda sålunda på en ganska afsevärd ökning uti äktenskapsfrekvensen. Deremot synas de tidigare äktenskapen bland tobaksarbetarne nu-mera vara fåtaligare än förr.

Vidkommande äktenskapsfrekvensen år 1898 bland manliga och qvinliga arbetare inom olika åldersklasser hänvisas i öfrigt till den uti tab. litt. Q meddelade tablå.

Tab. litt. Q. Civilståndsfördelningen inom olika åldersklasser, i relativa tal.

	20—25 år.	25—30 år.	30—35 år.	35—40 år.	40—55 år.	55—65 år.	Öfver 65 år.
<i>Manliga arbetare:</i>	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.
Ogifta	92·2	55·3	28·3	26·4	18·7	17·1	7·4
Gifta	7·8	43·8	71·7	67·2	73·1	69·4	46·3
Enklingar och fränskilde	—	0·9	—	6·4	8·2	13·5	46·3
<i>Qvinliga arbetare:</i>							
Ogifta	91·0	72·0	59·1	47·5	43·4	46·6	50·0
Gifta	8·7	25·7	34·2	39·4	38·1	15·5	7·9
Enkor och fränskilda	0·3	2·3	6·7	13·1	18·5	37·9	42·1

Att uti detta afseende anställa en jämförelse mellan förhållan- dena å skilda arbetsorter lærer knappast leda till önskad resultat, enär på grund af de föreliggande uppgifternas fåtalighet några säkra slutsatser af en dylik sammanställning icke gerna skulle kunna dragas.

5. Arbetarnes födelseort.

Enligt föreliggande uppgifter rörande arbetarnes födelseort hafva uti tab. 8 arbetarne grupperats allt efter födelseortens be- lägenhet i den ena eller den andra af rikets 25 politiska delar (de 24 länen och Stockholms öfverståthållareskap) eller i utlandet. På grundval af samma uppgifter åskådliggör tab. 9 födelseortens belägenhet i förhållande till den nuvarande arbetsorten.¹ Båda

¹ Såsom »grannlän» äro i tab. 9 räknade, till Stockholms stad: Stockholms, Upsala och Södermanlands län; till Upsala län: Stockholms, Södermanlands, Vestman- lands och Gefleborgs län o. s. v., så att län på ömse sidor om de stora sjöarna be- traktas såsom grannlän. Huru härvid räknats, framgår för öfrigt lätt vid en jem- förelse med tab. 8. (Jfr. Sveriges officiella statistik år 1890 A. III, pag. XXXI).

dessa tabeller utgöra sålunda ett bidrag till kännedomen om tobaksarbetarnes andel i (hufvudsakligen den s. k. inre) omflyttningen.

Af 4,373 arbetare, som lemnat uppgift angående sin födelseort, befinnas 4,228 vara födda i Sverige och endast 145 eller 3·3 % vara födda utom riket. Antalet svenska födelselän (inbegripet Stockholms öfverståthållareskap) varierar för de manliga arbetarne på de särskilda arbetsorterna mellan 21 (i Stockholms stad) och 1 (i Jönköpings län); för de qvinliga arbetarne äro motsvarande maximum och minimum 24 (likaledes i Stockholms stad) och 2 (i Blekinge län); härvid har blifvit bortsedt från de län, der endast ett fåtal qvinliga arbetare äro anställda inom tobaksindustrien.

Högsta procenttalet (100·0) inom länet födda visar för de manliga arbetarne Jönköpings län (hvarifrån dock endast 9 arbetare blifvit redovisade); närmast i ordningen följer Kopparbergs län med 94 %. Lägsta procenttalet för arbetare af mankön har åter Kristianstads län att uppvisa (39·5). För Stockholms stad är motsvarande procenttal 43·1, för Malmö 81·2, för Göteborg 74·3 o. s. v. Hvad de qvinliga arbetarne vidkommer, representerar Blekinge län (bland län med ett större antal tobaksarbeterskor) högsta procentsiffran inom länet födde, eller icke mindre än 97·4; sist kommer Stockholms stad med 52·9 % (Malmö: 88·8 %; Göteborg: 85·5 % o. s. v.).

Angående födelseortens belägenhet i förhållande till nuvarande arbetsorten framgå af slutsummorna i tab. 9 följande procenttal:

	Män.	Qvinnor.
födda på arbetsplatsen	45·2	58·6
» » annan ort inom samma län...	22·1	13·6
» i något af grannlänen	7·6	10·2
» å annan ort inom riket	19·6	15·6
» i utlandet	5·5	2·0
Summa	100·0	100·0

Anmärkningsvärdt är, att bland tobaksarbetarne i Göteborg och Malmö ett så afsevärdt stort antal äro födda på arbetsplatsen, nämligen i Göteborg 62·7 % af männen och 72·7 % af qvinnorna, i Malmö 61·1 % af männen och 72·5 % af qvinnorna. Motsvarande procenttal för Stockholm äro, såsom ofvan blifvit angifvet,

resp. 43·1 och 52·9 %. Af arbetarne i Stockholm hafva 14·5 % kvinnor, men endast 7·5 % män uppgifvit något af de angränsande länen såsom sin födelseort. Af de öfriga födelselänen äro bland de manliga arbetarne i hufvudstaden Östergötlands, Vestmanlands och Malmöhus län talrikast företrädta; bland de qvinliga arbetarne åter representeras det största procenttalet af Kalmar län och det närmast följande af Östergötlands län. 2·2 % af de manliga och 0·7 % af de qvinliga arbetarne i landsorten hafva angifvit Stockholm såsom sin födelseort. Betecknande är emellertid, att af de manliga arbetarne å landsbygden i Kristianstads län i det närmaste 8 % äro stockholmare.

Af de i tabellen redovisade, i Sverige födda arbetare hafva 70 % manliga och 71 % qvinliga uppgifvit sig vara födda i stad.

Största antalet i utlandet födda arbetare hafva anträffats i Stockholm, nämligen 22 män och 40 kvinnor. De vid rikets tobaksfabriker anställde utländske tobaksarbetares ursprungliga nationalitet framgår af följande sammanställning:

	Män.	Kvinnor.
från Norge	18	6
» Danmark	32	7
» Ryssland och Finland...	7	35
» Tyskland	30	5
» öfriga länder	2	3
Summa	89	56

Såsom naturligt är, voro de flesta norrmännen anställda vid fabrikerna i Vermlands län, de flesta danskarne i Malmöhus län (jemte Malmö) och de flesta finnar och ryssar i Stockholms stad. Största antalet af de i Tyskland födda arbetarne voro äfven till finnandes i Malmöhus län (särskildt i Malmö).

Slutligen torde böra omnämnas, att ett icke obetydligt antal af de större tobaksfabrikernas verkmästare äro af utländsk härkomst (tyskar vid eigarrfabriker, en dansk och tvenne norrmän vid tobaksspinnerier och tvenne ryssar vid tillverkningen af papyrosser).

6. Föräldrars, makes och makas yrke. Arbetarnes barn m. m.

Hvad beträffar tab. 10--12, hvilka sammanfatta de af arbetarne afgifna svar å spörsmålen angående faders, moders och makes (resp. makas) yrke, torde en vidlyftigare utläggning af tabellernas innehåll här knappast vara behöflig. Ifrågavarande spörsmål synas nämligen vid en utredning af de inom tobaksindustrien sysselsatta arbetares förhållanden vara af intresse endast så till vida, som derigenom ådagaläggas, i hvilken utsträckning yrket, om vi så få uttrycka oss, varit ärftligt samt i huru många fall både man och hustru arbetat inom industrigrenen. Emellertid har det ansetts lämpligt att, på grund af det erhållna materialets fullständighet, i detalj bearbeta detsamma och sammanföra resultatet uti tabellform, hvarvid de angifna yrkena, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den i Sveriges officiella befolkningsstatistik tillämpade yrkesgrupperingen, sammanförts under fem stora hufvudgrupper, hvilka der- efter uppdelats i vissa underafdelningar. Af helt naturliga skäl har denna uppdelning uti tabellerna öfver moders yrke och gifta arbetares makas yrke blifvit vida enklare och betydligt mindre omfattande än uti tabellerna öfver faders yrke och gifta arbeters- kors makes yrke. Särskildt må uppmärksammas, att uti en särskild kolumn under »ej uppgifvet yrke» sammanförts alla, som uppgifvits hafva varit »arbetare», utan att närmare uppgift lemnats angående arbetets art eller beskaffenhet. I de flesta hit- hörande fall synas emellertid personerna i fråga hafva varit van- liga grofarbetare.

Hufvudresultatet af arbetarnes uppgifter angående *faders yrke* framgår af följande sammanställning:

	Antal.	%.
Jordbruk, boskapsskötsel och fiske	416	9.5
Grufbrytning och tillverkningsindustri.....	2,304	52.6
Handel och samfärdsel.....	523	11.9
Allmän tjänst och literära m. fl. yrken.....	241	5.5
Ej uppgifvet yrke (»arbetare» m. fl.)	896	20.5
	4,380	100.0

I öfver hälften af samtliga fall har sålunda faders yrke varit att hänföra under hufvudgruppen *grufbrytning och tillverkningsindustri*, hvarvid de olika industrigrenarne visat sig vara representerade på följande sätt:

	Antal.	%.
Sågverks-, bergverks- eller bruksrörelse	170	7·4
Metallförädlingsindustri	276	12·0
Byggnads-, möbel- o. d. industri	812	35·2
Tobaksindustri	306	13·3
Annan närings- och nyttningsmedelstillverkning	163	7·1
Väfnads- och beklädnadsindustri	382	16·6
Öfrig tillverkningsindustri	79	3·4
Ej uppgifven industrigren (»fabriksarbetare» m. fl.)	116	5·0
	2,304	100·0

Såsom häraf framgår, har arbetarens fader endast i 306 eller 7 % af *samtliga* angifna fall varit sysselsatt inom tobaksindustrien. Af de manliga arbetarne vid tobaksfabrikerna hafva 9·8 %, af de qvinliga åter endast 5·3 % valt sin faders yrke. Ut i icke mindre än 812 fall (c:a 20 % af hela antalet) har arbetarens fader uppgifvits vara snickare eller annan idkare af byggnads- eller möbelindustri. I det närmaste lika stort är antalet fall, då faders yrke icke närmare specificerats, utan uppgifterna endast innehålla, att fadern varit »arbetare», »grofarbetare», »månadskarl», »dräng», o. s. v.

Af de manliga arbetarne hafva 200, d. v. s. 12·3 %, och af de qvinliga 392, d. v. s. 14·2 %, uppgifvit, att *modern* haft särskild sysselsättning utom hemmet. Af dessa mödrar hafva 440 eller 74·3 % arbetat inom någon gren af tillverkningsindustrien efter följande fördelning:

	Antal.	%.
Tobaksarbeterskor	179	40·7
Sömmerskor	75	17·0
Tvätterskor	105	23·9
Andra arbeterskor inom tillverkningsindustrien	81	18·4
	440	100·0

Af de 179 arbetare, hvilkas mödrar arbeta eller arbetat på tobaksfabrik, voro 60 män och 119 kvinnor.

Af samtliga arbetare hafva 64 (1.5 %) uppgifvit, att både fadern och modern arbetat inom tobaksindustrien. Tre fjerdedelar af dessa arbetare hafva anträffats i Stockholm och Malmö (resp. 20 och 28 fall).

Med afseende å de gifta arbetarnes *makes eller makas yrke* torde endast behöfva påpekas, att af 636 gifta arbeterskor (incl. enkor och frånskilda), som voro anställda vid tobaksfabrik, 132, d. v. s. 20.8 %, voro eller varit gifta med tobaksarbetare. Beträffande åter de inom industrigrenen sysselsatte gifta männen (incl. enklingar och frånskilde) hafva 190 eller 26.1 % uppgifvit, att hustrun haft sysselsättning utom hemmet. Af dessa hustrur hafva 124 (= 17.1 % af *hela* antalet) arbetat inom tobaksindustrien. I ögonen fallande är föröfrigt, att det särskildt i Stockholm och Malmö är en temligen vanlig företeelse, att tobaksarbetarnes hustrur äro fabriksarbeterskor eller hafva annan sysselsättning utom hemmet, hvilken skänker inkomst. I Stockholm äro sålunda af 100 gifta manliga arbetares hustrur 37 sysselsatta utom hemmet, och af dessa äro 27 anställda vid tobaksfabrik. För Malmö äro motsvarande tal resp. 34 och 22. Å dessa båda arbetsplatser är således mer än hvar tredje tobaksarbetares hustru sysselsatt i arbete utom hemmet, till gagn kanske för familjens ekonomiska utkomst, men säkerligen, åtminstone der barnskaran är stor, till betydande skada i andra afseenden.

Angående *arbetarnes barn* innehåller tab. 13 närmare upplysningar, nämligen rörande dels antalet barn vid lif, dels antalet hemmavarande barn och dels antalet inom tobaksindustrien sysselsatta barn.

Såsom af tabellen framgår, hafva af samtliga gifta manliga arbetare (incl. enklingar och frånskilde) 626 eller 86.1 % uppgifvit sig hafva barn vid lif, till ett sammanlagdt antal af 2,070, hvilket i medeltal ungefär utgör 3 barn på hvarje gift manlig tobaksarbetare. Af de gifta kvinnorna hafva 504 eller c:a 80 % uppgifvit sig vara mödrar. Antalet barn af dessa gifta arbeterskor uppgår till 1,213; sålunda närmaste medeltalet utgör 2 barn för hvarje gift tobaksarbeterska.

Äfven för de ogifta arbeterskorna föreligga uppgifter i detta afseende. Ehuru visserligen dessa uppgifter icke kunna anses fullt

exakt motsvara det verkliga förhållandet, enär å ena sidan uti en del fall ogifta mödrar icke torde hafva sanningsenligt besvarat denna fråga och å andra sidan de lemnade svaren icke lämpligen kunnat kontrolleras, lærer dock de fall, då uppgifterna rörande denna punkt äro origtiga, få räknas såsom rena undantag. Hvad uti tab. 13 meddelas angående de ogifta arbeterskornas barn synes därför kunna antagas vara icke alltför missvisande, äfven om tabellens siffror med ett eller annat tiotal afvika från de faktiska förhållandena.

Enligt hvad ifrågavarande tabell gifver vid handen, hafva 250 ogifta kvinnor — utgörande c:a 16 % af hela antalet ogifta tobaksarbeterskor i en ålder öfver 18 år — uppgifvit sig vara mödrar. Af dessa hafva 193 eller 77.2 % uppgifvit sig hafva blott ett barn, under det att 45 eller 18 % hafva två barn vid lif. Endast 12 ogifta arbeterskor hafva tre eller flera barn. För öfrigt bör observeras, att antalet ogifta mödrar är relativt högre å de större arbetsplatserna än å öfriga orter.

Af samtliga redovisade gifta arbetare hafva 984, d. v. s. 72.1 %, uppgifvit sig hafva barn i hemmet. Hela det uppgifna antalet af sådana barn utgör 2,610 eller i medeltal 2.7 per försörjare. Af de ogifta mödrarne hafva 163 (= 65.2 %) sina barn i hemmet.

De uti tabell 13 meddelade sifferuppgifterna angående arbetarnes hemmavarande barn kunna dock endast vara af ett visst underordnad intresse, då frågeformulär B icke gifvit anledning till inbemtande af uppgifter beträffande de hemmavarande barnens ålder. Till följd deraf saknas möjlighet att bedöma, huru många af de hemmavarande barnen äro för sitt uppehälle helt och hållet hänvisade till familjeförsörjaren, eller huruvida några af dem tilläfventyrs genom sitt arbete bidraga till familjens utkomst. Det ofvan anförda medeltalet barn per försörjare måste därför tydligtvis upptagas med en viss reservation. Medeltalet oförsörjda barn torde nämligen i verkligheten föga öfverstiga 2 per familjeförsörjare.

98 män och 105 kvinnor hafva uppgifvit sig ega barn, som äro sysselsatta inom tobaksindustrien, (resp. 135 och 131 stycken). Frånvaron af uppgifter angående barnens ålder förminskar emellertid i väsentlig mån möjligheten att utaf dessa siffror draga några

säkra slutsatser med afseende å den utsträckning, i hvilken medlemmar af samma familj arbeta inom tobaksindustrien.¹ Med någorlunda säkerhet torde de uti tab. 13 i detta afseende anförda siffror dock kunna anses ådagalägga, att tobaksarbetarne i Stockholm och Malmö med en viss förkärlek sända sina barn till arbete vid cigarrfabrikerna.

I detta sammanhang skola vi slutligen med några ord redogöra för innehållet uti tab. 14, hvilken sammanfattar en del uppgifter, som vid sidan af de å frågeformulären upptagna spörsmål inhemtats rörande *barnaföderskors bortovaro från arbetet*². Såsom af tabellen närmare inhemtas, hafva 374 qvinliga arbetare, hvilka representera sammanlagt 669 barnsängsfall, lemnat uppgifter dels om den tid, som förflutit från det arbeterskan upphört med arbetet vid fabriken och till barnsbörden, dels ock derom, huru snart efter barnsbörden arbetet vid fabriken återupptagits.

För visso är det ett sorgligt socialt missförhållande, hvarom tabellens siffror bära vittne. I icke mindre än 466 fall, d. v. s. c:a 70 % af hela det uppgifna antalet, hafva de blifvande mödrarne fortsatt med arbetet ända intill sista dagen före barnsbörden, och uti 210 fall, eller 31,4 % af 669 uppgifna, hafva arbeterskorna åter suttit vid sitt arbete på fabriken senast tvenne veckor efter barnsbörden!

7. Arbetarnes ålder vid inträdet i yrket, anställningstid hos arbetsgifvaren, lärotid m. m.

De uti tab. 15 meddelade sifferuppgifter angående arbetarnes ålder vid inträdet i yrket sammanfattas uti den å nästföljande sida ingående tab. litt. R.

Såsom af ifrågavarande tablå framgår, hade af samtliga arbetare något mer än 71 % inträddt i yrket, innan de fyllt 18 år, och 11,5 % först efter fyllda 25 år. Inträdesåldern är emellertid icke obetydligt tidigare för de manliga än för de qvinliga arbetarne, i det

¹ Jfr. i detta afseende Bihang n:o 1.

² Framställandet af detta spörsmål har föranledts af de i andra länder, exempelvis Tyskland, gällande bestämmelser, enligt hvilka barnaföderskor först sedan viss tid förflutit efter barnsbörden få utföra arbete på fabrik.

att af de förra 79⁶ %, men af de senare 66² % inträdt i yrket före fyllda 18 år. För de arbetare, som inträdt i yrket mellan 18 och 25 års ålder, äro motsvarande procenttal resp. 7.7 och 21.5. Verkingarne af lagbestämmelserna af år 1881 angående minderåriges användande i arbete vid fabrik kunna redan genom de uti tab. 15 innehållna sifferuppgifter konstateras. Under det att, enligt hvad i den föregående framställningen blifvit anmärkt, år 1898 icke en enda arbetare vid tobaksfabrik befunnits vara uti en ålder under 12 år¹, hafva nämligen af hela antalet arbetare icke mindre än 6.9 % (af de manlige arbetarne t. o. m. 13.1 %) uppgifvit sig hafva fått anställning vid tobaksfabrik, innan de uppnått en ålder af 12 år; inalles hade 64 arbetare, d. v. s. 1.5 %, inträdt före fyllda 10 år (2 såsom sexåringar, 13 såsom sjuåringar, 17 såsom åttaåringar o. s. v.).

Tab. litt R. Ålder vid inträdet i yrket.

	Män.		Qvinnor.		Båda könen.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
6—12 år.....	212	13.1	91	3.3	303	6.9
12—18 ».....	1,078	66.5	1,736	62.9	2,814	64.2
18—25 ».....	125	7.7	592	21.5	717	16.4
25 år och deröfver.....	174	10.7	328	11.9	502	11.5
Ej uppgifven ålder.....	32	2.0	12	0.4	44	1.0
	1,621	100.0	2,759	100.0	4,380	100.0

Slutligen må anmärkas, att af de manliga arbetare, hvilka inträdt i yrket efter uppnådda 25 års ålder, i det närmaste 60 % befunnits vara snusarbetare. Hvad åter vidkommer de qvinliga arbetare, som inträdt uti yrket vid en jemförelsevis hög ålder, återfinnas de flesta bland beredningsarbetarne inom cigarrtillverkningen, men ett icke obetydligt antal äldre qvinliga nybörjare hafva äfven blifvit cigarrmakerskor, cigarrsortererskor, klistrerskor etc.

Det ofvan anmärkta förhållandet, att under äldre tider en lägre inträdesålder än 12 år varit temligen vanlig, får en slående be-

¹ Jfr. dock noten å sid. 78.

kräftelse i tab. 16, uti hvilken arbetarne äro fördelade dels efter sin ålder vid inträdet i yrket, dels efter de olika kalenderår, då detta inträde skett. Att 1881 års lag angående minderåriges användande i arbete här varit den hufvudsakligen verkande faktorn, ådagaläggas äfven otvetydigt deraf, att af de arbetare, som angifvit en tidigare inträdesålder än 12 år, det ojemförligt största antalet inträdt i yrket, innan nämnda lagstadgande trädde i kraft. I ett icke obetydligt antal fall hafva dock dessa lagbestämmelser blifvit öfverträdna, särskildt under 1880-talet; med 1890-talets början blir emellertid olagligt användande af underåriga arbetare inom tobaksindustrien allt mera sällsynt, och vid 1898 års arbetsstatistiska undersökningar har, såsom nämnts, vid tobaksfabrikerna icke anträffats en enda arbetare, som icke uppnått 12 års ålder.

Tab. 17 meddelar uppgift rörande den tidslängd, arbetarne varit anställda hos den arbetsgifvare, i hvilkens tjänst de vid undersökningens verkställande varit sysselsatta. Enär emellertid, i enlighet med formulären, eftersports allenast år, men icke månad, då arbetarens anställning hos arbetsgifvaren tog sin början, kunna siffrorna i förevarande tabell icke vara alldeles exakta. I kolumn 2: *högst 1 år*, ingå sålunda de arbetare, som år 1898 börjat arbeta på det arbetsställe, der de vid undersökningen anträffades; kolumn 3: *1—2 år*, omfattar de arbetare, som tillträdde sin anställning år 1897 o. s. v.

Uti den å nästföljande sida meddelade sammanställningen (tab. litt. S) angifves, huru många procent af de manliga (m.) och de qvinliga (qv.) arbetarne vid undersökningstillfället varit anställda hos dåvarande arbetsgifvaren under viss angifven tidslängd.

Af samtliga arbetare hafva 563, d. v. s. 12·9 %, börjat arbeta hos dåvarande arbetsgifvaren under den del af år 1898, som förflutit före uppgifternas inhemtande. Motsvarande tal för de under år 1897 vid fabriken nyanställda arbetare är 973 (22·2 % af hela antalet redovisade). Det af arbetsgifvarne ofta uttalade påståendet, att en stor del af arbetarne inom denna industrigren besjålas af en obetvinglig »vandringslust», bekräftas äfven i viss mån af dessa siffror. Dervid måste dock ihågkommas, att 938, eller icke mindre än 21·4 % af samtliga år 1898 vid rikets tobaksfabriker anställda arbetare, inträdt i yrket under de båda senaste åren. Samman-

ställas dessa senare siffror med de ofvan meddelade, framgår alltså, att af 3,442 »äldre» arbetare (d. v. s. sådana, som senast år 1896 börjat arbeta inom tobaksindustrien) 598 eller 17·4 % först efter ingången af år 1897 börjat arbeta vid den fabrik, der de år 1898 vid undersökningstillfället befunnits vara anställda. Af dessa 598 arbetare hafva emellertid rätt många under denna korta tid hunnit vëxla arbetsgifvare flera gånger.

Tab. litt. S. Anställningstid hos arbetsgifvaren.

	Stockholm.		Malmö.		Göteborg.		Landsorten (utom Malmö o Göteborg).		Hela riket.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
	%. .	%. .	%. .	%. .	%. .	%. .	%. .	%. .	%. .	%. .
Högst 1 år	7·2	5·4	19·8	10·1	18·4	17·7	20·5	12·7	17·5	10·2
1—2 »	21·7	30·8	21·0	19·1	14·9	10·8	17·8	24·9	18·7	24·2
2—5 »	26·7	42·4	14·8	22·7	21·7	31·8	17·4	32·0	19·4	34·6
5—10 »	12·9	7·7	19·4	25·9	7·6	15·5	15·8	14·9	14·7	13·8
10—20 »	15·4	8·6	7·1	12·6	15·3	12·3	14·8	11·0	13·4	10·5
20—30 »	6·9	3·7	10·5	7·4	12·9	9·6	7·0	3·1	8·6	5·0
30 år och deröfver	7·6	0·7	5·9	1·5	8·8	2·0	4·4	1·0	6·0	1·1
Ej uppgifven tid	1·6	0·7	1·5	0·7	0·4	0·3	2·3	0·4	1·7	0·6

Å andra sidan har uti tab. litt. S äfven blifvit ådagalagdt, att mer än en fjerdedel af de manlige och i det närmaste en sjettedel af de qvinliga redovisade arbetarne haft anställning hos samme arbetsgifvare öfver tio år. Märkligt nog äro, hvad de manlige arbetarne beträffar, sådana fall talrikare i Stockholm och i Göteborg (resp. 29·9 och 37 %) än å öfriga arbetsplatser. Stabiliteten visar sig visserligen vara minst bland arbetarne inom cigarrtillverkningen, ehuru äfven bland dessa finnas många, som gränat i arbetet vid en och samma fabrik. Så t. ex. hafva nyligen ett tjugutal arbetare vid en cigarrfabrik i Malmö fått emottaga patriotiska sällskapets medalj för långvarig och trogen tjänst.

Med afseende å arbetarnes anställningstid hos arbetsgifvaren torde i öfrigt få hänvisas till tab. 17 äfvensom till det uti tab. litt. S här ofvan meddelade procentiska sammandrag.

En bestämdt öfverenskommen ömsesidig *uppsägnings*tid har icke förekommit annat än i rena undantagsfall, då förhållandet

mellan arbetsgifvare och enstaka arbetare varit regleradt genom särskilda arbetskontrakt (se nedan). Vid de få tillfällen, då *arbetsreglementen* eller ordningsregler förefunnits inom tobaksfabrikerna, har emellertid stundom en bestämmelse om 8 eller 14 dagars ömsesidig uppsägningstid varit inryckt i reglementet. Arbetsgifvarne hafva dock allmänt klagat öfver omöjligheten af att uti detta afseende erhålla några stadgade förhållanden, och arbetarne å sin sida hafva — äfven vid fabriker, uti hvilkas arbetsreglemente bestämmelse rörande viss uppsägningstid varit intagen — nästan utan undantag ansett sig hafva fullkomlig frihet att härvidlag handla efter eget godtfinnande.

Enligt uppgift hafva 5 arbetare — 2 i Vestmanlands och 3 i Kopparbergs län — af arbetsgifvaren mottagit städsel för ett år.

I sex fall hafva enskilda arbetare förklarat sig vara bundna genom särskilda *arbetskontrakt* med arbetsgifvaren; i tre af dessa fall hade arbetskontrakten (för lika många qvinliga arbetare vid en cigarrfabrik å landsbygden i Kristianstads län) afseende på lärlingstiden.

Hvad särskildt beträffar frågan om *lärotidens längd*, är något spörsmål till utrönande häraf icke upptaget å de fastställda frågeformulären, till följd hvaraf de upplysningar, som rörande denna punkt erhållits, icke äro af den beskaffenhet och omfattning, att de kunnat statistiskt behandlas.

I de flesta fall hafva såväl arbetsgifvare som arbetare uppgifvit, att någon viss föreskrifven lärotid numera icke förekommer, utan att densamma ställt sig kortare eller längre beroende dels på arbetarnes högre eller lägre ålder vid inträdet i yrket och dels — särskildt beträffande de specialiteter, af hvilkas utöfvare erfordras en större yrkesskicklighet — på arbetarens ordentlighet i arbetet samt fingerfärdighet.

Den *faktiska* lärotid, som flertalet af de äldre cigarrmakarne, enligt uppgift, fått genomgå, varierar i allmänhet mellan 2 och 4 år; för cigarrsorterarne har lärlingstiden varat ungefär lika lång tid, under det att för tobaksspinnarne utbildningen stundom kräft ännu flera läroår. Till följd af det ökade behof af arbetskrafter, som förorsakats af cigarrtillverkningens raska tillväxt under de

senare åren, hafva dock flertalet arbetare — särskildt qvinliga — vid fabriker af yngre anläggningsdatum, omedelbart efter det de lärt sig nöjaktigt göra vickel, fått börja »rulla öfver».

På detta sätt göras ofta vid dylika fabriker de första lärospånen, hvarefter arbetarne öfvergå till de äldre fabrikerna. Flere innehafvare af sådana äldre fabriker hafva också uppgifvit, att de endast i rena undantagsfall och äfven då ytterst ogera »lära upp» cigarrmakare, utan hellre föredraga att få sitt behof af arbetskrafter tillgodosedt genom rekrytering af yrkesskickliga arbetare från andra fabriker. Nyssnämnda förhållande belyses äfven i viss mån af det jemförelsevis obetydliga antal arbetare, som, vid arbetarnes fördelning efter yrkesspecialiteter, äro angifna såsom cigarrmakarelärlingar (jmf. tab. 4). Sålunda är dessas antal exempelvis i Stockholm icke högre än 5.

Ordnade lärlingsförhållanden, hvad cigarrfabrikerna beträffar, synas endast förekomma i Östergötlands, Blekinge och Malmöhus län (jemte Malmö) samt delvis äfven i Göteborg. Särskildt i Malmö har, efter långvarigt arbete för lärlingsfrågans nöjaktiga lösning, följande öfverenskommelse, hvilken vi här meddela in extenso, träffats mellan arbetsgifvarne vid de 3 största cigarrfabrikerna i nämnda stad och Skandinaviska tobaksarbetareförbundets afdelning på platsen.

1. Lärotiden bestämmes till 4 år, hvarunder lärlingen de två första åren sysselsättes som vickelmakare och de två sista åren som cigarrmakarelärling; skulle någon tillsättas som cigarrmakarelärling, innan han suttit som vickelmakare i två år, betraktas han som cigarrmakarelärling ifrån den dag, han börjat att rulla öfver samt aflönas som sådan i två år, hvarefter han aflönas som utlörd. Ingen antages i lära före fylda 14 år.

2. Under lärotiden skall lärling lära sig göra och öfverrulla vickel.

3. Lärling uppläres utaf en af fabrikanten utsedd och aflönad person.

4. Betalningsvilkoren äro följande: för helt arbete lägsta aflöningen per 1,000 st. kronor 5 de första sex månaderna, sedan kronor 5,50 de följande sex månaderna, sedan kronor 6 de derpå följande sex månaderna och slutligen kronor 6,50 de sista sex månaderna. Tillökning häraf sker allt efter lärlingens flit och duglighet.

5. Lemnar fabrikanten vickel till lärling för öfverrullning, betalas för dessa: det första halfåret kronor 1,50, sedan 2 kronor per 1,000 stycken.

6. Ingen lärling får lemna sin plats före lärotidens utgång; skulle sådant inträffa, förbinder sig Skandinaviska tobaksarbetareförbundets afdelning i Malmö att förhindra, att sagda lärling får anställning som cigarrmakarelärling å annan tobaksfabrik, samt skall försöka få honom tillbaka till den ursprungliga platsen. Fabriken tager ej i sitt arbete annans lärling och för att förekomma detta måste utlärlingsbetyg företes.

7. Lärling har att under lärlingstiden uppföra sig ordentligt och punktligt i sinna sig till sitt arbete.

8. Denna öfverenskommelse gäller från den dag, den underskrifvits, och till dess ny sådan träffats.

Vid de få fabriker, der arbetsgifvaren sjelf, utan dylik öfverenskommelse med fackföreningen, föreskrifvit viss lärlingstid för nybörjare, är denna vanligen bestämd till 3 à 4 år, under hvilken tid lärlingen först (vanligen under halfva tiden) sysselsättes såsom vickelmakare och under den återstående lärotiden får tillverka cigarrer, särskildt sådana af billigare slag.

Vidare torde böra omnämnas, att vid de fabriker, der tillverkning af papyrosser förekommer, en lärotid af 1—2 år i allmänhet är gällande, under hvilken tid papyrossmakerskans lön (per styck) beräknas något lägre än sedan hon vunnit erforderlig yrkesskicklighet.

Hvad slutligen angår de inom cigarrfabrikationen använda särskilda *kontroller*, torde endast böra omnämnas, att tobaken utdelas till arbetarne i regel efter vikt; då nu med temligen stor säkerhet kan afgöras, huru många cigarrer af ett visst slag kunna tillverkas af en viss vikt mängd tobak, utöfvas på detta sätt en fullt effektiv kontroll på arbetarne. Antingen införes den kvantitet tobak, som i hvarje fall utdelas, uti en särskild motbok, eller ock aflemna arbetarne en bricka såsom ett slags qvitto å den mottagna kvantiteten. Endast i några enstaka fall utöfvas kontroll öfver arbetets noggrannhet på det sätt, att tobaken utdelas uti olika vikt mängder, hvilka *ej* uppgifvas för arbetarne.

8. Arbetstidens längd. Öfvertidsarbete m. m.

Inom få om ens någon industrigren torde arbetstidens längd vara så svår att nöjaktigt konstatera som inom tobaksindustrien. Såsom uti den följande framställningen påvisas, äro nämligen i det närmaste två tredjedelar af arbetarne vid rikets tobaksfabriker aflönade efter ackord — inom cigarrfabrikationen är detta till och med fallet i ännu större utsträckning, i det att af samtliga arbetare inom berörda gren af yrket endast 20 % hafva tidlön (för vecka

eller månad). Då nu vid de flesta fabriker ackordsarbetarne hafva mer eller mindre obegränsad frihet att komma och gå efter behag, och då vidare arbetsgifvarne till följd af formen för aflöningsberäkning hafva föga eller alls intet intresse af att bokföra det antal arbetstimmar, som för veckan presterats af hvarje särskild arbetare, har det icke varit möjligt att erhålla ens tillnärmelsevis exakta uppgifter vare sig med afseende å det antal dagar under året, som hvarje arbetare varit i arbete, eller beträffande antalet arbetstimmar under hvarje särskild vecka eller under veckans olika dagar. Med kännedom om dessa oregelbundna arbetsförhållanden inom yrket hade äfven komiterade vid utarbetandet af sitt förslag till frågeformulär för uppgifternas inhemtande infört frågan om arbetstiden endast å det för arbetsgifvarne afsedda frågeformulär A, för att derigenom upplysningar åtminstone skulle vinnas angående den faktiskt föreskrifna arbetstidens längd. De frågor, hvilka i detta afseende blifvit vid sidan af frågeformulär B af undersökningsförrättarne framställda till särskilda arbetare, hafva äfven, hvad beträffar styckarbetarne, till fullo ådagalagt, att arbetarne icke kunnat lemna några bestämda upplysningar angående arbetstidens längd. Af deras svar har allenast framgått, att de i allmänhet mer eller mindre oregelbundet fullgöra sitt arbete under den tid, som vid fabriken varit fastställd.

Under sådana förhållanden hafva de uppgifter angående den *ordinarie arbetstiden per vecka*, hvilka meddelas uti tab. 18, hufvudsakligen måst grundas på de af arbetsgifvarne under mom. 5 och 6 uti frågeformulär A lemnade svar dels angående arbetstidens längd under olika veckodagar och dels angående de för måltider anslagna raster. Dessa raster hafva vid beräkningen af veckoarbetstiden blifvit frånräknade.

Såsom af ifrågavarande tabell inhemtas, kan arbetstiden vid tobaksfabrikerna, äfven om man bortser från det ofvan berörda förhållandet, att en stor del af arbetarne äro temligen oregelbundna i sitt arbete, icke anses vara synnerligen betungande, särskildt om man tillika tager i betraktande, att någon större kraftansträngning för arbetets utförande i allmänhet icke erfordras. Härvid torde dock böra anmärkas, att arbetstiden inom snusfabrikerna ofta nog är något längre än inom de öfriga yrkesgrenarne. Medelarbetstiden

utgör nämligen för samtliga arbetare, rörande hvilka uppgifter i detta afseende föreligga, i det närmaste 57 timmar i veckan eller, fördeladt på veckans sex arbetsdagar, c:a $9\frac{1}{2}$ timmar per dag. Särskildt i Stockholm och i Göteborg hafva ett jemförelsevis stort antal arbetare — hufvudsakligen qvinnor — en medelarbetsdag understigande 9 timmar. Högst är medelarbetstiden per vecka, bortsett från mindre betydande arbetsorter, i Blekinge län (61·7 timmar) samt å landsbygden i Kristianstads län (62 timmar).¹ Vid en mindre fabrik med endast minderåriga arbetare är arbetstiden angifven till 63 timmar i veckan, raster oberäknade.² Lägsta arbetstiden — i medeltal 8 timmar per dag — hafva ett större antal arbetare i Göteborg (130) och samtliga — eller 20 — redovisade arbetare i Elfsborgs län.

Till underlättande af en öfverblick af arbetarnes *dagliga arbetstid* meddelas uti tab. litt. T en på tab. 18 grundad sammanställning, hvarvid dock är att märka, att arbetstiden på lördag i allmänhet och på måndag understundom är kortare, å öfriga veckodagar deremot oftast något längre än de uti tabellen här nedan anförda medeltal. Såsom synes, hafva endast 12·3 % af samtliga arbetare en medelarbetstid af öfver 10 timmar per dag (af männen 14·1 % och af qvinnorna 11·2 %).

Tab. litt. T. Arbetarnes dagliga arbetstid.

	Manl. arbetare.		Qvinl. arbetare.		Manl. och qvinl. arbetare.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
Högst 8 timmar	46	2·9	122	4·4	168	3·8
8 $\frac{1}{2}$ »	33	2·0	161	5·8	194	4·4
9 »	221	13·6	441	16·0	662	15·1
9 $\frac{1}{2}$ »	464	28·6	929	33·7	1,393	31·8
10 »	577	35·6	775	28·1	1,352	30·9
Öfver 10 »	228	14·1	308	11·2	536	12·3
Ej uppgifven tid	52	3·2	23	0·8	75	1·7
Summa	1,621	100·0	2,759	100·0	4,380	100·0

¹ Vid ett par fabriker å landsbygden i Kristianstads län är den bestämda arbetstiden angifven till öfver 70 timmar i veckan, oberäknadt raster.

² Här föreligger sålunda en öfverträdelse af lagstiftningen rörande minderårigas användande i arbete.

Med afseende å tiden för *arbetets afslutande på lördag* innehåller tab. 19 närmare upplysningar. Under hänvisande i öfrigt till tabellen, hvilken knappast torde kräva någon närmare utläggning, vilja vi här endast konstatera, att vid flertalet af rikets tobaksfabriker arbetet på lördag slutar senast kl. 6 e. m., samt att veckans arbete afslutas senast kl. 2 på lördag middag vid 6 fabriker med tillsammans 418 arbetare i Göteborg, vid 1 fabrik med 20 arbetare i Alingsås samt vid 1 fabrik med 118 arbetare i Charlottenberg.

Enligt hvad ofvan i förbigående blifvit nämnt, är den reglementerade arbetstiden i åtskilliga fall kortare äfven på *måndag*, hvilken anordning å en del platser nödvändiggjorts af den från gamla tider bland arbetarne fortlefvande oseden att fira frimåndag. Äfven om detta bruk i större eller mindre utsträckning praktiseras bland tobaksarbetarne — och särskildt bland de manliga cigarrarbetarne — å öfriga platser i riket, hafva dock arbetsgifvarne egentligen endast i Stockholm och i Malmö öppet gifvit efter för denna bland arbetarne inrotade ovana, i det att å den förra platsen vid 17 fabriker och å den senare vid 5 fabriker arbetstiden på måndag är afkortad med i regel 1 timme.

En temligen allmän klagan har också från arbetsgifvarnes sida försports öfver beskaffenheten af det arbete, som flertalet arbetare prestera på måndag. Märkligt nog synes emellertid äfven dagen för aflöningsens utbetalande¹ utöfva ett visst inflytande på styckarbetarnes förhållande till arbetet. I åtskilliga fall nämligen, då arbetarne uppbära sin arbetsförtjenst för veckan på fredagen, blir deras arbete på lördagen, enligt hvad arbetsgifvarne uppgifvit, temligen oregelbundet².

¹ Jfr härom närmare sid. 127.

² Arbetet för dagen börjar vid tobaksfabrikerna i allmänhet kl. 7 f. m. Detta synes t. o. m. vara regel, särskildt i Malmö och i Göteborg, under det att flertalet fabriker i Stockholm öppnas först kl. 8 på morgonen, men deremot å en del mindre arbetsplatser i landsorten redan kl. 6 f. m. Den vanligaste tiden för arbetets afslutande på aftonen är kl. 7 e. m. Middagsrasten, som vid tobaksfabrikerna i Stockholm samt i allmänhet jemväl i mellersta Sverige infaller kl. 1 e. m., hålles i landets södra delar (äfven i Malmö) i regel kl. 12 midd. Till denna rast är vid de flesta Stockholmsfabriker (17) och i regel vid tobaksfabrikerna å mindre arbetsplatser i landsorten anslagen en tid af 1 timme; i Göteborg samt i hela Malmöhus län (med undantag af två fabriker) varar middagsrasten 1 1/2 timme.

Inom tobaksindustrien förekommer *öfvertidsarbete* endast i jämförelsevis obetydlig utsträckning. Regelbundet under hela året eger dylikt arbete ingenstädes rum. Enligt arbetsgifvarnes uppgifter hade under år 1897 arbete på öfvertid påfordrats vid sammanlagdt 45 fabriker, — vanligen under veckorna närmast före jul, stundom under oktober, november och december månader och i enstaka fall under våren — men alltid endast af ett mindre antal arbetare. Som emellertid arbetsgifvarne icke kunnat i detta afseende lemna ens tillnärmelsevis exakta uppgifter vare sig rörande öfvertidsarbetets varaktighet eller beträffande det antal arbetare, som dervid sysselsatts, har den uti tab. 20 meddelade tablå angående öfvertidsarbete under år 1897 måst sammanställas efter arbetarnes uppgifter, hvilka, ehuru de säkerligen äro hvarken uttömmande eller fullt exakta, likväl böra kunna gifva en någorlunda riktig bild af den omfattning, uti hvilken dylikt arbete eger rum inom tobaksindustrien.

Enligt hvad ifrågavarande tabell gifver vid handen, har öfvertidsarbete inom tobaksindustrien vanligen förekommit i form af söndagsarbete, mindre ofta i form af qvällsarbete. Nattarbete i egentlig mening har icke egt rum i vidare mån, än att qvällsarbetet i en del fall räckt en eller annan timme efter klockan 8 på aftonen (för sammanlagdt 22 manliga arbetare).

I hvilken utsträckning öfvertidsarbete förekommit för olika slag af arbetare, åskådliggöres genom följande sammanställning:

	<i>Söndagsarbete.</i>		<i>Qvällsarbete.</i>	
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.
Arbetare inom cigarrtillverkningen...	35	322	11	38
» » papyross- och rökto- bakstillverkningen	7	20	4	2
Arbetare inom rull- och presstobaks- tillverkningen	8	1	17	7
» » snustillverkningen.....	17	—	14	—
» utom » facket»	9	4	9	3
Summa	76	347	55	50

Hvad först beträffar arbetets utsträckande till söndagen, hafva sammanlagdt 423 arbetare (76 män och 347 qvinnor) uppgifvit sig

hafva haft dylikt arbete vid några tillfällen under år 1897. Af hela detta antal hafva dock 300 eller 70% arbetat högst 4 söndagar; mer än 12 söndagar under året hafva endast 33 arbetare varit sysselsatta. Medelarbetstiden per söndag utgjorde för de manliga arbetarne $5\frac{1}{2}$ och för de qvinliga arbetarne $6\frac{1}{3}$ timmar.

Qvällsarbete efter den ordinarie arbetstidens slut har, enligt uppgift, utförts af 105 arbetare (55 män och 50 kvinnor), fördelade på 22 fabriker. Af dessa arbetare hafva emellertid endast 17 haft sig förelagdt dylikt öfvertidsarbete under längre tid än 2 månader. Längre än 3 timmar utöfver den sedvanliga tiden för arbetets afslutande på aftonen hafva 15 arbetare varit sysselsatta; för de öfriga har qvällsarbetet varierat mellan $\frac{1}{2}$ timme och 3 timmar per dag. För de i qvällsarbete sysselsatte männen har arbetet i genomsnitt varat 58 aftnar under c:a 2 timmar per afton; kvinnorna hafva deremot varit upptagna med öfvertidsarbete endast 28 qvällar i medeltal (i genomsnitt c:a $1\frac{1}{2}$ timme per qväll).

Såsom förestående tablå utvisar, har öfvertidsarbete hufvudsakligen förekommit för arbetare inom cigarrfabrikationen. Bland de arbetare inom nämnda yrkesgren, hvilka sysselsatts med söndagsarbete, äro cigarmakarne representerade med 62, sorterarne och packarne med 104, klistrarne och lådstiftarne med 89, beredningsarbetarne med 69 personer o. s. v. Af samtliga sorterare och packare hafva sålunda 42% och af samtliga klistrare och lådstiftare 41% under någon del af året haft sitt arbete utsträckt till söndagen, under det att inom öfriga yrkesspecialiteter endast ett mindre antal arbetare tagits i anspråk för söndagsarbete.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, hurusom uti enstaka fall en *minskning* af den ordinarie arbetstiden egt rum. I allmänhet hafva såväl arbetsgifvare som arbetare såsom svar å de frågor, hvilka framstälts till utrönande af berörda spörsmål, uppgifvit, att någon begränsning af arbetstiden till följd af det inneliggande lagrets storlek eller af andra orsaker i allmänhet icke förekommit under de senare åren. Dock har under år 1897 en dylik begränsning måst på grund af tillfällig öfverproduktion föreskrifvas inom papyrossafdelningen vid 2 fabriker i Stockholm (med 1 timme dagligen), samt vid 1 cigarrfabrik i Östergötlands län, der arbetstiden för styckarbetarne var under 3 månader af-

kortad med 3 timmar dagligen. Vidare har vid 1 cigarrfabrik i Göteborg under sommaren 1898 allt arbete på lördagen legat nere. I detta afseende bör emellertid äfven framhållas, att vid flere fabriker i Kristianstads län, hvilka hufvudsakligen tillverka cigarrer af inhemsk råvara, ökas och minskas arbetarnes antal under olika tider af året allt efter tillgången på svensk tobak; vid en del af dessa fabriker upphör arbetet under viss tid af året till och med helt och hållet samt återupptages först, sedan fabrikanten efter tobaksskörden erhållit nytt lager af erforderligt råmaterial.

Maximigränser för styckarbete hafva under år 1897 föreskrifvits vid en af de ofvannämnda papyrossfabrikerna i Stockholm samt i enstaka undantagsfall vid ytterligare en eller annan fabrik.

Med afseende å den ofvan meddelade redogörelsen angående den ordinarie arbetstidens längd torde det vara lämpligt att till sist ännu en gång erinra derom, att på grund af styckarbetarnes vid de flesta cigarrfabriker oregelbundenhet i arbetet uppgifterna i det stora hela endast kunna lemna en approximativt riktig bild af det verkliga förhållandet. Särskildt gäller detta i fråga om fabrikerna å landsbygden i Malmöhus och Kristianstads län, der de manliga arbetarne ofta »fira» icke allenast på måndag utan t. o. m. hela veckan igenom.

Vid cigarrfabrikerna å öfriga platser synas dock under de senare åren allt mera ordnade arbetsförhållanden hafva inträddt, ehuru fortfarande bland arbetsgifvarne den klagan varit allmän, att många platser vid arbetsborden stå tomma flera eller färre timmar om dagen.¹ Egendomligt har det äfven varit att konstatera, hurusom denna frihet att komma och gå efter behag bland arbetarne betraktas såsom ett okränkbart privilegium, så att äfven arbetare, hvilka med synnerlig punktlighet iakttaga den föreskrifna arbetstiden och ytterst sällan sjelftaget begagna sig af fridagar eller fritimmar, likväl förklarar sig sätta stort pris på medvetandet om,

¹ I ett afseende måste emellertid denna arbetarnes frihet att, när de så behaga, uteblifva från arbetet betraktas såsom fördelaktig, i det att nämligen de i hygieniskt afseende ofta synnerligen otillfredsställande arbetslokalerna sällan äro fyllda till sista plats och otillräckligheten af utrymme och luftvexling sålunda härigenom i någon mån neutraliseras.

att de i detta afseende hafva full handlingsfrihet. Det med hvarje år allt mer och mer tilltagande användandet af qvinlig arbetskraft inom cigarrfabrikerna måste äfven lägga öfverstigliga hinder i vägen för, att arbetsgifvarne skola kunna ålägga sina arbetare skyldighet att punktligt hålla den ordinarie arbetstiden. Särskildt för de gifta arbeterskorna måste nämligen fabriksarbetet i betydlig mån underlättas derigenom, att de hafva full frihet att använda flere eller färre af dagens timmar till fullgörande af sina husmoderliga pligter.

Emellertid hafva, såsom nyss blifvit antydt, en del arbetsgifvare sökt råda bot emot detta oeffterrättlighetstillstånd, och det har dervid helt naturligt visat sig, att arbetarne vid sådana fabriker uti den ökade arbetsförtjenst, som blifvit en gifven följd af en mera ordnad arbetstid, funnit en mer än tillräcklig ersättning för den förlorade »friheten». I 4 fall (deraf 3 i Malmö) hafva arbetsgifvarne sålunda uppgifvit, att portarne till fabriken stängas $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ timme efter den för arbetets början bestämda tiden, hvarefter endast de arbetare, som på förhand anmält giltigt förfall, insläppas. I andra fall åter — äfven bland dessa flertalet i Malmö — söker man på det sätt reglera arbetet, att beredd tobak endast utdelas i mindre partier tvenne gånger på dagen, nämligen efter fabriken öppnande på morgonen och vid arbetets återupptagande efter middagsrastens slut. Den arbetare, som ej infunnit sig till arbetet i rätt tid, blir sålunda utan tobak. I sammanlagdt 7 fall har uppgifvits, att arbetarne äro skyldiga att strängt hålla den ordinarie arbetstiden, derest de icke kunna uppvisa giltigt förfall.¹ Dessutom hafva fabrikanterna i 9 fall uppgifvit sig »försöka att inskränka arbetarnes frihet att komma och gå efter behag», hvilken inskränkning i allmänhet består deri, att anmälningsskyldighet för bortovaro är föreskrifven.

Vid alla öfriga cigarrfabriker, och bland dem samtliga i Stockholm, synas inga som helst åtgärder i detta afseende vara vid-

¹ Vid en fabrik (i Vermlands län) förekomma till och med *plikter* för sen ankomst eller förfallolöst uteblifvande från arbetet, hvilka afdragas från veckans aflöning. I detta sammanhang torde få omnämnas, att det för arbetarne så förhatliga pliktsystemet i öfrigt endast fortlevver vid en fabrik (i Gefleborgs län), vid hvilken dylikt straff förekommer för hvarjehanda förseelser, såsom slarf eller försummelse i arbetet, misshushållning med tobaken etc. Dessa plikter tillfalla arbetarnes sjukkassa.

tagna; flere arbetsgifvare hafva till och med uttryckligen förklarat, att de, särskildt med hänsyn till de många gifta arbeterskorna, icke se sig i stånd att lemna några dylika föreskrifter.

Hemarbete. Utlemnande af tobak till förarbetande i hemmen förekommer numera icke synnerligen ofta och sker vanligen endast för att bereda möjlighet till arbetsförtjenst för en eller annan äldre arbetare, hvilken till följd af sjukdom, ofärdighet eller hög ålder icke kan inställa sig i arbete vid fabriken. Dylikt arbete har sålunda, enligt hvad uppgifvet blifvit, utlemnats i Stockholm till 2 arbetare, i Malmö till 2 arbetare, i Landskrona till 3 arbetare, i Göteborg till 3 arbetare, i Arvika till 1 arbetare o. s. v. Vid de flesta cigarrfabriker å landsbygden i Malmöhus och Kristianstads län utföres »stripningen» af arbetare, som icke tillhöra fabriken, hvarjemte tillverkning af billigare cigarrer, ehuru i mindre utsträckning, för dessa fabrikanter räkning verkställes i arbetarnes hem.

Att hemarbete af fabrikanten utlemnas till de vid fabriken syssettsatte arbetarne, har i regel icke förekommit i andra fall än till en del papyrossmakerskor, hvilka efter arbetets slut på fabriken hemma tillverka de för papyrosserna afsedda hylsorna. Dylikt hemarbete har förekommit i Stockholm för 42 och i Gefle för 10 papyrossmakerskor.

Dessutom hafva en cigarrsorterare i Östergötlands län och en karduslagare i Vermlands län uppgifvit sig hemma utföra arbete åt fabrikanten.

9. Arbetarnes löneförhållanden m. m.

Nödvändigheten af en objektiv och fullt korrekt utredning af arbetarnes inom olika näringsgrenar löneförhållanden torde mera än något annat hafva kallat till lif de officiella arbetsstatistiska undersökningar, som numera bedrifvas i nära nog alla civiliserade länder. Att dylika arbetsstatistiska utredningar rörande flertalet af de sociala spörsmål, som i våra dagar jemsides med den växande storindustrien uppkommit och allt mer och mer börjat

ådraga sig uppmärksamhet af det allmänna, icke kunna på ett tillfyllestgörande sätt åstadkommas på enskild väg, ligger i öppen dag, och derom bära äfven de såväl hos oss som i andra länder genom arbetsgifvares, arbetares eller andras försorg offentliggjorda statistiska uppgifter öfver hithörande förhållanden ett talande vittnesbörd. Svårigheten att erhålla fullt tillförlitliga primäruppgifter i den utsträckning, som måste anses erforderlig, för att utredningen skall kunna blifva allsidig och korrekt, lägger nämligen för den enskilde öfverstigliga hinder i vägen för en dylik undersökning af en hel industrigren. I intet afseende torde dessa hinder vara svårare att öfvervinna, än då det gäller att framlägga en opartisk och uttömmande lönestatistisk redogörelse.

Då den vid föreliggande undersökning verkställda utredning af arbetarnes inom tobaksindustrien löneförhållanden torde vara det första försök att i större utsträckning tillämpa principerna för en modern lönestatistik, sådana desamma blifvit fastslagna af det internationela statistiska institutet vid dess år 1891 i Wien afhållna kongress, synes det vara på sin plats att här med några ord redogöra för de vid sagda kongress uppställda fordringar på en objektiv och tillförlitlig lönestatistik. Dessa fordringar äro i korthet följande:

1) *att* det icke är tillfyllest att efterforska allmänna genomsnittslöner, utan att afseende hufvudsakligen bör fästas vid de, enligt arbetsgifvarnes aflöningslistor, till de särskilda arbetarne verkligen utbetalade arbetslönerna;

2) *att* det icke är tillräckligt att efterforska endast dag- och veckolöner, utan att äfven och framför allt den *årsinkomst*, hvarje särskild arbetare beredt sig genom sitt arbete, bör uppgifvas, samt

3) *att* vid uppgifternas slutliga bearbetning och framläggandet af undersökningens resultat arbetarne, i den omfattning sådant är möjligt, böra särskiljas efter kön och ålder, yrkesspecialiteter, arbetstidens längd, aflöningsens form, arbetssortens belägenhet med flere synpunkter, utan hvilkas klargörande de meddelade siffrorna blifva af föga värde och ofta i hög grad vilseledande.

I öfverensstämmelse med dessa allmänna fordringar på en lönestatistisk undersökning, hvilkas berättigande torde ligga i alltför

öppen dag för att här behöfva närmare utvecklas,¹ hafva de hufvudsakligaste uppgifterna angående tobaksarbetarnes löneförhållanden blifvit inbemtade å bilagan till frågeformulär A, å hvilken bilaga arbetsgifvarne — i regel med den största beredvillighet — lemnat ur aflöningsböckerna hemtade, specificerade uppgifter beträffande de arbetslöner, som utbetalats till de under år 1897 vid fabrikerna sysselsatte arbetare.

Under mom. 7 och 8 i frågeformulär B hafva emellertid undersökningsförrättarne tillika tillsport hvarje arbetare om hans eller hennes ungefärliga veckoinkomst under år 1898, om aflöningsform m. m., hvarjemte arbetsgifvarne å frågeformulär A under mom. 10—13 besvarat vissa spörsmål, som haft afseende på aflönningen.

På grundvalen af det ypperliga lönestatistiska material, som på denna väg blifvit insamladt, äro de uti tab. 21—28 meddelade detaljerade sifferuppgifter angående tobaksarbetarnes löneförhållanden sammanställda. Innan vi emellertid öfvergå till att här i sammanträngd form lemna en framställning af de hufvudsakliga resultat, ifrågavarande tabeller gifva vid handen, anse vi oss dock böra i korthet redogöra för det sätt, på hvilket bearbetningen och sammanställningen af det statistiska materialet i de olika tabellerna egt rum.

Sedan det vidlyftiga materialet blifvit granskadt och vederbörligen kontrollräknadt, gälde det först att å de olika lönelistorna återfinna så många som möjligt af de arbetare, beträffande hvilka uppgifter i öfrigt förelågo enligt frågeformulär B. Härvid har då först och främst måst bortses från de 310 arbetare, som inträdt i yrket först efter 1898 års ingång [jfr. tab. 16]. Som derjemte de af arbetsgifvarne lemnade utdragen ur aflöningslistorna i en del fall befunnits vara ofullständiga och endast innehållit uppgifter för mera fasta arbetare, och då vidare arbetarnes namn och yrkesspecialitet ofta nog varit skäligen obestämdt återgifna, hafva icke på långt när alla de arbetare, som uppgifvit sig hafva inträdt

¹ Jfr. Böhmert: Der gegenwärtige Stand und die neuen Aufgaben der Lohnstatistik (i Zeitschrift d. Königl. Sächs. Statist. Bureaus, Jahrg. 1892) samt Key-Åberg: Inom textilindustrien i Norrköping sysselsatta arbetares lönevilkor och bostadsförhållanden, sid. 24 o. följ.

i yrket före 1898 års början, kunnat återfinnas å de inkomna löneuppgifterna. Af de 4,380 vid undersökningen anträffade arbetare, rörande hvilka uppgifter i öfrigt föreligga, hafva sålunda endast 2,967 eller 67.7 % återfunnits å de från arbetsgifvarne erhållna löneuppgifterna för år 1897. För att emellertid en redogörelse för arbetarnes *årsinkomst*, grundad på till hvarje arbetare faktiskt utbetalade veckolöner, skulle kunna framläggas, blef det ytterligare nödvändigt att vid utarbetandet af de tabeller, som afse årsförtjensten — tab. 22—25 — utgallra de arbetare, som endast varit sysselsatta en mindre del af året; i dessa tabeller medräknas således endast sådana arbetare, hvilkas veckoförtjenst funnits specificerad för minst 49 veckor af år 1897. Totalbeloppet af den arbetslön, som under nämnda tid af minst 49 veckor faktiskt blifvit till arbetarne utbetalt, ingår sålunda i tabellerna såsom arbetarnas årsinkomst. Det har i öfrigt äfven ansetts lämpligt att bland de under hela år 1897 sysselsatte arbetare utesluta sådana, som under året öfvergått från en specialitet till en annan. Deremot har, i den utsträckning sådant varit möjligt, medräknats hvarje arbetare, som under året öfvergått från en fabrik till en annan, allenast han eller hon enligt de resp. fabrikernas aflöningslistor uppburit aflöning under sammanlagdt minst 49 veckor.

Såsom af tab. 25 framgår, hafva sammanlagdt 261 arbetare — hufvudsakligen cigarrmakare — sjelfva aflönat biträde. I regel har å arbetsgifvarnes aflöningslistor den aflöning, som utgått till en cigarrmakare och dennes biträde, varit särskildt specificerad för hvar och en af de båda arbetarne; i de fall åter — ungefär ett 80-tal — der en dylik uppdelning icke egt rum, utan hela beloppet varit uppfördt på cigarrmakarens konto, har med ledning af arbetarnes uppgifter — der dessa varit sammanställande — angående beräkningsgrunden för mellanhandsarbetet den å lönelistan uppförda totalinkomsten blifvit vid bearbetningen uppdelad på de båda samarbetande personerna, hvilken uträkning i allmänhet torde få anses hafva gifvit ett i det närmaste exakt resultat. Uppmärksammas bör alltså, att en vickelmakares andel uti en cigarrmakares arbetsförtjenst alltid blifvit frånräknad.

På grund af nu anförda förhållanden föreligga fullständiga uppgifter angående *årsinkomsten* endast för 2,022 eller 46.2 % af

hela antalet redovisade tobaksarbetare i riket. Tab. 22—25 hafva äfven blott afseende å dessa 2,022 fasta arbetare. Huru förträffligt detta material än måste anses vara och huru stor betydelse man än — efter hvad ofvan antydts — måste tillmäta uppgifterna om årsinkomsten i jämförelse med hvad som meddelats om arbetsförtjensten under kortare tidsperioder, torde man dock vid en undersökning, sådan som den förevarande, knappast kunna helt och hållet förbigå de öfriga arbetarne, hvilka tillsammans utgöra mer än hälften af hela det redovisade antalet. För flertalet af dessa sistnämnda arbetare föreligga emellertid inga andra uppgifter beträffande arbetsförtjenstens storlek än hvad arbetarne sjelfva under mom. 7 å frågeformulär B meddelat angående sin *veckoinkomst* vid oafbrutet arbete under år 1898. För de på detta spörsmål lemnade svar — som afgifvits af samtliga arbetare på ett hundratal när — redogöres uti tab. 21 B. Till jämförelse med dessa af arbetarne sjelfva meddelade uppgifter — hvilka, såsom här nedan skall påvisas, i vissa punkter torde vara temligen otillförlitliga — samt till fullständiggande af de för vissa yrkesspecialiteter skärligen fåtaliga uppgifterna angående årsinkomstens storlek hafva uti tab. 21 A arbetarne med ledning af aflöningslistornas uppgifter grupperats efter storleken af sin *veckoinkomst* under år 1897. Härigenom hafva vi äfven af det uti lönelistorna innehållna värdefulla statistiska materialet kunnat tillgodogöra oss en större del än som eljest varit möjligt, i det att nämligen uti tab. 21 A medräknats samtliga redovisade arbetare, som kunnat anträffas å lönelistorna, utan afseende å den tidslängd, för hvilken deras *veckoförtjenst* blifvit redovisad. Uti tab. 21 A redovisas sålunda *veckoinkomsten* under år 1897 för sammanlagdt 2,967 arbetare, d. v. s. 67.7 % af hela antalet (4,380) och i det närmaste 950 utöfver det antal arbetare, beträffande hvilkas årsförtjenst exakta uppgifter föreligga.¹

¹ Anmärkas bör äfven, att en del af det uti aflöningslistorna innehållna materialet icke blifvit bearbetadt, i det att nämligen alla å lönelistorna lemnade uppgifter angående sådana arbetare, hvilka icke under år 1898 blifvit af undersökningsförrättarne anträffade, helt och hållet lemnats ur räkningen. De klumpsiffror, som vid en bearbetning af detta material hade kunnat framgå, torde äfven, i betraktande deraf att de icke kunnat sammanställas med individuella uppgifter rörande arbetarne sjelfva, måst blifva af föga eller nära nog intet värde.

Öfvergå vi nu till att något närmare granska de uti tabellbilagorna (nr:is 21—28) meddelade sifferuppgifter angående arbetarnes löneförhållanden, torde det vara lämpligt att först påvisa den brist på öfverensstämmelse, som är rådande mellan arbetarnes egna uppgifter om storleken af deras *veckoinkomst* och samma inkomst, sådan den gestaltar sig enligt arbetsgifvarnes aflöningslistor. Till underlättande af en öfverblick utaf dessa i tab. 21 A och B innehållna uppgifter meddelas här nedan i tab. litt. U en procentisk sammanställning, hvaraf synes med all tydlighet framgå, att arbetarne i vissa fall fullt afsigtligt uppgifvit sig hafva en lägre arbetsförtjenst än de i sjelfva verket åtnjutit.

Tab. litt. U. Veckoinkomst för arbetare inom olika yrkesgrenar.

A = arbetsgifvarnes, B = arbetarnes uppgifter.

	Under 6 kronor.		6—10 kronor.		10—14 kronor.		14—18 kronor.		18 kronor och deröfver.	
	A.	B.	A.	B.	A.	B.	A.	B.	A.	B.
<i>Manliga arbetare:</i>	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.
inom cigarrtillverkningen	6.7	15.7	9.2	10.9	22.1	23.2	32.1	28.9	29.9	21.3
> papyross- o. röktobakstillverkn.	12.5	29.6	22.8	14.7	37.5	26.8	18.8	22.5	8.4	7.0
> rull- o. presstobakstillverkningen	33.6	45.6	9.7	11.6	20.3	12.8	17.1	15.6	19.3	14.4
> snustillverkningen	3.9	5.6	10.2	9.1	36.5	35.5	30.9	23.4	18.5	26.4
utom »facket»	4.9	28.4	14.8	12.6	19.7	13.7	39.3	21.1	21.3	24.2
<i>Medeltal</i>	11.8	21.9	10.3	11.7	24.6	22.2	28.7	24.8	24.6	20.0
<i>Qvinliga arbetare:</i>										
inom cigarrtillverkningen	15.9	18.4	39.6	41.8	30.5	30.8	12.0	8.2	2.0	0.8
> papyross- o. röktobakstillverkn.	28.3	23.9	38.3	38.1	25.9	34.5	7.5	3.5	—	—
> rull- o. presstobakstillverkningen	68.6	63.4	30.3	35.7	1.1	0.9	—	—	—	—
> snustillverkningen	25.0	20.0	75.0	80.0	—	—	—	—	—	—
utom »facket»	42.8	40.0	57.2	60.0	—	—	—	—	—	—
<i>Medeltal</i>	24.1	24.5	38.5	41.0	25.9	27.0	10.0	6.3	1.5	0.6

Det torde visserligen böra uppmärksammas, att det särskildt i ögonen fallande höga procenttalet manliga arbetare, som enligt egna uppgifter äro att hänföra till de lägst aflönade, i viss mån kunnat påverkas deraf, att de under år 1898 tillkomna nybörjare innefattas uti

arbetarnes egna, men icke uti arbetsgifvarnes uppgifter, ehuru detta förhållande dock icke lär kunna jäfva det ofvan uttalade omdömet om otillförlitligheten af arbetarnes egna uppgifter angående arbetslönens storlek. Emellertid synes skiljaktigheten mellan de olika parternas uppgifter äfven till en del kunna förklaras deraf, att arbetsgifvarne i åtskilliga fall uraktlåtit att å aflöningslistorna upptaga samtliga arbetare.

Till belysande af arbetarnes inom olika yrkesspecialiteter fördelning efter veckoinkomstens storlek meddelas å nästföljande sida i tab. litt. V en sammanställning i relativa tal. (Motsvarande absoluta tal återfinnas i tab. 21 A.) Såsom deraf framgår, hafva nära fjerdedelen (24·1 %) af de qvinliga arbetarne inom tobaksindustrien en veckoinkomst, understigande 6 kronor, under det att motsvarande procenttal för de manlige arbetarne är 11·8. Deremot hafva af de senare i det närmaste fjerdedelen (24·6 %) en medelförtjänst per vecka af 18 kronor och deröfver; af qvinnorna hinner endast 1·5 % upp till en så pass hög aflöning. Såväl inom olika yrkesgrenar som inom olika yrkesspecialiteter hafva männen i regel en betydligt högre aflöning än qvinnorna. Särskildt synes detta vara förhållandet inom de specialiteter, af hvilkas utöfvare en högre grad af yrkesskicklighet erfordras, i det att exempelvis bland cigarrmakarne en högre arbetsförtjänst än 18 kronor i veckan uppnåtts af 30·7 % utaf männen, men endast af 2·3 % utaf qvinnorna; beträffande cigarrsorterare och packare har den nämnda högre veckoförtjänsten uppgifvits för icke mindre än 55·6 % af männen, men endast för 8·7 % af qvinnorna. Fästes afseende endast vid arbetarne inom »facket», hafva — förutom förmännen inom olika afdelningar — cigarrsorterarne den högsta arbetsförtjänsten och dernäst tobaksspinnare och rullare; cigarrmakarne komma först i tredje ordningen, hvilket säkerligen till en del lär kunna förklaras af deras i ett föregående kapitel påvisade oregelbundenhet i arbetet. I öfrigt torde böra särskildt uppmärksammas, att arbetarne inom cigarrtillverkningen i allmänhet åtnjuta icke obetydligt högre arbetslön än arbetarne inom öfriga grenar af yrket.

Äfven om de mera yrkesskicklige arbetarne inom tobaksindustrien — särskildt bland de manlige arbetarne — åtnjuta en förhål-

Tab. litt. V. Veckoinkomst för arbetare inom olika specialiteter.

(Enligt arbetsgifvarnes aflöningslistor).

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Specialitet.	Arbetare med en veckoinkomst af							
	lägre be- lopp än 6 kronor.	6—12 kronor.		12—18 kronor.		18 kronor och der- öfver.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
A. Cigarrtillverkning:	%	%	%	%	%	%	%	%
Förmän och förestånderskor	—	—	—	—	16.7	100.0	83.3	—
Cigarrmakare	0.2	3.7	18.8	50.1	50.3	43.9	30.7	2.3
Cigarrmakarelärlingar	56.0	31.7	40.0	63.4	4.0	4.9	—	—
Vickelmakare	100.0	30.9	—	63.9	—	5.2	—	—
Cigarssortrare och packare	4.4	1.4	6.7	38.5	33.3	51.4	55.6	8.7
Klistrare och lädstiftare	75.0	29.1	25.0	66.4	—	4.5	—	—
Beredningsarbetare	26.7	37.6	26.7	62.4	46.6	—	—	—
Öfriga arbetare	40.9	35.6	18.2	59.1	40.9	2.3	—	—
Summa %	6.7	15.9	18.4	54.2	45.0	27.9	29.9	2.0
B. Papyross- och röktabakstillverkning:								
Förmän	—	—	—	—	—	—	100.0	—
Papyrossmakare	100.0	12.7	—	57.7	—	29.6	—	—
Kardusslagare	12.5	40.0	50.0	30.0	25.0	30.0	12.5	—
Beredningsarbetare	20.0	56.0	60.0	44.0	20.0	—	—	—
Öfriga arbetare	9.7	50.0	48.4	35.7	41.9	14.3	—	—
Summa %	12.5	28.3	45.8	50.0	33.3	21.7	8.4	—
C. Rull- och presstobakstillverkning:								
Förmän	—	—	—	—	—	—	100.0	—
Tobaksspinnare och rullare	4.1	—	9.6	100.0	42.5	—	43.8	—
Uppläggare	100.0	100.0	—	—	—	—	—	—
Tobakspressare o. d.	14.0	—	46.0	100.0	38.0	—	2.0	—
Beredningsarbetare	56.2	69.0	15.7	31.0	25.0	—	3.1	—
Öfriga arbetare	29.4	45.0	35.4	55.0	17.6	—	17.6	—
Summa %	33.6	68.6	19.0	31.4	28.1	—	19.3	—
D. Snustillverkning:								
Förmän och förestånderskor	—	—	15.4	100.0	38.4	—	46.2	—
Öfriga arbetare	4.2	33.3	25.6	66.7	53.9	—	16.3	—
Summa %	3.9	25.0	24.8	75.0	52.8	—	18.5	—
E. Till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverkning eller sysselsättning:								
Snickare och tunnbindare	—	—	17.7	—	70.5	—	11.8	—
Maskinister och eldare	—	—	6.7	—	40.0	—	53.3	—
Diverse arbetare	10.4	42.8	27.5	57.2	51.7	—	10.4	—
Summa %	4.9	42.8	19.7	57.2	54.1	—	21.3	—
Samtliga arbetare %	11.8	24.1	20.7	50.9	42.9	23.5	24.6	1.5

landevis hög arbetsförtjenst, är deremot den aflöning, som utgår till de mindre yrkesskicklige arbetarne, skäligen knapp. I all synnerhet gäller detta om de vid tobaksfabrikerna i stort antal sysselsatta qvinliga beredningsarbetarne, af hvilka ungefär hälften icke kan bringa upp sin arbetsförtjenst till ett så pass blygsamt belopp som 1 krona om dagen. Dessa qvinliga beredningsarbeters ställning inom de båda tillverkningsgrenar, som sysselsätta dylika arbetare till ett större antal — cigarrtillverkning samt rull- och presstobakstillverkning — tydliggöres närmare i tab. litt. X, uti hvilken

Tab. litt. X. Veckoinkomst för qvinliga beredningsarbetare.

	Under 3 kronor.		3—6 kronor.		6—9 kronor.		9—12 kronor.	
	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.
<i>Cigarrtillverkning.</i>								
Stockholm	3	1·9	36	23·2	94	60·7	22	14·2
Östergötlands län	5	41·7	6	50·0	1	8·3	—	—
Malmöhus län: Malmö	—	—	16	30·8	35	67·3	1	1·9
Öfriga städer	2	7·1	19	67·9	7	25·0	—	—
Göteborg	1	3·5	11	37·9	17	58·6	—	—
Gefleborgs län	—	—	6	40·0	9	60·0	—	—
Öfriga riket	1	8·3	8	66·7	3	25·0	—	—
<i>Hela riket</i>	12	3·9	102	33·7	166	54·8	23	7·6
<i>Rull- och presstobakstillverkning:</i>								
Stockholm	—	—	1	7·1	10	71·4	3	21·5
Malmö	—	—	23	65·7	12	34·3	—	—
Göteborg	—	—	3	15·8	11	57·9	5	26·3
Värmlands län	7	8·0	66	75·9	14	16·1	—	—
Kopparbergs län	—	—	15	93·8	1	6·2	—	—
Öfriga riket	—	—	12	92·3	1	7·7	—	—
<i>Hela riket</i>	7	3·8	120	65·2	49	26·6	8	4·4

uppgifterna specificerats för de viktigare arbetsorterna. Under hänvisande i öfrigt till tabellen, hvilken näppeligen torde erfordra någon närmare utläggning, vilja vi endast fästa uppmärksamheten på, att de qvinliga beredningsarbetarne i regel äro bättre aflönade inom cigarrtillverkningen än inom rull- och presstobakstillverkningen; i Göteborg synes dock detta förhållande vara alldeles motsatt. Stockholmsfabrikanterna synas äfven aflöna sina berednings-

arbetare bättre än arbetsgifvarne å öfriga platser i riket. Särskildt i ögonen fallande är, att de qvinliga beredningsarbetarne inom rull- och presstobakstillverkningen i Malmö äro synnerligen lågt aflönade (65·7 % hafva en veckoinkomst, understigande 6 kronor), äfven om Vermlands och Kopparbergs län i detta afseende representeras af ännu högre procenttal lågt aflönade (resp. 83·9 och 93·8 %).

Beträffande *årsinkomstens* storlek föreligga, såsom ofvan blifvit omnämndt, uppgifter för 2,022 arbetare, eller 46·2 % af hela antalet, och meddelas deröfver detaljerade upplysningar i tab. 22 och 23. I tab. 22 redogöres sålunda för storleken af den årsinkomst, som på olika arbetsorter uppburits af arbetare utaf skilda kön och tillhörande olika yrkesspecialiteter. Tab. 23 åter åskådliggör det inflytande, som arbetarnes kön, ålder och civilstånd utöfva på den inom olika yrkesspecialiteter intjenta arbetslönens storlek. Slutligen sammanfattar tab. 24 årsinkomsten i genomsnitt för arbetarne inom olika yrkesspecialiteter, hvarvid arbetarne tillika fördelats efter kön samt åldersklasser och civilstånd.

För att emellertid möjliggöra ett lättare öfverskådande af de båda tabellerna nr:is 22 och 23, uti hvilka till tjänst för dem, som vilja i detalj taga kännedom om löneförhållandena inom tobaksindustrien, specialiseringsprincipen blifvit genomförd så långt det gerna varit möjligt, skola vi här uti några texttabeller gifva en sammanträngd framställning af det hufvudsakligaste utaf ifrågavarande tabellbilagors innehåll. För detta ändamål hafva arbetarne fördelats på 5 löneklasser, nämligen:

klass 1 med en årsinkomst af minst 1,200 kr.

»	2	»	»	»	»	800—1,200	»
»	3	»	»	»	»	500— 800	»
»	4	»	»	»	»	300— 500	»
»	5	»	»	»	»	understigande 300	»

Det torde ännu en gång böra påpekas, att arbetarne uppförts under den ena eller den andra af dessa 5 löneklasser efter deras faktiskt intjenta kontanta årslön under år 1897, hvadan alltså vid lönetabellernas uppställande afseende icke fästats vare sig vid särskilda förmåner af hvad slag de vara må eller vid erhållna grati-

Tab litt. Y. Årsinkomst för arbetare inom olika specialiteter.

A. Manliga arbetare.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Specialitet.	Öfver 1,200 kronor.		1,200— 800 kronor.		800—500 kronor.		500—300 kronor.		Under 300 kronor.	
	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.
A. Cigarrtillverkning:										
Förmän	4	36.4	6	54.5	1	9.1	—	—	—	—
Cigarrmakare	22	7.5	142	48.5	106	36.2	21	7.1	2	0.7
Cigarrmakarelärlingar	—	—	—	—	3	27.3	2	18.2	6	54.5
Vickelmakare	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100.0
Cigarrsorterare och packare	4	16.7	15	62.5	5	20.8	—	—	—	—
Klistrare och lådstiftare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beredningsarbetare	—	—	6	75.0	1	12.5	—	—	1	12.5
Öfriga arbetare	—	—	4	44.4	5	55.6	—	—	—	—
	30	8.4	173	48.5	121	33.9	23	6.4	10	2.3
B. Papyross- och rökstobakstillverkning:										
Förmän	1	33.3	2	66.7	—	—	—	—	—	—
Papyrossmakare	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100.0
Kardusslagare	—	—	1	14.3	4	57.1	2	28.6	—	—
Beredningsarbetare	—	—	—	—	3	60.0	1	20.0	1	20.0
Öfriga arbetare	—	—	7	23.3	15	50.0	5	16.7	3	10.0
	1	2.2	10	21.7	22	47.8	8	17.4	5	10.9
C. Rull- och presstobakstillverkning:										
Förmän	3	60.0	2	40.0	—	—	—	—	—	—
Tobaksspinnare och rullare	11	16.2	32	47.1	22	32.3	2	2.9	1	1.5
Uppläggare	—	—	—	—	—	—	—	—	17	100.0
Tobakspressare o. d.	—	—	11	28.2	21	53.9	3	7.7	4	10.2
Beredningsarbetare	—	—	2	11.8	8	47.1	1	5.9	6	35.2
Öfriga arbetare	—	—	3	23.0	5	38.5	2	15.4	3	23.1
	14	8.8	50	31.5	56	35.2	8	5.0	31	19.5
D. Snustillverkning:										
Förmän	2	18.2	6	54.5	3	27.3	—	—	—	—
Öfriga arbetare	6	3.9	50	32.9	74	48.7	17	11.2	5	3.3
	8	4.9	56	34.4	77	47.2	17	10.4	5	3.1
E. Till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverkning eller systerställning:										
Snickare och tunnbindare	—	—	5	38.5	7	53.8	1	7.7	—	—
Maskinister och eldare	2	14.3	9	64.3	3	21.4	—	—	—	—
Diverse arbetare	—	—	12	50.0	6	25.0	5	20.8	1	4.2
	2	3.9	26	51.0	16	31.4	6	11.8	1	1.9
<i>Summa och medeltal</i>	55	7.1	315	40.6	292	37.6	62	8.0	52	6.7

Tab. litt. Y. (Forts.). Årsinkomst för arbetare inom olika specialiteter.

B. Qvintliga arbetare.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Specialitet.	Öfver 1,200 kronor.		1,200— 800 kronor.		800—500 kronor.		500—300 kronor.		Under 300 kronor.	
	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.
A. Cigarrtillverkning:										
Förestånderskor	—	—	1	50.0	1	50.0	—	—	—	—
Cigarrmakare	—	—	62	11.8	323	61.4	128	24.3	13	2.5
Cigarrmakarelärlingar	—	—	—	—	4	12.1	18	54.6	11	33.3
Vickelmakare	—	—	1	1.6	17	27.4	38	61.3	6	9.7
Cigarrsorterare och packare	1	1.0	20	20.6	56	57.8	20	20.6	—	—
Klistrare och lädstiftare	—	—	—	—	23	33.3	37	53.6	9	13.1
Beredningsarbetare	—	—	—	—	5	2.6	140	71.8	50	25.6
Öfriga arbetare	—	—	—	—	2	6.3	25	78.1	5	15.6
	1	0.1	84	8.3	431	42.4	406	40.0	94	9.2
B. Papyross- och röktabakstillverkning:										
Papyrossmakare	—	—	1	2.9	19	55.9	12	35.3	2	5.9
Karduslagare	—	—	—	—	4	50.0	3	37.5	1	12.5
Beredningsarbetare	—	—	—	—	—	—	7	50.0	7	50.0
Öfriga arbetare	—	—	1	20.0	1	20.0	3	60.0	—	—
	—	—	2	3.3	24	39.3	25	41.0	10	16.4
C. Rull- och presstobakstillverkning:										
Tobaksspinnare och rullare	—	—	—	—	—	—	11	100.0	—	—
Uppläggare	—	—	—	—	—	—	—	—	12	100.0
Tobakspressare o. d.	—	—	—	—	—	—	1	100.0	—	—
Beredningsarbetare	—	—	—	—	3	2.5	50	41.0	69	56.5
Öfriga arbetare	—	—	—	—	—	—	9	56.3	7	43.7
	—	—	—	—	3	1.9	71	43.8	88	54.3
D. Snustillverkning:										
Förestånderskor	—	—	—	—	—	—	1	100.0	—	—
Öfriga arbetare	—	—	—	—	—	—	2	66.7	1	33.3
	—	—	—	—	—	—	3	75.0	1	25.0
E. Till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverkning eller selsättning:										
Diverse arbetare	—	—	—	—	—	—	3	100.0	—	—
	—	—	—	—	—	—	3	100.0	—	—
<i>Summa och medeltal</i>	1	0.1	86	6.9	458	36.7	508	40.8	193	15.5

Inom de båda lägsta löneklasserna (under 500 kronor) äro de *sämst aflönade* yrkesspecialiteterna representerade med följande procenttal:

	Män.	Qvinnor.
Cigarrmakarelärningar	72·7	87·9
Vickelmakerskor	—	71·0
Klistrerskor och lådstifterskor	—	66·7
Kardusslagare	28·6	50·0
Uppläggare	100·0	100·0
Tobakspressare	17·9	—

O. S. V.

Till de båda lägsta löneklasserna äro vidare att hänföra nära nog samtliga qvinliga beredningsarbetare inom de olika yrkesgrenarne. De under rubriken »öfriga arbetare» uppförda arbetare äro äfven i regel lågt aflönade. (Jfr. i öfrigt tab. litt. Y).

I tab. litt. Z sammanfattas efter tab. 22 en del uppgifter angående vexlingen uti arbetarnes årsinkomst å de viktigare arbetsorterna. Af denna sammanställning framgår med all önskvärd tydlighet, att arbetarne i Stockholm i regel hafva en betydligt högre årsinkomst än arbetarne å öfriga orter. Sålunda hafva af de manlige tobaksarbetarne i hufvudstaden 64 % en årsinkomst öfverstigande 800 kronor. Motsvarande procenttal äro dernäst högst i Malmö stad samt i Gefleborgs län (resp. 60·9 och 57·5 %). Lägsta procenttalen manlige arbetare i de båda högsta löneklasserna hafva Blekinge och Vermlands län att uppvisa, nämligen endast 11·1 och 22·5 %. Anmärkningsvärdt är för öfrigt det jemförelsevis låga procenttalet för Göteborg (46·1 %).

Äfven de qvinliga arbetarne befinnas vara bäst aflönade i hufvudstaden, i det att nämligen 55·7 % af samtliga redovisade qvinnor i Stockholm hafva en årsinkomst af minst 500 kronor. Motsvarande siffror äro i Gefleborgs län 55·2 %, i Göteborgs stad 48·2 %, i Östergötlands län 41·7 %, i Malmö stad 34 % o. s. v. Att observera är äfven arbetarnes af qvinkön låga årsförtjenst i Blekinge och Vermlands län.

Det är naturligtvis gifvet, att vexlingen uti aflöningsens storlek för arbetare å skilda orter skall visa sig vara betydligt olika inom de skilda yrkesspecialiteterna, hvadan de uti tab. litt. Z med-

Tab. litt. Z. Årsinkomst för arbetare på skilda arbetsorter.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
	Öfver 1,200 kronor.		1,200— 800 kronor.		800—500 kronor.		500—300 kronor.		Under 300 kronor.	
	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.
<i>Manliga arbetare:</i>										
Stockholms stad	19	10·2	100	53·8	43	23·1	10	5·4	14	7·5
Östergötlands län	1	2·5	16	40·0	16	40·0	3	7·5	4	10·0
Blekinge län	1	2·2	4	8·9	23	51·1	9	20·0	8	17·8
Malmö stad	14	9·5	76	51·4	49	33·1	6	4·0	3	2·0
Malmöhus län (utom Malmö)	3	4·2	29	40·8	31	43·7	7	9·9	1	1·4
Göteborgs stad	6	5·1	48	41·0	48	41·0	7	6·0	8	6·9
Värmlands län	2	2·5	16	20·0	37	46·2	12	15·0	13	16·3
Gefleborgs län	7	17·5	16	40·0	14	35·0	3	7·5	—	—
Öfriga riket	2	4·1	10	20·4	31	63·3	5	10·2	1	2·0
<i>Hela riket</i>	55	7·1	315	40·6	292	37·6	62	8·0	52	6·7
<i>Qvinnliga arbetare:</i>										
Stockholms stad	—	—	50	9·8	233	45·9	192	37·8	33	6·5
Östergötlands län	—	—	3	6·3	17	35·4	13	27·0	15	31·3
Blekinge län	—	—	—	—	1	7·1	8	57·2	5	35·7
Malmö stad	—	—	8	3·4	72	30·6	125	53·2	30	12·8
Malmöhus län (utom Malmö)	—	—	6	12·5	5	10·4	16	33·3	21	43·8
Göteborgs stad	1	0·6	16	9·5	64	38·1	73	43·5	14	8·3
Värmlands län	—	—	—	—	—	—	12	18·5	53	81·5
Gefleborgs län	—	—	3	2·6	60	52·6	46	40·4	5	4·4
Öfriga riket	—	—	—	—	6	13·0	23	50·0	17	37·0
<i>Hela riket</i>	1	0·1	86	6·9	458	36·7	508	40·8	193	15·5

delade siffrorna måste upptagas med en viss reservation såsom gällande arbetarne inom alla yrkesspecialiteter tillsammanlagda. Som det emellertid skulle blifva alltför vidlyftigt att i detalj redogöra för dessa växlingar, skola vi — under hänvisning i öfrigt till tab. 22 — inskränka oss till att uti tab. litt. Å redogöra för den viktigaste yrkesspecialitetens — cigarrmakarnes — gruppering på skilda löneklasser allt efter arbetsortens belägenhet.

I ögonen fallande är — hvad som redan i det föregående blifvit påpekadt — att de manliga arbetarne äro vida bättre aflönade än de qvinnliga. 56 % af samtliga redovisade manlige cigarrmakare befinna sig sålunda öfver det »politiska strecket», då

Tab. litt. A. Cigarrmakares årsinkomst.

	1,200 kronor o. deröfver.		1,200— 800 kronor.		800—500 kronor.		Under 500 kronor.	
	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.
<i>Manliga arbetare:</i>								
Stockholm	3	4.2	37	51.4	27	37.5	5	6.9
Malmöhus län: Malmö	9	9.1	53	53.5	33	33.3	4	4.1
Öfriga städer	2	4.0	27	54.0	16	32.0	5	10.0
Göteborg	1	2.8	17	47.2	15	41.7	3	8.3
Gefleborgs län	7	87.5	1	12.5	—	—	—	—
Öfriga riket	—	—	7	25.0	15	53.6	6	21.4
<i>Hela riket</i>	22	7.5	142	48.5	106	36.2	23	7.8
<i>Qvinliga arbetare:</i>								
Stockholm	—	—	36	14.9	154	63.6	52	21.5
Malmöhus län: Malmö	—	—	5	6.5	48	62.4	24	31.1
Öfriga städer	—	—	4	28.6	4	28.6	6	42.8
Göteborg	—	—	13	16.4	51	64.6	15	19.0
Gefleborgs län	—	—	2	3.3	46	76.7	12	20.0
Öfriga riket	—	—	2	3.7	20	37.0	32	59.3
<i>Hela riket</i>	—	—	62	11.8	323	61.4	141	26.8

deremot af de qvinliga endast 11.8 % förtjena 800 kronor och deröfver per år. Störst är differensen härvidlag i Gefleborgs län, der samtliga manliga, men endast 3.3 % af de qvinliga cigarrmakarne tillhöra de båda högsta löneklasseerna. De qvinliga cigarrmakarne synas vara bäst situerade i Göteborgs stad samt derefter i Gefleborgs län, äfven om i sistnämnda landsdel ett relativt mindre antal hunnit till de två högsta löneklasserna än hvad fallet är å öfriga orter. I regel synas de qvinliga cigarrmakarne vara bättre aflönade i de större samhällena än i de mindre, att döma efter de i tabellen anförda procenttalen. Största antalet manliga cigarrmakare med hög årsförtjenst anträffas — förutom i Gefleborgs län med 100 % — i Malmöhus län, i det att nämligen i Malmö 62.6 och i den öfriga delen af länet 58 % af de manliga cigarrmakarne tillhöra de båda högsta löneklasserna. Motsvarande procenttal äro för Stockholm 55.6 och för Göteborg 50, men för mindre, i tabellen ej specificerade arbetsorter icke högre än 25.

Tab. litt. Ä. Årsinkomst för arbetare af olika kön, ålder och civilstånd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
	Öfver 1.200 kronor.		1,200— 800 kronor.		800—500 kronor.		500—300 kronor.		Under 300 kronor.	
	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.	Ant.	%.
<i>Män, ogifta:</i>										
under 18 år	—	—	—	—	1	2.1	7	14.6	40	83.3
18—25 >	—	—	12	14.3	39	46.4	22	26.2	11	13.1
25—40 >	2	3.0	22	32.8	36	53.7	6	9.0	1	1.5
40—55 >	1	3.0	10	30.3	18	54.6	4	12.1	—	—
55—70 >	—	—	—	—	5	71.4	2	28.6	—	—
öfver 70 >	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa och medeltal	3	1.3	44	18.4	99	41.4	41	17.2	52	21.7
<i>Män, gifta, enklingar o. fränskilda:</i>										
18—25 år	—	—	1	20.0	4	80.0	—	—	—	—
25—40 >	20	11.3	86	48.6	66	37.3	5	2.8	—	—
40—55 >	30	11.7	139	54.3	81	31.7	6	2.3	—	—
55—70 >	2	2.4	41	48.8	35	41.7	6	7.1	—	—
öfver 70 >	—	—	4	26.7	7	46.6	4	26.7	—	—
Summa och medeltal	52	9.7	271	50.5	193	35.9	21	3.9	—	—
<i>Qvinnor, ogifta:</i>										
under 18 år	—	—	—	—	4	4.9	32	39.0	46	56.1
18—25 >	—	—	8	2.1	127	33.4	190	49.9	56	14.6
25—40 >	—	—	26	9.2	117	41.3	119	42.1	21	7.4
40—55 >	—	—	8	6.8	37	31.7	51	43.6	21	17.9
55—70 >	—	—	—	—	9	23.7	13	34.2	16	42.1
öfver 70 >	—	—	—	—	—	—	2	22.2	7	77.8
Summa och medeltal	—	—	42	4.6	294	32.3	407	44.7	167	18.4
<i>Qvinnor, gifta, enkor o. fränskilda:</i>										
18—25 år	—	—	4	21.1	7	36.8	7	36.8	1	5.3
25—40 >	1	0.7	23	15.8	90	61.6	27	18.5	5	3.4
40—55 >	—	—	16	13.2	58	48.0	44	36.4	3	2.4
55—70 >	—	—	1	2.3	9	20.9	22	51.2	11	25.6
öfver 70 >	—	—	—	—	—	—	1	14.3	6	85.7
Summa och medeltal	1	0.3	44	13.1	164	48.8	101	30.1	26	7.7

I tab. litt. Ä (se föregående sida) meddelas efter slutsiffrorna i den vidlyftiga tab. 23 en öfversigt öfver arbetarnes fördelning på olika löneklasser allt efter deras olika kön, civilstånd och åldersklasser. Att särskildt åldersförhållandena skola utöfva ett högst betydligt inflytande på arbetsdugligheten och sålunda väsentligt inverka på arbetsförtjenstens storlek, torde ligga i öppen dag.

Tydligt framgår emellertid äfven af den här meddelade öfversigten, att de gifta arbetarne¹, såväl manliga som qvinliga, hafva en betydligt högre arbetsförtjenst än deras ogifta yrkeskamrater, hvilket förhållande torde hafva sin helt naturliga förklaring deri, att de gifta ackordsarbetarne i allmänhet äro mera regelbundna i sitt arbete än de ogifta, då de förra såsom familjeförsörjare hafva större intresse af att uppbringa sin arbetsförtjenst till den högsta möjliga.

Slutresultatet af de båda vidlyftigare lönetabellerna (tab. 22 och 23) sammanfattas uti tab. 24, uti hvilken, som nämnt, redogöres för olika arbetaregrupper *årsinkomst i genomsnitt*². De uti denna tabell meddelade siffror bekräfta äfven till fullo, hvilket afsevärdt inflytande ålders- och civilståndsförhållandena utöfva på storleken af den intjenta arbetsförtjensten, något som äfven framgår af följande sammanställning af slutsiffrorna i tab. 24:

Årsinkomst i genomsnitt.

Ålders- klasser.		Manliga arbetare.		Qvinliga arbetare.	
		Ogifta.	Gifta.	Ogifta.	Gifta.
Under 18 år	 kronor	221·29	—	295·80	—
18—25	»	571·51	740·88	461·13	609·02
25—40	»	753·56	887·69	539·23	626·89
40—55	»	734·99	918·01	473·85	579·43
55—70	»	561·87	797·45	372·25	402·74
70 år och deröfver	 »	657·77	—	229·93	255·33
Medeltal		574·50	880·24	466·17	572·36

Orsaken till, att de minderåriga arbetarne af qvinkön i genomsnitt hafva en högre arbetsförtjenst än de minderåriga af maskön,

¹ Enklingar, enklor och fränskilda, äro i dessa tabeller alltid sammanförda med de gifta arbetarne.

² Att anställa beräkningar för uträknande af arbetarnes inom olika yrkesspecialiteter medelaflöning per arbetsdag har icke låtit sig göra, då uppgifter saknas rörande antalet dagar, som hvarje särskild arbetare varit under året sysselsatt.

är gifvetvis att söka uti det i ett annat sammanhang påvisade förhållandet, att de allra lägsta åldersklasserna äro starkare företrädade bland arbetarne af mankön. Märkligt är för öfrigt, att de *gifta* kvinnorna i åldern 18—25 år hafva en högre genomsnittlig årsinkomst än de *ogifta* männen inom samma åldersklass. För de gifta männen synes årsinkomsten vara störst i åldern 40—55 år, för kvinnorna åter — såväl ogifta som gifta — i åldern 25—40 år. De *ogifta* kvinnorna i nyssnämnda åldersklass hafva dock en lägre årsförtjenst än de gifta kvinnorna i närmast följande åldersklass.

I nedanstående tablå åskådliggöres årsinkomsten för arbetarne inom några viktigare yrkesspecialiteter.

Årsinkomst i genomsnitt inom vissa yrkesspecialiteter.

		Manliga arbetare.		Qvinliga arbetare.	
		Ogifta.	Gifta.	Ogifta.	Gifta.
Cigarrmakare	kronor	703·06	897·61	578·70	665·11
Sorterare och packare	»	842·64	1,018·33	637·75	739·15
Klistrare och lådstiftare ...	»	—	—	410·90	550·00
Papyrossmakare	»	234·00	—	531·31	560·96
Kardusslagare	»	448·93	690·21	376·67	629·23
Spinnare och rullare	»	747·93	1,011·65	426·23	—
Pressare o. d.	»	525·39	726·14	—	355·20
Snusarbetare	»	564·40	816·59	—	—

Bland de qvinliga arbetarne framstå särskildt följande yrkesspecialiteter i allmänhet med en skälig *låg arbetsförtjenst*:

Qvinliga arbetare.

		Beredningsarbetare.		»Öfriga arbetare».	
		Ogifta.	Gifta.	Ogifta.	Gifta.
inom cigarrtillverkningen	kr.	353·48	365·07	369·08	437·65
» papyross- och röktobakstillv. ...	»	328·21	280·80	—	—
» rull- och presstobakstillv. ...	»	285·76	306·92	314·86	366·91
» snustillverkningen	»	—	—	370·68	242·80

I öfrigt hänvisas till tabellerna¹.

¹ Angående tobaksarbetarnes löneförhållanden under föregående tider hafva föga tillförlitliga upplysningar stått att erhålla. Den begränsade tiden för undersökningens utförande samt saknaden af för ändamålet disponibla medel har icke heller medgifvit anställandet af en särskild utredning i förevarande hänseende, hvilket är så

Med afseende å *formen för aflönings* utbetalande och beräknande innehålla tab. 25—28 närmare upplysningar. I tab. 25 redogöres först för de fall, då aflöningen sker genom *mellanhand*, d. v. s. då cigarmakare aflönar vickelmakare, tobaksspinnare aflönar uppläggare o. s. v. Såsom af tabellen framgår, hafva 224 vickelmakare och 12 uppläggare (d. v. s. resp. 68 och 7·6 % af samtliga inom dessa yrkesspecialiteter anträffade arbetare) uppgifvit, att de aflönas af *mellanhand*. Att döma efter dessa arbetares samstämmigt lemnade uppgifter, synes emellertid denna form för aflönings utbekommande icke utöfva någon som helst menlig inverkan vare sig på aflönings storlek eller på dess regelbundna uppbärande. Allmännast förekommer dylik aflöning af vickelmakare i Göteborg, Stockholm och Malmö (i nu nämnd ordning).

Enligt hvad tab. 26 utvisar, äro af samtliga inom tobaksindustrien sysselsatta arbetare 2,828 eller 64·6 % aflönade efter ackord, under det att 1,484 hafva bestämd lön för vecka eller månad och

mycket mera att beklaga, som det med säkerhet torde kunna antagas, att flere arbetsgivare med samma beredvillighet, som de lemnat uppgifter angående löneförhållandena under år 1897, åtminstone skulle hafva ställt sina aflöningsböcker till förfogande för en dylik utredning angående flydda tiders arbetslöner. Under sådana förhållanden måste vi härvidlag inskränka oss till att meddela de af 1882 års tullkomité anförda uppgifter beträffande tobaksarbetarnes veckoaflöning dels under år 1879 och dels i medeltal för åren 1860—1879. Äfven om man näppeligen kan anses berättigad att af dylika klumpsiffror draga några mera detaljerade slutsatser, torde dock en jämförelse mellan dessa siffror och de ofvan anförda, som hafva afseende på innevarande tid, bestämdt utvisa en afgjord stegring uti arbetslönens storlek, åtminstone hvad de manliga arbetarne beträffar.

Tobaksarbetares veckoaflöning i medeltal under åren 1860—1879.

	1860—1864 kr.	1865—1869 kr.	1870—1874 kr.	1875—1879 kr.
Män	8·25	10·30	12·10	13·50
Qvinnor.....	—	6·00	9·00	10·50
Minderåriga	—	3·60	4·20	4·80

Tobaksarbetares veckoaflöning år 1879.

	Maximum. Kronor.	Minimum. Kronor.	Medeltal. Kronor.
Manliga yrkesarbetare	18·00	9·00	13·50
» daglönare	12·00	6·00	8·64
Qvinliga arbetare.....	12·00	4·50	6·72
Minderåriga	9·00	2·40	4·62

50 hafva växlande tid- och stycklön.¹ Af ackordsarbetarne äro icke mindre än 2,501 sysselsatta inom cigarrtillverkningen, utgörande c:a 80 % af samtliga arbetare inom nämnda gren af yrket. Af arbetarne inom papyross- och röktoakstillverkningen äro 98, d. v. s. 45.1 %, och af arbetarne inom rull- och presstobakstillverkningen 221, d. v. s. 32.9 %, ackordsarbetare. Inom snustillverkningen och bland arbetarne utom »facket» är deremot tidlönen den så godt som ensamt förekommande aflöningsformen. För öfrigt finnas båda aflöningsformerna mer eller mindre starkt representerade bland nära nog samtliga yrkesspecialiteter. *I regel* aflönas dock cigarrmakare, cigarrmakarelärlingar och papyrossmakare efter ackord, men deremot förmän, uppläggare, pressare och »öfriga arbetare» emot fast tidlön.

I fråga om de yrkesspecialiteter, inom hvilka såväl tidlönare som styckarbetare förekomma i större antal, lemnas i tab. 27 och 28 en redogörelse för aflöningsformens växling på skilda arbetsorter och inom olika löneklasser. Då den förra af dessa tabeller knappast torde kräfvat några närmare kommentarier, tillåta vi oss att direkt öfvergå till den uti tab. 28 lemnade sammanställningen, som afser att belysa det inflytande, aflöningsens form kan befinnas utöfva på aflöningsens storlek.

Endast beträffande tvenne yrkesspecialiteter synes det emellertid kunna konstateras, att formen för aflöningsens beräknande influerat på aflöningsens storlek. Tab. 28 gifver nämligen vid handen, att af 18 cigarrsorterare och packare, aflönade efter tid, endast 1 hunnit öfver 800 kronors inkomst, då deremot af 103 ackordsarbetare inom nyssnämnda yrkesspecialitet 39 förtjenat minst detta belopp. Bland klistrare och lådstiftare åter hade af tidlönsarbetarne blott 17 %, men af styckarbetarne 60 % en arbetsförtjenst af 500 kronor och deröfver per år. Tobaksspinnare och rullare synas ernå ungefär samma årsinkomst, alldeles oberoende af aflöningsformen, och ej heller inom öfriga i tabellen redovisade yrkesspecialiteter synes ett bestämdt sammanhang mellan aflöningsens form och storlek kunna iakttagas.

¹ Af 956 till 1882 års tullkomité redovisade tobaksarbetare i riket hade 59 % »betings», 35 % betaldt för arbetstid och 6 % växlande tid- och stycklön.

Något som deremot helt naturligt måste i afsevärd grad inverka på arbetsförtjenstens storlek för de arbetare, som aflönas efter ackord, äro de vid de olika fabriken gällande ackordprisen. Som emellertid de fastställda frågeformulären icke gifvit anledning till inhemtande af exakta och fullständiga uppgifter rörande dessa pris, har någon utredning i nu antydd riktning icke kunnat ske. I ett fall har till och med från en arbetsgifvares sida uttalats en bestämd önskan, att de vid fabriken gällande ackordprisen icke måtte genom den arbetsstatistiska undersökningen blifva röjda. Och då, som sagdt, fullständiga upplysningar i detta afseende icke erhållits, torde det icke vara lämpligt att här redogöra för de från en eller annan enstaka fabrik uppgifna ackordprisen.

Vidkommande *dagen för aflönings utbetalande* föreligga uppgifter beträffande 103 fabriker med sammanlagdt 4,320 arbetare, enligt hvad nedanstående tab. litt. Ö närmare utvisar.

Tab. litt. Ö. Ordinarie aflöningsdag.

L ä n.	Fredagar.		Lördagar.		L ä n.	Fredagar.		Lördagar.	
	Antal fabriker.	Antal arbetare.	Antal fabriker.	Antal arbetare.		Antal fabriker.	Antal arbetare.	Antal fabriker.	Antal arbetare.
Stockholms stad	4	612	19	793	Trpt	17	786	56	2,163
Upsala län	1	3	1	18	Göteborgs och Bohus län	10	532	3	125
Östergötlands län	3	104	3	76	Elfsborgs län	—	—	1	20
Jönköpings län	2	9	—	—	Skaraborgs län	2	6	—	—
Kalmar län	2	19	—	—	Vermlands län	2	75	5	212
Blekinge län	5	32	4	90	Vestmanlands län	1	26	—	—
Kristianstads län	—	—	8	90	Kopparbergs län	—	—	2	78
Malmöhus län	(1)	7	20	1,092	Gefleborgs län	2	278	1	9
Hallands län	—	—	1	4	Jemtlands län	—	—	1	10
Trpt	17	786	56	2,163	Hela riket	34	1,703	69	2,617

Af samtliga arbetare, för hvilka uppgifter i nu berörda afseende föreligga, hafva således 1,703, eller 39 $\frac{1}{4}$ %, uppburit sin aflöning hvarje fredag, under det att till 2,617 arbetare, d. v. s. 60 $\frac{1}{2}$ %, aflöningen utbetalats hvarje lördag.

I dessa uppgifter äro ej medräknade 5 arbetare vid 1 fabrik i Östergötlands län, för hvilka uppgifter saknas,¹ samt 11 arbetare i Kopparbergs län, hvilka uppbära sin aflöning en gång i månaden. Särskildt torde böra uppmärksammas, att af arbetarne i Malmöhus län (jfr. tab. litt. Ö) samtliga lyfta sin arbetsförtjenst för veckan på lördagarne, med undantag af 7 arbetare (inom rull- och presstobaksafdelningen) vid en af fabrikerna i Ystad. Beträffande 3 af de 10 fabrikerna i Göteborgs och Bohus län, för hvilka fredagen uppgifvits såsom ordinarie aflöningsdag, har meddelats, att aflöningen stundom sker på lördag. Tvenne arbetsgifvare i Kristianstads län hafva äfven upplyst, att, ehuru vid deras fabriker lördagen är den fastställda aflöningsdagen, aflöningen dock alltid plägar utbetalas »vid begäran».

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att, enligt arbetsgifvarnes uppgifter, det synes vara temligen vanligt, att *förskott å arbetslönen* utlemnas i form af lån, hvilka dock endast under särdeles ömmande omständigheter öfverstiga det belopp, arbetaren brukar uppbära i arbetslön per vecka. Ofta afbörda sig arbetaren sin sålunda åsamkade skuld på det sätt, att vid hvarje aflöningsfall ett mindre belopp afdrages å det intjenta beloppet, intill dess att lånesumman blifvit betäckt. Till följd deraf att lånebeloppen i allmänhet äro skäligen ringa, torde några nämnvärda olägenheter knappast kunna sägas vara förenade med detta »lånesystem».

Endast uti ett jämförelsevis obetydligt antal fall synas arbetarne inom tobaksindustrien åtnjuta sådana *särskilda förmåner* utöfver arbetslönen, som kunnat utöfva inflytande på densammas storlek. I de fall, då arbetare erhållit exempelvis hyresbidrag eller gratifikationer — åtminstone sådana till större belopp — har detta i allmänhet af arbetsgifvaren uppförts å utdragen ur aflöningslistorna och sålunda kommit att ingå i summan af arbetarnes årsförtjenst. De arbetare, som uppburit en del af sin arbetsförtjenst i form af dylika lönetillskott, äro vanligen tidlönare samt tillhöra i regel rull- och presstobaks- eller snustillverkningen. Sålunda har

¹ Efter det innehafvaren af denna fabrik vid undersökningstillfället förbundit sig att sjelf ifylla och sedermera direkt insända frågeformulär A, har han trots upprepade påminnelser underlåtit att inkomma med några som helst dylika uppgifter.

för 15 arbetare vid en snusfabrik i Östergötlands län en betydande del af årsförtjensten för år 1897 utgått i form af hyresersättning eller fri bostad (1 rum och kök), ved, mjöl, fria föreningsavgifter och skatter.

Hyresbidrag har i öfrigt utgått med olika belopp till i allmänhet endast en eller annan arbetare vid 8 fabriker (20 arbetare i Gefleborgs län åtnjuta sålunda i hyresbidrag 75 å 100 kronor årligen). Dessutom har en arbetsgifvare i Vermlands län uppgifvit, att hvarje arbetare efter 10 års anställning erhåller 50 å 75 kronor årligen såsom hyresbidrag.

Fri bostad åtnjutes af c:a 60 arbetare, af hvilka flertalet voro anställda vid fabriker (sammanlagdt 7) å landsbygden i Malmöhus och Kristianstads län. *Fri kost* har deremot, enligt uppgift, förekommit endast i ett enda fall.¹

*Gratifikation*er till växlande belopp hafva vid ungefär halfva antalet fabriker till jul eller midsommar blifvit tilldelade någon gång hela, men i regel endast en mindre del af arbetspersonalen (vanligen endast de mot fast aflöning anställde arbetarne). Endast vid en fabrik synas *premier* förekomma, i det att nämligen en arbetsgifvare i Malmö stad förklarar sig genom mindre penningebelopp uppmuntra lärlingar, som utfört godt arbete (50 öre å 1 kr. i premie för 1,000 st. väl gjorda cigarrer).

Fri läkarevård af särskild utaf arbetsgifvaren anställd fabriksläkare åtnjutes af sammanlagdt 1,900 arbetare (671 män och 1,229 qvinnor), fördelade på 29 fabriker. Af dessa voro 4 fabriker med 618 arbetare till finnandes i hufvudstaden, 4 fabriker med 152 arbetare i Göteborg, 1 fabrik med 225 arbetare i Malmö o. s. v. *Fri medicin* erhålla 433 arbetare vid tillsammans 12 fabriker; *fri sjukhusvård* åter hafva 13 arbetsgifvare förklarar sig bestå sina arbetare (sammanlagdt 859). Indirekt hafva ytterligare ett fåtal arbetsgifvare beredt sina arbetare förmånen af läkare- eller sjukhusvård genom frikostiga bidrag till arbetarnes sjukkassor. (Härom närmare i det följande).

¹ Vid 8 fabriker å landsbygden i Malmöhus och Kristianstads län tillhandahålla arbetsgifvarne sina arbetare *kost* på middagen eller för hela dagen mot visst bestämdt afdrag å arbetslönen.

Vid sammanlagdt 9 fabriker voro genom arbetsgifvares försorg tillsammans 266 arbetare *försäkrade mot olycksfall*. Vid en fabrik (i Malmö) med 225 arbetare förklarade sig arbetsgifvaren i händelse af svårare olycksfall utbetala 2,000 kronor till en äldre och 1,000 kronor till en yngre arbetare. Samme arbetsgifvare uppgaf sig äfven vid en arbetares frånfalle till den afidnes anhöriga utbetala 30 à 50 kronor i begrafningshjelp. Samtliga (11) arbetare vid en fabrik i Kalmar län åtnjuta, enligt arbetsgifvarens uppgift, vid sjukdomsfall sin aflöning ofskortad. Vid en fabrik på landsbygden i Kristianstads län med 17 arbetare uppgaf sig arbetsgifvaren betala månadsafgifterna för dem bland arbetarne, som blefvo medlemmar i en viss angifven nykterhetsförenings sjukkasse. Äfven har från en och annan fabrik af äldre ursprung, der patriarkaliska förhållanden synas fortfarande vara rådande, meddelats, att, då arbetare träffas af oförmåga till arbete eller eljest ömmande omständigheter föreligga, pekuniärt understöd lemnas af arbetsgifvaren. Vid en fabrik i Stockholm förekommer äfven direkt *pensionering af enkor* efter aflidna arbetare.

Vid 2 större tobaksfabriker (båda i Stockholm) samt 4 medelstora (3 i Göteborg och 1 i Vermlands län) förekomma *löneafdrag* till sjukkasseafgifter (med 15—30 öre af hvarje arbetares veckoförtjenst). *Plikter* till mindre belopp, hvilka ådömas arbetarne för vissa förseelser samt afdragas från arbetsförtjensten, förekomma vid 2 fabriker (1 i Vermlands och 1 i Gefleborgs län).¹

Ett särskildt tillskott till den ordinarie arbetslönen utgår till de flesta arbetare, såväl män som qvinnor, i form af *fri tobak* (»rökecigarrer» och snus). Särskildt för cigarrmakarne torde de fria cigarrerna kunna uppskattas till ett värde af 50 à 60 kronor årligen.

I detta sammanhang torde vi slutligen med några ord få omnämna, att i de fall, då öfvertidsarbete förekommit, aflöningen för dylikt arbete utgått med betydligt vexlande belopp, för tidlönsarbetare vanligen med en viss summa för söndag eller per timme, för ackordsarbetare åter med det ordinarie ackordpriset, hvilket under-

¹ Se härom vidare sid. 105.

stundom blifvit förhöjdt med vissa procent eller ock med en mindre timpenning. Med den ringa utsträckning, i hvilken öfvertidsarbete inom tobaksindustrien eger rum, torde det med säkerhet kunna antagas, att den förhöjning i arbetslönen, som sålunda kommit ett mindre antal arbetare till del, endast i rena undantagsfall varit så väsentlig, att ifrågavarande arbetare, derest afseende kunnat fästas blott vid deras ordinarie arbetsförtjenst, uti de här meddelade lönetabellerna skulle blifvit inrangerade under en lägre löneklass än den, under hvilken de nu, då det på dylikt sätt tillkomna lönetillskottet medräknats, blifvit uppförda.

Fast inkomst, af arbete utom fabriken har, enligt arbetarnes egna uppgifter, blott förekommit i 4 fall, hvarförutom 4 arbetare vid en tobaksfabrik i Skaraborgs län, vid hvilken arbetet endast under 4 månader af året bedrifves med hela arbetsstyrkan, uppgifvit sig under årets öfriga månader vara sysselsatta vid en å samma arbetsplats belägen tändsticksfabrik.

10. Arbetarne och föreningsväsendet. Arbetskonflikter.

Ett synnerligen viktigt bidrag till bedömande af de inom tobaksindustrien sysselsatte arbetares ekonomiska och sociala förhållanden erbjuda tab. 29—31, uti hvilka sammanförts de under mom. 12 i frågeformulär B erhållna uppgifter angående arbetarnes ställning till föreningsväsendet. Under hänvisande i öfrigt till de uti tabellerna meddelade upplysningar, skola vi här endast med några ord framhålla det hufvudsakligaste af de resultat, som af tabellerna framgå.

Hvad först beträffar arbetarnes delaktighet uti *fackföreningar*, har förevarande undersökning gifvit vid handen, att inom tobaksyrket förefinnes hos oss endast en dylik organisation, nämligen Skandinaviska tobaksarbetareförbundet. Denna organisation, hvilken, såsom namnet angifver, är gemensam för tobaksarbetarne i de tre nordiska rikena, har inom Sverige särskilda afdelningar å 13 olika platser; hufvudsätet för den svenska grenen är för närvarande Malmö, hvar-est den svenske förtroendemannen är bosatt.

Ehuru en hvar inom tobaksbranchen sysselsatt arbetare eger tillträde till fackföreningen, omfattar densamma endast arbetare inom cigarrtillverkningen, hvilka, enligt hvad tab. 29 utvisar, till ett antal af 1,301, eller 41 % af de inom berörda gren af yrket sysselsatte arbetare, tillhöra organisationen. De 13 afdelningarne af förbundet räknade den 31 december 1897 sammanlagdt 1,146 och den 31 december 1898 tillsammans 1,457 medlemmar, hvadan alltså medlemsantalet i fackföreningen synes vara stadt i rask tillväxt.¹

Gifvet är emellertid, att anslutningen till fackföreningen skall visa sig vara väsentligt olika bland arbetarne å olika arbetsorter och inom särskilda yrkesspecialiteter. Sålunda voro af de 1,301 arbetare, som uppgifvit sig vara fackföreningsmedlemmar, 993 cigarrmakare och cigarrmakarelärlingar, 108 vickelmakare, 97 sorterare och packare o. s. v. Att antalet fackföreningsmedlemmar, äfven relativt taget, är störst bland de yrkesskicklige arbetarne, framgår af nedanstående tablå:

Fackföreningsmedlemmar:

	af de manliga arbetarne, %.	af de qvinliga arbetarne, %.
Cigarrmakare och cigarrmakarelärlingar	80·8	41·8
Vickelmakare	44·7	31·2
Sorterare och packare	71·9	28·3
Klustrare och lådstiftare	—	11·3
Beredningsarbetare	—	16·1
Öfriga arbetare	3·9	3·3

Af samtliga fackföreningsmedlemmar voro 624 män och 677 qvinnor, hvilket med andra ord vill säga, att af hela antalet redovisade arbetare inom cigarrtillverkningen bland männen 68·1 %, men bland kvinnorna endast 30·1 % tillhörde fackföreningen. Till åskådliggörande af det intresse, hvarmed fackföreningsrörelsen omfattas af arbetarne på olika arbetsorter, lärar endast behöfva påpekas, att bland cigarrarbetarne (cigarrmakare och cigarrmakarelärlingar)

¹ Endast vid 4 fabriker (1 i Blekinge län, 1 i Malmö stad, 1 i Landskrona och 1 i Gefleborgs län) äro arbetarne af fabrikanten förbjudna att tillhöra fackförening.

i Stockholm.....	87·8	% af männen och	44·4	% af kvinnorna,
i Göteborg	35·7	» » » »	49·4	» » »
i Malmö.....	92·7	» » » »	60·3	» » »
i Malmöhus län ¹ ...	94·4	» » » »	21·9	» » »
å öfriga orter.....	59·7	» » » »	23·6	» » »

voro medlemmar af fackföreningen. I ögonen fallande är den jämförelsevis obetydliga anslutning, som fackföreningen vunnit bland de manliga arbetarne i Göteborg. För öfrigt torde böra uppmärksammas, att i Gefleborgs län samtliga män, men endast 7·6 % af kvinnorna samt i Kristianstads län 34·3 % af männen, men inga kvinnor tillhöra organisationen. Äfven i Kopparbergs län och bland de manliga cigarrarbetarne i Blekinge län har Skandinaviska tobaksarbetareförbundet endast ett relativt obetydligt antal medlemmar.

I medlemsavgifter till fackföreningen erlades af 936 arbetare kronor 13 (hel afgift)², af 13 arbetare kronor 9·75, af 309 arbetare kronor 6·50 och af 37 arbetare kronor 3·25, allt per år räknadt³. 6 arbetare, alla i Stockholm, hafva dessutom uppgifvit sig tillhöra fackföreningen, men vara befriade från afgift.

För de inom yrket förefintliga sjuk-, begravnings- och andra understöds-kassors organisation och verksamhet skall i ett följande kapitel en särskild redogörelse lemnas i anslutning till framställningen rörande sjuklighets- och dödlighetsförhållandena bland tobaksarbetarne. I detta sammanhang skola vi därför inskränka oss till att något närmare skärskåda de af arbetarne lemnade uppgifter beträffande deras delaktighet uti *förtänsksamhetsföreningar*, hvilka uppgifter återfinnas sammanförda uti tab. 30.

De flesta tobaksarbetare, som velat tillförsäkra sig de ekonomiska fördelar, som föreningsväsendets sjelfhjelp kan bereda, hafva

¹ utom Malmö.

² Cigarrarbetare, cigarrsorterare och tobaksspinnare skola tillhöra helt medlemskap, under det att öfriga kategorier sjelfva bestämma, hvilken kontingentafdelning de skola tillhöra.

³ Dessa afgifter hafva utgått från och med ingången af år 1897 — då till följd af den stora arbetsnedläggelse, som år 1896 förekom, ökade bidrag kräfdes — och utgöra en förhöjning i de ordinarie beloppen med 5 öre per vecka för hel afgift, 2 1/2 öre för half afgift o. s. v.

för detta ändamål visserligen i främsta rummet sökt inträde uti någon eller några af de till inemot ett fyrtiotal uppgående sjuk-, begravnings- och öfriga understödsföreningar — vare sig fabriks- eller andra yrkeskassor — hvilkas medlemmar uteslutande arbeta inom tobaksindustrien; men derjemte tillhöra ett högst betydande antal arbetare, särskildt familjeförsörjare, någon eller några af de många sjelfhjelps-föreningar af olika slag, hvilka på bestämda villkor mottaga medlemmar utan anseende till yrket. Oberäknadt de nämnda yrkes- och fabrikskassorna hafva sålunda i Stockholm 56, i Malmö 44, i Göteborg 20 och i det öfriga Sverige c:a 100 allmänna understödsföreningar flera eller färre medlemmar bland tobaksarbetare. Ett större antal tobaksarbetare förefinnes dock endast uti ett fåtal dylika kassor. Särskildt i Malmö synas tobaksarbetarne med förkärlek inträda uti någon af de i nämnda stad talrikt förekommande s. k. hundramannaföreningar.

Enligt hvad slutsiffrorna uti tab. 30 ådagalägga, hafva, af samtliga redovisade manliga tobaksarbetare, bland de ogifta 26·3 % och bland gifta och enklingar icke mindre än 80·3 % uppgifvit sig tillhöra en eller flera understöds-kassor; för de ogifta och gifta arbetarne af qvinkön äro motsvarande procenttal resp. 38·2 och 65·4. Äfven om den relativa talrikheten af minderåriga manliga arbetare i någon mån utgör en förklaring till det jemförelsevis ringa antalet ogifta manliga delegare i understöds-kassorna, framgår dock af de ofvan anförda siffrorna, att bland de ogifta arbetarne omsorgen att bereda sig ekonomisk hjälp i händelse af sjukdom är något större bland qvinnorna än bland männen. Hvad särskildt angår Göteborg, äro af de ogifta männen endast 16·8 %, men af de ogifta qvinnorna 37·5 % genom eget åtgörande försäkrade mot oförmåga till arbete. För jemförelses skull anføres, att motsvarande procenttal äro i Stockholm resp. 43·5 och 53·7, men i Malmö resp. 30·9 och 29·6. Af de gifta männen hafva i Stockholm 87·2 %, i Malmö 91·7 % och i Östergötlands län 94·7 % på detta sätt tillförsäkrat sig och de sina understöd vid inträffande sjukdomsfall. Anmärkningsvärdt är slutligen, att bland de gifta arbeterskorna i Stockholms stad ett så stort antal som 77·5 % och i Gefleborgs län ej mindre än 86·4 % tillhöra åtminstone *en* understödsförening.

Efterföljande sammanställning utvisar procenttalen af de arbetare af olika kön och civilstånd, som äro medlemmar af en, två eller flera sjelfhjelpsföreningar.

Bland 100 arbetare tillhöra:

	1 kassa.	2 kassor.	3 eller flera kassor.
af <i>ogifta</i> män	72·6	20·5	6·9
» <i>gifta</i> »	39·7	37·7	22·6
» <i>ogifta</i> qvinnor.....	77·1	20·7	2·2
» <i>gifta</i> »	61·8	29·6	8·6

Af de gifta män, som tillhöra understöds-kassor, äro sålunda 60·3 % samtidigt medlemmar af minst 2 kassor. Ännu högre ställer sig procenttalet för dylika kassadelegare å enskilda arbetsorter, särskildt i Stockholms stad (76·9 %) och Malmö (69·9 %). Lägre än det ofvan anförda medeltalet för hela riket ställa sig åter motsvarande procenttal bland annat å öfriga arbetsplatser i Malmöhus län (i genomsnitt 50 %) och i Göteborg, der af de gifta manliga kassadelegarne endast 41 % äro medlemmar af minst 2 kassor. Icke mindre än 22·6 % af de gifta män, som äro medlemmar af dylik förening, tillhöra samtidigt 3 eller flera kassor.

Af de gifta qvinliga kassadelegarne äro åter 38·2 % medlemmar af 2 eller flera kassor. Dervid torde dock böra uppmärksammas, att antalet dylika kassadelegare är vida högre i Stockholms stad och Östergötlands län (resp. 54·5 och 60·0 %) än å öfriga arbetsorter (i Malmö 6·1 %, i Göteborg 20·4 % o. s. v.)

De medlemsavgifter, som arbetarne uppgifvit sig hafva att erlägga till understöds-kassorna, variera naturligtvis högst betydligt för olika kassor. I allmänhet växlar dock medlemsavgiften i de särskilda kassorna mellan 15 öre och 25 öre per vecka, d. v. s. resp. kronor 7·80 och kronor 13 per år. Som emellertid en stor del af de kassor, tobaksarbetarne tillhöra, äro kombinerade sjuk- och begravningskassor (hundra- och tusenmannaföreningar m. fl.), hvilka kassors delegare för hvarje bland medlemmarne inträffadt dödsfall hafva att utbetala ett visst belopp (vanligen 50 öre à 1 krona) såsom bidrag till begravningshjälp, är det omöjligt att ens någorlunda exakt angifva summan af de belopp, som af de på dylikt sätt försäkrade

arbetarne årligen inbetalas till sjelfhjelpsföreningar. Uppenbart är dock, att ett ganska betydligt antal manliga familjeförsörjare årligen utbetala, om bidraget till fackföreningen inräknas, ett för deras förhållanden afsevärdt belopp — 50 kronor och deröfver — i föreningsavgifter.

Tillsammans 21 manliga arbetare, af hvilka endast 1 tillhörande cigarrtillverkningen, hafva uppgifvit sig vara *lifförsäkrade* för olika belopp. Flertalet af dessa arbetare tillhörde Goodtemplareordens lifvförsäkringsförening. 29 arbetare — deraf 27 i Vermlands län — voro på egen bekostnad *försäkrade emot olycksfall*. Alla sålunda försäkrade, utom en cigarrsorterare i Malmö, tillhörde annan gren af yrket än cigarrtillverkningen.

För de fall, då arbetare genom arbetsgifvares försorg försäkrats mot varaktig eller tillfällig oförmåga till arbete, har redan i ett föregående kapitel blifvit redogjort.

Att *nykterhetsföreningarne* hafva jemförelsevis få medlemmar bland arbetarne inom tobaksindustrien, är ett sedan gammalt känt faktum, hvilket äfven till fullo blifvit bestyrkt genom förevarande undersökning. Inalles äro endast 307 tobaksarbetare, d. v. s. 7 % af hela antalet, »absolut nyktra». Betecknande är också, att nykterhetsföreningarne bland sina medlemmar från denna industrigren räkna flera kvinnor än män. Hvad särskildt beträffar de manliga cigarrarbetarne (incl. vickelmakarne) äro 58, eller 8 %, medlemmar i nykterhetsföreningar; af dessa arbetar flertalet i Malmöhus län (incl. Malmö). Nykterhetssaken har för öfrigt, relativt sedt, sina flesta anhängare bland de icke yrkesskickliga arbetarne. Vidare upplysningar i detta afseende inhemtas af tab. 31.

*Arbetskonflikter under tioårsperioden 1888—1897*¹. Såsom redan uti inledningen blifvit omnämndt, har den af komiterade förordade särskilda utredningen rörande de arbetskonflikter, som under de senare åren egt rum inom tobaksindustrien i vårt land, icke kunnat verkställas i den omfattning, komiterade uti sitt förslag förutsatt. Vi hafva därför måst inskränka oss till att uti tab. 35 sammanfatta de af arbetarne lemnade uppgifter beträffande deras delaktighet uti arbetskonflikter under tioårsperioden 1888—1897,

¹ Jfr sid. 25 i det föregående.

hvarjemte vi här tillika skola meddela några närmare upplysningar angående dessa konflikter, i den mån arbetsgifvarnes och arbetarnes hvarandra ofta motsägende uppgifter gjort det möjligt att framlägga en opartisk och korrekt skildring af dessa förhållanden.

Naturligt är, att de mellan arbetsgifvare och arbetstagare timmade stridigheter inom denna industrigren, liksom inom nära nog alla andra områden af industriell verksamhet, närmast föranledts af arbetarnes kraf på ökad arbetsförtjenst. Arbetarnes fackorganisation har äfven uppställt såsom sitt förnämsta ändamål »att verka för alla inom tobaksindustrien sysselsatta arbetares förbättrade ställning i både intellektuellt och materiellt hänseende», till hvilket ändamåls förverkligande förbundet i sitt program främst förklarat sin sträfvan vara: »att söka få en minimilön för såväl qvinligt som manligt arbete i allt, som tillhör tobaksindustrien, der detta låter sig göra, och att efter tidsförhållandena få lönen så hög som möjligt», samt »att verka för 8 timmars normal- och 10 timmars maximal-arbetsdag.»

Som emellertid arbetstiden inom cigarrfabrikerna ¹, enligt hvad ofvan blifvit visadt, knappast kan anses vara oskäligt lång, i all synnerhet som de flesta arbetare inom denna gren af yrket sjelftaget kunna bestämma sin arbetsdags längd, har det sist nämnda af tobaksarbetareförbundets önskningsmål icke gifvit anledning till några misshälligheter. Utom frågan om lönernas reglerande hafva deremot vid ett par tillfällen arbetarnes organisationssträfvanden mer eller mindre direkt gifvit anledning till konflikter med arbetsgifvarne.

Enligt arbetsgifvarnes och arbetarnes sammanställande uppgifter hafva under tioårsperioden 1888—1897 strejker eller lockouts förekommit — en eller flera gånger — vid sammanlagdt 22 tobaksfabriker, af hvilka numera 2 (1 i Malmö och 1 i Örebro) icke längre äro i verksamhet. Af de öfriga 20 fabriker, vid hvilka konflikter under sagda tidsperiod egt rum, voro 7 belägna i Stockholm, 5 i Göteborg, 3 i Malmö, 3 i det öfriga Malmöhus län

¹ Det torde böra erinras derom, att endast arbetarne inom cigarrtillverkningen äro organiserade. I regel är det också blott arbetarne inom denna gren af yrket, som varit i strid med sina arbetsgifvare.

(deraf 1 på landsbygden) samt 1 i Östergötlands och 1 i Blekinge län. Lockout har förekommit i 16 fall, strejk åter i 15 fall.

Flera af dessa konflikter hafva varit både allvarsamma och långvariga. År 1889 strejkade hela personalen (c:a 40 arbetare) vid en cigarrfabrik i Malmö, hvilket hade till följd, att, då öfverenskommelse icke kunde träffas i godo, fabriken upphörde med sin verksamhet. En ny fabrik uppsattes emellertid af den gamla fabriken verkställare, och vid denna nya fabrik anställdes flertalet af de strejkande arbetare, som icke redan blifvit engagerade på annat håll. En samma år vid en cigarrfabrik i Stockholm utbruten strejk — föranledd af missnöje med en person, som skulle tillträda anställning såsom verkställare vid fabriken — uti hvilken ett 50-tal arbetare deltog, bilades efter endast 3 dagars förlopp.

År 1890 strejkade samtliga (c:a 60) arbetare vid en annan fabrik i Stockholm för att framtvinga en förhöjning uti beredningsarbetarnes aflöning. Sedan arbetarnes fordringar blifvit beviljade, återgingo arbetarne omedelbart till sitt arbete. Samma år egde äfven strejker rum vid flera tobaksfabriker i landsorten. Vid 2 medelstora fabriker i Malmö nedlade arbetarne sitt arbete, i det ena fallet på grund af missnöje med arbetskontrollen, i det andra för att framtvinga högre aflöning. I båda fallen blefvo arbetarnes fordringar (efter resp. 10 och 8 dagars förlopp) beviljade, hvarefter arbetet omedelbart återupptogs. Längre varaktighet fingo deremot de samma år uppkomna tvistigheterna vid två andra fabriker, den ena i Ystad och den andra i Karlskrona. Vid den förra fabriken begärde cigarrarbetarne förhöjning af ackordsaflöningen, och då arbetsgifvaren ansåg sig icke kunna villfara arbetarnes anspråk, utbröt strejk, hvilken upphörde först efter 7 veckors förlopp, sedan arbetsgifvaren förklarat sig villig att höja arbetslönen med halfva det belopp, arbetarne fordrat. Vid Karlskronafabriken åter voro arbetarne missnöjda med verkställaren, och som fabrikanten icke ville tillmötesgå arbetarnes fordran på dennes afskedande, nedlades arbetet. Då arbetsgifvaren det oakadt icke gaf vika för arbetarnes anspråk, förklarade tobaksarbetareförbundet fabriken i fråga vara »blockerad». Så småningom lyckades fabrikanten dock anskaffa nya arbetare för fabriksdriftens återupptagande, och när den proklamerade blockaden efter mera än två års förlopp förklarades upphäfd, var arbetsstyrkan åter fulltalig.

Under år 1890 förekommo äfven i Göteborg arbetskonflikter inom tobaksindustrien, om hvilka vi dock icke lyckats erhålla några närmare upplysningar, än att striden gälde aflöningsförhållandena.

Under det derpå följande året uppstod emellertid vid flera fabriker å nämnda plats en allvarigare sammanstötning mellan arbetsgifvare och arbetare. Vid en af cigarrfabrikerna i Göteborg anställdes nämligen en tysk cigarrsorterare, som år 1890, under en tobaksarbetarestrejk i Hamburg, derstädes uppträdte såsom »strejkbrytare». Då de öfriga arbetarnes fordran, att den nye kamraten skulle afskedas äfvensom att en annan arbetare, som blifvit från arbetet skild, ånyo skulle erhålla anställning, blef af arbetsgifvaren lemnad utan afseende, utbröt strejk vid fabriken. Efter någon tids förlopp förenade sig innehafvarne af två utaf de tre öfriga cigarrfabrikerna i Göteborg om att proklamera lockout, i syfte att understödja den fabrik, der strejken utbrutit. Under dessa förhållanden låg arbetet nere i fyra månaders tid vid sistnämnda fabrik och under tre månader vid en hvar af de båda öfriga fabrikerna. Det antal arbetare, som berördes af ifrågavarande lockouts och strejk, torde hafva utgjort 150 à 175.

Af de vid 1898 års undersökning anträffade arbetare hafva tillsammans 107 uppgifvit sig hafva varit föremål för lockout år 1891, nämligen hos samme arbetsgifvare 6 män och 60 kvinnor, hos annan arbetsgifvare å arbetsorten 4 män och 29 kvinnor samt utan uppgift om arbetsgifvaren 8 kvinnor. Dessutom hafva 40 andra arbetare, enligt egna uppgifter, deltagit i Göteborgsstrejken år 1891.

Under de härefter närmast följande åren hafva endast ett par obetydliga strejker förekommit (år 1893 vid en mindre cigarrfabrik i Stockholm och år 1894 vid en cigarrfabrik i Malmöhus län).

Sedan relativt lugna förhållanden varit rådande inom tobaksindustrien under en tid af nära 5 år, uppblossade striden ånyo i Göteborg på sommaren år 1896 och framkallade denna gång en sammanstötning mellan arbetsgifvarnes och arbetarnes organisationer, hvilken i sin utveckling antog dimensioner, hvartill vi uti vårt land sällan torde hafva sett ett motstycke inom någon annan industri. Den första upprinnelsen till denna omfattande arbetskonflikt ut-

gjordes af en önskan från arbetarnes sida att få lönerna i Göteborg höjda till samma nivå, som de påstodos hafva nått på öfriga platser, till följd hvaraf, bland annat, framställning gjordes till en af de större cigarrfabrikanterna i Göteborg om fastställande af en minimilön af 8 kronor per 1,000 cigarrer. Då fabrikanter i fråga icke ansåg sig kunna tillmötesgå denna arbetarnes begäran, lemnade ett större antal af fabrikenes arbetare sina platser och togo anställning på annat håll. Strejk utbröt således, formelt sedt, icke genast, utan först sedan innehafvarne af några andra Göteborgsfabriker börjat utföra arbete åt den först trakasserade. Nu beslöt styrelsen för Svenska cigarrfabrikantföreningen — som bildats några år förut och af hvilken sistnämnda fabrikant var medlem — att proklamera lockout för alla fackföreningsmedlemmar, derest strejken icke inom viss tid upphörde och de arbetare, som lemnat Göteborg, återvände till sin förre arbetsgivare. Då emellertid detta tillkännagivande icke ledde till önskad resultat, sattes hotet om lockout i verkställighet den 15 augusti, och en hvar arbetare vid de fabriker, hvilkas innehafvare tillhörde cigarrfabrikantföreningen, affordrades en förklaring på heder och tro, att han eller hon icke vore medlem af Skandinaviska tobaksarbetareförbundet. Följden häraf blef åter den, att en mängd arbetare, som icke förut tillhörde fackföreningen, vägrade att underskrifva den dem affordrade förklaringen och inträdde i förbundet. Vid ett par af nämnda fabriker gjorde äfven de arbetare, som icke tillhörde organisationen, gemensam sak med de utestängde och nedlade därför arbetet.

Inalles omfattade arbetsnedläggelsen 14 större och medelstora fabriker, nämligen 6 i Stockholm, 4 i Göteborg, 2 i Malmö samt 1 i Linköping och 1 i Örebro. Antalet af de genom konflikten arbetslöse belöpte sig, enligt tillgängliga uppgifter på antalet hos fackföreningens olika afdelningar inregistrerade, till 994 (c:a 25 % af samtliga tobaksarbetare i riket), af hvilka dock ett icke obetydligt antal efter hand tog anställning vid några af de fabriker, hvilka icke voro indragna i strider, hvarigenom sålunda antalet understödstagande arbetslöse blef betydligt reduceradt. Till jämförelse med den ofvan angifna siffran för antalet af konflikten berörde arbetare hänvisa vi i öfrigt till tab. 35, hvilken utvisar, att af de vid 1898 års undersökningar anträffade arbetare 491

uppgifvit sig hafva varit föremål för 1896 års lockout; derjemte hafva sammanlagdt 329 arbetare på skilda orter i riket förklarat, att de år 1896 genom att strejka gjort gemensam sak med de utestängde.¹ Dessa siffror torde dock endast få anses vara approximativt rigtiga, enär det uti jemförelsevis många fall visat sig temligen svårt att med ledning af de lemnade svaren afgöra, huruvida arbetarne bort räknas såsom strejkande eller såsom genom lockout utestängda.

Visst är emellertid, att arbetareorganisationen sällan om ens någonsin i vårt land blifvit satt på ett så hårdt prof som år 1896, då det gälde att underhålla de många hundra tobaksarbetare, som genom den under 3½ månader pågående konflikten voro utan sysselsättning. Skandinaviska tobaksarbetareförbundets i Sverige omkostnadskonto för den senare hälften af år 1896 belöpte sig äfven till icke mindre än kronor 115,835·21, hvaraf till *understöd åt de arbetslöse* utbetalats kronor 107,012·77, nämligen:

i Stockholm	kronor	59,670·40
» Göteborg	»	26,618·94
» Malmö	»	11,710·43
» Linköping	»	7,322·50
» Örebro	»	439·50
» reshjelpersättningar under lockouten	»	1,251·00
Summa kronor		107,012·77

Till bestridande af dessa enorma utgifter hafva de utestängdes yrkeskamrater inom landet bidragit med c:a 25,000 kronor, under det att till fackföreningens centralkassa i form af frivilliga bidrag från arbetare inom andra yrken å olika orter i riket inflöto i rundt tal 53,000 kronor; från tobaksarbetare i Danmark, Norge, Tyskland, Belgien, Holland och England m. fl. länder inflöto c:a 22,000 kronor. Såsom lån bekom förbundet dessutom inemot 20,000 kronor.

Gifvet är, att äfven arbetsgifvarne genom denna långvariga konflikt skulle tillskyndas högst betydande förluster, hvilka vi dock

¹ Endast uti några få undantagsfall hafva arbetare uppgifvit, att de genom 1896 års arbetskonsflikt blifvit utan arbete och möjlighet till arbetsförtjenst eller understöd.

i brist på tillgång till några som helst uppgifter i detta afseende, icke tilltro oss att ens tillnärmelsevis beräkna.

Som ofvan blifvit nämnt, varade konflikten c:a 3 $\frac{1}{2}$ månader. Försök att få en öfverenskommelse till stånd gjordes visserligen från båda parternas sida, ehuru till en början utan att leda till önskad resultat. Särskildt blefvo de från arbetarnes organisation utgångna förslagen till en allmän lönereglering förkastade af fabrikantföreningen under förklaring, att de i fråga ställda lönesatserna vore alltför höga i förhållande till de förut gällande; äfven anförde fabrikantföreningen såsom skäl för sin afvisande hållning, att ett bifall till arbetarnes fordringar skulle ställa fabrikanterna och fabrikationen under fackföreningens förmynderskap.¹

¹ Under konfliktens gång insamlade och offentliggjorde såväl arbetsgifvareorganisationen som fackföreningen statistiska uppgifter med afseende å löneförhållandena. Arbetsgifvarne förmenade sig härmed hafva ådagalagt, att arbetarne redan med de gamla lönesatserna vore synnerligen väl aflönade och bättre situerade än arbetarne inom de flesta andra yrken; arbetarnes egna uppgifter åter syntes vittna om allt annat än goda lönevilkor.

Till belysande af det värde, man i allmänhet bör tillmäta på dylikt sätt och i visst syfte tillkomna statistiska uppgifter angående arbetarnes förhållanden, skola vi här, utan att ingå på några vidare kommentarier, tillåta oss att anförda hufvudinnehållet af såväl arbetsgifvarnes som arbetarnes uti tidningsorgan af olika färg offentliggjorda upplysningar rörande löneförhållandena inom cigarrfabrikationen i Stockholm.

Genom officiellt bestyrkta utdrag ur aflöningsböckerna påvisade *arbetsgifvarne*, att af 279 cigarrarbetare och -arbeterskor, fördelade på 6 fabriker, hade:

22	en	veckoaflöning	under	10	kronor
97	»	»	af	10—14	»
84	»	»	»	14—17	»
76	»	»	»	17—25	»

Enligt *arbetarnes* uppgifter åter hade af 318 qvinliga arbetare vid ifrågavarande fabriker

149	en	veckoaflöning	af	5—10	kronor
133	»	»	»	10—14	»
31	»	»	»	14—17	»
5	»	»	»	17—18	»

hvarjemte, enligt arbetarnes egna uppgifter, af 50 manliga arbetare 11 förtjenat 8—13 kronor, 33 förtjenat 13—17 kronor och 6 förtjenat 17—25 kronor per vecka.

Sålunda skulle enligt arbetarnes uppgifter mer än 47 %, men enligt arbetsgifvarnes icke ens 8 % utaf hela antalet arbetare, som af de resp. undersökningarne berördes, haft en veckoinkomst, understigande 10 kronor. Deremot anförde fabrikanterna 76 fall, men fackföreningen endast 11 fall, då en arbetares veckoinkomst öfverstigit 17 kronor.

Först mot slutet af november månad blefvo underhandlingarne återupptagna samt äfven, sedan eftergifter gjorts å ömse håll, förda till ett lyckligt slut, hvarefter flertalet af de utestängda arbetarne kunde återupptaga sitt arbete de första dagarne under december månad.

Arbetarnes hufvudsakliga fordringar hade slutligen blifvit formulerade sålunda:

1) fastställande af en lägsta arbetslön af 13 kronor för 1,000 st. handeigarrer, 7⁵⁰ kronor för formeigarrer, 7 kronor för handcigarretter och 6 kronor för formeigarretter;

2) beviljande af skälig löneförhöjning åt bladuppsättare och striperskor;

3) skriftligt erkännande af arbetarnes föreningsrätt, samt

4) återtagande i arbete af alla arbetare, som icke blifvit engagerade på annat håll.

I anledning häraf beslöt fabrikantföreningen att betala en lägsta arbetslön af 12 kronor för 1,000 st. handeigarrer och 7⁵⁰ kronor för formeigarrer, hvarjemte Stockholmsfabrikanterna förbundo sig att betala kronor 6⁵⁰ för handarbetade cigarrcigarretter och 5⁵⁰ för formarbetade; tvenne Göteborgsfabrikanter förklarade sig dock icke kunna betala högre minimilön än 7 kronor för 1,000 st. formeigarrer. Ej heller medgäfvo Göteborgsfabrikanterna högre lön för cigarrcigarretter än 5 kronor per 1,000, men det tillkännagafs uttryckligen, att samma fabrikanter icke komme att för sistnämnda lönesats påfordra fabrikantföreningens skydd. Beträffande den äskade löneförhöjningen för bladuppsätterskor och striperskor beslöt föreningen göra det uttalande, att, då denna fordran icke under strejken eller lockouten förut framstälts, föreningen saknade anledning att taga densamma under behandling, hvarför det öfverlemnades åt de särskilda medlemmarne att derom hvar för sig träffa aftal. Med afseende å arbetarnes framställning om erkännande af deras föreningsrätt hänvisade fabrikantföreningen till ett sitt föregående uttalande, enligt hvilket arbetare, anställda hos fabrikantföreningens medlemmar, icke äro förmenade tillhöra fackförening. Slutligen beslöt fabrikantföreningen, att fabrikanterna skulle återtaga så många arbetare som för en hvar vore möjligt,

under vilkor att de arbetare, som ej blifvit engagerade på annan ort, återupptoge arbetet hos sin senaste arbetsgifvare.

Genast efter konfliktens avslutande kunde också plats beredas samtliga arbetare med undantag af ungefär ett hundratal; för dessa arbetslöse sökte dock fackföreningen draga försorg, tills de efter hand vunno anställning.

Hvad arbetarne genom den långvariga striden vunnit var således icke mycket. Visserligen blef af de flesta fabrikanter en minimilön utlofvad, men väsentligt lägre än arbetarne begärt. Att föreningsrätten uttryckligare än någonsin blef arbetarne tillförsäkrad, betraktades af många såsom konfliktens förnämsta resultat. Visst är äfven, att tobaksarbetarnes organisationssträfvanden genom 1896 års händelser i afsevärd grad befrämjats, hvilket bäst framgår af det höga medlemsantal, fackföreningens afdelningar för närvarande räkna.

Under år 1897 har ingen strejk eller lockout förekommit inom tobaksindustrien; på sommaren 1898 föreföll deremot en kortare tids lockout vid en mindre cigarrfabrik i Vermlands län.

11. Arbetslokalernas beskaffenhet i sanitärt afseende m. m.

Den del af förevarande undersökning, som afsett utrönandet af de sanitära förhållandena inom rikets tobaksfabriker och hvilken, såsom uti inledningen blifvit omnämndt, verkstälts af hälsovårds- eller kommunalnämnderna å resp. platser, har omfattat sammanlagdt 102 arbetsställen. Af de uti tab. 2 redovisade fabriker hafva endast 6, nämligen 3 i Stockholms stad, 1 i Östergötlands län och 2 i Malmöhus län (Ystad) icke blifvit föremål för dylik undersökning.

Enligt hvad slutsummorna uti tab. 32 utvisa, hafva genom nyssnämnda myndigheters försorg undersökts tillsammans 509 olika arbetslokaler, uti hvilka vid tiden för undersökningens verkställande varit sysselsatta 4,196 arbetare, deraf 1,501 män och 2,695

qvinnor.¹ Särskildt torde böra uppmärksammas, att, i anledning af de å frågeformulär C äskade upplysningar angående luftens beskaffenhet inom olika arbetslokaler, luftprof blifvit anställda inom sammanlagdt 194 arbetslokaler, fördelade på 51 fabriker å 19 olika arbetsplatser. Ut i de sålunda undersökta rummen voro sys-selsatta 3,020 arbetare (902 män och 2,118 qvinnor), d. v. s. ungefär 72 % af hela antalet vid den sanitära undersökningen an-träffade arbetare.

Af de uppgifter, som sålunda erhållits rörande de sanitära förhållandena vid rikets tobaksfabriker, hafva endast en mindre del lämpligen kunnat tabellariskt behandlas (se tab. 32—34). För öfriga spörsmål, som genom vederbörande myndigheters försorg besvarats, redogöres här nedan.

Några allmänna omdömen angående arbetslokalernas beskaffenhet — utöfver de uti frågeformulär C framställda spörsmål — hafva i regel icke blifvit afgifna af vederbörande undersökningsförrättare. Som emellertid den specielt sakkunnige person, hvilken verkstält den sanitära undersökningen vid hufvudstadens tobaksfabriker, uti Stockholms stads helsovårdsnämnds berättelse för år 1898 lemnat en redogörelse för sin uppfattning rörande de förhållanden, som af under-sökningen omfattats, skola vi här tillåta oss att meddela ett ut-drag ur denna hans redogörelse, särskildt som densamma i de flesta afseenden torde hafva tillämpning på tobaksfabrikerna äfven å öf-riga platser i riket.

»Endast ett fåtal fabriker», säger undersökningsförrättaren i fråga, »synas vara uppförda med hänsyn till sin nuvarande an-vändning, och äfven om dessa kan sägas, att de i afseende på sin allmänna anordning i flera viktiga punkter äro föga tidsenliga. Några fabriker utgöras af lokaler, hvilka visserligen från början afsetts till fabriksarbete, men der man dock icke fästat nödigt af-seende vid arten af det arbete, som der skulle förekomma. Slut-

¹ Anledningen till, att det af helsovårds- och kommunalnämnder redovisade ar-betareantalet med ett par hundratals understiger de vid undersökningen i öfrigt an-träffade arbetarnes antal, är att söka dels deri, att, såsom nyss blifvit nämnt, sex fabriker icke träffats af den sanitära undersökningen, dels ock deri, att samma under-sökning i de flesta fall endast berört de större och egentliga arbetslokalerna, till följd hvaraf en del rum, uti hvilka endast ett fåtal arbetare varit sys-selsatta, icke blifvit medtagna.

ligen finnes en till antalet ej ringa grupp af arbetslokaler, hvilka helt enkelt utgöras af härtill apterade bostadslägenheter, ofta nog sådana, hvilka varit i alltför dålig kondition att vidare kunna tjena till bostäder. Att i sistnämnda fall såväl golfarea, luftkub, ventilation och snygghet skola kunna gifva anledning till berättigade anmärkningar, torde ligga i sakens natur.»

Sedan undersökningsförrättaren derefter redogjort för luftens beskaffenhet uti en del arbetslokaler och i sammanhang dermed konstaterat, att ventilationen i allmänhet är alltför ringa, och detta icke blott i trängre, utan äfven i relativt rymliga arbetsrum, äfvensom fastslagit, att ett tidsenligt ventilationssystem icke förefinnes uti någon af de undersökta fabrikerna i hufvudstaden, anmärkes, att uti vissa lokaler allvarsamma luftföroreningar af annan art än utveckling af kolsyra förekommit. »Sälunda voro,» säger undersökningsförrättaren, »snusqvarnarna i de fabriker, hvilka egde sådana, särdeles olämpligt inrättade, i det att intet verksamt skydd förefans mot snusdammets kringspidande i luften, ehuru väl intet hinder förefinnes att här åstadkomma lika stor damfrihet som i andra pulveriserverk.» Undersökningsförrättarens slutomdöme lyder som följer: »att bland Stockholms tobaksfabriker knappast någon fyller nutidens kraf i afseende på den hygieniska beskaffenheten hos arbetslokaler af denna art.»

Rigtigheten af detta omdöme liksom ock af yrkesinspektörens i östra distriktet utsago, att i tobaksfabrikernas arbetslokaler råda helsofarliga förhållanden i afseende på knappt utrymme och dålig luft,¹ ådagaläggas äfven af den följande framställningen rörande de resultat, den sanitära undersökningen af rikets tobaksfabriker gifvit vid handen.

Arbetslokalerna inom tobaksindustrien äro i regel belägna *ofvan jord*. Endast 15 af samtliga annoterade arbetslokaler hafva

¹ Jfr. »Yrkesinspektionens verksamhet år 1897», sid. 164. Yrkesinspektören i östra distriktet framhåller här äfven, att man gerna velat tillskrifva giftigheten hos tobaken den väsentliga orsaken till sjukligheten bland arbetarne. Detta vore dock, enligt yrkesinspektörens mening, endast i mycket ringa grad fallet, enär de flesta arbetarne handterade tobaksbladen i så fuktigt tillstånd, att bladen spreda föga lukt och icke något dam: hvad som möjligen uti detta påstående kunde ega någon grund skulle blifva till större delen undanröjdt, derest en god och effektiv luftvexling i arbetsrummen komme till stånd.

varit förlagda under jord, och hafva i dessa lokaler sysselsatts sammanlagdt 36 arbetare (31 män och 5 kvinnor). Ut i en del fall har särskildt angifvits, att arbetarne endast tidtals haft sysselsättning uti lokalerna under jord, hvilka i allmänhet användas såsom fuktrum eller svettningssrum o. d. Samtliga under jord belägna arbetsrum hafva befunnits vara synnerligen rymliga, särskildt i betraktande af de der sysselsatta arbetarnes fåtalighet. I genomsnitt har nämligen luftrymden per arbetare uti sådana rum utgjort öfver 30 kbm. Deremot hafva dessa lokalers dagerförhållanden i intet af de redovisade fallen angifvits såsom goda.

Hvad i öfrigt beträffar de undersökta arbetslokalernas *dagerförhållanden*, hafva desamma i följande autal fall uppgifvits vara:

	Goda.	Temligen goda.	Dåliga.
i Stockholm	94	31	3
» Malmö	38	28	—
» öfriga riket	177	59	13
Summa	309	118	16

Af 443 arbetslokaler, beträffande hvilka uppgifter i förevarande hänseende inkommit — för samtliga 66 redovisade arbetsrum i Göteborg saknas nämligen upplysning angående dagerförhållanden — hafva, såsom ofvanstående sammanställning utvisar, 69 % goda, 26 % temligen goda och endast 3 % dåliga dagerförhållanden. Värde af de sålunda erhållna uppgifterna får emellertid icke öfverskattas, enär de svar, som på förevarande fråga blifvit afgifna, måste vara i högst väsentlig mån beroende dels på de särskilda undersökningsförrättarnes subjektiva uppfattning, dels ock på de vexlande förhållanden — olika årstider, olika tider på dagen o. s. v. — under hvilka iakttagelserna på de olika platserna blifvit gjorda.

Med afseende å de olika arbetslokalernas storlek i förhållande till antalet derstädes sysselsatte arbetare (hvarvid det torde uppmärksammas, att de för tillfället frånvarande arbetarne medräknats) hänvisas till tab. 32 och 33, uti hvilka redogöres för arbetsrummens *kubikinhåll* och *golfyta* per arbetare. Af den förstnämnda tabellens innehåll meddelas å nästföljande sida i tab. litt. AA en öfversigtlig sammanställning.

Tab. litt. AA. Arbetslokalernas kubikinnehåll per arbetare.

Fabrikernas anläggningsort.	K u b i k m e t e r p e r a r b e t a r e .											
	Under 7.			7—10.			10—20.			20 och der- öfver.		
	An- tal rum.	Arbetare.		An- tal rum.	Arbetare.		An- tal rum.	Arbetare.		An- tal rum.	Arbetare.	
		An- tal.	%.		An- tal.	%.		An- tal.	%.		An- tal.	%.
Stockholms stad	7	185	13·1	18	483	34·1	27	350	24·7	76	399	28·1
Östergötlands län.....	3	31	15·5	3	99	49·5	5	30	15·0	20	40	20·0
Blekinge län.....	1	12	10·0	1	27	22·5	12	51	42·5	14	30	25·0
Kristianstads län:												
Kristianstad	2	25	89·3	—	—	—	—	—	—	1	3	10·7
Landsbygden	3	26	31·7	7	51	62·2	1	5	6·1	—	—	—
Malmöhus län:												
Malmö	9	113	16·3	19	247	35·6	20	245	35·4	18	88	12·7
Öfriga städer	2	41	23·3	3	23	13·1	7	81	46·0	9	31	17·6
Landsbygden	3	20	42·6	2	19	40·4	2	8	17·0	—	—	—
Göteborgs stad.....	7	225	35·2	5	169	26·4	11	83	13·0	44	162	25·4
Vermlands län: Städer ...	1	20	11·1	1	22	12·2	7	50	27·6	38	89	49·1
Kopparbergs län: Falun...	1	33	40·7	1	5	6·2	2	30	37·0	4	13	16·1
Gefleborgs län	3	138	51·1	5	74	27·4	3	25	9·3	20	33	12·2
Öfriga riket	—	—	—	4	27	10·3	9	111	42·4	48	124	47·3
Summa och medeltal	42	869	20·7	69	1,246	29·7	106	1,069	25·5	292	1,012	24·1

Såsom bekant föreskrifver 1889 års lag angående skydd mot yrkesfara, att för hvarje i slutet rum sysselsatt arbetare skall finnas lufttrum, ej understigande sju kubikmeter, jemte erforderlig luftvexling. Det måste under sådana förhållanden betecknas såsom synnerligen anmärkningsvärdt, att, trots lagens uttryckliga föreskrift, icke mindre än 20·7 % af samtliga vid den sanitära undersökningen anträffade arbetare varit sysselsatta i lokaler (sammanlagdt 42), der luftkuben per arbetare varit mindre än 7 kbm. För tillsammans 293 arbetare har luftkuben icke ens utgjort 5 kbm. Och i ytterligare 69 arbetsrum med 1,246 eller i det närmaste 30 % af samtliga arbetare är luftkuben blott 7—10 kubikmeter per individ. Endast c:a 50 % af de inom tobaksindustrien anställde arbetare kunna sålunda anses arbeta uti lokaler, som med afseende på kubikinnehållet äro fullt tillfredsställande.

Vexlingen uti förevarande hänseende mellan olika arbetsorter påvisas tydligen af tab. litt. AA. Dervid torde dock särskildt böra uppmärksammas, att de ogynsamma förhållandena i Gefleborgs län i någon mån förmildras deraf, att uti de 8 trängre arbetslokaler i nämnda län, inom hvilka ett större antal arbetare äro sammanförda, synnerligen verksamma anordningar för luftvexling äro vidtagna, i hvilket fall äfven 1889 års lag tillstodjer ett mindre luftutrymme än 7 kbm. per individ.¹ Å samtliga större arbetsplatser äro, såsom af tabellen i fråga framgår, ett förhållandevis stort antal arbetare sysselsatte i lokaler med mindre luftutrymme än lagen tillstodjer; särskildt är detta händelsen i Kristianstads och Kopparbergs län, å landsbygden i Malmöhus län samt i Göteborg. Relativt bättre äro motsvarande förhållanden i Stockholm och Malmö samt i Östergötlands, Blekinge och Vermlands län.

Liknande otillräckliga utrymmesförhållanden ådagaläggas äfven genom de uti tab. 33 sammanställda sifferuppgifter rörande arbetslokalernas golfyta per arbetare. Det torde knappast behöfva påpekas, hurusom för trångt tillmätta platser måste i hygieniskt afseende medföra betydande olägenheter och faror för de inom industrien anställda arbetare, särskildt så länge med lungtuberkulos behäftade personer — hvilka synas inom tobaksindustrien vara temligen talrikt förekommande — icke förmenas tillträde till de allmänna arbetssalarna. Huru trångt arbetarne måste sitta inom en del arbetslokaler, framgår bäst af det förhållande, hvarom tab. 33 bär vittne, nämligen att, ehuru vid beräklandet af golfytans storlek allmänna genomgångsplatser icke blifvit frånräknade, 608 arbetare eller 14.5 % af hela antalet hafva ett mindre utrymme än 2 qvm. till sin disposition.

Under hänvisande i öfrigt till de uti tab. 32 och 33 meddelade öfversigterna angående luftkub och golfarea, anse vi oss dock böra i detta sammanhang särskildt påpeka, att i allmänhet uti lokaler med otillräckligt luftutrymme och mera begränsad golfarea det öfvervägande antalet arbetare är af qvinkön.

¹ Att tidsenliga ventilationsanordningar icke fullt kunna ersätta och motväga ett för knappt tillmätt luftutrymme, ådagaläggas dock tydligt af de verkställda luftproffen inom ifrågavarande fabrik i Gefleborgs län. (Jfr. tab. 34).

De inom rikets tobaksfabriker vidtagna anordningar för erhållande af en nöjaktig *luftvexling* måste i nära nog samtliga fall betecknas såsom fullkomligt otillfredsställande. Endast vid en fabrik — den ofvan anförda fabriken i Gefleborgs län — äro flertalet lokaler försedda med ett fullt tidsenligt ventilations- och uppvärmningssystem. Inom åtskilliga fabriker finnas emellertid åtminstone en del arbetsrum, hvilka ega en i förhållande till personalen så stor luftkub och så stora ytterväggar, att den naturliga ventilationen blir fullt tillräcklig för ernående af behöfligt luftombyte. Men inom det öfvervägande flertalet tobaksfabriker voro dock, såsom nyss blifvit nämnt, anordningarne för luftvexling ytterst otillfredsställande. Derest icke allt är öfverlemnadt åt den naturliga ventilationen medelst fönster och dörrar, bestå luftvexlingsanordningarne i allmänhet uti vanliga i väggar eller fönster anbragta ventiler eller evakueringsrör. Vid 5 fabriker i Stockholm och vid några fabriker i landsorten förefinnas s. k. Wimanska ventiler uti samtliga eller en del arbetslokaler. I några fall, särskildt vid de större fabrikerna, har anmärkts förekomsten af luftkanaler, ledande till kaminer för den rena luftens uppvärmning. Allmänt har dock af de särskildt anstälde undersökningsförrättarne inhemtats, att arbetarne klaga öfver det drag, som uppstår genom de förefintliga ventilationsanordningarne, samt på den grund ofta hindra desamma att fungera. Personligen har undertecknad äfven vid flere tillfällen kunnat konstatera, att de för frisklufttillförseln anbragta luftrör varit omsorgsfullt tilltäppta medelst trasor, klädesplagg o. d.

Frånvaron af tillfredsställande anordningar för åstadkommande af en effektiv luftvexling inom tobaksfabrikerna förklaras dels af det ofvan anmärkta förhållandet, att de flesta fabrikerna äro inrymda i äldre lokaler, som ifrån början, innan de apterades till tobaksfabriker, varit afsedda för helt andra ändamål, dels ock deraf, att i de flesta fall ej finnes att tillgå vare sig ånga för uppvärmning af arbetsrummen eller mekanisk kraft för drift af ventilator¹.

¹ Undersökningsförrättaren i hufvudstaden har äfven anmärkt, att ventilationsanordningarne vid exempelvis fabriken N:o 1 äro ytterst ofullständiga, ehuru man väl på grund af byggnadens relativt nyare datum kunde hafva skäl att vänta ett bättre förhållande.

Endast vid 17 fabriker sker nämligen lokalernas uppvärmning, helt eller delvis, medelst ånga. Vid 61 fabriker användas jernkaminer och vid 24 vanliga kakelugnar, åtminstone uti en del lokaler. 15 fabriker — hufvudsakligen sådana för tillverkning af snus — äro, helt eller delvis, i saknad af särskilda anordningar för lokalernas uppvärmning.

De uti tab. 34 sammanförda uppgifter angående *luftens beskaffenhet inom olika arbetslokaler* ådagalägga tydligare än något annat, huru otillfredsställande luftvexlingen inom våra tobaksfabriker i sjelfva verket är. Innan vi inlåta oss på en närmare granskning af resultatet utaf de anställda luftprofven, torde det emellertid vara lämpligt att förutskicka några anmärkningar, som kunna tjena såsom en förklaring af de meddelade sifferuppgifternas verkliga innebörd.

Enligt lagens föreskrifter böra, såsom ofvan blifvit nämndt, uti en fabrikslokal icke sysselsättas arbetare till ett större antal än att kubikinnehållet per individ blir minst 7 kbm. Derest nu ett dylikt utrymme förefinnes och under förutsättning derjemte, att tidsenliga luftvexlingsanordningar äro vidtagna, låter det sig utan svårighet göra att ombyta rumsluften 3 gånger i timmen, hvarigenom alltså arbetslokalen under hela den tid, arbete derstädes pågår, tillföres minst 20 kbm. frisk luft per timme, beräknad för hvarje i lokalen sysselsatt person. (Dylik föreskrift är äfven lemnad uti yrkesinspektionens cirkulär n:o 3 angående arbetslokalers luftvexling, belysning och renhållning). Kolsyrehalten — den egentliga mätaren för bedömande af luftens beskaffenhet — kommer under sådana förhållanden icke att öfverstiga 1·6 promille, för så vidt icke belysningen eller annan källa än de innevarande personerna alstrar kolsyra till luftens förorenande. Frisk luft kan i genomsnitt antagas innehålla c:a 0·4 ‰ kolsyra.

Enligt hvad professorn i hygien vid Karolinska institutet i Stockholm, d:r E. Almquist benäget meddelat, har det blifvit utrönt, att vuxne personer under arbete afsöndra, män 24 och qvinnor 18 liter kolsyra i medeltal per timme. Erhålles nu för hvar timme 21 kbm. frisk luft, stiger kolsyrehalten i rummet, såsom nyss nämndes, till 1·6 ‰, derest arbetarne äro af mankön, och till 1·3 ‰, derest de äro kvinnor. I den mån frisklufttillförseln blir mindre,

stiger äfven kolsyrehalten, hvadan alltså motsvarande promilletal blifva med en frisklufttillförsel per timme af:

15 kbm.....	2	0/00	för män och	1.6	0/00	för qvinnor
10 »	2.8	0/00	» » »	2.2	0/00	» »
7 »	högst 3.8	0/00	» » »	3.0	0/00	» »

O. S. V.

Genom det ofvan anförda har sålunda blifvit klargjort, att, då luftkuben per arbetare icke understiger 7 kbm. och i öfrigt fullt tillfredsställande luftvexling är anordnad samt slutligen kolsyreutvecklande belysning icke kommit till användning, kolsyrehalten i rumsluften aldrig behöfver öfverstiga 1.6 0/00. Derest lagens föreskrifter icke öfverträdades och yrkesinspektionens i dess cirkulär n:o 3 uttalade önskningsmål omsattes i praktiken, skulle alltså i alla lokaler vid middagsrastens början och i de fall, der elektrisk belysning begagnas, äfven vid arbetets slut på aftonen icke konstateras högre kolsyrehalt än meranämnda 1.6 0/00. Under sådana förhållanden kunde äfven luftens beskaffenhet inom arbetslokalerna anses vara god. Visar sig åter den undersökta luften innehålla mera kolsyra än 2 0/00, är den ganska dålig och luftvexlingen otillräcklig. Ju högre kolsyrehalt konstateras, desto mera förskämd är luften i rummet och desto underhåltigare luftvexlingen.

Gifvet är alltså, att de uti tabellen meddelade siffror rörande luftens kolsyrehalt vid middagsrastens början äro bäst egnade att användas vid bedömandet af luftens beskaffenhet och ventilationsanordningarnes tillräcklighet¹, enär konstgjord belysning under förmiddagen i allmänhet icke förekommer.

En närmare granskning af luftprovrens resultat gifver oss nu en föreställning om, i huru många af de undersökta lokalerna luften varit *god* (med en kolsyrehalt under 2 0/00), *mindre god* (med en kolsyrehalt om 2—3 0/00) och *dålig* (med en kolsyrehalt öfverstigande 3 0/00) samt huru många arbetare varit sysselsatta i de olika

¹ Härvid torde det emellertid böra uppmärksammas, att tillfälligheter vid proftagningen *kunnat* förorsaka en hög kolsyrehalt, utan att luftvexlingen därför varit otillfredsställande. Likaså torde en del af ojemnheterna uti sifferuppgifterna kunna på samma sätt förklaras. Alldeles uppenbart är, att i en del fall den angifna ringa kolsyrehalten endast kan förklaras derigenom, att proftagningen skett först *efter* arbetets afslutande och sedan fönster och dörrar blifvit öppnade.

lokalerna. Till underlättande af en öfverblick utaf den vidlyftiga tab. 34, meddelas uti tab. litt. BB här nedan en kortfattad sammanställning af luftens beskaffenhet *vid middagsrastens början*.

Tab. litt. BB. Luftens beskaffenhet i olika arbetslokaler.

	G o d.			Mindre god.			D å l i g.		
	Antal rum.	Arbetare.		Antal rum.	Arbetare.		Antal rum.	Arbetare.	
		Antal.	%.		Antal.	%.		Antal.	%.
Stockholm	14	364	32·5	12	210	18·8	12	543	48·7
Göteborg	29	152	23·9	11	113	17·8	12	370	58·3
Malmö	18	317	68·5	3	55	11·9	4	91	19·6
Malmöhus län (utom Malmö.)	10	55	31·6	9	119	68·4	—	—	—
Östergötlands län	2	7	12·5	1	6	10·7	3	43	76·8
Kristianstads län	1	3	6·7	1	17	37·7	2	25	55·6
Gefleborgs län	6	60	47·2	2	67	52·8	—	—	—
Öfriga riket	22	164	56·3	7	70	24·0	4	58	19·7
Hela riket	102	1,122	38·6	46	657	22·6	37	1,130	38·8

Af ofvanstående öfversigt framgår sålunda, att icke mindre än 61·4 % af de här redovisade arbetarne sysselsättas i lokaler, uti hvilka luftvexlingen måste betecknas såsom absolut otillräcklig. Märkligt nog synas förhållandena inom tobaksfabrikerna i Malmö i detta afseende vara vida bättre än å öfriga platser i riket. Särskildt i ögonen fallande äro de synnerligen otillfredsställande ventilationsförhållandena inom fabrikerna i Kristianstads och Östergötlands län.

I ett icke obetydligt antal fall — hvilka framträda ännu skarpare, om man fäster afseende vid arbetareantalet — har luften i arbetslokalerna vid middagsrastens början visat en hög grad af försämning. Redan vid en anträffad kolsyrehalt af 3 ‰ hafva vi, på ofvan anförda grunder, ansett oss böra beteckna luften såsom dålig. Emellertid befinnes luften i 22 arbetslokaler, uti hvilka sysselsatts 624 arbetare, hålla en kolsyrehalt af minst 4 ‰; i 8 af dessa lokaler, med 229 deri arbetande personer, har kolsyrehalten uppgått till minst 5 ‰; i 2 af sistberörda rum — vid en och samma fabrik

i Stockholms stad — har kolsyrehalten efter förmiddagsarbetets slut stigit till icke mindre än resp. 6·2 och 6·7 ‰. I denna ytterligt förskämda atmosfär arbetade 73 personer.

Uti de flesta af de 22 arbetsrum, hvarest kolsyrehalten redan på middagen uppgått till öfver 4 ‰, har ett större antal arbetare varit sysselsatta (i medeltal 28); i 6 af dessa rum har kubikinnehållet per arbetare befunnits vara under 7 kbm., men i 7 af rummen har utrymmet öfverstigit 10 kbm. per arbetare. Häraf framgår således med största tydlighet, att ett större luftutrymme ingalunda kan ersätta bristen på verksamma ventilationsanordningar. Att dessa senare gifva anledning till berättigade anmärkningar, bestyrkes än ytterligare af det faktum, att i regel uti lokaler med observerad hög kolsyrehalt det öfvervägande antalet arbetande personer varit qvinnor, hvilkas afsöndring af kolsyra, enligt hvad ofvan blifvit anmärkt, är betydligt lägre än männens.

Endast på ett undantag när hafva samtliga uti tab. 34 redovisade luftprof blifvit verkställda under den kallare årstiden, då den naturliga luftvexlingen medelst öppnande af fönster och dörrar under arbetets gång varit afstängd. Det torde dock böra omnämnas, att helsovårdsnämnden i Göteborg äfven anställt särskilda »sommарprof» uti samma lokaler, för hvilka »vinterprof» i tab. 34 redovisats, och har det dervid ådagalagts, att uti samtliga 52 arbetslokaler, undantagandes ett par rum, luften under sommartiden varit fullt tillfredsställande.

Vid fabriken öppnande på morgonen borde, derest ordentlig vädring egt rum under natten eller före arbetets början på morgonen, luften i arbetslokalerna utvisa en kolsyrehalt af föga mera än 0·4 ‰. I allmänhet har också luftens beskaffenhet på morgnarna genom de verkställda profven konstaterats vara god. I 20 fall har dock redan på morgonen påvisats mindre god luft och i 5 fall har luften vid fabriken öppnande varit dålig, detta naturligtvis på grund deraf, att lokalerna icke blifvit tillräckligt vädrade.

Att luften i arbetslokalerna strax före arbetets afslutande på aftonen, enligt hvad tab. 34 kolumn 16 utvisar, i allmänhet hållit ännu högre promilletal kolsyra än på middagen, förklaras framför allt deraf, att under eftermiddagen kolsyreutvecklande *belysning* kommit till användning; i vissa fall *kan* den högre kolsyrehalten

på aftonen häntyda på, att arbetslokalerna under middagsrasten icke blifvit fullständigt utrymda och vädrade. I de fall åter, der i rumsluften konstaterats en mindre kolsyrehalt på aftonen än på middagen, hafva proftagningarne säkerligen skett först efter arbetets afslutande och sedan lokalerna börjat vädras. De *vid fabriakens stängande på aftonen* verkställda luftproffen hafva gifvit följande resultat:

Kolsyre- halt:	Antal rum.	Arbetare. Antal.	%.
Under 2 ‰	74	909	32·0
2—3 ‰	28	637	22·4
3—4 ‰	18	289	10·2
4—5 ‰	24	725	25·6
5—6 ‰	8	161	5·7
6 ‰ och deröfver	5	116	4·1
Summa 157 2,837 100·0			

Inalles voro endast 45 arbetslokaler försedda med elektrisk belysning, under det att gasbelysning medelst s. k. auerbrännare förekom i 38, vanlig gasbelysning uti 60 och vanliga fotogénlampor i 51 rum¹. Det torde härvidlag böra uppmärksammas, att det icke låtit sig göra att nöjaktigt konstatera, i hvilken mån den använda belysningen kunnat menligt inverka på luftens beskaffenhet inom de olika fabrikslokalerna. Emellertid kan anföras, att bland de rum, der luften på aftonen varit mycket dålig, 11 voro upplysta medelst elektricitet. Större kolsyrehalt har dock i jemförelsevis flera fall anträffats uti lokaler med annan belysning.

Värmegraden inom arbetslokalerna borde i allmänhet kunna hållas temligen jemn, åtminstone i alla andra lokaler än sådana för tillverkning af snus. Frånvaron af tidsenliga ventilationsinrättningar har emellertid haft till följd, att arbetslokalerna, som under natten eller morgonen blifvit vädrade, vid arbetets början på morgonen i många fall befunnits vara alldeles utkylda. En temperatur af 12° Cels. och derunder har på morgonen iakttagits i afsevärdt många fall. På middagen och aftonen kan deremot

¹ De här meddelade uppgifterna angående belysningssystemet afse endast de uti tab. 34 redovisade arbetslokaler; rörande öfriga arbetsrum föreligga i detta afseende endast ofullständiga upplysningar.

temperaturen, äfven under vintertiden, uppgå till många grader öfver 20. Sålunda har på aftonen uti några arbetsrum med ett större arbetareantal observerats en temperatur om 23 à 25° Cels. I fabriken N:o 5 i Stockholm t. ex. var temperaturen på morgonen endast 13 à 14°, men uppgick på aftonen till 23 à 25°. Att dylika starka temperaturvexlingar inom lokalerna skola i väsentlig mån öka arbetarnes mottaglighet för förkylning, torde vara temligen påtagligt. Äfven bör anmärkas, att luften uti illa ventilerade rum genom de innevarandes utdunstningar kan kännas qvaf och fuktig till och med vid en temperatur flera grader under 20.

De olägenheter i sanitärt hänseende, för hvilka arbetarne inom tobaksindustrien till följd af arbetslokalernas bristfälliga beskaffenhet äro utsatta, ökas än ytterligare genom den otillräckliga *renhållningen* inom de flesta tobaksfabriker. Ett väsentligt hinder för åstadkommande af en effektivare renhållning af lokalerna är att söka deruti, att flertalet arbetsrum äro försedda med golf af trä utan målning eller fernissning. Väggarne åter äro i flertalet större och en del mindre fabriker, åtminstone hvad de egentliga arbetslokalerna beträffar, strukna med olje- eller limfärg; vid 26, hufvudsakligen mindre och medelstora, fabriker äro väggarne i alla eller flertalet lokaler beklädda med papp eller tapeter, och några få lokaler äro försedda med omålade trä- eller stenvägg. Taket i arbetslokalerna är i allmänhet kalkrappadt och indränkt med limfärg, i en del fall oljemåladt. Endast vid 22 arbetsställen, af hvilka flertalet voro snusfabriker, hafva taken i rummen befunnits vara omålade eller ostrukna.

»I flertalet lokaler kunde man ej iakttaga spår af någon mera genomgripande rengöring,» anmärker undersökningsförrättaren i hufvudstaden, och detta omdöme torde utan öfverdrift kunna utsträckas att gälla de flesta tobaksfabriker äfven i landsorten. *Generalrengöring* har uppgifvits ega rum minst 1 gång i månaden vid 10 fabriker, 4 à 5 gånger om året vid 19, 2 gånger om året vid 40 och endast 1 gång om året vid 11 fabriker. Dylik allmän rengöring förekommer öfver hufvud taget aldrig vid 17 fabriker, af hvilka nära nog samtliga voro snusfabriker. Vid några fabriker med flera tillverkningsgrenar rengöras lokalerna inom öfriga afdelningar minst 1 à 2 gånger om året, snusafdelningen dere-

mot aldrig. Å en del arbetsställen angafs rengöringen omfatta redskap, golf, väggar, tak, fönster och dörrar, under det att å de flesta ställen endast vissa af dessa partier blifvit föremål för en grundligare rengöring någon gång under året, vanligen på hösten eller våren.

Den *dagliga rengöringen* uppgafs i flertalet fabriker, inom hvilka sådan förekom, ske genom sopning efter fuktning af golvet, stundom 1 gång (då vanligen på qvällen), stundom 2 gånger. I några lokaler med asfalt- eller stengolf eger spolning rum nära nog dagligen. Förekomsten af »torrsopning» har dock anmärkts vid flera fabriker. Äfven har i en del fall angifvits, att sopningen egt rum först sedan arbetarne anländt på morgonen. Inom ett stort antal fabriker hafva arbetarne sjelfva skyldighet att »hålla rent» vid sina egna arbetsplatser, till följd hvaraf ofta den dagliga rengöringen lemnat åtskilligt öfrigt att önska.

Vattenledning saknas inom 50 eller i det närmaste halfva antalet fabriker (deraf 4 i Stockholm och 7 i Malmö).

Enligt yrkesinspektionens föreskrift uti dess ofvan åberopade cirkulär n:o 3 böra inom arbetslokalerna ändamålsenliga *spottkoppar* finnas utsatta vid hvarje arbetsplats, i synnerhet der bröstsjuk person sysselsättes, hvarjemte i samma cirkulär framhålles, att kopparne lämpligen böra innehålla sågspån, torfmull eller vatten, men ej sand. Genom förevarande undersökning har nu konstaterats, att dylika spottkoppar helt och hållet saknas vid sammanlagdt 29 tobaksfabriker, af hvilka icke mindre än 8 voro till finnandes i hufvudstaden. Beträffande den fyllning, hvarmed spottkopparne vid öfriga fabriker voro försedda, hafva anteckningar derom gjorts endast uti en del fall. Vanligast synes vara, att spottkopparne icke innehålla någon som helst fyllning (i 40 fall af 65 uppgifna); i 13 fall hafva spottkopparne befunnits innehålla sand, hvaremot fyllning bestående af sågspån eller vatten endast förekommit i resp. 5 och 7 fall.

De använda typerna för spottkopparne voro i regel öppna lådor af gjutjern eller plåt; i en del fall voro kopparne af trä eller utgjordes helt enkelt af vanliga cigarrlådor. I många fall var rengöringen och tömningen af spottkopparne anförtrödd åt arbetarne sjelfva, hvadan det torde vara antagligt, att yrkesinspek-

tionens föreskrift derom, att spottkopparne skola *dagligen* tömmas och sköljas med hett vatten, endast högst sällan blifvit följd.

Den under mom. 6 i frågeformulär A framställda frågan: *utrymmas och vädras arbetslokalerna vid raster?* har i allmänhet af arbetsgifvarne besvarats sålunda: ja, under middagsrasten. Särskildt inom cigarrfabrikerna begagna sig ackordsarbetarne nämligen i regel icke utaf de fastställda rasterna på morgonen ock eftermiddagen, hvadan arbetet då är i full gång, eller ock intaga arbetarne under dessa raster på sjelfva arbetsplatserna sin medförda måltid; i en del fall har iakttagits, hurusom de qvinliga arbetarne koka sitt kaffe i sjelfva arbetssalarne. Der arbetsgifvaren lemnat föreskrift om lokalernas utrymmande och vädring under middagsrasten, torde emellertid i de flesta fall denna föreskrift föga efterlefas. Ofta hafva också arbetsgifvarne uttryckligen medgifvit, att de arbetare, som så önska, få sitta kvar på sina platser äfven under middagsrasten för att fortsätta med arbetet eller för intagande af måltid.

Endast vid 19 fabriker finnes nämligen särskildt *måltidsrum* upplåtet för arbetarne, men äfven vid åtskilliga af dessa fabriker hafva undersökningsförrättarne konstaterat, att arbetarne intagit åtminstone de mindre måltiderna (frukost och kaffe) i sjelfva arbetssalarne.

Vid 23 fabriker (8 i Stockholm, 3 i Malmö, 6 i Göteborg o. s. v.) användas en del arbetslokaler såsom *toilettrum*. Särskilda *tamburer* eller förstugor för ytterplaggens upphängande finnas inom flertalet fabriker. I en del fall finnas härför anordnade slutna skåp i en eller flera af lokalerna, men i sammanlagdt 29 fall har antecknats, att ett eller flera arbetsrum begagnas äfven för förvarande af arbetarnes ytterkläder. Vid 15 fabriker — deraf 4 i Stockholm — finnas icke särskilda *torkrum*, utan torkas tobaken uti samma rum, hvarest arbetet utföres. I en del af dessa fabriker bredes tobaken på aftonen ut på golvet i arbetslokalen samt »sopas upp» först vid 8 à 9-tiden på morgonen, d. v. s. sedan arbetet är i full gång. Såsom *fuktrum* användas egentliga arbetslokaler vid 23 fabriker. Vid 7 fabriker få arbetslokalerna äfven tjena såsom *upplagsrum*.

I detta sammanhang må slutligen omnämnas, att, såsom tab. 34 utvisar, vid de tobaksfabriker, hvilka sysselsätta både

manliga och qvinliga arbetare, arbetarne af olika kön i regel icke äro åtskilda på olika arbetssalar; i en del fall, der män och qvinnor arbeta inom samma lokal, har det dock konstaterats, att qvinnornas arbetsplatser äro anordnade i en särskild del och männens i en annan del af rummet. I andra fall åter, såsom exempelvis då en manlig cigarrmakare sysselsätter en qvinlig vickelmakare, äro ofta arbetare af olika kön placerade vid sidan af hvarandra.

12. Arbetarnes helstillstånd. Sjukdoms- och dödsfall.

Det material, som legat till grund för bedömandet af arbetarnes helstillstånd, har utgjorts *dels* af de utaf arbetarne sjelfva lemnade svar å de spörsmål, som uppförts under mom. 11 i frågeformulär B, rörande helstillståndet i allmänhet och förekomsten af sjukdomar i andningsorganen och *dels* af de från sjuk- och begravningskassorna inkomna uppgifter om sjukdoms- och dödsfall bland kassornas delegare.

Tab. 36 innehåller en sammanställning af de uppgifter, som af arbetarne inom olika åldersgrupper och på skilda arbetsplatser lemnats rörande *helstillståndet i allmänhet* (*a* = godt, *b* = temligen godt, *c* = klent, *d* = dåligt). Vi sammanföra dessa uppgifter här nedan i tab. litt. CC, hvilken gifver en procentisk fördelning af arbetarne inom de olika åldersgrupperna allt efter det uppgifna helstillståndet.

Tab. litt. CC. Arbetarnes helstillstånd.

Å l d e r s å r.	Män.				Qvinnor.				Båda könen.			
	a.	b.	c.	d.	a.	b.	c.	d.	a.	b.	c.	d.
	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.
12—18 år	97.1	2.4	0.5	—	90.5	7.6	1.9	—	93.4	5.4	1.2	—
18—30 „	84.2	13.1	2.4	0.3	80.3	15.1	4.6	—	81.2	14.6	4.1	0.1
30—40 „	80.5	13.9	4.9	0.7	62.5	24.0	13.3	0.2	69.1	20.3	10.2	0.4
40—50 „	81.2	12.0	5.9	0.9	60.9	23.3	15.1	0.7	71.9	17.2	10.1	0.8
50—60 „	76.7	18.4	3.7	1.2	37.9	32.4	27.6	2.1	58.4	25.0	15.0	1.6
60 år och deröfver	57.5	28.8	13.7	—	26.9	39.8	28.2	5.1	42.4	34.2	20.9	2.5
Medeltal	84.3	11.6	3.7	0.4	73.7	17.5	8.5	0.3	77.6	15.8	6.7	0.4

Beträffande dessa siffror, som visserligen tyda på ett jemförelsevis godt helsotillstånd bland arbetarne inom denna näringsgren, bör likväl uppmärksammas det underordnade värde, som gifvetvis måste tillmätas dylika, uteslutande på individernas eget omdöme grundade uppgifter.

Den sjukdomsgrupp, som ansetts böra vid en undersökning af förhållandena inom tobaksindustrien företrädesvis beaktas, är *andedräftsorganens sjukdomar*. Till grund för uppfattningen om dessa sjukdomars talrika förekomst bland tobaksarbetarne har legat såväl erfarenheten från utlandet som äfven hvad i vårt eget land blifvit i detta afseende uttrönt genom arbetareförsäkringskomiténs undersökningar rörande, bland annat, dödlighetsförhållandena inom olika yrken. Af komiténs utredningar framgår nämligen, att af de dödsfall bland tobaksarbetare, som inträffat under åren 1879—82, öfver hälften — 57·7 % — berott på sjukdomar i andningsorganen.

På grundvalen af de utaf arbetarne afgifna svar rörande förekomsten af dylika sjukdomar¹ och med ledning af de uppgifter, som ur tab. 16 hemtas rörande totalantalet arbetare inom olika yrkesåldrar, lemna vi här nedan i tab. litt. DD en öfversigtlig framställning rörande dessa sjukdomars frekvens inom de olika yrkesåldrarna.

Tab. litt. DD. Arbetare, behandlade för sjukdomar i andedräftsorganen.

Y r k e s å l d e r.	Män.		Qvinnor.		Båda könen.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
Under 5 år	35	6·4	48	3·8	83	4·6
5—10 »	17	8·7	29	5·9	46	6·7
10—15 »	16	13·0	24	10·4	40	11·3
15—20 »	24	19·7	27	13·2	51	15·6
20 år och deröfver	88	14·6	60	10·8	148	12·8
Ej uppgifven	1	3·1	4	33·3	5	11·4
Summa och medeltal	181	11·2	192	7·9	373	8·5

¹ Frågan rörande *tiden*, då vederbörande behandlats för sjukdomar af denna art, har emellertid ofta besvarats på ett så obestämdt och sväfvande sätt, att uppgifterna i denna del ansetts icke böra göras till föremål för bearbetning. Den i tab. litt. DD uppgifna yrkesåldern kommer sålunda att afse undersökningstillfället och ej tiden för sjukdomsfallet.

Af denna tabell framgår som allmänt resultat, att sjukdomar i andedräftsorganen äro allmännare bland de manliga än bland de qvinliga arbetarne, i det att 11·2 % af männen, men endast 7·9 % af kvinnorna uppgifvit sig hafva blifvit behandlade för sjukdomar af denna art. Äfven synes, att det ej är de högsta yrkesåldrarne, utan gruppen 15—20 år, som har att uppvisa det relativt största antalet af dylika sjukdomar drabbade personer.

Af ännu större vikt för bedömandet af det allmänna helsotillståndet bland tobaksarbetarne i riket äro de i tab. 37 och 38, med ledning af sjukkassornas redogörelser¹, lemnade uppgifter rörande de *sjukdoms- och dödsfall*, som föranledt utbetalande af understöd från nämnda kassor. I dessa tabeller äro sjukdoms- och dödsorsakerna, såvidt de inkomna primäruppgifterna gjort sådant möjligt, grupperade i öfverensstämmelse med den indelning, som i medicinalstyrelsens senaste berättelse rörande helso- och sjukvården i riket kommit till användning.

Ett sammandrag af de i tab. 37 lemnade uppgifter rörande *sjukdomsfall* bland sjukkassornas delegare under år 1897 meddelas i tab. litt. EE. Redogörelsen omfattar 357 sjukdomsfall med tillhoppa 10,009 sjukdagar; antalet sjukdagar per sjukdomsfall har alltså i medeltal utgjort 27 à 28. Sjukdomar i andningsorganen (luftfrörsinflammation, lung- och lungsäcksinflammation m. fl.) hafva förekommit i sammanlagdt 61 fall, d. v. s. 17·1 % af hela antalet. Understöd har på grund af dylika sjukdomar utbetalats för tillhoppa 2,542 — eller 25·4 % af hela antalet — sjukdagar; sjukdomsfallens medellängd är 42 dagar. Ännu allmännare äro sjukdomar i matsmältningsorganen, som förekommit i tillhoppa 73 (20·7 %) fall med ialles 1,535 (15·3 %) sjukdagar; antalet sjukdagar i genomsnitt är således allenast 21 per sjukdomsfall. Tuberkulos i lungorna eller andra organ har uppgifvits i 7 fall med sammanlagdt 694 sjukdagar, eller 99 sjukdagar per sjukdomsfall². En ofta förekommande sjukdom är helt naturligt influensa, som föranledt understöd i 44 fall och 523 — eller i

¹ Se härom närmare i nästföljande kapitel.

² Anmärkas bör emellertid, att — såväl i fråga om sjukdoms- som om dödsfall — under rubriken *andra eller ej specificerade sjukdomar i andningsorganen* med all säkerhet ingå åtskilliga fall af lungtuberkulos.

Tab. litt. EE. Sjukdomsfall bland tobaksarbetare år 1897.

Sjukdomsgrupper.	Män.			Qvinnor.			Båda könen.		
	Hela antalet		Sjuk-dagar per sjukdomsfall.	Hela antalet		Sjuk-dagar per sjukdomsfall.	Hela antalet		Sjuk-dagar per sjukdomsfall.
	sju-ke.	sjuk-dagar.		sju-ka.	sjuk-dagar.		sju-ke.	sjuk-dagar.	
Influensa	31	358	12	13	165	13	44	523	12
Andra akuta infektionssjukdomar	6	180	30	3	74	25	9	254	28
Tuberkelsjukdomar:									
a) lungsot	2	182	91	2	275	138	4	457	114
b) tuberkulos i andra organ..	3	237	79	—	—	—	3	237	79
Andra kroniska infektionssjukdomar	—	—	—	1	26	26	1	26	26
Konstitutionella sjukdomar	2	72	36	5	149	30	7	221	32
Kronisk alkoholism	1	5	5	1	70	70	2	75	38
Nikotinförgiftning	1	15	15	—	—	—	1	15	15
Sinnessjukdomar	1	14	14	1	91	91	2	105	53
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar	5	265	53	5	205	41	10	470	47
Cirkulationsorganens sjukdomar..	1	91	91	—	—	—	1	91	91
Luftrörsinflammation	14	394	28	11	313	28	25	707	28
Lung- och lungsäcksinflammation	9	424	47	1	76	76	10	500	50
Andra eller ej specificerade sjukdomar i andningsorganen	18	1,071	59	8	264	33	26	1,335	51
Inflammation i magen och tarmarne	29	410	14	6	106	18	35	516	15
Andra eller ej specificerade sjukdomar i matsmältningsorganen	17	355	21	21	664	32	38	1,019	27
Urin- och könsorganens sjukdomar	5	241	48	18	605	34	23	846	37
Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar	21	446	21	15	266	18	36	712	20
Hud- och bindväfssjukdomar	16	329	21	9	98	11	25	427	17
Kräfta	—	—	—	1	61	61	1	61	61
Yttre skada	38	1,147	31	2	35	18	40	1,182	30
Andra eller ej uppgifna sjukdomar	7	107	15	7	123	18	14	230	16
Summa och medeltal	227	6,343	27	130	3,666	28	357	10,009	28

medeltal 12 — sjukdagar; manliga arbetare hafva sjukrapporterats på grund af yttre skador i 38 fall med tillhoppa 1,147 — i genomsnitt 31 — sjukdagar.

Då uppgift saknas, huru starkt olika åldersklasser och civilstånd äro representerade bland här ifrågavarande kassors samtliga delegare, kunna vi icke draga några bestämda slutsatser angående sjukligheten inom olika åldrar eller inom de skilda civilstånden, utan nödgas i detta afseende hänvisa till de i tab. 37 meddelade siffror.

Öfvergå vi derefter till tab. 38, som redogör för de bland tobaksarbetarne inträffade *dödsfall* under femårsperioden 1893—97, finna vi tuberkulosen angifven såsom dödsorsak i ej mindre än 29 fall, d. v. s. 31·2 % af hela antalet. Derefter komma lunginflammation och öfriga sjukdomar i andningsorganen med tillhoppa 22 (23·7 %) fall. Sammanläggas antalen dödsfall, som föranledts af lungtuberkulos, lunginflammation och öfriga sjukdomar i andningsorganen, finna vi dessa sjukdomar såsom dödsorsak i ej mindre än 48 fall, d. v. s. mer än hälften — 51·6 % — af hela det uppgifna antalet dödsfall. Detta resultat, som nära öfverensstämmer med den ofvan anförda, från arbetareförsäkringskomiténs utredning hemtade procentsiffran, gifver sålunda ett stöd åt det från tobaksarbetare ofta hörda påståendet: »lungsjukdomar äro den oftast förekommande dödsorsaken inom vårt yrke.»

Vidare torde böra beaktas, trots det behandlade materialets ringa omfattning, det relativt höga antalet själfmord bland de manliga arbetarne inom denna industri. Af 62 dödsfall bland manliga tobaksarbetare hafva sålunda 4, eller 6·5 %, föranledts af eget våld.

Frågan om dödligheten inom olika åldrar och civilstånd måste vi äfven, af förut anfördt skäl, lemna å sido. Vi inskränka oss därför till att, efter de inkomna primäruppgifterna, konstatera, att de aflidna manliga tobaksarbetare, för hvilka uppgift föreligger, i medeltal nått en ålder af 44 år, under det att medelåldern för de qvinliga arbetarne vid dödsfallet utgjort allenast 36 år.

13. Sjuk-, begravnings- och andra understöds-kassor.

De i frågeformulär D äskade uppgifter rörande sådana understöds-kassor, som äro afsedda uteslutande för tobaksarbetare, hafva, såsom i inledningen redan blifvit omnämndt, inkommit från samtliga dylika kassor, med undantag af en enda.¹ På grundvalen af dessa uppgifter och i nära öfverensstämmelse med den officiella berättelsen rörande registrerade sjuk-kassor lemnas i tab. 39 en redogörelse för sammanlagdt 32 understöds-kassor, af hvilka 19 lemna sjuk- och begravningshjälp, 7 sjuk-, begravnings- och reshjälp, 3 endast sjukhjälp och 3 endast begravningshjälp. Ytterligare föreliggande uppgifter från 1 pensionskassa samt från 2 sjuk- och begravningskassor, hvilka sistnämnda två kassor trädt i verksamhet först efter utgången af år 1897.

Vi skola först redogöra för den enda inom tobaksindustrien förekommande kassan för arbetares pensionering, nämligen *W:m Hellgren & C:nis arbetares pensionskassa*. Nämnda kassa grundlades år 1884 genom en donation å 30,000 kronor af grosshandlaren Johan Bäckström och hans maka samt räknade vid ingången af år 1898 320 medlemmar mot 188 vid början af år 1893. De första pensionerna utdelades år 1891. Inträdet är obligatoriskt för hvarje vid firman *W:m Hellgren & C:nis* fabrik i Stockholm anställd arbetare, som är i en ålder mellan 18 och 40 år. Kassan förvaltas och pensionerna utdelas af en nämnd, bestående af 8 ledamöter, af hvilka 4 utses af chefen för firman *W:m Hellgren & C:o* och de återstående 4 väljas af och bland kassans delegare. Hvarje delegare erlägger till kassan en afgift af 30 öre i veckan; dock må qvinlig delegare, som så önskar, erlägga half afgift, men erhåller i sådant fall endast half pension. Pensionerna delas i trenne klasser med vissa pensionsrum i hvarje klass, nämligen *första* klassen med 10 pensionsrum å 150 kronor hvar för minst 30 års arbete vid fabriken, *andra* klassen med 15 pensionsrum å 100 kronor hvar för minst 24 års arbete vid fabriken, och *tredje* klassen med 30 pensionsrum å 50 kronor för minst 18 års arbete vid fabriken. — Under år 1897 inbetalades i regel-

¹ Göteborgs cigarrarbetareförening.

bundna bidrag af delegare 4,921 kronor 75 öre; i pensioner utbetalades till 40 pensionstagare ett sammanlagdt belopp af 3,600 kronor. Kassans kapital vid 1897 års slut utgjorde 85,626 kronor 76 öre, delvis utestående mot revers, delvis placeradt i en fastighet.

Hvad derefter beträffar de öfriga kassor, som icke blifvit i tabellerna behandlade, må i förbigående nämnas, till en början, att vid *Hellgren & C:nis fabrik en sjuk- och begravningskassa* trädt i verksamhet med ingången af år 1898. Kassan, som af fabriksfirman är garanterad ett årligt understöd af 1,500 kronor, är delad på två klasser med en afgift af resp. 15 och 10 öre per vecka. Vid sjukdomsfall utbetalas resp. 1 krona 50 öre och 1 krona per dag. Inträdet är frivilligt. Stadgar voro vid tiden för uppgifternas lemnande ännu icke slutligt fastställda.

Vid ingången af år 1898 bildades *Göteborgs cigarrsorterareförening*, hvars ändamål är att bereda delegarne sjuk- och begravningshjälp. Föreningen räknade i juni månad samma år såsom delegare 7 män och 19 qvinnor. Ordinarie årsavgiften är 6 kronor; sjukhjälp utgår med 5 kronor i veckan; vid delegares död utbetalas till sterbhuset 30 kronor i begravningshjälp.

Göteborgs cigarrarbetareförening, som verkar i likartadt syfte, har undandragit sig att lemna några som helst uppgifter rörande sin verksamhet. Af de arbetare, som vid undersökningen i Göteborg besvarade de å formulär B uppförda spörsmål, hafva 35 män uppgifvit sig tillhöra föreningen i fråga. Medlemsavgiften utgår med 25 öre i veckan.

I detta sammanhang må slutligen anmärkas, att *Tobaksarbetareföreningens sjuk- och begravningskassa i Stockholm* ansetts icke falla inom ramen för denna redogörelse, enär nämnda förening, trots namnet, icke uteslutande är afsedd för arbetare inom tobaksindustrien.

Då vi härefter öfvergå till att kommentera tab. 39, i hvilken detaljerade uppgifter meddelas rörande öfriga inom tobaksindustrien förefintliga understöds-kassor, vilja vi förutskicka den anmärkningen, att det ofta nog varit förenadt med stora svårigheter eller rent af omöjligt att ur kassornas räkenskaper och öfriga handlingar utdraga de uppgifter, som för den föreliggande redogörelsen äskats. Ingen enda af de kassor, som vi här behandla, är registrerad i enlighet

med lagen om sjukkassor¹; räkenenskaperna hafva varit uppställda på mångahanda olika sätt; de upplysningar om sjukdoms- och dödsfall, som derur kunnat hemtas, hafva stundom varit temligen ofullständiga; särskildt hafva i regel inga anteckningar förefunnits rörande sjukdoms- och dödsorsaker. De uppgifter, som i sistnämnda hänseende inkommit och hvilka ligga till grund för den i tab. 37 och 38 meddelade redogörelsen för sjuklighet och dödlighet bland tobaksarbetare, hafva sålunda oftast måst anskaffas af resp. kassaförvaltare genom direkta förfrågningar, vare sig hos understödsgarne sjelfva, på sjukhus eller annorstädes. Under dessa förhållanden har det i allmänhet icke ansetts lämpligt att söka införskaffa uppgifter rörande de spörsmål, som å de inkomna formulären lemnats obesvarade; i regel hafva endast sådana kompletterande uppgifter infordrats, som synts kunna utan särskilda efterforskningar från kassorna lemnas.

I tab. 39 hafva kassorna grupperats allt efter den olika beskaffenheten af det understöd, som utgår till deras medlemmar. Sålunda utbetalas, såsom ofvan är nämnt, från sammanlagdt 19 kassor såväl sjuk- som begravningshjälp, från 7 kassor sjuk-, begravnings- och reshjälp, från 3 kassor endast sjukhjälp och från 3 kassor endast begravningshjälp.

Ur annan synpunkt kunna kassorna uppdelas i *fabrikskassor* — som äro bildade till förmån för arbetarne vid särskilda fabriker och i regel förvaltas under medverkan af arbetsgifvaren — samt *allmänna yrkeskassor*, som icke äro bundna vid vissa arbetsställen. Fabrikskassorna äro till antalet 15, af hvilka 13 (n:r 1—13) äro sjuk- och begravningskassor och 2 (n:r 27—28) uteslutande sjukkassor. Allmänna yrkeskassor äro de återstående 17, nämligen 6 sjuk- och begravningskassor (n:r 14—19), 7 sjuk-, begravnings-

¹ Om man med ledning af de i tab. 39 lemnade uppgifter rörande antalet delägare i resp. kassor anställer en beräkning öfver storleken af det statsbidrag, som enligt för närvarande gällande bestämmelser skulle hafva utgått till de kassor, som lemna sjukhjälp (n:r 1—29), derest dessa varit registrerade, kommer man till det resultat, att nämnda bidrag skulle utgjort ej mindre än omkring 10 % af kassornas sammanlagda årsinkomst, således mer än dubbelt så mycket som alla under året utbetalade förvaltningskostnader. Att kassorna ej låtit vidtaga denna för deras ekonomi så betydelsefulla åtgärd, torde i regel — och särskildt i de fall, då registrering ej kunnat vinnas utan en mera ingripande förändring i kassornas förvaltning — bero på bristande företagsamhet, men vi hafva äfven vid några tillfällen hört såsom skäl uppgifvas en bestämd motvilja mot den offentliga kontroll, som med registreringen är förbunden.

och reshjelpkassor (n:r 20—26), 1 sjukkassa (n:r 29) och 3 begravningskassor (n:r 30—32).

Hvad först angår kassornas ekonomiska ställning, finna vi af tab. 39, att samtliga redovisade kassors *inkomster* år 1897 uppgingo till 23,772 kronor 58 öre, under det att summan af utgifterna utgjorde 21,799 kronor 97 öre. Kapitaltillökningen under året var sålunda 1,972 kronor 61 öre eller 8·3 % af inkomsterna. Till denna kapitaltillväxt bidrogo emellertid endast 22 af kassorna; de återstående 10 hade vid årets slut mindre tillgångar än vid dess början.

Kassornas inkomster under året specificeras under följande rubriker:

Inträdesavgifter	kr.	743·75
Bidrag af delegare ¹	»	18,021·87
» » arbetsgifvare	»	2,928·95
Böter o. d.	»	271·50
Räntor	»	1,596·14
Öfriga inkomster	»	210·37

Summa kronor 23,772·58

I hvilken proportion de särskilda inkomstposterna ingingo i hufvudsumman för de olika slagen af kassor, framgår af nästföljande öfversigt (tab. litt. FF).

Tab. litt. FF. Kassornas inkomster i relativa tal.

	Fa- briks- kassor.	All- männa yrkes- kassor.	Sjuk- o. be- graf- nings- kassor.	Sjuk-, begrav- nings- o. res- hjelp- kassor.	Sjuk- kassor.	Begrav- nings- kassor.	Samt- liga kassor.
	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.
Inträdesavgifter	4·2	2·4	3·8	0·4	4·8	4·6	3·1
Bidrag af delegare	55·9	90·2	71·8	87·2	90·9	89·9	75·8
» » arbetsgifvare	29·4	—	16·4	—	—	—	12·3
Böter o. d.	0·8	1·4	1·4	0·2	—	1·5	1·2
Räntor	9·7	4·5	6·4	8·9	2·0	3·8	6·7
Öfriga inkomster	—	1·5	0·3	3·3	2·3	0·2	0·9
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

¹ Enär i en del af de inkomna uppgifterna medlemmarnes bidrag icke uppdelats på ordinarie och utdebiterade, har endast sammanlagda beloppet af dessa inkomstposter kunnat här angifvas.

Kassornas *utgifter* under år 1897 specificeras sålunda:

Kontant sjukhjälp	kr. 13,946·57
Begravningshjälp	» 2,944·—
Reshjälp	» 219·—
Läkarearvoden	» 1,679·50
Medikamenter, lasarettsvård o. d.	» 1,497·45
Förvaltningskostnader	» 1,051·38
Öfriga utgifter	» 462·07
Summa kronor 21,799·97	

I nedanstående tab. litt. GG framlägges en beräkning rörande de olika utgiftsposternas bidrag till utgifternas totalsumma.

Tab. litt. GG. Kassornas utgifter i relativa tal.

	Fa- briks- kassor.	All- männa yrkes- kassor.	Sjuk- o. be- graf- nings- kassor.	Sjuk- begr. o. res- hjälp- kassor.	Sjuk- kassor.	Begrav- nings- kassor.	Samt- liga kassor.
	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.
Kontant sjukhjälp	66·4	62·8	66·2	64·4	57·7	—	64·0
Begravningshjälp	9·2	15·6	11·0	14·4	—	95·0	13·5
Reshjälp	—	1·5	—	4·5	—	—	1·0
Läkarearvoden	14·3	4·5	10·1	1·8	—	—	7·7
Medikamenter, lasarettsvård o. d.	7·6	6·5	7·0	4·0	33·3	—	6·9
Förvaltningskostnader	0·5	6·9	3·7	8·3	7·0	4·4	4·8
Öfriga utgifter	2·0	2·2	2·0	2·6	2·0	0·6	2·1
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

På hvarje delegare i dessa kassor belöpte sig år 1897 i medeltal inkomster och utgifter till de i tab. litt. HH angifna belopp. I tabellen ingå inträdesavgifter under rubriken »delegarebidrag»; äfven är begreppet sjukhjälp utvidgadt till att omfatta jemväl läkarevård, medicin och lasarettsvård.

Af de i det föregående anförda siffror framgår — hvad som på förhand kunde inses — att det ur kassadelegarnes synpunkt är i ekonomiskt afseende vida fördelaktigare att tillhöra en fabrikkassa än en allmän yrkeskassa. Under det att i kassorna af det senare

Tab. litt. HH. Inkomster och utgifter per kassadelegare.

	Fa- briks- kassor.	Allm. yrkes- kassor.	Sjuk- o. be- grafn.- kassor.	Sjuk-, begr.- o. res- hjälp- kassor.	Sjuk- kassor.	Begrafnings- kassor.	Samtliga kassor.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Delegarebidrag	8'22	10'70	9'69	14'32	5'48	4'00	9'76
Arbetsgifvarebidrag	4'02	—	2'10	—	—	—	1'52
Räntor	1'33	0'53	0'81	1'49	0'11	0'16	0'83
Öfriga inkomster	0'11	0'33	0'21	0'57	0'13	0'07	0'25
<i>Summa inkomster</i>	13'68	11'56	12'81	16'38	5'72	4'23	12'36
Sjuk- och begravningshjälp	9'47	11'02	10'73	14'45	4'95	3'54	10'44
Reshjälp	—	0'18	—	0'77	—	—	0'11
Förvaltningskostnader	0'05	0'85	0'42	1'41	0'38	0'16	0'55
Öfriga utgifter	0'20	0'27	0'23	0'44	0'11	0'02	0'24
<i>Summa utgifter</i>	9'72	12'32	11'38	17'07	5'44	3'72	11'34

slaget medlemmarnes egna bidrag uppgå till 90·2 % af kassornas samtliga inkomster och således endast 9·8 % hemtas från annat håll, äro för fabrikskassorna motsvarande siffror 55·9 och 44·1 %. Ej mindre än 29·4 % af fabrikskassornas totalinkomst hafva nämligen utgjorts af bidrag utaf arbetsgifvare. Härtill kommer, att kostnaderna för fabrikskassornas förvaltning, hvilken i regel sker genom arbetsgifvarens försorg, uppgå till ett så ringa belopp som 5 öre per kassadelegare.

Hvad beträffar de bidrag, som af arbetsgifvare lemnats till fabrikskassorna, kan ungefär en tredjedel betecknas såsom årligen återkommande, under det att den återstående delen varit af mera tillfällig art. De årliga bidragen af arbetsgifvare utgå dels med fasta belopp, dels (hvad beträffar kassorna n:r 5 och 12) i förhållande till medlemsantalet. De flesta fabrikskassor hafva jemväl vid sitt grundande fått af arbetsgifvaren mottaga donationer med större eller mindre belopp.

Samtliga i tab. 39 redovisade kassor egde vid 1897 års slut en *behållen tillgång* af 45,597 kronor 35 öre, fördelad på

fabrikskassor	med kr. 25,371·46
allmänna yrkeskassor	» » 20,225·89
sjuk- och begravningskassor	» » 31,778·02
sjuk-, begravnings- och reshjelpkassor	» » 12,233·57
sjukkassor	» » 552·98
begravningskassor	» » 1,032·78

För kassornas fördelning efter behållningens storlek redogöres i tab. litt. II.

Tab. litt. II. Kassornas fördelning efter den behållna tillgångens storlek.

Behållning.	Fabrikskassor.	Allmänna yrkeskassor.	Sjuk- o. begravningskassor.	Sjuk-, begr. o. reshjelpkassor.	Sjukkassor.	Begravningskassor.	Samtliga kassor.
Mindre än 300 kronor	3	3	1	—	3	2	6
300—1,000 »	4	7	7	3	—	1	11
1,000—2,000 »	5	4	8	1	—	—	9
2,000—3,000 »	—	2	—	2	—	—	2
3,000—4,000 »	1	1	1	1	—	—	2
Mer än 4,000 »	2	—	2	—	—	—	2
Hela antalet kassor	15	17	19	7	3	3	32
Medelbehållning:							
per kassa..... Kr.	1,691·43	1,189·76	1,672·53	1,747·65	184·33	344·26	1,424·91
per kassadelegare	34·80	16·94	22·83	42·92	5·22	7·38	23·71

Mer än hälften af samtliga kassor egde således ej större behållning än högst 1,000 kronor. Behållningen per kassa i medeltal uppgick till 1,424 kronor 91 öre. Medelbehållningen per kassa och per kassadelegare är större bland fabrikskassorna än bland de allmänna yrkeskassorna och äfven större bland sjuk-, begravnings- och reshjelpkassorna än bland de kassor, som äro afsedda endast för sjuk- och begravningshjälp. De sex kassor, som lemna antingen uteslutande sjukhjälp eller uteslutande begravningshjälp, ega jemförelsevis ringa tillgångar.

Rörande sättet för *medlens placering* inskränka vi oss till att hänvisa till tab. 39, af hvilken framgår, att ej mindre än 81 $\frac{1}{2}$ % af samtliga kassors behållna tillgång är placerad i banker, under det att allenast 3 $\frac{5}{8}$ % inestå i kassan.

Hvad angår frågan om *kassornas ålder*, meddela vi efter tab. 39 följande sammanställning:

Stiftelseår.	Antal kassor.
Före år 1871	3
1871—1880	8
1881—1890	14
1891—1895	4
1896	1
1897	1
Okänt stiftelseår	1
Summa	32

Inemot hälften af kassorna har således stiftats på 1880-talet. Äldst är Cigarrmakarnes och tobaksspinnarnes vid Kockumska tobaksfabriken i Malmö sjuk- och begravningskassa, som förskrifver sig från år 1849; dernäst komma Cigarrarbetareföreningens i Stockholm sjuk- och begravningskassa af år 1852 och Nya cigarrarbetareföreningens i Stockholm res-, sjuk- och begravningskassa, som grundades år 1864.

Rörande de särskilda *kassornas medlemsantal* under femårsperioden 1893—97 äro uppgifterna icke alldeles fullständiga. Om man emellertid bortser dels från de kassor, för hvilka endast ofullständiga uppgifter föreligga, dels från de under nämnda period nybildade kassorna, befinnes i de återstående 25 kassorna medlemsantalet, som vid ingången af år 1893 utgjorde 1,252 — deraf 744 män och 508 kvinnor — hafva vid början af år 1898 växt till 1,335, deraf 757 män och 578 kvinnor. Under samma period hafva bildats 4 nya kassor, som vid 1898 års början egde sammanlagt 278 medlemmar, hvaraf 88 manliga och 190 qvinliga. Vid sistnämnda tidpunkt utgjorde antalet delegare i samtliga här redovisade kassor 1,923 — 941 manliga och 982 qvinliga — fördelade på de olika slagen af kassor på följande sätt:

	Antal medlemmar.			
	Män.	Qvinnor.	Summa.	Medeltal per kassa.
Fabrikskassor	245	484	729	49
Allmänna yrkeskassor	696	498	1,194	70
Sjuk- och begravningskassor.....	481	911	1,392	73
Sjuk-, begravnings- och reshjelpkassor.....	268	17	285	41
Sjukkassor	105	1	106	35
Begravningskassor.....	87	53	140	47

För samtliga kassor utgör antalet delegare i medeltal 60. En mera detaljerad framställning af kassornas storlek, när denna bedömes efter medlemmarnes antal, lemnas i tab. litt. KK.

Tab. litt. KK. Fördelning af kassorna efter medlemmarnes antal.

Antal medlemmar.	Fa- briks- kassor.	All- männa yrkes- kassor.	Sjuk- o. be- graf- nings- kassor.	Sjuk-, begrav- nings- o. reshjelp- kassor.	Sjuk- kassor.	Begrav- nings- kassor.	Samt- liga kassor.
Högst 25	7	5	6	4	1	1	12
26—50	4	2	3	1	1	1	6
51—75	2	4	4	1	1	—	6
76—100	—	3	2	—	—	1	3
101—150	1	1	1	1	—	—	2
Mer än 150	1	2	3	—	—	—	3
Summa	15	17	19	7	3	3	32

De i denna tabell samt i närmast föregående öfversigt anförda siffror ådagalägga, att antalet medlemmar per kassa är vida större i de allmänna yrkeskassorna än i fabrikskassorna. Äfven är i sjuk- och begravningskassorna medlemsantalet större än i de kassor, som lemna antingen understöd af blott det ena slaget eller också derjemte reshjelp.

Vidkommande *kassadelegarnes fördelning efter kön* må vidare uppmärksammas, att de qvinliga medlemmarne äro relativt talrikare

inom fabrikskassorna än inom de allmänna yrkeskassorna. Nästan samtliga qvinliga medlemmar återfinnas inom sjuk- och begravningskassor och kassor för uteslutande begravningshjälp; de två återstående grupperna räkna endast sådana qvinliga delegare, som äro hustrur till eller enkor efter manliga medlemmar af kassorna.

Enligt hvad i tab. 39 meddelas, uppgick under år 1897 *antalet sjuke* i de kassor, från hvilka uppgift rörande sjukdomsfall inkommit, till 329, deraf 206 män och 123 qvinnor, och hade till dessa utbetalats understöd för sammanlagt 9,653 sjukdagar, hvaraf 5,986 komma på männen och 3,667 på kvinnorna¹. Ur de i nämnda tabell anförda siffror härleda vi följande sammanställning, i hvilken till grund för beräkningen lagts det antal medlemmar, som förefans i kassorna vid utgången af år 1897.

	Antal sjuka.		Sjuke på 100 delegare.		Sjukdagar på hvar sjuk.		Sjukdagar på hvar delegare.	
	Män.	Qv.	Män.	Qv.	Män.	Qv.	Män.	Qv.
Fabrikskassor.....	51	45	26·8	14·2	20·0	24·0	5·4	3·4
Allmänna yrkeskassor	155	78	27·8	17·6	32·1	33·2	8·9	5·8
Båda grupperna	206	123	27·5	16·2	29·1	29·8	8·0	4·8

Det faller här genast i ögonen, att sjukdomsfall förekommit vida oftare bland de manliga än bland de qvinliga delegarne. Antalet sjukdagar per sjukdomsfall och per kassadelegare är större inom de allmänna yrkeskassorna än inom fabrikskassorna. Fästes ej afseende vid arbetarnes fördelning efter kön, finna vi, att antalet sjuke på 100 delegare, eller med andra ord sjuklighetsprocenten, är 21·8 samt att antalet sjukdagar på hvar sjuk är 29·3 och på hvar kassadelegare 6·4.

För att beräkna *dödligheten* bland kassornas delegare under åren 1893—97 bortse vi från sådana kassor, som antingen ej varit i verksamhet under hela denna period eller också lemnat ofullständiga uppgifter om medlemsantalet. För de öfriga kassor, som

¹ Att de i tab. 39 meddelade uppgifter rörande antalet sjukdoms- och dödsfall samt antalet sjukdagar ej fullt öfverensstämma med motsvarande siffror i tab. 37 och 38, beror dels derpå, att sådana understödstagare och afidna pesoner, som varit delegare i flera kassor, endast räknats en gång i sistnämnda tabeller, dels ock derpå, att i tab. 37 och 38 tillkommit ett mindre antal sjukdoms- och dödsfall, om hvilka uppgift hemtats från andra kassor än de här ifrågakvarande.

lemnat uppgift rörande *dödsfall bland delegare*¹, ställa sig siffrorna under ifrågavarande femårsperiod sålunda:

	Män.	Qvinnor.
Antal delegare i medeltal	666	486
» aflidna	57	23
På hundra delegare aflidna under femårsperioden	8.56	4.73
Dödlighetsprocent per år	1.71	0.95
För båda könen komma på 100 delegare 1.39 dödsfall per år.		

Vi öfvergå härefter till de å sista uppslaget af tab. 39 meddelade utdrag ur kassornas reglementen.

Inträdet i samtliga kassor är *frivilligt* med undantag för 4 fabrikskassor; inom 2 af dessa äro dock sådana arbetare, som förut äro medlemmar af annan understöds-kassa, undantagna från skyldigheten att tillhöra fabrikskassan; i ett fall fordras medlemskap i två andra kassor såsom vilkor för dylik befrielse. I kassan n:r 11 är inträdestvång ålagdt *norske* arbetare.

Till 14 kassor — deraf 10 fabrikskassor och 4 allmänna yrkeskassor — är *tillträdet* öppet för både *män och qvinnor*; 14 andra kassor — deraf 5 fabrikskassor och 9 allmänna yrkeskassor — lemna tillträde endast åt manliga arbetare, under det att de återstående 4 kassorna, hvilka samtliga äro allmänna yrkeskassor, uteslutande äro afsedda för qvinliga medlemmar.

Angående *minimiåldern* för inträde i resp. kassor gälla följande bestämmelser:

Minimiålder.	Fabrikskassor.	Allmänna yrkeskassor.
16 år	—	7
17 »	1	3
18 »	2	3
Ingen åldersgräns stadgad	12	4
Summa		15 17

Stadgandena rörande *maximiåldern* för inträde sammanfattas i följande öfversigt:

¹ N:r 2—4, 8—13, 15—27. Kassorna n:r 30—32 lemna understöd allenast vid dödsfall bland delegarnes anhöriga.

Maximiålder.	Fabrikskassor.	Allmänna yrkeskassor.
35 år	—	1
40 »	—	7
45 »	1	4
50 »	4	1
Ingen åldersgräns stadgad	10	4
	Summa 15	17

Häraf synes, att jämförelsevis få fabrikskassor uppställt viss åldergräns, vare sig uppåt eller nedåt, för inträde i kassan.

De bidrag, delegare vanligen utgöra, bestå uti inträdesafgifter, ordinarie årsafgifter samt utdebiterade medel.

Öfver *inträdesavgiften* storlek lemna vi följande sammanställning:

Inträdesavgift.	Fabrikskassor.	Allmänna yrkeskassor.
kr. 0·75	2	—
» 1·—	1	1
» 2·—	1	3
» 2·50	—	2
» 3·—	—	3
» 4·—	—	3
» 4·50	—	1
» 5·—	—	1
» 20·—	1	—
Vexlande belopp	5	2
Ingen afgift stadgad	5	1
	Summa 15	17

Dessa inträdesafgifter utgå i ett flertal fall i form af »bottenpenning», som erlägges successivt under loppet af den »väntetid» eller »pröfvotid», som måste förflyta, innan rätt till understöd från kassan inträder.

De öfriga bidrag, som af kassadelegarne krävas, kunna antingen utgå i form af afgifter till bestämdt belopp och på viss tid eller ock uttaxeras i mån af behof. Båda dessa sätt kunna äfven användas i förening. Huru dermed förhåller sig inom de olika slag af kassor, vi här behandla, meddelas i nästföljande öfversigt:

	Endast bestämd årsaf- gift.	Årsafgift jemte ut- taxering vid döds- fall.	Endast uttaxe- ring.	Summa.
Fabrikskassor.....	12	3	—	15
Allmänna yrkeskassor	3	12	2	17
Sjuk- och begravningskassor	11	8	—	19
Sjuk-, begravnings- o. reshjelpkassor	1	6	—	7
Sjukkassor	2	—	1	3
Begravningskassor	1	1	1	3
Summa	15	15	2	32

Inom fabrikskassorna är således uttaxering vid dödsfall endast undantagsvis förekommande.

Den *ordinarie årsafgiften* till de olika slagen af kassor utgår, på sätt tab. litt. LL närmare åskådliggör.

Tab. litt. LL. Fördelning af kassorna efter den ordinarie årsafgiftens storlek.

	1:20 kr.	2:60 kr.	6 kr.	7:80 kr.	10:40 kr.	12 kr.	13 kr.	15:60 kr.	Vex- lande be- lopp.	Sum- ma.
Fabrikskassor.....	—	1	2	2	—	—	1	—	9	15
Allmänna yrkeskassor	2	—	—	1	2	1	7	1	1	15
Sjuk- och begravningskassor	—	1	2	1	2	—	3	—	10	19
Sjuk-, begravnings- o. reshjelpkassor	—	—	—	—	—	1	5	1	—	7
Sjukkassor	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
Begravningskassor	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Summa	2	1	2	3	2	1	8	1	10	30

Då afgifterna utgå med växlande belopp — hvilket ofta är fallet inom fabrikskassorna — har detta i regel sin grund deri, att kassorna äro uppdelade i flera klasser med olika skyldigheter och rättigheter för medlemmar inom hvarje klass.

Inom de särskilda grupperna af hjälpkassor var *utdebiteringen vid hvarje dödsfall* följande:

	50 öre.	1 krona.	1:50 kr.	Vexlande belopp.	Summa.
Fabrikskassor.....	—	—	—	3	3
Allmänna yrkeskassor	4	4	2	3	13
Sjuk- och begravningskassor...	2	1	—	5	8
Sjuk-, begravnings- och res- hjelpkassor.....	2	2	2	—	6
Begravningskassor	—	1	—	1	2
Summa	4	4	2	6	16

Såsom förut blifvit antydt, gälla inom åtskilliga kassor, hvaribland de flesta allmänna yrkeskassorna, bestämmelser derom, att nyinträdande medlem först efter förloppet af viss tid eger rätt att från kassan åtnjuta understöd. Denna »väntetid» växlar på följande sätt:

	Fabrikskassor.	Allm. yrkeskassor.
28 dagar.....	4	1
30 »	1	1
42 »	—	1
56 »	2	13
84 »	1	—
Ingen tid stadgad.....	7	1
Summa	15	17

I tre fall är stadgadt, att vid inträffande sjukdomsfall bland kassans delegare *understöd ej lemnas* för de första 2, resp. 3 dagarne af sjukdomen.

Vida oftare innehålla kassornas reglementen bestämmelser derom, att understöd ej utgår vid sjukdom af kortare varaktighet. Den *kortaste tid, för hvilken sjukhjelp lemnas*, är i 8 fall bestämd till 3 dagar, i 11 fall till 4 dagar.

Ingen af de kassor, som utbetala sjukhjelp — med undantag för kassan n:r 29 och delvis för n:r 12 — lemnar vid långvarigare sjukdomsfall understöd för hela sjukdomstiden. Såsom *längsta tid, under hvilken sjukhjelp får utgå*, har i regel bestämts ett visst antal dagar eller veckor per år; dock förekomma äfven bestämmelser derom, att sjukhjelp ej får utgå mer än för en viss tidslängd under loppet af 1 1/2 eller 2 år. Vi hänvisa rörande denna punkt till tab. 39 med dervid fogade anmärkningar.

Samtliga de kassor, vi här behandla — med undantag af n:r 29 — lemna sjukhjelp endast då sjukdomen träffar någon af kassans delegare, icke vid sjukdomsfall inom delegarnes familj. Sjukunderstödet utgår i form af kontanta belopp per dag eller per vecka; dertill kommer emellertid i åtskilliga fall förmånen af fri läkare- eller sjukhusvård; några kassor bekosta äfven erforderlig medicin. — Kassan n:r 29 intager så till vida en undantagsställning, att densamma endast afser att, då en kassadelegares hustru eller barn träffas af sjukdom, bestrida kostnaden för den medicin, som efter vederbörlig föreskrift blifvit under sjukdomen använd.

Rörande *storleken af den kontanta sjukhjelpen* hänvisas till tab. 39, hvilken ådagalägger, att inom de särskilda kassorna understödsbeloppen i regel vxla mellan vissa gränser. Hvad angår de allmänna yrkeskassorna, är denna vxling i allmänhet beroende derpå, att vid långvarigare sjukdomsfall hel sjukhjelp utbetalas endast för den första tiden af sjukdomen, hvarefter understödet utgår med ett mindre belopp. Äfven inom fabrikskassorna kunna likartade bestämmelser förekomma; medlemskap i olika klasser af sådana kassor medför emellertid rätt till olika understödsbelopp.

Begravningshjelpen utgår i allmänhet i form af kontanta belopp, som vid en kassadelegares död utbetalas till dennes efterlevande anhöriga. Kassan n:r 18 lemnar emellertid begravningshjelp, äfven då gift delegares hustru eller ogift delegares moder aflider. De kassor, som i tabellen äro rubricerade såsom *begravningskassor* (n:r 30— 32), utbetala understöd endast vid dödsfall bland delegares anhöriga. Begravningshjelpens storlek vxlar, på sätt af tab. 39 framgår, mellan 15 och 100 kronor vid hvarje dödsfall.

De flesta *cigarrarbetareföreningarne*¹ äro med hvarandra på det sätt förbundna, att hvarje cigarrarbetare, som anländer till ort, der dylik förening finnes, och uppvisar medlemskap i annan sådan förening, eger rätt att inom föreningen å den nya orten komma i åtnjutande af samma rättigheter som hvarje annan dess medlem.

¹ N:r 15, 21—26 och förmodligen äfven den icke redovisade cigarrarbetareföreningen i Göteborg.

Slutligen må nämnas några ord om en annan temligen egen-
domlig form af understöd, nämligen den *reshjelp*, som från flertalet
cigarrarbetareföreningar (n:r 20—26) utbetalas till sådana arbetare,
som önska lemna arbetsorten. Enligt gällande bestämmelser eger hvarje
cigarrarbetare, som viss tid ($\frac{1}{2}$ à 1 år) varit medlem af dylik
förening, att i reshjelp uppbära belopp, vexlande mellan kr. 1·50
och kr. 12·50. Delegare utfår i sådant fall en med föreningens
stämpel försedd resbok. Genomresande cigarrarbetare erhålla af
föreningen 1·50 à 3 kronor i reshjelp. Föreningsmedlem, som upp-
burit dylikt understöd, är skyldig att inom viss tid lemna arbetsorten,
i några fall vid äfventyr att eljest varda ur föreningen utesluten.
Återkommer medlem efter kortare tids förlopp, är han, enligt de
flesta kassornas reglementen, skyldig att återbära den uppburna
reshjelpen. — Denna uråldriga form af understöd synes emellertid
numera börja allt mer och mer försvinna.

14. Hemindustrien m. m.

Till utrönande af den omfattning, uti hvilken tillverkning af
cigarrer bedrifves såsom hemindustri, har undertecknad dels i en-
lighet med den för undersökningen fastställda plan under sommaren
1898 företagit en resa på skånska landsbygden, företrädesvis i trak-
terna kring Landskrona och Kristianstad, samt dervid besökt de
socknar, inom hvilka tobaksodling i större skala eger rum, och
dels såväl personligen som genom de särskilde undersökningsför-
rättarne inhemtat upplysningar om förekomsten af sådan hemindu-
stri äfven i andra delar af vårt land. Det omfattande arbete, som
påfordrats för att inom viss, begränsad tid genomföra hela den
mig förelagda uppgiften, har dock omöjliggjort anställandet af mera
i detalj gående efterforskningar på detta speciela område, hvadan
den redogörelse, som här nedan lemnas för denna del af undersök-
ningen, näppeligen får anses uttömmande behandla ämnet.

Så mycket lär emellertid genom undersökningen vara kon-
stateradt, att hemindustrien på cigarrtillverkningens område, nu-

mera åtminstone, i vårt land bedrifves i så ringa omfattning, att den svårligen kan utöfva något väsentligare inflytande på arbetslönerna eller produktionskostnaderna i allmänhet inom den egentliga fabriksindustrien. Konkurrenten från »landtarbetet» är visserligen en faktor, med hvilken tobaksfabrikanterna i städerna fortfarande måste räkna. Numera hafva dock de många små arbetsställena för tillverkning af billigare cigarrer på den skånska landsbygden börjat försvinna och ersättas af cigarrfabriker, af hvilka flera sysselsätta ett temligen betydligt antal arbetare. Till följd deraf att den inom landet producerade råvaran — hvilken förut ofta förarbetades af plantörerna sjelfva — uppköpes dels af dessa fabrikanter och dels af större tobaksförädlingsfirmor, hvilka sedermera förse städernas fabrikanter med deras behof af inhemsk råvara, har hemindustrien numera inskränkts till ett fåtal arbetsställen och torde i den mån, som de nyssnämnda fabrikerna på landsbygden utvecklas, så småningom fullständigt försvinna. Derigenom att arbetarne vid dessa fabriker åtnjuta fria bostäder och andra naturförmåner samt genom de säregna förhållanden, som i öfrigt äro derstädes rådande, kunna arbetslönerna å landet hållas lägre än i städerna, hvarför också cigarrfabrikanterna i städerna ofta nog synas föredraga att uppköpa större partier billiga cigarrsorter från landsbygdens cigarrfabriker framför att sjelfva tillverka dylika sorter. I ett par fall äro dessa senare fabriker helt enkelt att betrakta såsom filialer till fabriker i städerna.

Såsom framgår af tab. 1, har tillverkningen vid 24 redovisade arbetsställen med tillhopa 44 arbetare betraktats såsom hemindustri.¹ Af dessa voro dock endast 4 med sammanlagdt 10 arbetare till finnandes i Kristianstads län. Förutom de sålunda redovisade smärre arbetsställena har emellertid konstaterats tillvaron af ytterligare ett tiotal dylika på den skånska landsbygden, vid hvilka tillverkningen bedrifves dels uteslutande af familjens medlemmar och dels med tillhjälp af en eller annan tillfällig arbetare. Arbetet

¹ Det torde härvidlag böra uppmärksammas, att begreppet »hemindustri» här icke fattats uti strängt vetenskaplig bemärkelse (Jfr. Leffler m. fl.: Det ekonomiska samhällslifvet, del II, sid. 286), utan hafva under hemindustri i regel blifvit uppförda alla arbetsställen för tillverkning af cigarrer, hvilka sysselsatt endast 1 å 2 arbetare. (Jfr. sid. 68).

vid dessa arbetsställen liksom ock vid flere af de mindre skånska cigarrfabrikerna är ofta s. k. *säsongarbete*, hvars långvarighet helt och hållet är beroende af den årliga tillgången på inhemsk råvara. Särskildt bör anmärkas, hurusom ett par fabrikanter äro förlags-gifvare för ett mindre antal hemarbetare, hvilka i sin ordning ofta sysselsätta en eller ett par arbetare utom familjens egna medlemmar, äfvensom att tobakens stripning vid nära nog alla cigarrfabriker på skånska landsbygden utföres af hemarbetare (»gummor i socknen»).

De styckpriser, som betalas såväl till arbetarne inom hemindustrien som vid cigarrfabrikerna på landsbygden, äro i regel skäpligen låga. Ackordpriset för 1,000 st. cigarrer har allmänt uppgifvits vara kronor 4⁵⁰, hvartill dock, såsom nämnts, ofta tillkommit förmånen af fri bostad. Vid ett par fabriker med ett större arbetareantal hafva emellertid äfven högre ackordpriser betalats.

Hvad särskildt beträffar de för arbetarne afsedda bostäder vid de fabriker och mindre arbetsställen, der förmånen af fri bostad förekommer, hafva desamma, vare sig särskilda lokaler varit för ändamålet upplåtna till arbetarne eller sjelfva arbetsrummet äfven fått tjena såsom boningsrum, i regel varit synnerligen osnygga. Omöjligheten att råda bot för detta missförhållande torde emellertid ligga i öppen dag, då man betänker, att arbetarne i regel sjelfva få ombesörja renhållningen af lokalen. Dessa arbetare utgöras ofta af till dryckenskapslasten hemfallne individer, som på grund af oregelbundenhet i arbetet måst lemna fabriken i staden och som nu, obundna af hvarje tvång, periodvis afhålla sig från arbetet för att i stället hängifva sig åt superi. Det skick, uti hvilket de manlige arbetarnes bostadsrum vid en af de större cigarrfabrikerna i närheten af Kristianstad befann sig vid det tillfälle, då undertecknad besökte fabriken — samtliga tio manlige arbetare »firade» den dagen — trotsar all beskrifning. För att befria sig från det med detta »system» förenade obehag hafva emellertid de större arbetsgifvarne på skånska landsbygden så småningom börjat ersätta de manliga arbetarne med qvinliga. I ett fall var äfven denna förändring fullständigt genomförd, och flera arbetsgifvare förklarade sig beslutna att inom den närmaste framtiden stänga sina fabriker för »luffarne från städerna». På grund

deraf att dessa »periodsupare» i allmänhet äro skickliga arbetare, torde dock en del arbetsgifvare fortfarande bereda dem anställning och underkasta sig olägenheten af deras oregelbundna vanor; särskildt torde tillträdet till de mindre arbetsställena allt framgent komma att stå öppet för dessa arbetare, hvilka icke kunna finna sig tillfreds med den likväl temligen obegränsade frihet, som lemnas arbetarne vid cigarrfabrikerna i städerna.

Beträffande åter förhållandena vid öfriga på skilda platser i riket förefintliga mindre arbetsställena för tillverkning af cigarrer¹, — af hvilka 10 med 15 arbetare voro till finnandes i Stockholm — synes endast böra anmärkas, att ackordsarbetet ofta äfven vid dessa godtgöres efter en vida lägre beräkningsgrund än vid cigarrfabrikerna; i en del fall åter är arbetsförtjensten för arbetare inom hemindustrien fullt jemförlig med fabriksarbetarnes.

I detta sammanhang må slutligen omnämnas, att utom de 4,380 arbetare, som anträffats vid fabriker och mindre arbetsställena, konstaterats tillvaron af ett icke obetydligt antal *sjelfförsörjare*, hvilka utan biträde af annan person sysselsätta sig med tillverkning af cigarrer och derefter afsätta sina produkter antingen till bestämda kunder eller också genom söndagshandel på gator och torg. Dessa arbetares förhållanden hafva emellertid, af helt naturliga orsaker, ansetts icke falla inom ramen af förevarande undersökning.

Efter tabellerna följa såsom *bihang* dels en sammanställning, utvisande den sammanlagda inkomsten för en hvar af 123 familjer, af hvilkas medlemmar två eller flere samtidigt arbeta inom tobaksindustrien, och dels 14 hushållsräkningar, hvilka häröra från arbetare inom olika yrkesspecialiteter och från skilda orter i riket.

Af dessa sammanställningar torde särskildt den första vara af ett ganska stort intresse såsom utgörande en komplettering af de i föregående tabeller innehållna uppgifter angående tobaksarbetarnes inkomster.

¹ I kommerskollegii berättelse angående fabriker och handtverk år 1897 äro såsom handtverkare och anställda hos handtverkare redovisade 64 cigarrmakare.

Hvad åter vidkommer de upplysningar angående olika arbetares lefnadskostnader, som framgå utaf de meddelade hushållsräkningarne, hafva dessa uppgifter endast inhemtats i syfte att utröna möjligheten af att, på sätt från skilda håll förordats, låta kommande arbetsstatistiska undersökningar omfatta jemväl en utredning af arbetarnes utgifter för sitt uppehälle. Ehuru sålunda de inhemtade uppgifterna både äro temligen ofullständiga, såsom omfattande allenast en del af året, och derjemte relativt fåtaliga, torde de likväl lemna ett, om än ringa, bidrag till bedömandet af de inom tobaksindustrien sysselsatta arbetarnes villkor och förhållanden äfvensom kunna tjena till någon ledning, derest i framtiden frågan om en vidsträcktare undersökning af detta slag skulle komma under behandling.

Stockholm i maj 1899.

Henning Elmquist.

TABELLER

Tab. 1. Öfversigt af antalet undersökta arbetsställen,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Arbetsort.	Fabriker, vid hvilka syssel-									
	mindre än 10 arbe- tare.		10—25 arbetare.		25—50 arbetare.		50—100 arbetare.		100—200 arbetare.	
	An- tal fa- bri- ker.	Sam- man- lagdt antal arbe- tare.	An- tal fa- bri- ker.	Sam- man- lagdt antal arbe- tare.	An- tal fa- bri- ker.	Sam- man- lagdt antal arbe- tare.	An- tal fa- bri- ker.	Sam- man- lagdt antal arbe- tare.	An- tal fa- bri- ker.	Sam- man- lagdt antal arbe- tare.
Stockholms stad	7	28	4	62	3	121	5	383	3	359
Upsala län	1	3	1	18	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län	2	10	1	15	3	78	1	82	—	—
Jönköpings län	2	9	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	1	8	1	11	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	6	23	2	25	—	—	1	74	—	—
Kristianstads län	5	35	3	55	—	—	—	—	—	—
Malmö stad	—	—	5	92	1	42	2	127	2	272
Malmöhus län (utom Malmö)	2	13	1	22	2	64	4	242	—	—
Hallands län	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	3	18	—	—	2	61	6	450	1	124
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands län	1	5	2	37	2	75	1	52	1	118
Vestmanlands län	—	—	—	—	1	26	—	—	—	—
Kopparbergs län	—	—	1	13	—	—	1	76	—	—
Gefleborgs län	2	11	—	—	—	—	—	—	—	—
Jemtlands län	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	36	177	23	380	14	467	21	1,486	7	873

fördelade efter antalet redovisade arbetare.

12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	1.
sättas		Summa.		Hem- industri.		Hela antalet		Arbetsort.
200 arbe- tare och deröfver.								
An- tal fa- bri- ker.	Sam- man- lagdt antal arbe- tare.	Fa- bri- ker.	Arbe- tare.	An- tal ar- bets- stäl- len.	Sam- man- lagdt antal arbe- tare.	ar- bets- stäl- len.	arbe- tare.	
1	452	23	1,405	10	15	33	1,420	Stockholms stad.
—	—	2	21	1	1	3	22	Upsala län.
—	—	7	185	—	—	7	185	Östergötlands län.
—	—	2	9	—	—	2	9	Jönköpings län.
—	—	2	19	—	—	2	19	Kalmar län.
—	—	9	122	1	3	10	125	Blekinge län.
—	—	8	90	4	10	12	100	Kristianstads län.
1	225	11	758	4	10	15	768	Malmö stad.
—	—	9	341	1	1	10	342	Malmöhus län (utom Malmö).
—	—	1	4	—	—	1	4	Hallands län.
—	—	12	653	2	2	14	655	Göteborgs stad.
—	—	1	4	—	—	1	4	Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg.).
—	—	1	20	—	—	1	20	Elfsborgs län.
—	—	2	6	—	—	2	6	Skaraborgs län.
—	—	7	287	1	2	8	289	Vermlands län.
—	—	1	26	—	—	1	26	Vestmanlands län.
—	—	2	89	—	—	2	89	Kopparbergs län.
1	276	3	287	—	—	3	287	Gefleborgs län.
—	—	1	10	—	—	1	10	Jemtlands län.
3	953	104	4,336	24	44	128	4,380	Summa.

Tab. 2. Arbetsställen i särskilda landsdelar med upp-
gift å tillverkningens art samt antalet arbetare.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Landsdelar.	Fabriker.					Hemindus- tri (antal arbets- stäl- len).	Hela antalet arbetare.		
	Hela anta- let.	Deraf med tillverkning af					Män.	Qvin- nor.	Sum- ma.
		cigar- rer.	papy- rosser o. rök- tobak.	rull- o. press- tobak.	snus.				
Stockholms stad	23	21	6	2	4	10	318	1,102	1,420
Uppsala län.									
Uppsala	2	1	—	—	1	1	12	10	22
Östergötlands län.									
Linköping	3	3	—	1	1	—	32	60	92
Norrköping	3	2	—	—	1	—	30	37	67
Vadstena	1	1	—	—	—	—	17	9	26
Summa för länet	7	6	—	1	2	—	79	106	185
Jönköpings län.									
Jönköping	2	—	—	—	2	—	9	—	9
Kalmar län.									
Kalmar	1	—	—	—	1	—	11	—	11
Oskarshamn	1	—	—	—	1	—	8	—	8
Summa för länet	2	—	—	—	2	—	19	—	19
Blekinge län.									
Karlskrona	3	2	2	1	3	—	46	38	84
Karlshamn	6	2	—	—	4	—	37	1	38
Sölvesborg	—	—	—	—	—	1	3	—	3
Summa för länet	9	4	2	1	7	1	86	39	125
Kristianstads län.									
Kristianstad	1	1	—	—	—	—	—	9	9
Landsbygden	7	7	—	—	—	4	38	53	91
Summa för länet	8	8	—	—	—	4	38	62	100
Malmöhus län.									
Malmö	11	11	3	1	1	4	324	444	768
Landskrona	1	1	1	—	—	—	6	29	35
Ystad	2	2	2	1	1	1	85	33	118
Lund	1	1	1	—	1	—	51	15	66
Helsingborg	2	2	—	—	—	—	40	41	81
Landsbygden	3	3	—	—	—	—	31	11	42
Summa för länet	20	20	7	2	3	5	537	573	1,110

Tab. 2. (Forts.) Arbetsställen i särskilda landsdelar med uppgift å tillverkningens art samt antalet arbetare.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Landsdelar.	Fabriker.					Hemindustri (antal arbets- stäl- len.).	Hela antalet arbetare.		
	Hela anta- let.	Deraf med tillverkning af					Män.	Qvin- nor.	Sum- ma.
		cigar- rer.	papy- rosser o. rök- tobak.	rull- o. press- tobak.	sms.				
<i>Hallands län.</i>									
Halmstad.....	1	1	—	—	—	—	2	2	4
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>									
Göteborg.....	12	6	3	4	7	2	249	406	655
Strömstad.....	1	—	—	1	—	—	4	—	4
Summa för länet	13	6	3	5	7	2	253	406	659
<i>Elfsborgs län.</i>									
Alingsås.....	1	1	—	—	—	—	—	20	20
<i>Skaraborgs län.</i>									
Lidköping.....	2	—	—	1	2	—	5	1	6
<i>Vernlands län.</i>									
Karlstad.....	2	—	1	2	—	—	18	35	53
Kristinehamn.....	1	—	1	1	—	1	24	5	29
Filipstad.....	1	—	—	1	—	—	10	6	16
Ärvika.....	2	1	1	1	1	—	39	34	73
Landsbygden.....	1	—	1	1	1	—	58	60	118
Summa för länet	7	1	4	6	2	1	149	140	289
<i>Västmanlands län.</i>									
Vesterås.....	1	—	1	1	1	—	16	10	26
<i>Kopparbergs län.</i>									
Falun.....	1	1	—	1	—	—	25	51	76
Landsbygden.....	1	—	—	1	—	—	8	5	13
Summa för länet	2	1	—	2	—	—	33	56	89
<i>Gefleborgs län.</i>									
Gefle.....	1	1	1	—	1	—	49	227	276
Hudiksvall.....	2	—	—	—	2	—	11	—	11
Summa för länet	3	1	1	—	3	—	60	227	287
<i>Jemtlands län.</i>									
Landsbygden.....	1	1	—	—	—	—	5	5	10
Summa för hela riket	104	72	24	21	36	24	1,621	2,759	4,380

Tab. 3. Arbetarnes fördelning

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Landsdelar.	Antal arbetställda.	Cigarrtillverkning.					Papyross- och röktobakstillverkning.				
		Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sum- ma.	Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sam- ma.
		m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.	
<i>Stockholms stad</i>	33	167	858	14	117	1,156	3	83	2	17	105
<i>Uppsala län.</i>											
Uppsala	3	5	5	4	5	19	—	—	—	—	—
<i>Östergötlands län.</i>											
Linköping	3	16	35	2	19	72	—	—	—	—	—
Norrköping	3	9	19	6	18	52	—	—	—	—	—
Vadstena	1	14	8	3	1	26	—	—	—	—	—
Summa för länet	7	39	62	11	38	150	—	—	—	—	—
<i>Jönköpings län.</i>											
Jönköping	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Kalmar län.</i>											
Kalmar	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oskarshamn	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa för länet	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Blekinge län.</i>											
Karlskrona	3	13	16	3	13	45	5	2	4	—	11
Karlshamn	6	10	1	8	—	19	—	—	—	—	—
Sölvesborg	1	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Summa för länet	10	26	17	11	13	67	5	2	4	—	11
<i>Kristianstads län.</i>											
Kristianstad	1	—	8	—	1	9	—	—	—	—	—
Landsbygden	11	33	36	5	17	91	—	—	—	—	—
Summa för länet	12	33	44	5	18	100	—	—	—	—	—
<i>Malmöhus län.</i>											
Malmö	15	204	278	61	56	599	9	1	9	—	19
Landskrona	1	3	23	—	6	32	2	—	—	—	2
Ystad	3	60	18	13	12	103	5	2	—	—	7
Land	1	40	8	10	7	65	1	—	—	—	1
Helsingborg	2	27	33	11	8	79	—	—	—	—	—
Landsbygden	3	23	11	8	—	42	—	—	—	—	—
Summa för länet	25	357	371	103	89	920	17	3	9	—	29

på olika yrkesgrenar.

13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
Rull- och presstobaks- tillverkning.					Snustillverkning.					Till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverkning eller sysselsättning.					Hela antalet arbetare.		
Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sum- ma.	Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sum- ma.	Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sum- ma.	Män.	Qvin- nor.	Sum- ma.
m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.				
23	17	16	9	65	60	1	4	—	65	19	—	10	—	29	318	1,102	1,420
—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	12	10	22
4	4	8	2	18	1	—	—	—	1	—	—	1	—	1	32	60	92
—	—	—	—	—	13	—	—	—	13	2	—	—	—	2	30	37	67
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	9	26
4	4	8	2	18	14	—	—	—	14	2	—	1	—	3	79	106	185
—	—	—	—	—	9	—	—	—	9	—	—	—	—	—	9	—	9
—	—	—	—	—	10	—	—	—	10	1	—	—	—	1	11	—	11
—	—	—	—	—	7	—	—	—	7	1	—	—	—	1	8	—	8
—	—	—	—	—	17	—	—	—	17	2	—	—	—	2	19	—	19
6	5	9	2	22	6	—	—	—	6	—	—	—	—	—	46	38	84
—	—	—	—	—	16	—	3	—	19	—	—	—	—	—	37	1	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
6	5	9	2	22	22	—	3	—	25	—	—	—	—	—	86	39	125
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	53	91
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	62	100
13	60	5	43	121	1	4	2	—	7	8	—	12	2	22	324	444	768
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	6	29	35
3	1	3	—	7	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	85	33	118
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	15	66
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	40	41	81
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	11	42
16	61	8	43	128	1	4	2	—	7	9	—	15	2	26	537	573	1,110

Tab. 3. (Forts.) Arbetarnes fördelning

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Landsdelar.	Antal arbetställen.	Cigarstillverkning.					Papyross- och röktobakstillverkning.				
		Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sum- ma.	Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sum- ma.
		m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.	
<i>Hallands län.</i>											
Halmstad	1	2	2	—	—	4	—	—	—	—	—
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>											
Göteborg	14	71	299	16	54	440	3	—	1	3	7
Strömstad	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa för länet	15	71	299	16	54	440	3	—	1	3	7
<i>Elfsborgs län.</i>											
Alingsås	1	—	14	—	6	20	—	—	—	—	—
<i>Skaraborgs län.</i>											
Lidköping	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Värmlands län.</i>											
Karlstad	2	—	—	—	—	—	1	1	2	1	5
Kristinehamn	2	—	—	2	—	2	4	—	—	—	4
Filipstad	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arvika	2	4	4	10	3	21	2	—	1	—	3
Landsbygden	1	—	—	—	—	—	5	6	1	4	16
Summa för länet	8	4	4	12	3	23	12	7	4	5	28
<i>Västmanlands län.</i>											
Vesterås	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2
<i>Kopparbergs län.</i>											
Falun	1	5	14	4	18	41	—	—	—	—	—
Landsbygden	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa för länet	2	5	14	4	18	41	—	—	—	—	—
<i>Gefleborgs län.</i>											
Gefle	1	19	158	3	37	217	8	17	2	8	35
Hudiksvall	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa för länet	3	19	158	3	37	217	8	17	2	8	35
<i>Jemtlands län.</i>											
Landsbygden	1	4	3	1	2	10	—	—	—	—	—
Summa för hela riket	128	732	1,851	184	400	3,167	49	112	23	33	217

på olika yrkesgrenar.

13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
Rull- och presstobaks- tillverkning.					Snustillverkning.					Till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverk- ning eller sysselsättning.					Hela antalet arbetare.		
Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sum- ma.	Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sum- ma.	Öfver 18 år.		Under 18 år.		Sum- ma.	Män.	Qvin- nor.	Sum- ma.
m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.				
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4
47	43	51	7	148	37	—	4	—	41	15	—	4	—	19	249	406	655
—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4
47	43	55	7	152	37	—	4	—	41	15	—	4	—	19	253	406	659
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	20
1	1	2	—	4	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	5	1	6
10	22	4	11	47	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	18	35	53
6	5	12	—	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	5	29
5	2	5	4	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	6	16
13	21	6	6	46	1	—	—	—	1	2	—	—	—	2	39	34	73
19	38	16	12	85	5	—	—	—	5	11	—	1	—	12	58	60	118
53	88	43	33	217	6	—	—	—	6	14	—	1	—	15	149	140	289
4	4	4	5	17	5	—	—	—	5	—	1	1	—	2	16	10	26
9	11	7	8	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	51	76
2	2	6	3	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	13
11	13	13	11	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	56	89
—	—	—	—	—	7	—	1	—	8	6	4	3	3	16	49	227	276
—	—	—	—	—	10	—	1	—	11	—	—	—	—	—	11	—	11
—	—	—	—	—	17	—	2	—	19	6	4	3	3	16	60	227	287
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	10
165	236	158	112	671	193	5	15	—	213	67	5	35	5	112	1,621	2,759	4,380

Tab. 4. Arbetarnes fördelning

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Cigarrtillverk-											
	Förmän och före- stånders- kor.		Cigarr- makare.		Cigarr- makare- lärlingar.		Vickel- makare.		Sorterare och packare.		Klitrare och lådstif- tare.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholms stad	4	2	143	487	5	—	3	125	4	76	2	77
Uppsala län	—	—	5	5	—	—	2	—	—	1	—	2
Östergötlands län	1	—	27	24	8	27	6	10	3	11	—	6
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	1	—	22	9	6	6	2	—	1	5	—	3
Kristianstads län	—	2	35	39	—	1	2	19	1	—	—	1
Malmö stad	8	1	158	115	48	16	11	24	23	30	3	46
Malmöhus län (utom Malmö)	—	1	129	25	14	7	11	—	20	9	10	25
Hallands län	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Göteborgs stad	1	1	56	133	—	23	—	81	7	27	5	20
Göteborg och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands län	—	—	7	3	1	—	1	—	3	—	1	2
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs län	—	—	7	21	1	—	—	—	1	3	—	2
Gefleborgs län	—	—	14	79	—	—	—	33	—	17	—	9
Jemtlands län	—	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	1
<i>Summa</i>	15	7	609	959	83	80	38	292	64 ¹⁾	180 ²⁾	21	195

¹⁾ Af dessa voro 9 (8 under och 1 öfver 18 år) lärlingar, nämligen i Kristianstads län 1, i Malmö stad 5, i Malmöhus län 2 och i Göteborgs stad 1.

²⁾ Af dessa voro 14 (3 under och 11 öfver 18 år) lärlingar, nämligen i Östergötlands län 3, i Blekinge län 1, i Malmö stad 4, i Malmöhus län (utom Malmö) 1 och i Göteborgs stad 5.

efter specialiteter inom olika yrkesgrenar.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	1
n i n g.				Papyross- och röktoakstillverkning.									Arbetsort.
Beredningsarbetare.		Öfriga arbetare inom yrkesgrenen.		För-män.	Papyrossmakare.		Karduslagare.		Beredningsarbetare.		Öfriga arbetare inom yrkesgrenen.		
m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
5	185	15	23	—	—	57	1	6	—	23	4	14	Stockholms stad.
—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Upsala län.
2	21	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Östergötlands län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Jönköpings län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kalmar län.
5	7	—	—	—	—	—	3	—	2	2	4	—	Blekinge län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kristianstads län.
9	87	5	15	2	—	—	1	—	1	1	14	—	Malmö stad.
4	59	7	—	—	—	—	2	1	2	1	4	—	Malmöhus län (utom Malmö).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Hallands län.
4	58	14	10	—	1	2	1	1	—	—	2	—	Göteborgs stad.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Göteb:s o. Bohus l. (utom Göteb.)
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Elfsborgs län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Skaraborgs län.
2	2	1	—	2	—	1	3	5	3	3	8	3	Vermlands län.
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	Vestmanlands län.
—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kopparbergs län.
4	47	4	10	—	—	18	2	—	—	4	8	3	Gefleborgs län.
—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Jemtlands län.
35	478	51	60	4	1	78	14	13	8	34	45	20	Summa.

Tab. 4. (Forts.) Arbetarnes fördelning

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arbetsort.	Rull- och presstobakstillverkning.										
	För- män.	Spinnare och rullare.	Upp- läggare.	Pressare o. d.		Bered- nings- arbetare.		Öfriga arbetare inom yrkes- grenen.			
	m.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholms stad	—	12	—	13	9	9	—	5	14	—	3
Upsala län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län.....	1	2	—	3	—	3	—	—	6	3	—
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län.....	—	4	—	8	—	2	—	1	7	—	—
Kristianstads län.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stad	—	¹⁾ 7	10	—	41	11	1	—	36	—	15
Malmöhus län (utom Malmö).....	—	1	—	1	—	1	—	1	1	2	—
Hallands län.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad.....	3	16	5	12	4	5	—	36	31	26	10
Göteborgs och Bohus län (utom Göteb.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län.....	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—
Vermlands län	1	29	—	25	23	22	—	8	97	11	1
Vestmanlands län	—	3	—	1	4	3	1	—	3	1	1
Kopparbergs län	—	9	—	8	6	4	—	1	18	2	—
Gefleborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	5	84	15	71	87	60	2	52	214	51	30

¹⁾ Af dessa voro 3 (under 18 år) »afrullare».²⁾ Af dessa voro 2 lärlingar, nämligen 1 i Östergötlands och 1 i Blekinge län.

efter specialiteter inom olika yrkesgrenar.

13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	1.
Snustillverkning.				Till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverkning eller sysselsättning.				Hela antalet inom tobaksindustrien sysselsatta arbetare.		Arbetsort.
Förmän och förestånderskor.		Öfriga arbetare inom yrkesgrenen.		Snickare och tunnbindare.		Maskinister och eldare.				
m.	qv.	m.	qv.	m.	m.	m.	qv.	m.	qv.	
2	—	62	1	2	6	21	—	318	1,102	Stockholms stad.
1	—	2	—	—	—	—	—	12	10	Upsala län.
3	—	11	—	1	1	1	—	79	106	Östergötlands län.
2	—	7	—	—	—	—	—	9	—	Jönköpings län.
1	—	16	—	1	1	—	—	19	—	Kalmar län.
1	—	24	—	—	—	—	—	86	39	Blekinge län.
—	—	—	—	—	—	—	—	38	62	Kristianstads län.
—	1	3	3	8	—	12	2	324	444	Malmö stad.
—	—	—	—	1	—	3	—	213	129	Malmöhus län (utom Malmö).
—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	Hallands län.
2	—	39	—	2	5	12	—	249	406	Göteborgs stad.
—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	Göteborgs o. Bohus l. (utom Göteborg).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	Elfsborgs län.
—	—	2	—	—	—	—	—	5	1	Skaraborgs län.
1	—	5	—	7	3	5	—	149	140	Värmlands län.
1	—	4	—	—	—	1	1	16	10	Vestmanlands län.
—	—	—	—	—	—	—	—	33	56	Kopparbergs län.
—	—	19	—	1	2	6	7	60	227	Gefleborgs län.
—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	Jemtlands län.
14	1	194	4	23	18	61	10	1,621	2,759	Summa.

Tab. 5. Arbetarne inom särskilda landsdelar,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Landsdelar.	Manliga arbetare.								
	Under 18 år.			18 år och deröfver.					Summa sum- ma- rum.
	12—14 år.	14—18 år.	Sum- ma.	Ogifta.	Gifta.	Enkl.	Ej lem- nat uppg.	Sum- ma.	
<i>Stockholms stad</i>	8	38	46	108	144	20	—	272	318
<i>Upsala län.</i>									
Upsala	—	4	4	4	3	1	—	8	12
<i>Östergötlands län.</i>									
Linköping	3	8	11	6	14	1	—	21	32
Norrköping	—	6	6	7	14	3	—	24	30
Vadstena	—	3	3	8	5	1	—	14	17
Summa för länet	3	17	20	21	33	5	—	59	79
<i>Jönköpings län.</i>									
Jönköping	—	—	—	1	7	1	—	9	9
<i>Kalmar län.</i>									
Kalmar	—	—	—	4	5	2	—	11	11
Oskarshamn	—	—	—	1	6	1	—	8	8
Summa för länet	—	—	—	5	11	3	—	19	19
<i>Blekinge län.</i>									
Karlskrona	—	16	16	18	11	1	—	30	46
Karlskrona	1	10	11	8	15	3	—	26	37
Sölvesborg	—	—	—	1	2	—	—	3	3
Summa för länet	1	26	27	27	28	4	—	59	86
<i>Kristianstads län.</i>									
Kristianstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Landsbygden	—	5	5	21	10	2	—	33	38
Summa för länet	—	5	5	21	10	2	—	33	38
<i>Malmöhus län.</i>									
Malmö	11	78	89	86	133	13	3	235	324
Landskrona	—	1	1	3	2	—	—	5	6
Ystad	—	16	16	28	37	4	—	69	85
Lund	1	9	10	23	16	2	—	41	51
Helsingborg	3	10	13	10	17	—	—	27	40
Landsbygden	—	8	8	15	5	3	—	23	31
Summa för länet	15	122	137	165	210	22	3	400	537

fördelade efter kön, ålder och civilstånd.

11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	1.
Qvinliga arbetare.								Hela antalet arbetare (män och qvinnor).	Landsdelar.
Under 18 år.			18 år och deröfver.				Summa summa- rum		
12—14 år.	14—18 år.	Sum- ma.	Ogifta.	Gifta.	Enkor.	Sum- ma.			
4	139	143	630	234	95	959	1,102	1,420	Stockholms stad.
—	5	5	3	1	1	5	10	22	Upsala län. Upsala.
—	21	21	37	1	1	39	60	92	Östergötlands län. Linköping.
1	17	18	15	4	—	19	37	67	Norrköping.
—	1	1	7	—	1	8	9	26	Vadstena.
1	39	40	59	5	2	66	106	185	Summa för länet. Jönköpings län.
—	—	—	—	—	—	—	—	9	Jönköping.
—	—	—	—	—	—	—	—	11	Kalmar län. Kalmar.
—	—	—	—	—	—	—	—	8	Oskarshamn.
—	—	—	—	—	—	—	—	19	Summa för länet.
—	15	15	18	3	2	23	38	84	Blekinge län. Karlskrona.
—	—	—	1	—	—	1	1	38	Karlskrona. Karlskrona.
—	—	—	—	—	—	—	—	3	Sölvesborg.
—	15	15	19	3	2	24	39	125	Summa för länet.
—	1	1	8	—	—	8	9	9	Kristianstads län. Kristianstad.
—	17	17	33	2	1	36	53	91	landsbygden.
—	18	18	41	2	1	44	62	100	Summa för länet.
11	90	101	236	74	33	343	444	768	Malmöhus län. Malmö.
—	6	6	21	2	—	23	29	35	Landskrona.
—	12	12	14	4	3	21	33	118	Ystad.
1	6	7	6	1	1	8	15	66	Lund.
—	8	8	24	7	2	33	41	81	Helsingborg.
—	—	—	10	1	—	11	11	42	Landsbygden.
12	122	134	311	89	39	439	573	1,110	Summa för länet.

Tab. 5. (Forts.) Arbetarne inom särskilda landsdelar,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Landsdelar.	Manliga arbetare.								
	Under 18 år.			18 år och deröfver.					Summa summa- rum.
	12—14 år.	14—18 år.	Sum- ma.	Ogifta.	Gifta.	Enkl.	Ej lem- nat upp- gift.	Sum- ma.	
<i>Hallands län.</i>									
Halmstad	—	—	—	1	1	—	—	2	2
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>									
Göteborg	1	75	76	63	95	15	—	173	249
Strömstad	2	2	4	—	—	—	—	—	4
Summa för länet	3	77	80	63	95	15	—	173	253
<i>Elfsborgs län.</i>									
Alingsås	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Skaraborgs län.</i>									
Lidköping	—	2	2	—	2	1	—	3	5
<i>Vernlands län.</i>									
Karlstad	3	3	6	4	8	—	—	12	18
Kristinehamn	1	13	14	4	6	—	—	10	24
Filipstad	—	5	5	4	1	—	—	5	10
Arvika	2	15	17	8	13	1	—	22	39
Landsbygden	4	14	18	15	25	—	—	40	58
Summa för länet	10	50	60	35	53	1	—	89	149
<i>Vestmanlands län.</i>									
Vesterås	—	6	6	3	7	—	—	10	16
<i>Kopparbergs län.</i>									
Falun	—	11	11	6	8	—	—	14	25
Landsbygden	—	6	6	—	2	—	—	2	8
Summa för länet	—	17	17	6	10	—	—	16	33
<i>Gefleborgs län.</i>									
Gefle	—	9	9	11	27	2	—	40	49
Hudiksvall	—	1	1	1	8	1	—	10	11
Summa för länet	—	10	10	12	35	3	—	50	60
<i>Jemtlands län.</i>									
Landsbygden	—	1	1	4	—	—	—	4	5
Summa för hela riket	40	375	415	476	649	78	3	1,206	1,621

Tab. 6. Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

A. Stockholms stad—Jönköpings län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Ålders- år.	Stockholms stad.						Upsala län.						Östergötlands län.						Jönköpings län.		
	Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb. ¹		
	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.
a. <i>Ettarsklasser.</i>																					
12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	5	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—
14	8	—	—	13	—	—	—	—	—	2	—	—	6	—	—	9	—	—	—	—	—
15	11	—	—	25	—	—	4	—	—	2	—	—	6	—	—	8	—	—	—	—	—
16	9	—	—	55	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	7	—	—	—	—	—
17	10	—	—	46	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	15	—	—	—	—	—
18	7	—	—	54	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	12	—	—	—	—	—
19	7	—	—	57	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	6	—	—	—	—	—
20	8	—	—	55	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	6	—	—	—	—	—
21	9	—	—	53	4	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—
22	4	—	—	36	6	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	7	—	—	—	—	—
23	5	—	—	34	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—
24	5	2	—	29	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
25	5	—	—	28	9	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
26	5	1	—	29	9	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—
27	3	3	—	23	5	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	1	—	—	—	—
28	2	1	—	9	7	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
29	1	1	—	11	8	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
30	3	6	—	14	7	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	1	6	—	12	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
32	2	2	—	12	11	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—
33	1	3	—	12	14	3	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
34	3	4	—	15	8	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
35	1	5	1	11	18	4	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
36	—	3	—	7	10	3	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
37	2	1	1	7	3	2	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	2	—	—
38	1	2	3	9	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	3	5	—	10	5	5	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
40	4	8	—	7	8	2	—	—	—	—	—	—	1	3	—	1	—	—	—	—	—
41	3	5	1	6	6	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
42	4	2	2	7	6	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
43	1	7	1	4	7	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
44	2	10	—	3	8	3	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
45	—	5	—	4	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	—	6	2	5	3	3	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—
47	2	4	—	5	5	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
48	2	9	1	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	—	3	—	6	3	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
50	3	4	—	5	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	—	2	—	5	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	2	1	—	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—
53	1	2	1	3	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	—	4	—	5	1	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—

¹ Endast manliga arbetare finnas.

Tab. 6. (Forts.) Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

A. Stockholms stad—Jönköpings län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Ålders- år.	Stockholms stad.						Upsala län.						Östergötlands län.						Jönköpings län.		
	Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb. ¹		
	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.
(Forts. från föreg. sida.)																					
55	1	1	1	3	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	1	1	—	5	1	3	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—
57	1	5	—	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—
58	1	2	—	3	2	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	—	1	2	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
60	—	3	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
61	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
62	—	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
63	—	1	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
64	—	3	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65	1	1	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
66	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
67	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
69	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
72	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
73	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Summa	154	144	20	773	234	95	8	3	1	8	1	1	41	33	5	99	5	2	1	7	1
b) Femårsklasser.																					
—15	16	—	—	17	—	—	—	—	—	2	—	—	9	—	—	10	—	—	—	—	—
15—20	44	—	—	237	—	—	4	—	—	3	—	—	19	—	—	48	—	—	—	—	—
20—25	31	2	—	207	26	1	1	—	—	1	—	—	5	—	—	24	2	—	—	—	—
25—30	16	6	—	100	38	3	2	—	—	2	—	—	3	1	1	10	1	—	—	—	—
30—35	10	21	—	65	43	11	—	1	—	—	—	—	1	4	—	1	—	1	1	—	—
35—40	7	16	5	44	44	16	—	—	—	—	1	—	2	6	1	1	—	—	—	2	—
40—45	14	32	4	27	35	11	1	2	—	—	—	—	2	8	—	1	—	—	—	2	—
45—50	4	27	3	24	19	14	—	—	—	—	—	1	—	3	—	2	2	—	—	—	—
50—55	6	13	1	22	15	12	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—
55—60	4	10	3	14	7	15	—	—	1	—	—	—	—	5	3	1	—	1	—	—	—
60—65	1	12	1	11	5	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
65—70	1	2	3	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
70—75	—	2	—	3	1	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1
75—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Summa	154	144	20	773	234	95	8	3	1	8	1	1	41	33	5	99	5	2	1	7	1

¹ Endast manliga arbetare finnas. ² 77 år.

Tab. 6. (Forts.) Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

B. Kalmar län—Malmö stad.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Ålders- år.	Kalmar län.			Blekinge län.						Kristianstads län.						Malmö stad.					
	Manl. arb. ¹			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.		
	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.
a) Ettårsklasser.																					
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—
13	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	10	—	—
14	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	14	—	—	24	—	—
15	—	—	—	13	—	—	2	—	—	—	—	—	4	—	—	18	—	—	30	—	—
16	—	—	—	5	—	—	7	—	—	3	—	—	7	—	—	26	—	—	21	—	—
17	—	—	—	5	—	—	6	—	—	2	—	—	5	—	—	20	—	—	15	—	—
18	—	—	—	4	—	—	6	—	—	2	—	—	6	—	—	7	—	—	24	—	—
19	1	—	—	3	—	—	1	—	—	1	—	—	9	—	—	10	—	—	12	1	—
20	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	4	—	—	10	—	—	14	—	—
21	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	3	—	—	8	—	—	15	2	—
22	1	—	—	2	—	—	1	1	—	—	1	—	2	—	—	9	1	—	17	4	—
23	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	4	1	—	16	1	1
24	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	6	1	—	13	5	—
25	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	16	3	—
26	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	3	1	—	1	1	—	6	4	—
27	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	5	—	6	2	—
28	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	3	—	—	1	2	—	5	2	—
29	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	5	3	1
30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	—	5	3	—
31	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	4	—	—	3	—	—	3	3	—
32	—	1	—	—	4	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	2	—	8	1	—
33	1	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	8	4	1
34	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	8	2	—
35	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	3	3	1
36	1	—	—	1	2	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	3	—	—	6	5	—
37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	3	—	3	1	2
38	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	5	—	6	4	—
39	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	6	1	—	2	1	2
40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	7	1	5	3	1
41	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	10	2	6	—	2
42	—	2	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	6	—	6	3	3
43	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	2	1
44	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	3	2	—	2	1
45	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	1	—	1	1
46	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	5	—	1	2	2
47	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—
48	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	1	—
49	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	3	1	—	1	1	—
50	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1
51	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	3	—	—
52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	1
53	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—
54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—

¹ Endast manliga arbetare finnas.

Tab. 6. (Forts.) Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

B. Kalmar län—Malmö stad.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Alders- år.	Kalmar län.			Blekinge län.						Kristianstads län.						Malmö stad.					
	Manl. arb. ¹			Manl. arb.			Qvint. arb.			Manl. arb.			Qvint. arb.			Manl. arb.			Qvint. arb.		
	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.
(Forts. från föreg. sida.)																					
55	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	2	1	—
56	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
57	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	2	—	—
59	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1
60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	2
61	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
62	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	2	—	1
63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
64	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
66	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
67	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
72	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
73	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
75	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2 ¹
Okänt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Summa	5	11	3	54	28	4	34	3	2	26	10	2	59	2	1	178	133	13	337	74	33
b) Femårsklasser.																					
—15	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	25	—	—	35	—	—
15—20	1	—	—	30	—	—	22	—	—	8	—	—	31	—	—	81	—	—	102	1	—
20—25	1	—	—	7	—	—	5	2	—	3	1	—	12	—	—	37	3	—	75	12	1
25—30	—	1	—	3	2	—	2	—	1	3	—	—	8	1	—	9	11	—	38	14	1
30—35	1	2	—	2	6	—	3	—	—	—	1	—	4	—	—	4	18	—	32	13	1
35—40	1	2	—	3	5	—	—	—	—	5	3	—	1	1	—	6	15	2	20	14	5
40—45	—	2	—	2	3	—	1	—	1	1	2	1	—	—	—	5	30	5	18	10	8
45—50	—	2	—	2	4	1	—	1	—	1	2	1	—	—	—	3	27	2	2	5	5
50—55	1	—	—	—	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	9	1	6	2	2
55—60	—	—	1	1	4	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	9	1	4	3	3
60—65	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	7	1	2	—	5
65—70	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	1
70—75	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—
75—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2 ¹
Okänt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Summa	5	11	3	54	28	4	34	3	2	26	10	2	59	2	1	178	133	13	337	74	33

¹ Endast manliga arbetare finnas. ² 77 år.

Tab. 6. (Forts.) Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

C. Malmöhus län (utom Malmö)—Elfsborgs län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Ålders- år.	Malmöhus län (utom Malmö).						Hallands län.						Göteborgs och Bohus län.						Elfsborgs län.		
	Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Qvinl. arb. ²		
	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.
a) <i>Ettårsklasser.</i>																					
12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—
13	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
14	13	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	29	—	—	5	—	—	—	—	—
15	14	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	13	—	—	—	—	—
16	11	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	16	—	—	2	—	—
17	6	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	30	—	—	4	—	—
18	8	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	22	—	—	1	—	—
19	3	1	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	19	1	—	1	—	—
20	7	1	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	22	—	—	1	—	—
21	7	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	24	—	—	3	—	—
22	4	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	13	2	—	1	—	—
23	7	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	16	3	—	2	—	—
24	2	2	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	17	4	—	—	—	—
25	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	8	3	—	—	—	—
26	—	—	—	1	3	—	—	—	—	1	—	—	3	2	—	6	4	—	—	—	—
27	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	8	—	—	—	—	—
28	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	—	7	1	—	—	—	—
29	3	8	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	5	6	—	2	—	1
30	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	2	3	—	—	—	—
31	1	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	—	3	2	—	1	—	—
32	1	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	1	—	—	—
33	1	4	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	1	1	—	—	—	—
34	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	—	—	—	—
35	4	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	10	9	1	—	—	—
36	2	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—
37	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	7	5	1	—	—	—
38	—	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	2	3	3	—	—	—
39	—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	1	—	—	—
40	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	3	5	—	—	—	—
41	1	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	2	7	1	—	—	—
42	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	2	3	2	—	—	—
43	2	3	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	3	3	—	—	—	—
44	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	2	3	2	—	—	—
45	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	1	3	1	—	1	—
46	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	1	—	—	—	—	—
47	3	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	1	—	—	—	—
48	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	3	—	—	—	—
49	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	2	4	1	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	2	1	—	—	—
51	3	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
52	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	1	—	—	—	—
53	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—
54	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—

¹ Båda i Strömstad. ² Endast qvinliga arbetare finnas.

Tab. 6. (Forts.) Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

C. Malmöhus län (utom Malmö)—Elfsborgs län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Ålders- år.	Malmöhus län (utom Malmö).						Hallands län.						Göteborgs och Bohus län.						Elfsborgs län.		
	Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Qvinl. arb. ²		
	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.
(Forts. från föreg. sida.)																					
55	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—
56	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—
57	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	1	—	1	—	—	—
58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
59	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—
60	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
61	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
62	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
63	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
64	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
65	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
67	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
69	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
70	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa	127	77	9	108	15	6	1	1	—	2	—	—	143	95	15	291	94	21	17	2	1
b) Femårsklasser.																					
—15	17	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	32	—	—	5	—	—	—	—	—
15—20	42	1	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	59	—	—	100	1	—	8	—	—
20—25	27	5	—	26	—	—	—	—	—	1	—	—	17	1	—	92	9	—	7	—	—
25—30	8	11	—	4	4	—	—	—	—	1	—	—	13	9	—	34	14	—	2	—	1
30—35	4	11	—	4	4	—	1	—	—	—	—	—	8	7	—	14	12	1	—	1	—
35—40	6	18	—	7	1	1	—	—	—	—	—	—	1	14	—	24	22	7	—	—	—
40—45	7	12	3	3	1	—	—	1	—	—	—	—	2	21	1	12	21	5	—	—	—
45—50	5	3	2	6	5	—	—	—	—	—	—	—	4	17	—	6	11	2	—	1	—
50—55	7	9	1	3	—	2	—	—	—	—	—	—	1	12	5	2	4	2	—	—	—
55—60	2	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	10	2	2	—	3	—	—	—
60—65	1	2	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	1	—	—	—
65—70	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	—	—	—	—	—	—
70—75	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
75—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—
Summa	127	77	9	108	15	6	1	1	—	2	—	—	143	95	15	291	94	21	17	2	1

¹ 80 år. ² Endast qvinliga arbetare finnas.

Tab. 4. (Forts.) Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

D. Skaraborgs län—Kopparbergs län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	
Ålders år.	Skaraborgs län.				Vermlands län.						Vestmanlands län.						Kopparbergs län.						
	Manl. arb.			Qvinl. arb.	Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			
	og.	g.	e.	og.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	
a) Ettårsklasser.																							
12	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
13	—	—	—	—	6	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14	—	—	—	—	12	—	—	6	—	—	3	—	—	2	—	—	5	—	—	3	—	—	
15	2	—	—	—	19	—	—	16	—	—	3	—	—	3	—	—	5	—	—	6	—	—	
16	—	—	—	—	13	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	12	—	—	
17	—	—	—	—	6	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	8	—	—	
18	—	—	—	—	5	—	—	13	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	
19	—	—	—	—	1	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	
20	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	5	—	—	—	
21	—	—	—	—	3	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
22	—	—	—	—	4	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	
23	—	—	—	—	4	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
24	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
25	—	—	—	—	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
26	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	
27	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
28	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
29	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
30	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
31	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
32	—	—	—	—	1	2	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	
33	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
34	—	1	—	—	—	3	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
35	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
36	—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
37	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
38	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
39	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
40	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	
41	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
42	—	—	—	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
43	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
44	—	1	—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
45	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	
46	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
47	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
48	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
49	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
50	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
51	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
52	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
53	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
54	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Tab. 6. (Forts.) Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

D. Skaraborgs län—Kopparbergs län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
Ålders- år.	Skaraborgs län.				Vermlands län.						Vestmanlands län.						Kopparbergs län.					
	Manl. arb.		Qvinl. arb.		Manl. arb.		Qvinl. arb.				Manl. arb.		Qvinl. arb.				Manl. arb.		Qvinl. arb.			
	og.	g.	e.	og.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.
(Forts. från föreg. sida.)																						
55																						
56						1																
57					1																	
58								1										1				
59								1														
60						1				1												
61										1												
62									1	1												
63									2													
64									1													
65																1						
66			1			2				1												
67								4		1												
68								1		1				1								
69																1						
70																						
71																						
72								1		1												
73								1														
74																						
75								2														
Summa	2	2	1	1	95	53	1	125	7	8	9	7	—	8	—	2	23	10	—	51	4	1
b) Femårsklasser.																						
—15					22			14			3			2			5			3		
15—20	2				44			50			4			3			15			33	1	
20—25					14			24			1			2			2			8		
25—30					4	8		1	1	1							1			3	1	
30—35		1			3	8		5	1			1						2		1	1	1
35—40				1	3	7	1	3	2		1							1		1		
40—45		1			3	11		4										2		1	1	
45—50					1	10		4					4					3		1		
50—55						4		4	1	1		2						1				
55—60					1	2		4										1				
60—65						1		3	1	3												
65—70			1			2		5	1	2				1		2						
70—75								2		1												
75—								2														
Summa	2	2	1	1	95	53	1	125	7	8	9	7	—	8	—	2	23	10	—	51	4	1

¹ 79, 80 år.

Tab. 6. (Forts.) Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

E. Gefleborgs län—Hela riket.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Ålders- år.	Gefleborgs län.						Jemtlands län.						Hela riket.								
	Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Hela antalet.		
	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	m.	qv.	Sum- ma.
a) <i>Ettårsklasser.</i>																					
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	—	3	—	—	14	3	17
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	—	—	22	—	—	26	22	48
14	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	97	—	—	72	—	—	97	72	169
15	4	—	—	8	—	—	1	—	—	—	—	—	124	—	—	127	—	—	124	127	251
16	1	—	—	20	—	—	—	—	1	—	—	—	90	—	—	164	—	—	90	164	254
17	1	—	—	19	—	—	—	—	1	—	—	—	64	—	—	162	—	—	64	162	226
18	1	—	—	20	—	—	—	—	1	—	—	—	47	—	—	171	—	—	47	171	218
19	2	—	—	25	—	—	2	—	—	—	—	—	40	1	—	154	2	—	41	156	197
20	2	—	—	21	—	—	—	—	—	1	—	—	41	1	—	150	2	—	42	152	194
21	2	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	35	—	—	134	6	—	35	140	175
22	2	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	33	3	—	96	13	—	36	109	145
23	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	24	3	—	93	12	1	27	106	133
24	1	1	—	14	1	—	—	—	—	—	—	—	20	6	—	82	20	1	26	103	129
25	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	19	4	—	55	15	1	23	71	94
26	—	—	—	6	2	—	—	—	—	—	—	—	11	6	1	58	24	1	18	83	101
27	—	1	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	12	15	—	51	9	2	27	62	89
28	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	10	7	—	29	13	—	17	42	59
29	1	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	11	18	—	31	19	3	29	53	82
30	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	8	19	—	22	15	2	27	39	66
31	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	5	20	—	26	10	3	25	39	64
32	—	2	—	5	4	1	—	—	—	—	—	—	7	18	—	32	17	4	25	53	78
33	1	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	9	19	—	28	23	4	28	55	83
34	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	15	—	32	16	3	22	51	73
35	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	7	18	2	31	32	6	27	69	96
36	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	13	15	—	17	15	4	28	36	64
37	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	19	2	19	11	5	27	35	62
38	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	6	17	3	18	18	6	26	42	68
39	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	5	25	2	20	11	8	32	39	71
40	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	31	3	17	16	3	47	36	83
41	—	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	4	32	6	19	13	5	42	37	79
42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	19	3	18	12	6	29	36	65
43	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	21	2	10	13	4	29	27	56
44	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	30	2	8	14	7	39	29	68
45	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	21	1	7	11	5	27	23	50
46	—	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	32	3	9	8	6	37	23	60
47	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	20	—	11	9	4	25	24	49
48	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	20	3	7	8	1	29	16	45
49	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	16	3	12	10	7	21	29	50
50	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	14	1	7	9	4	18	20	38
51	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	6	10	—	11	4	3	16	18	34
52	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	16	3	7	5	2	25	14	39
53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	10	3	6	4	5	17	15	32
54	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	12	1	8	2	5	15	15	30

Tab. 6. (Forts.) Arbetarne fördelade efter åldersår, kön och civilstånd.

E Gefleborgs län—Hela riket.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Ålders- år.	Gefleborgs län.						Jemtlands län.						Hela riket.								
	Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Manl. arb.			Qvinl. arb.			Hela antalet.		
	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	og.	g.	e.	m.	qv.	Sum- ma.
(Forts. från föreg. sida.)																					
55	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9	4	6	3	4	15	13	28
56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9	2	8	1	5	13	14	27
57	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	10	1	6	2	4	15	12	27
58	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	1	8	2	4	13	14	27
59	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	11	3	2	2	6	16	10	26
60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	2	5	1	6	10	12	22
61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	—	1	1	3	8	5	13
62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1	—	3	2	2	13	7	20
63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	2	1	2	8	10
64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	1	4	—	4	6	8	14
65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	2	1	—	3	6	4	10
66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	1	2	1	4	4	8
67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	4	—	2	5	6	11
68	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	1	4	3	7
69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—	1	4	2	6
70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	1	—	—	4	1	5
71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	1	1	2	4	6
72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	1	—	3	4	4	8
73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	3	2	5	7
74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	2
75—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	4	5	9
Okändt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	3
Summa	22	35	3	205	19	3	5	—	—	5	—	—	894	649	78	2,123	460	176	1,621	2,759	4,380
b) Femårsklasser.																					
—15	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	137	—	—	97	—	—	137	97	234
15—20	9	—	—	92	—	—	3	—	—	4	—	—	365	1	—	778	2	—	366	780	1,146
20—25	7	1	—	70	1	—	—	—	—	1	—	—	153	13	—	555	53	2	166	610	776
25—30	1	1	—	19	6	—	—	—	—	—	—	—	63	50	1	224	80	7	114	311	425
30—35	1	8	—	11	6	1	—	—	—	—	—	—	36	91	—	140	81	16	127	237	364
35—40	—	5	—	3	2	—	2	—	—	—	—	—	37	94	9	105	87	29	140	221	361
40—45	—	4	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	37	133	16	72	68	25	186	165	351
45—50	—	7	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	20	109	10	46	46	23	139	115	254
50—55	—	4	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	21	62	8	39	24	19	91	82	173
55—60	—	4	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	11	50	11	30	10	23	72	63	135
60—65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	27	4	18	6	16	39	40	79
65—70	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	10	9	2	8	23	19	42
70—75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	7	6	1	7	14	14	28
75—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	4	5	9
Okändt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	3
Summa	22	35	3	205	19	3	5	—	—	5	—	—	894	649	78	2,123	460	176	1,621	2,759	4,380

Tab. 7. Arbetarne fördelade efter kön,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Arbetsort.	Manliga arbetare.					
	Ogifta.		Giftn.		Enklingar och fränskilde.	
	Antal.	Åldersår i genom- snitt.	Antal.	Åldersår i genom- snitt.	Antal.	Åldersår i genom- snitt.
Stockholms stad	154	26'36	144	44'63	20	49'00
Upsala län	8	22'38	3	38'67	1	58'40
Östergötlands län	41	20'02	33	45'18	5	47'40
Jönköpings län	1	32'00	7	48'86	1	72'00
Kalmar län	5	32'20	11	42'64	3	66'67
Blekinge län	54	22'04	28	42'82	4	63'75
Kristianstads län	26	32'04	10	40'00	2	45'00
Malmö stad	175	21'05	133	43'05	13	47'54
Malmöhus län (utom Malmö)	127	25'24	77	38'90	9	52'11
Hallands län	1	31'60	1	43'00	—	—
Göteborgs stad	139	21'88	95	43'33	15	60'60
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	4	13'25	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	2	15'00	2	39'00	1	66'00
Vernlands län	95	19'41	53	41'34	1	37'00
Vestmanlands län	9	17'89	7	46'14	—	—
Kopparbergs län	23	16'61	10	43'20	—	—
Gefleborgs län	22	18'95	35	42'43	3	42'67
Jemtlands län	5	26'00	—	—	—	—
<i>Summa</i>	891	22'73	649	42'88	78	52'81

civilstånd och genomsnittsålder.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	1.
Qvinliga arbetare.						Arbetsort.
Ogifta.		Giftn.		Enkor och fränskilda.		
Antal.	Åldersår i genom- snitt.	Antal.	Åldersår i genom- snitt.	Antal.	Åldersår i genom- snitt.	
773	26'38	234	36'65	95	47'04	Stockholms stad.
8	18'88	1	37'00	1	46'00	Upsala län.
99	20'90	5	33'80	2	44'00	Östergötlands län.
—	—	—	—	—	—	Jönköpings län.
—	—	—	—	—	—	Kalmar län.
34	21'50	3	30'67	2	35'00	Blekinge län.
59	21'20	2	32'00	1	65'00	Kristianstads län.
337	24'65	74	34'11	33	47'27	Malmö stad.
108	24'92	15	36'47	6	56'33	Malmöhus län (utom Malmö).
2	25'00	—	—	—	—	Hallands län.
291	24'21	94	36'26	21	44'57	Göteborgs stad.
—	—	—	—	—	—	Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg).
17	20'35	2	38'00	1	29'00	Elfsborgs län.
1	37'00	—	—	—	—	Skaraborgs län.
125	27'82	7	45'00	8	58'50	Vermians län.
8	23'13	—	—	2	67'00	Vestmanlands län.
51	19'35	4	32'00	1	34'00	Kopparbergs län.
205	22'11	19	33'84	3	46'67	Gefleborgs län.
5	18'00	—	—	—	—	Jemtlands län.
2,123	24'61	460	36'04	176	47'60	Summa.

Tab. 8. Arbetarne fördelade

A. Manliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	F ö d e l s e -											
	Stock- holms stad.	Stock- holms län.	Upsa- la län.	Sö- der- man- lands län.	Öster- göt- lands län.	Jön- kö- pings län.	Kro- no- bergs län.	Kal- mar län.	Got- lands län.	Ble- kinge län.	Kri- stian- stads län.	Mal- mö- hus län.
Stockholms stad	137	12	8	4	17	4	7	13	2	12	3	15
Upsala län	4	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	2
Östergötlands län ..	3	—	—	1	59	—	3	—	—	1	2	3
Jönköpings län	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	1	—	—	—	—	1	—	16	—	—	—	1
Blekinge län	2	—	1	—	1	—	2	1	—	66	—	5
Kristianstads län ..	3	—	—	—	1	—	—	—	—	1	15	10
Malmö stad	9	—	—	—	—	—	3	—	1	8	11	263
Malmöhus län (utom Malmö)	7	—	—	—	5	2	4	4	—	8	21	131
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Göteborgs stad	3	—	—	—	5	1	2	—	—	1	—	5
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands län	—	—	—	1	1	1	—	—	—	2	1	1
Vestmanlands län ...	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
Kopparbergs län ..	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs län	3	—	5	—	—	—	—	—	—	3	—	3
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
<i>Summa</i>	173	13	19	7	89	19	21	35	3	102	53	444

efter födelseort.
arbetare.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
o r t.															Hela antalet arbetare.
Hal-lands län.	Göte-borgs och Bohus län.	Elfs-borgs län.	Ska-ra-borgs län.	Verm-lands län.	Öre-bro län.	Vest-man-lands län.	Kop-par-bergs län.	Gefle-borgs län.	Ve-ster-norr-lands län.	Jemt-lands län.	Ve-ster-bot-tens län.	Norr-bot-tens län.	Ut-lan-det.	Ej upp-gif-ven.	
—	13	3	9	3	9	15	5	4	1	—	—	—	22	—	318
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
—	1	—	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	1	—	79
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	5	—	86
—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	38
—	5	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	18	3	324
—	7	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	22	—	213
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
8	185	21	9	3	1	—	—	—	2	—	—	—	3	—	249
—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	2	—	7	121	—	—	—	1	1	—	—	—	10	—	149
—	1	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	31	1	—	—	—	—	—	—	33
—	1	—	2	2	—	1	2	32	1	—	—	—	5	—	60
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5
8	225	26	34	132	15	30	38	38	5	—	—	—	89	3	1,621

Tab. 8. (Forts.) Arbetarne fördelade

B. Qvinliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	F ö d e l s e -											
	Stock- holms stad.	Stock- holms län.	Up- sala län.	Sö- der- man- lands län.	Öster- göt- lands län.	Jön- kö- pings län.	Kro- no- bergs län.	Kal- mar län.	Got- lands län.	Ble- kinge län.	Kri- stian- stads län.	Mal- mö- hus- län.
Stockholms stad.....	583	92	26	42	56	7	7	68	2	16	5	6
Upsala län	1	1	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län ..	—	—	—	—	93	5	—	1	—	—	—	—
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	38	—	—
Kristianstads län ...	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	58	—
Malmö stad.....	7	—	—	—	1	2	4	2	1	5	15	394
Malmöhus län (utom Malmö)	1	—	1	—	1	—	4	2	—	1	17	95
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	2	—	—	3	3	1	—	1	—	2	1	2
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands län	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestmanlands län ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs län ...	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs län	4	5	16	—	2	—	1	1	—	—	—	—
Jemtlands län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	602	98	49	47	157	15	19	75	3	63	96	495

efter födelseort.
arbetare.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
o r t.															Hela anta- let arbeta- re.
Hall- lands län.	Göte- borgs och Bohus län.	Elfs- borgs län.	Ska- ra- borgs län.	Vern- lands län.	Öre- bro län.	Vest- man- lands län.	Kop- par- bergs län.	Gefle- borgs län.	Ve- ster- norr- lands län.	Jemt- lands län.	Ve- ster- bot- tens län.	Norr- bot- tens län.	Ut- lau- det.	Ej upp- gif- ven.	
3	13	7	23	19	27	15	3	30	8	—	3	1	40	—	1,102
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	1	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1	1	106
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	62
—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	444
2	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	129
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
4	347	24	9	5	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	406
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	15	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	3	127	2	—	—	—	1	—	—	—	4	—	140
—	—	—	—	—	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	1	1	50	2	—	—	—	—	1	—	56
—	—	—	—	3	—	4	14	173	1	—	2	—	1	—	227
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	1	5
11	372	47	38	156	32	30	68	206	11	2	5	2	56	4	2,759

Tab. 9. Arbetarnes födelseort i förhål-

A. Manliga

1.	2.	3.	4.
Nuvarande arbetsort.	Samma län.		
	Stad.		Landsbygd.
	Arbetsplatsen.	Annan än arbetsplatsen.	
Stockholms stad	137	—	—
Upsala län	4	—	1
Östergötlands län	31	4	24
Jönköpings län	—	—	9
Kalmar län	2	—	14
Blekinge län.....	46	1	19
Kristianstads län: Kristianstad.....	—	—	—
Landsbygd	—	3	12
Malmöhus län: Malmö	198	12	53
Öfriga städer	57	40	14
Landsbygd	—	6	14
Hallands län.....	—	—	—
Göteborgs och Bohus län: Göteborg	156	1	28
Strömstad	4	—	—
Elfsborgs län	—	—	—
Skaraborgs län	3	—	2
Värmlands län: Städer	51	7	18
Landsbygd	—	2	43
Vestmanlands län.....	4	—	6
Kopparbergs län: Falun	15	—	8
Landsbygd	—	—	8
Gefleborgs län	23	1	8
Jemtlands län (landsbygd).....	—	—	—
<i>Summa</i>	731	77	281

lande till nuvarande arbetsorten.
arbetare.

5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Grannlänän.		Stock- holm.	Annan ort inom riket.		Hela riket.		Utlän- det.	Ej upp- gifven födelseort.	Summa summa- rum.
Stad.	Lands- bygd.		Stad.	Lands- bygd.	Stad.	Lands- bygd.			
2	22	(137)	74	61	213	83	22	—	318
—	—	4	2	1	10	2	—	—	12
2	1	3	5	8	45	33	1	—	79
—	—	—	—	—	—	9	—	—	9
—	1	1	—	1	3	16	—	—	19
—	3	2	10	—	59	22	5	—	86
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	1	3	8	—	24	13	1	—	38
7	4	9	15	5	241	62	18	3	324
14	7	6	19	8	136	29	17	—	182
—	—	1	4	1	11	15	5	—	31
—	—	—	1	—	1	—	1	—	2
2	27	3	23	6	185	61	3	—	249
—	—	—	—	—	4	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	3	2	—	—	5
3	2	—	9	1	70	21	—	—	91
—	2	—	1	—	3	45	10	—	58
—	2	—	1	3	5	11	—	—	16
1	—	1	—	—	17	8	—	—	25
—	—	—	—	—	—	8	—	—	8
2	7	3	9	2	38	17	5	—	60
—	—	—	4	—	4	—	1	—	5
43	79	36	185	97	1,072	457	89	3	1,621

Tab. 9. (Forts.) Arbetarnes födelseort i förhål-
B. Qvinliga

1.	2.	3.	4.
Nuvarande arbetsort.	Samma län.		
	Stad.		Lands- bygd.
	Arbets- platsen.	Annan än arbets- platsen.	
Stockholms stad	583	—	—
Upsala län	6	—	—
Östergötlands län	63	1	29
Jönköpings län	—	—	—
Kalmar län	—	—	—
Blekinge län	33	—	5
Kristianstads län: Kristianstad	2	—	7
Landsbygd	—	—	49
Malmöhus län: Malmö	322	15	57
Öfriga städer	57	5	21
Landsbygd	—	3	7
Hallands län	—	—	—
Göteborgs och Bohus län: Göteborg	295	5	47
Strömstad	—	—	—
Elfsborgs län	9	—	6
Skaraborgs län	1	—	—
Värmlands län: Städer	38	1	31
Landsbygd	—	—	57
Västmanlands län	5	1	3
Kopparbergs län: Falun	42	—	3
Landsbygd	—	—	5
Gefleborgs län	159	5	9
Jemtlands län (landsbygd)	—	1	1
<i>Summa</i>	1,615	37	337

lande till nuvarande arbetsorten.
arbetare.

5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Grannlänen.		Stock- holm.	Annat ort inom riket.		Hela riket.		Utlän- det.	Ej upp- gifven födelseort.	Summa summa- rum.
Stad.	Lands- bygd.		Stad.	Lands- bygd.	Stad.	Lands- bygd.			
36	124	(583)	144	175	763	299	40	—	1,102
—	1	1	1	1	8	2	—	—	10
4	3	—	3	1	71	33	1	1	106
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	—	—	33	6	—	—	39
—	—	—	—	—	2	7	—	—	9
1	2	—	—	—	1	51	—	1	53
3	12	7	8	14	355	83	5	1	444
9	8	1	11	3	83	32	3	—	118
—	—	—	—	1	3	8	—	—	11
—	—	—	—	2	—	2	—	—	2
3	25	2	6	22	311	94	1	—	406
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	2	1	—	—	12	8	—	—	20
—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
3	2	2	—	2	44	35	1	—	80
—	—	—	—	—	—	57	3	—	60
—	1	—	—	—	6	4	—	—	10
2	2	1	—	—	45	5	1	—	51
—	—	—	—	—	—	5	—	—	5
8	27	4	3	11	179	47	1	—	227
—	1	—	—	1	1	3	—	1	5
71	211	19	176	233	1,918	781	56	4	2,759

Tab. 10. Faders yrke.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Jordbruk, boskapskötsel och fiske.	Grufvbrytning och tillverkningsindustri										
		Sägarverksförelse.	Bergverks- och bruks- förelse.	Metallförädlingsindustri.	Byggnads-, möbel o. d. industri.	Textil- och tobaks- industri.	Närings- och hushålls- industri.	Värdnads- industri.	Kemisk-teknisk industri.	Industri för litteratur och konst.	Ej uppgifven industri (fabrikarbete m. fl.).	Summa.
Stockholms stad	40	2	9	12	67	26	17	30	2	3	2	170
Upsala län	2	—	—	—	2	2	—	1	—	—	—	5
Östergötlands län	12	—	1	1	15	3	4	10	—	—	4	38
Jönköpings län	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Kalmar län	8	—	—	—	3	1	1	1	—	—	—	6
Blekinge län	8	1	—	3	17	8	2	8	1	1	3	44
Kristianstads län	3	1	—	2	4	5	1	3	—	—	1	17
Malmö stad	28	1	5	14	57	43	7	40	1	1	8	177
Malmöhus län (utom Malmö).....	16	1	2	16	34	23	12	32	2	—	3	125
Hallands län	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Göteborgs stad	19	6	8	10	44	23	7	24	1	1	8	132
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	2
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Värmlands län	27	1	8	8	21	14	4	13	1	1	2	73
Vestmanlands län	2	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	4
Kopparbergs län	6	2	2	2	6	3	—	6	—	1	—	22
Gefleborgs län	8	2	1	—	10	7	—	1	—	2	1	24
Jemtlands län	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2
Summa	184	17	36	69	287	159	57	170	8	11	32	846

A. Manliga arbetare.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
Handel och samfärdsl.						Allmän tjänst och literära m. fl. yrken.					Hela antalet fäder med uppgifvet yrke.	Ej uppgifvet yrke.				Summa summanum.
Handlande, m. fl.	Post-, telegraf- och jernvägspersonal.	Sjöfarande.	Stadsbud, hantverkarare m. fl.	Värdisidare, uppsare, kuskar, m. fl.	Summa.	Civile tjänstemän och bejente.	Kommunale tjänstemän och bejente.	Militärer.	Lärare, litterärer, artister m. fl.	Summa.		Tjänstehjon.	Arbetare.	Öfriga.	Summa.	
7	2	7	3	11	30	3	3	14	7	27	267	—	34	17	51	318
1	1	—	—	—	2	1	—	—	—	1	10	1	1	—	2	12
1	1	1	2	4	9	1	—	1	1	3	62	2	13	2	17	79
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	7	—	1	1	2	9
—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	16	—	2	1	3	19
1	—	1	1	4	7	—	2	13	—	15	74	—	10	2	12	86
—	—	—	1	1	2	—	—	2	—	2	24	—	13	1	14	38
10	13	4	13	14	54	2	—	5	—	7	266	2	49	7	58	324
3	4	1	3	1	12	4	1	10	—	15	168	1	37	7	45	213
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
5	2	15	19	10	51	1	2	3	—	6	208	1	36	4	41	249
—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—	1	—	1	5
2	15	2	—	2	21	3	3	3	1	10	131	1	15	2	18	149
—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	5	11	—	5	—	5	16
1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	30	—	2	1	3	33
—	1	1	5	—	7	—	3	—	—	3	42	—	11	7	18	60
1	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	5
32	42	35	47	48	204	15	14	50	9	97	1,331	6	230	52	290	1,621

Tab. 10. (Forts.) Faders yrke.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Grufbrytning och tillverkningsindustri.											
	Jordbruk, boskapskötsel och fiske.	Säverksrörelse.	Bergverks- och bruksrörelse.	Metallförädlingsindustri.	Byggnads-, möbel- o. d. industri.	Närings- och hushållsme- delstillverkning. Tobaks- industri.	Annan. Tobaks- industri.	Värnads- och beklädnads- industri.	Konst- och teknisk industri.	Industri för litteratur och konst.	Byggnads- och konst.	Summa.
Stockholms stad	85	2	35	93	233	66	49	94	4	28	38	642
Upsala län	1	—	—	—	2	—	2	2	—	—	1	7
Östergötlands län	7	1	4	4	20	5	2	16	2	—	9	63
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	4	—	—	1	8	—	—	3	—	1	—	13
Kristianstads län	13	—	—	1	11	1	1	8	—	1	—	25
Malmö stad	25	—	1	38	64	39	13	23	5	2	11	196
Malmöhus län (utom Malmö).....	9	—	2	10	22	7	11	12	—	1	2	67
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
Göteborgs stad	23	20	12	23	90	16	14	26	1	4	12	218
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	2	—	1	—	3	—	—	2	1	—	—	7
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vernlands län	40	2	4	14	12	11	4	9	1	—	2	59
Vestmanlands län	2	—	2	—	3	1	—	—	—	—	—	6
Kopparbergs län	6	1	12	2	8	—	3	4	1	4	2	37
Gefleborgs län	15	14	4	21	46	1	7	11	2	2	7	115
Jemtlands län	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Summa	232	40	77	207	525	147	106	212	17	43	84	1,458

B. Qvinliga arbetare.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
Handel och samfärdsl.						Allmän tjänst och literära m. fl. yrken.					Hela antalet fäder med uppgifvet yrke.	Ej uppgifvet yrke.				Summa sammanr.
Handlande, bokhållare m. fl.	Post, telegraf- och järnvägspersonal.	Sjöfarande.	Stadsbnd, hamnarbetare m. fl.	Vårdhusvårdare, uppsattare, kuskar m. fl.	Summa.	Civile tjänstemän och bejente.	Kommunale tjänstemän och bejente.	Militärer.	Lärare, litterärer, artister m. fl.	Summa.		Tjenstehjon.	Arbetare.	Öfriga.	Summa.	
20	7	29	23	32	111	13	19	21	9	62	900	9	103	90	202	1,102
—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	10	—	—	—	—	10
1	2	2	2	3	10	—	1	1	—	2	82	—	21	3	24	106
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	6	13	1	21	39	—	—	—	—	39
—	—	—	1	—	1	1	—	1	1	2	39	—	21	2	23	62
15	5	10	13	8	51	2	2	14	1	19	291	1	119	33	153	444
5	3	2	3	2	15	—	2	1	2	5	96	—	30	3	33	129
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
13	—	22	29	15	79	—	2	7	1	10	330	1	54	21	76	406
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	3	—	—	—	4	—	2	2	—	4	17	—	3	—	3	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
4	4	1	1	1	11	—	6	4	—	10	120	—	11	9	20	140
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	2	2	10
1	2	1	—	1	5	—	—	—	—	—	48	—	6	2	8	56
1	5	6	4	13	29	1	3	3	1	8	167	1	50	9	60	227
—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—	1	—	1	5
61	33	73	77	75	319	17	44	67	16	144	2,153	12	420	174	606	2,759

Tab. 11. Moders yrke.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Arbetsort.	Jordbruk boskaps- skötsel och fiske.	Tillverkningsindna				
		Tobaks- indu- stri.	Väfnads- och beklådnadsindustri.			Annan tillverk- nings- industri.
			Söm- merskor.	Tvåt- terskor.	Öfriga.	
Stockholms stad	—	10	9	12	2	2
Upsala län	—	1	—	—	—	1
Östergötlands län	—	2	—	—	—	1
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	1	3	4	2	—
Kristianstads län	1	3	2	3	—	—
Malmö stad	—	28	2	6	1	1
Malmöhus län (ntom Malmö)	2	4	4	7	3	1
Hallands län	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	9	6	2	1	2
Göteborgs och Bohus län (ntom Göteborg)	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—
Vermlands län	—	1	3	2	1	—
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	1
Kopparbergs län	1	—	1	1	—	1
Gefleborgs län	—	1	1	1	1	1
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	4	60	31	38	11	11

A. Manliga arbetare.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
stri.	Handel och samfärdsel.			Under- vis- ning, sjuk- vård m. m.	Hela antalet mödrar med upp- gifvet yrke.	Ej uppgifvet yrke.				Summa summa- rum.
Summa.	Handels- idker- skor.	Uppas- serskor, port- vakter m. fl.	Summa.			Tjenste- hjon.	Hjelp- hustrur.	Öfriga.	Hela antalet mödrar utan upp- gifvet yrke.	
35	6	2	8	3	46	5	4	263	272	318
2	1	—	1	1	4	1	—	7	8	12
3	—	—	—	—	3	—	1	75	76	79
—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	9
—	—	—	—	—	—	—	—	19	19	19
10	1	1	2	1	13	3	—	70	73	86
8	—	—	—	—	9	3	—	26	29	38
38	5	—	5	1	44	1	—	279	280	324
19	5	6	11	1	33	5	1	174	180	213
—	1	—	1	—	1	—	—	1	1	2
20	4	1	5	1	26	4	3	216	223	249
—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5
7	1	—	1	—	8	—	1	140	141	149
1	—	—	—	1	2	—	—	14	14	16
3	1	—	1	—	5	—	2	26	28	33
5	—	1	1	—	6	—	1	53	54	60
—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5
151	25	11	36	9	200	22	13	1,386	1,421	1,621

Tab. 11. (Forts.) Moders yrke.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Arbetsort.	Jordbruk, boskaps- skötsel och fiske.	Tillverkningsindu-				
		Tobaks- industri.	Väfnads- och beklädnadsindustri.			Annan tillverk- nings- industri.
			Söm- merskor.	Tvät- terskor.	Öfriga.	
Stockholms stad	9	50	37	40	16	17
Upsala län	—	1	1	1	—	—
Östergötlands län	—	5	1	—	2	1
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	3	2	—
Kristianstads län	6	—	—	—	1	—
Malmö stad	2	35	—	13	5	2
Malmöhus län (utom Malmö)	—	2	2	4	3	2
Hallands län	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	18	1	2	2	4
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	1	1
Skaraborgs län	—	—	—	1	—	—
Värmlands län	1	5	1	—	—	—
Vestmanlands län	—	1	—	—	—	—
Kopparbergs län	1	1	—	1	—	—
Gefleborgs län	—	1	1	2	—	—
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—
Summa	19	119	44	67	32	27

B. Qvinliga arbetare.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
stri.	Handel och samfärdsel.			Under- visning, sjuk- vård m. m.	Hela antalet mödrar med upp- gifvet yrke.	Ej uppgifvet yrke.				Summa summa- rum.
Summa.	Handels- idker- skor.	Uppas- serskor, port- vakter- skor. m. fl.	Summa.			Tjenste- hjon.	Hjelp- hustrur.	Öfriga.	Hela antalet mödrar utan upp- gifvet yrke.	
160	28	5	33	13	215	18	58	811	887	1,102
3	—	—	—	—	3	—	—	7	7	10
9	1	—	1	—	10	1	2	93	96	106
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	—	—	—	—	5	1	3	30	34	39
1	—	—	—	—	7	—	1	54	55	62
55	10	1	11	—	68	8	6	362	376	444
13	—	1	1	1	15	1	2	111	114	129
—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
27	17	—	17	1	45	6	14	341	361	406
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	—	2	—	—	18	18	20
1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
6	1	1	2	—	9	3	1	127	131	140
1	—	—	—	—	1	—	—	9	9	10
2	3	—	3	—	6	1	4	45	50	56
4	—	—	—	1	5	2	5	215	222	227
—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5
289	60	8	68	16	392	41	96	2,230	2,367	2,759

Tab. 12. Makes och
A. Gifta arbeterskors

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Grufbrytning och tillverkningsindustri.											
	Jordbruk, boskapskötsel och fiske.	Sågverksrörelse.	Bergverks- och bruks- rörelse.	Metallfärdningsindustri.	Byggnads-, möbel- o. d. industri.	Närings- och näringsmedels- tillverkning.	Annan. Tobaks- industri.	Värnads- och beklädnads- industri.	Kemisk-teknisk industri.	Industri för litteratur och konst.	Ej uppgifven industri (fabrikarbetare m. fl.).	Summa.
Stockholms stad	—	4	7	62	50	57	16	16	2	25	15	254
Upsala län	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2
Östergötlands län	—	—	—	3	—	2	—	1	—	—	—	6
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	5
Kristianstads län	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2
Malmö stad	—	—	—	25	11	33	—	10	1	2	6	88
Malmöhus län (utom Malmö)	—	—	—	—	1	8	1	—	—	—	—	10
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	1	3	2	5	21	21	1	2	—	3	6	64
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	3
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands län	2	—	—	1	3	2	—	1	—	1	—	7
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Kopparbergs län	—	1	—	—	—	2	1	1	—	—	—	5
Gefleborgs län	—	1	—	2	4	4	—	1	—	1	2	15
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	3	9	9	103	93	132	19	34	3	32	29	463

makas yrke.

makes yrke.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
Handel och samfärdsl.						Allmän tjänst och literära m. fl. yrken.					Ej uppgifvet yrke.					Summa sammanr.
Handlande, m. fl.	Post- och jernvägsbetjente.	Sjöfarande.	Stadsbud, hannarbetare m. fl.	Vårdshusidkare, kuskar m. fl.	Summa.	Tullbetjent.	Kommunale betjente.	Militärer.	Andra.	Summa.	Hela antalet män med uppgifvet yrke.	Tjenstehjon.	Arbetare.	Öfriga.	Hela antalet män utan uppgifvet yrke.	
5	—	4	5	11	25	1	4	3	1	9	288	1	32	8	41	329
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	1	—	1	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	1	3
1	1	—	2	1	5	—	—	1	1	2	95	1	5	6	12	107
1	1	—	2	—	4	—	—	—	—	—	14	—	6	1	7	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	1	6	5	5	23	—	—	1	—	1	89	—	22	4	26	115
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	5	—	5	15
—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	5
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	16	—	4	2	6	22
13	4	10	14	18	59	1	4	5	2	12	537	2	76	21	99	636

Tab 12. (Forts.) **Makes och**
B. Gifta arbetares

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Arbetsort.	Jordbruk, boskaps- skötsel och fiske.	Tillverknings-			
		Tobaks- industri.	Väfnads- och beklädnadsindustri.		
			Söm- merskor.	Tvät- terskor.	Öfriga.
Stockholms stad	—	44	3	3	2
Upsala län	—	—	—	—	—
Östergötlands län	—	3	2	—	1
Jönköpings län	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—
Blekinge län	1	2	1	1	2
Kristianstads län	—	6	—	—	—
Malmö stad	—	32	6	1	7
Malmöhus län (utom Malmö)	—	11	2	2	5
Hallands län	—	1	—	—	—
Göteborgs stad	—	15	2	—	—
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—	—
Vermlands län	—	3	—	1	—
Vestmanlands län	—	—	—	—	—
Kopparbergs län	—	2	—	—	—
Gefleborgs län	—	5	—	—	—
Jemtlands län	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	1	124	16	8	17

makas yrke.

makas yrke.

7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
industri.		Handel och samfärdsel.			Under- vis- ning och sjuk- vård.	Hela antalet hustrur med upp- gifvet yrke.	Ej uppgifvet yrke.				Summa summa- rum.
Annan till- verk- nings- indu- stri.	Summa.	Han- dels- idker- skor.	Uppas- serskor, port- vakter- skor m. fl.	Summa.			Tjen- ste- hjon.	Hjelp- hustrur.	Öfriga.	Hela antalet hustrur utan upp- gifvet yrke.	
1	53	4	3	7	1	61	—	—	103	103	164
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4
—	6	1	—	1	—	7	—	—	31	31	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	8
—	—	1	—	1	—	1	—	—	13	13	14
—	6	—	—	—	—	7	—	—	25	25	32
—	6	1	—	1	—	7	1	1	3	5	12
—	46	3	1	4	—	50	2	—	94	96	146
—	20	2	1	3	—	23	—	—	63	63	86
—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
1	18	1	—	1	1	20	—	—	90	90	110
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	—	—	—	—	1	—	—	2	2	3
—	4	—	1	1	—	5	—	—	49	49	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	7
—	2	—	—	—	—	2	—	—	8	8	10
—	5	—	—	—	—	5	—	—	33	33	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	168	13	6	19	2	190	3	1	533	537	727

Tab. 13. Arbetar-

A. Barn

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Manliga arbetare — gifta och enklingar — med följande antal barn:										Summa.	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Fäder.	Barn.
Stockholms stad	33	32	20	25	14	6	3	1	—	1	135	402
Upsala län	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	3	7
Östergötlands län	5	9	4	4	1	4	3	—	1	—	31	110
Jönköpings län.....	2	1	2	2	—	—	—	—	—	—	7	18
Kalmar län	1	1	5	3	3	—	1	—	—	—	14	52
Blekinge län.....	4	9	3	4	6	2	1	—	—	—	29	96
Kristianstads län.....	1	5	3	1	—	—	—	—	—	—	10	24
Malmö stad	22	29	28	22	9	13	2	2	2	—	129	423
Malmöhus län (utom Malmö).....	13	20	12	7	7	7	3	—	—	—	69	215
Hallands län.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	3
Göteborgs stad	15	15	18	20	15	8	4	3	2	—	100	372
Göteborgs o. Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län.....	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	3	12
Vermlands län	4	7	11	13	5	3	4	2	—	1	50	200
Vestmanlands län	—	—	2	—	3	2	—	—	—	—	7	33
Kopparbergs län	1	3	2	1	1	—	—	—	—	—	8	22
Gefleborgs län	7	8	7	4	3	1	—	—	—	—	30	81
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	108	142	119	106	69	46	21	8	5	2	626	2,070

nes barn.

vid lif.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
Qvinliga arbetare — gifta och enkor — med följande antal barn:									Summa.		Qvinliga arbetare — ogifta — med följande antal barn:					Summa.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Mö- drar.	Barn.	1.	2.	3.	4.	6.	Mö- drar.	Barn.
98	69	39	21	17	1	1	3	—	249	559	87	25	4	1	1	118	159
—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—
3	1	—	—	—	1	—	—	—	5	11	9	—	—	—	—	9	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	2	—	—	—	—	—	—	—	4	6	1	—	—	—	—	1	1
1	2	—	—	—	—	—	—	—	3	5	—	—	—	—	—	—	—
25	26	13	8	5	5	1	1	1	85	227	33	4	3	—	—	40	50
3	3	7	2	1	—	1	—	—	17	50	5	4	—	—	—	9	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	25	12	14	12	2	3	—	—	97	264	33	10	2	1	—	46	63
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	1	—	—	—	—	2	8	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	6	3	1	—	—	—	—	—	15	30	10	2	—	—	—	12	14
—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—
—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	5	3	—	—	—	—	3	3
8	9	3	—	1	—	—	—	—	21	40	12	—	—	—	—	12	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
174	148	79	46	37	9	6	4	1	504	1,213	193	45	9	2	1	250	324

Tab. 13. (Forts.) Ar-

B. Hemma-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Manliga arbetare — gifta och enklingar — med följande antal hemmavarande barn:										Summa.	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Fäder.	Barn.
Stockholms stad	37	28	16	19	8	2	2	1	—	—	113	291
Upsala län	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	3	7
Östergötlands län	10	10	3	4	—	—	1	—	1	—	29	71
Jönköpings län	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	5	14
Kalmar län	3	—	3	3	2	1	—	—	—	—	12	40
Blekinge län	5	9	4	2	2	2	1	—	—	—	25	72
Kristianstads län	2	4	3	—	—	—	—	—	—	—	9	19
Malmö stad	28	31	26	17	10	5	2	—	2	—	121	348
Malmöhus län (utom Malmö)	16	19	10	5	4	5	3	—	—	—	62	175
Hallands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Göteborgs stad	18	14	21	17	8	6	5	2	1	—	92	313
Göteborgs o. Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	3	9
Vermlands län	7	10	11	7	4	3	3	2	—	1	48	173
Vestmanlands län	—	—	5	—	1	—	—	—	—	—	6	20
Kopparbergs län	3	2	1	1	—	—	—	—	—	—	7	14
Gefleborgs län	10	6	6	3	3	1	—	—	—	—	29	73
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	141	136	115	78	48	25	17	5	4	1	565	1,640

betarnes barn.

varande barn.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
Qvinliga arbetare — gifta och enkor — med följande antal hemmavarande barn:								Summa.		Qvinliga arbetare — ogifta — med följande antal hemma- varande barn:					Summa.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Mö- drar.	Barn.	1.	2.	3.	4.	5.	Mö- drar.	Barn.
88	62	27	16	12	2	—	2	209	445	57	12	3	—	1	73	95
1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
4	—	—	—	1	—	—	—	5	9	5	—	—	—	—	5	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	—	—	—	—	—	—	2	3	1	—	—	—	—	1	1
1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
23	21	11	7	7	4	1	1	75	200	26	2	3	—	—	31	39
2	5	4	1	1	—	—	—	13	33	6	3	—	—	—	9	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	22	16	13	9	2	1	—	88	233	18	5	—	1	—	24	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	2	1	—	—	—	—	—	5	9	10	1	—	—	—	11	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	—	2	2
9	7	2	—	—	—	—	—	18	29	7	—	—	—	—	7	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
156	121	61	37	31	8	2	3	419	970	132	23	6	1	1	163	205

Tab. 13. (Forts.) Arbetarnes barn.

C. Barn, sysselsatta inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Arbetsort.	Antal arbetare med barn sysselsatta inom tobaksindustrien.			Antal inom tobaksindustrien sysselsatta barn		
	Män.	Qvin- nor.	Sum- ma.	af manli- ga ar- betare.	af qvinli- ga ar- betare.	Sum- ma.
Stockholms stad	13	44	57	18	49	67
Upsala län	—	1	1	—	1	1
Östergötlands län	6	2	8	7	2	9
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—
Blekinge län.....	2	—	2	3	—	3
Kristianstads län.....	2	—	2	2	—	2
Malmö stad	24	28	52	37	41	78
Malmöhus län (utom Malmö).....	10	4	14	13	6	19
Hallands län	1	—	1	1	—	1
Göteborgs stad.....	17	18	35	21	24	45
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg).....	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län.....	—	—	—	—	—	—
Vermlands län	16	7	23	24	7	31
Vestmanlands län	2	—	2	3	—	3
Kopparbergs län	3	—	3	3	—	3
Gefleborgs län	2	1	3	3	1	4
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	98	105	203	135	131	266

Tab. 14. Barnaföderskors bortovaro från arbetet.

A. Arbetets avslutande före barnsbörden.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Arbetsort.	Antal qvinno- r, som lemnade dylik uppgift.	Antal fall, då arbetet avslutats:					Hela antalet upp- gifna fall.
		1 dag	2 da- gar	3 da- gar	4—7 dagar	mer än 7 da- gar	
		före barnsbörden.					
Stockholms stad	214	286	6	10	14	68	384
Östergötlands län	1	1	—	—	—	—	1
Malmö stad	48	43	6	—	3	13	65
Malmöhus län (utom Malmö)	2	1	—	—	—	3	4
Göteborgs stad	88	125	9	1	13	35	183
Värmlands län	6	4	—	—	2	2	8
Kopparbergs län	2	1	—	—	—	1	2
Gefleborgs län	13	5	—	3	2	12	22
Summa	374	466	21	14	34	134	669

B. Arbetets återupptagande efter barnsbörden.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Arbetsort.	Antal qvinno- r, som lemnade dylik uppgift.	Antal fall, då arbetet återupptagits:				Hela antalet upp- gifna fall.
		senast 1 vecka	senast 2 vec- kor	senast 3 vec- kor	mer än 3 vec- kor	
		efter barnsbörden.				
Stockholms stad	214	1	163	105	115	384
Östergötlands län	1	—	—	1	—	1
Malmö stad	48	2	16	11	36	65
Malmöhus län (utom Malmö)	2	—	—	1	3	4
Göteborgs stad	88	1	31	56	95	183
Värmlands län	6	—	—	1	7	8
Kopparbergs län	2	—	—	—	2	2
Gefleborgs län	13	1	—	3	18	22
Summa	374	5	210	178	276	669

Tab. 15. Arbetarnes inom olika

A. Manliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Arbetsort.	Antal arbetare, som inträdt												
	7 år.	8 år.	9 år.	10 år.	11 år.	12 år.	13 år.	14 år.	15 år.	16 år.	17 år.	18 år.	19 år.
Stockholms stad.....	1	4	8	14	26	38	34	34	32	22	12	3	6
Upsala län	—	—	—	2	—	2	1	3	1	—	—	—	—
Östergötlands län	1	—	—	3	6	7	22	12	9	5	1	—	—
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	1	—	—
Blekinge län	—	1	1	1	4	7	5	18	16	9	3	1	—
Kristianstads län	1	1	—	4	6	4	4	3	2	3	5	—	—
Malmö stad.....	—	1	7	13	27	45	45	44	52	26	23	10	5
Malmöhus län (utom Malmö) ..	5	1	5	15	9	24	28	43	31	19	6	5	5
Hallands län	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	1	1	—	2	6	29	37	55	50	9	11	7	1
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—
Vermlands län	2	3	3	9	4	21	23	23	18	9	3	2	—
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	—	4	5	2	—	1	—	—
Kopparbergs län	—	—	1	2	—	1	1	14	6	5	1	1	—
Gefleborgs län	—	1	1	2	3	4	9	11	6	2	2	—	2
Jemtlands län	—	—	—	1	—	—	2	2	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	11	13	26	69	93	186	217	270	226	109	70	29	19

län ålder vid inträdet i yrket.

arbetare.

15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
i yrket vid en ålder af															Summa
20 år.	21 år.	22 år.	23 år.	24 år.	25 år.	26 år.	27 år.	28 år.	29 år.	30- 35 år.	35- 40 år.	40- 45 år.	45 år och öfv.	ej uppg.	arbe- tare.
2	6	5	11	5	4	8	5	4	2	10	8	3	1	10	318
—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	12
—	—	—	1	—	1	1	1	—	—	1	4	3	1	—	79
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	2	1	2	—	9
1	—	—	2	1	—	2	—	—	1	2	2	3	—	—	19
1	1	—	1	2	—	2	1	1	1	5	1	3	1	—	86
1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	38
3	2	1	1	1	3	1	1	—	—	4	1	2	2	4	324
5	2	—	1	—	1	—	1	—	—	2	2	2	1	—	213
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3	5	—	—	2	4	2	—	2	4	7	6	3	1	1	249
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5
2	1	1	2	1	—	—	—	1	—	5	1	1	3	11	149
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	1	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	33
1	—	—	1	—	—	1	—	1	2	4	1	2	1	3	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
19	18	7	21	12	13	18	9	11	10	45	30	24	14	32	1,621

Tab. 15. (Forts.) Arbetarnes inom

B. Qvinliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Arbetsort.	Antal arbetare, som inträdd												
	6 år.	7 år.	8 år.	9 år.	10 år.	11 år.	12 år.	13 år.	14 år.	15 år.	16 år.	17 år.	18 år.
Stockholms stad	1	2	3	5	12	40	71	75	121	138	112	85	73
Upsala län	—	—	—	—	—	1	—	1	3	1	—	1	1
Östergötlands län	—	—	—	—	1	—	2	22	21	19	11	4	4
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	11	7	2
Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	3	5	11	10	8	6
Malmö stad	—	—	—	—	4	6	53	66	69	56	46	29	20
Malmöhus län (utom Malmö)	—	—	1	1	1	—	1	5	20	16	11	6	2
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Göteborgs stad	1	—	—	—	1	2	5	16	45	96	75	47	29
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	2	1	1
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands län	—	—	—	—	1	6	18	22	14	20	4	5	2
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—
Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	2	17	14	6	6	3
Gefleborgs län	—	—	—	—	1	1	3	6	35	54	49	28	18
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
<i>Summa</i>	2	2	4	6	21	56	153	219	357	440	338	229	162

olika län ålder vid inträdet i yrket.
arbetare.

15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
i yrket vid en ålder af																Summa
19 år.	20 år.	21 år.	22 år.	23 år.	24 år.	25 år.	26 år.	27 år.	28 år.	29 år.	30- 35 år.	35- 40 år.	40- 45 år.	45 år och öfv.	ej uppg.	arbe- tare.
56	40	36	30	25	27	14	10	10	4	13	32	24	14	20	9	1,102
—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
3	1	3	2	1	1	5	1	—	—	—	3	—	2	—	—	106
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	1	—	39
4	2	2	1	1	—	3	2	—	—	—	1	1	—	2	—	62
14	7	7	8	5	4	6	7	3	3	3	15	6	3	4	—	444
12	11	5	2	2	4	—	3	2	1	—	4	3	4	12	—	129
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
26	18	9	3	2	3	4	8	4	—	2	6	2	1	1	—	406
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	1	2	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
2	1	3	1	—	1	1	—	1	1	3	1	7	6	20	—	140
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	10
3	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	56
9	9	2	3	—	—	3	3	—	—	—	1	—	—	—	2	227
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
134	95	69	52	39	41	36	35	22	9	22	65	44	31	64	12	2,759

Tab. 16. Arbetarne fördelade efter tid

A. Manliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Kalenderår, då arbetare inträddt i yrket.	Antal arbetare, som inträddt													
	7 år.	8 år.	9 år.	10 år.	11 år.	12 år.	13 år.	14 år.	15 år.	16 år.	17 år.	18 år.	19 år.	20 år.
1898.....	—	—	—	—	—	13	15	55	35	16	7	2	1	1
1897.....	—	—	—	—	1	11	37	58	31	14	10	5	—	1
1896.....	—	—	—	—	—	3	21	24	21	6	4	1	2	2
1895.....	—	—	—	—	—	7	15	9	11	6	3	1	1	1
1894.....	—	—	—	1	—	2	6	10	8	7	5	—	—	—
1893.....	—	—	—	2	2	4	6	7	8	2	—	1	—	2
1892.....	—	—	—	—	2	1	4	9	6	4	1	1	1	—
1891.....	—	—	—	—	—	1	9	3	8	3	1	1	2	1
1890.....	—	—	—	1	—	2	7	8	6	1	2	—	—	2
1889.....	—	1	—	4	—	4	4	8	8	—	—	2	—	1
1888.....	—	—	—	1	2	2	4	5	6	1	5	1	—	—
1887.....	—	—	—	—	—	—	5	3	4	4	1	—	—	3
1886.....	—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	2	—	—	—
1885.....	—	—	1	1	—	2	4	4	3	2	—	—	2	—
1884.....	—	—	—	—	1	—	1	1	3	4	1	—	1	1
1883.....	—	—	—	—	—	2	2	1	9	5	5	—	1	2
1882.....	—	1	—	1	1	—	2	3	4	1	1	—	—	—
1881.....	—	—	—	—	2	8	1	3	6	3	2	1	—	—
1880.....	1	—	—	1	5	5	2	2	3	1	—	1	1	—
1875—1880.....	1	—	1	3	6	15	9	10	7	4	6	—	1	—
1870—1875.....	1	—	2	9	20	36	21	21	19	11	7	6	4	2
1865—1870.....	3	1	1	9	10	18	16	9	8	5	4	2	2	—
1860—1865.....	—	2	7	13	15	16	9	8	7	5	—	1	—	—
1855—1860.....	1	5	4	8	9	15	7	4	1	1	—	2	—	—
1850—1855.....	1	1	3	5	8	13	4	3	3	1	2	—	—	—
1845—1850.....	2	—	3	5	6	5	2	1	—	2	1	—	—	—
före 1845.....	1	2	4	4	3	1	2	—	—	—	—	1	—	—
<i>Summa</i>	11	13	26	69	93	186	217	270	226	109	70	29	19	19

för och ålder vid inträdet i yrket.

arbetare.

16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
i yrket vid en ålder af													Summa ar- be- tare.	Genomsnittsålder vid inträdet i yrket (år).
21 år.	22 år.	23 år.	24 år.	25 år.	26 år.	27 år.	28 år.	29 år.	30— 35 år.	35— 40 år.	40— 45 år.	45 år och öfv.		
2	—	—	—	1	1	—	—	—	1	2	2	—	154	15'4
3	2	1	1	3	2	2	1	1	3	—	—	1	188	15'6
—	—	—	—	—	—	1	2	—	2	2	—	2	93	16'6
1	—	—	—	—	1	1	—	—	3	2	—	—	62	16'4
—	1	2	—	—	—	1	—	—	2	—	2	2	49	18'7
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1	2	41	18'5
2	—	1	—	1	1	1	—	2	3	2	1	2	45	20'6
1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	3	1	2	38	19'9
—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	1	—	—	34	16'7
1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	37	16'0
1	—	—	—	—	3	—	—	1	1	—	—	—	33	16'5
1	—	1	—	1	—	—	—	—	5	3	—	—	31	20'5
—	—	1	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	12	19'0
—	—	1	—	—	1	—	—	—	2	2	1	—	26	19'0
—	—	1	1	—	1	—	1	1	—	—	2	1	21	22'4
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	31	18'0
—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	19	18'3
—	—	2	1	—	—	1	1	—	1	1	—	—	33	16'9
—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	—	1	—	27	16'0
—	—	1	4	2	3	1	3	—	5	3	2	1	88	18'1
4	3	4	—	1	1	—	2	1	6	2	3	1	187	15'8
—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	2	3	—	97	14'9
2	1	1	—	2	—	—	—	—	2	—	1	—	92	13'5
—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	60	12'3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	45	12'4
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	11'8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	10'4
18	7	21	12	13	18	9	11	10	45	30	24	14	1,589	15'9

¹⁾ Härtill komma 32 arbetare, för hvilka uppgift saknas.

Tab. 16. (Forts.) Arbetarne fördelade efter tid

B. Qvinliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Kalenderår, då arbetare inträdd i yrket.	Antal arbetare, som inträdd														
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	år.	år.	år.	år.	år.	år.	år.	år.	år.	år.	år.	år.	år.	år.	år.
1898	—	—	—	—	—	—	1	10	20	26	27	15	12	10	9
1897	—	—	—	—	—	2	11	48	72	78	48	35	27	30	18
1896	—	—	—	—	—	1	4	25	41	61	38	42	27	21	13
1895	—	—	—	—	—	—	2	16	25	38	26	25	16	7	6
1894	—	—	—	—	—	1	2	10	27	29	24	16	8	3	6
1893	—	—	—	—	1	—	3	16	12	11	10	4	7	6	3
1892	—	—	—	—	—	—	5	3	9	20	10	10	5	5	4
1891	—	—	—	—	—	—	6	9	18	24	23	1	3	3	2
1890	—	—	—	—	—	—	6	11	14	21	28	12	9	3	2
1889	—	—	—	—	—	—	4	7	9	21	6	8	7	3	5
1888	—	—	—	—	—	—	6	2	14	11	16	7	3	4	3
1887	—	—	—	—	—	1	6	3	7	7	7	3	2	—	—
1886	—	1	—	—	—	2	—	5	9	6	4	—	3	1	1
1885	—	—	—	—	1	1	2	2	3	3	1	4	1	—	2
1884	1	—	—	1	—	2	—	1	3	7	2	5	3	3	2
1883	—	—	—	1	—	—	8	6	5	4	4	5	—	1	2
1882	—	—	—	—	—	—	1	1	2	6	11	2	3	5	1
1881	—	—	—	—	—	—	12	3	3	4	3	3	3	2	1
1880	—	—	—	—	1	—	4	3	8	5	5	5	1	2	2
1875—1880	—	—	1	1	5	12	24	17	23	25	18	10	9	11	3
1870—1875	—	1	—	2	4	14	25	13	16	22	15	13	8	6	4
1865—1870	—	—	1	1	5	8	12	4	11	5	6	3	3	5	4
1860—1865	1	—	1	—	3	5	4	3	6	5	5	—	2	2	2
1855—1860	—	—	1	—	—	3	2	1	—	1	—	1	—	1	—
1850—1855	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	1	—	—	—	—
1845—1850	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
före 1845	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2	2	4	6	21	56	153	219	357	440	338	229	162	134	95

för och ålder vid inträdet i yrket.

arbetare.

17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
i yrket vid en ålder af													Summa arbe- tare.	Genomsnittsålder vid inträdet i yrket (år).
21 år.	22 år.	23 år.	24 år.	25 år.	26 år.	27 år.	28 år.	29 år.	30— 35 år.	35— 40 år.	40— 45 år.	45 år och öfv.		
5	3	—	1	1	4	2	—	—	1	1	2	6	156	18·7
12	4	7	7	8	3	1	1	1	10	5	5	7	440	18·0
11	6	3	4	7	5	2	1	3	1	4	2	5	327	17·9
2	3	4	1	2	3	1	—	3	5	1	1	3	190	18·0
1	2	3	—	2	4	—	2	—	2	2	—	3	147	17·6
3	1	3	2	—	—	1	—	—	3	1	—	3	90	18·2
1	—	—	1	1	1	2	—	1	—	1	1	2	82	17·9
2	3	—	1	—	5	3	—	—	2	—	—	4	109	17·9
3	2	2	3	1	2	—	—	—	3	—	4	3	129	18·3
2	—	—	1	1	—	—	—	1	2	2	1	4	84	19·0
2	1	2	2	1	1	—	1	2	—	1	—	2	81	18·0
1	1	1	1	—	—	1	—	1	1	1	—	1	45	17·4
2	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	4	42	20·2
1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	25	19·2
2	1	—	1	1	—	1	—	—	1	1	—	—	38	17·7
1	1	2	—	—	—	—	—	1	2	—	1	2	46	18·3
—	3	—	1	1	1	—	—	1	1	1	—	3	44	20·9
3	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	1	42	17·4
2	—	—	1	—	1	—	—	—	1	2	1	1	45	18·5
4	6	5	4	2	3	2	2	3	7	5	6	4	212	18·3
5	8	4	3	5	1	4	1	3	16	10	3	3	209	19·1
2	4	—	3	1	—	1	1	—	1	2	2	2	87	17·5
2	2	2	3	2	—	1	—	2	2	1	—	—	56	17·4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	11	14·5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7	14·9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11·0
69	52	39	41	36	35	22	9	22	65	44	31	64	1) 2,747	18·1

1) Härtill komma 12 arbetare, för hvilka uppgift saknas.

Tab. 17. Anställningstid

A. Manliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Anställningstid hos											
	Högst 1 år.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	5—6 år.	6—7 år.	7—8 år.	8—9 år.	9—10 år.	10—12 år.	12—14 år.
Stockholms stad	23	69	35	33	17	5	10	8	8	10	11	12
Upsala län	2	6	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—
Östergötlands län	5	16	9	6	3	5	4	4	2	2	2	1
Jönköpings län	1	—	—	—	1	—	3	1	—	—	—	1
Kalmar län	—	—	3	—	1	—	1	2	1	—	1	1
Blekinge län	11	18	9	7	6	2	2	1	4	2	6	—
Kristianstads län	16	7	1	—	—	2	1	—	1	—	—	—
Malmö stad	64	68	19	19	10	11	7	11	14	20	7	3
Malmöhus län (utom Malmö)	65	43	21	8	9	8	7	2	5	6	9	5
Hallands län	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Göteborgs stad	46	37	26	15	13	4	2	3	7	3	10	4
Göteborgs och Bohuslän (utom Göteborg)	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Värmlands län	27	18	15	5	5	10	6	1	5	4	9	9
Vestmanlands län	3	6	—	—	—	1	2	—	—	—	—	1
Kopparbergs län	10	4	7	1	—	1	—	—	—	—	—	1
Gefleborgs län	4	10	3	—	4	4	3	4	5	—	2	2
Jemtlands län	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	283	304	150	95	69	53	48	37	53	47	59	40

hos arbetsgifvaren. arbetare.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	1.
arbetsgifvaren.												Arbetsort.
14-16 år.	16-18 år.	18-20 år.	20-25 år.	25-30 år.	30-35 år.	35-40 år.	40-45 år.	45-50 år.	Öfver 50 år.	Ej upp- gifven.	Summa arbeta- re.	
14	6	6	12	10	14	5	5	—	—	5	318	Stockholms stad.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	Upsala län.
1	5	1	2	6	3	1	1	—	—	—	79	Östergötlands län.
—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	9	Jönköpings län.
—	—	2	4	—	—	1	1	—	—	1	19	Kalmar län.
1	6	1	5	1	1	—	—	—	1	2	86	Blekinge län.
1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	7	38	Kristianstads län.
7	3	3	17	17	6	4	1	4	14	5	324	Malmö stad.
9	—	1	2	7	3	1	—	—	1	1	213	Malmöhus län (utom Malmö).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	Hallands län.
12	10	2	9	23	8	4	7	1	2	1	249	Göteborgs stad.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Elfsborgs län.
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	5	Skaraborgs län.
3	9	7	5	4	3	—	1	1	—	2	149	Vermlands län.
—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	16	Vestmanlands län.
2	—	—	2	2	2	1	—	—	—	—	33	Kopparbergs län.
4	2	1	4	4	3	1	—	—	—	—	60	Gefleborgs län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	Jemtlands län.
54	41	24	64	75	44	20	18	7	8	28	1,621	Summa.

¹ Deraf 3 öfver 60 år.

Tab. 17. (Forts.) Anställningstid
B. Qvinliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Anställningstid hos											
	Högst 1 år.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	5—6 år.	6—7 år.	7—8 år.	8—9 år.	9—10 år.	10—12 år.	12—14 år.
Stockholms stad	60	339	194	189	84	11	17	12	23	22	32	25
Upsala län	—	4	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län	7	37	26	8	5	3	2	5	5	—	2	1
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	6	10	7	3	4	—	—	2	—	2	1	—
Kristianstads län	13	25	8	6	6	1	—	1	—	1	1	—
Malmö stad	45	85	42	42	17	24	13	25	33	20	25	10
Malmöhus län (utom Malmö) ..	34	32	13	12	12	2	2	3	4	3	2	3
Hallands län	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Göteborgs stad	72	44	74	25	30	12	5	21	20	5	15	7
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands län	13	28	11	7	11	6	9	5	8	1	7	6
Vestmanlands län	1	6	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Kopparbergs län	4	14	23	4	2	2	1	—	—	—	1	1
Gefleborgs län	20	44	20	26	21	13	8	8	11	9	9	6
Jemtlands län	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	280	669	438	325	192	75	57	82	105	64	95	59

hos arbetsgifvaren.
arbetare.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	1.
arbetsgifvaren.												Arbetsort.
14-16 år.	16-18 år.	18-20 år.	20-25 år.	25-30 år.	30-35 år.	35-40 år.	40-45 år.	45-50 år.	Öfver 50 år.	Ej upp- gifven.	Summa arbe- tare.	
19	13	5	28	13	5	2	1	—	—	8	1,102	Stockholms stad.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	10	Upsala län.
2	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	106	Östergötlands län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Jönköpings län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kalmar län.
2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	Blekinge län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	Kristianstads län.
6	6	9	18	14	4	1	2	—	—	3	444	Malmö stad.
3	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	129	Malmöhus län (utom Malmö).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	Hallands län.
10	11	7	20	19	6	—	—	—	2	1	406	Göteborgs stad.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	Elfsborgs län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	Skaraborgs län.
3	7	5	7	4	1	—	—	—	1	—	140	Vernlands län.
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	10	Vestmanlands län.
1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	56	Kopparbergs län.
9	4	7	2	4	1	4	—	1	—	—	227	Gefleborgs län.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	Jemtlands län.
55	46	34	81	56	17	7	3	1	3	15	2,759	Summa.

¹ 62 år.

Tab. 18. Ordinarie
(Enligt arbetsgif-

1.	2.	3.	4.	5.
Arbetsort.	Antal arbetare,			
	Högst 48 timmar.		48—51 timmar.	
	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.
Stockholms stad	1	9	31	159
Upsala län	—	—	—	—
Östergötlands län	—	—	—	—
Jönköpings län	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	—
Kristianstads län: Kristianstad	—	—	—	—
Landsbygden	—	—	—	—
Malmöhus län: Malmö	—	—	—	—
Öfriga städer	—	—	—	—
Landsbygden	7	1	—	—
Hallands län	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus län: Göteborg	38	92	2	2
Strömstad	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	20	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—
Vermlands län: Städer	—	—	—	—
Landsbygden	—	—	—	—
Vestmanlands län	—	—	—	—
Kopparbergs län: Falun	—	—	—	—
Landsbygden	—	—	—	—
Gefleborgs län	—	—	—	—
Jemtlands län (landsbygden)	—	—	—	—
<i>Summa</i>	46	122	33	161

arbetstid per vecka.
varnes uppgifter.)

6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.		15.		
hvilkas arbetstid per vecka utgör:								Antal arbetare.		Medelarbetstid per vecka (timmar).		
51—54 timmar.		54—57 timmar.		57—60 timmar.		Öfver 60 timmar.						
Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Summa.
34	153	161	517	83	247	3	1	313	1,086	56·1	55·4	55·6
—	—	—	—	8	10	3	—	11	10	60·4	59·0	59·8
7	19	8	18	15	—	47	66	77	103	60·1	59·1	59·5 ¹⁾
—	—	—	—	3	—	6	—	9	—	62·0	—	62·0
—	—	—	—	8	—	11	—	19	—	62·9	—	62·9 ²⁾
9	2	—	—	20	1	52	36	81	39	61·3	62·5	61·7
—	9	—	—	—	—	—	—	—	9	—	54·0	54·0
—	—	1	6	5	37	10	9	16	52	65·7	60·9	62·0
95	96	173	169	—	—	³⁾ 47	³⁾ 178	315	443	56·1	57·9	57·2
—	—	18	39	163	79	—	—	181	118	59·2	58·2	59·0 ⁴⁾
—	—	—	—	—	—	21	8	28	9	60·4	63·7	61·5
—	—	2	2	—	—	—	—	2	2	57·0	57·0	57·0
43	113	20	118	136	81	8	—	247	406	55·8	53·6	54·4
—	—	—	—	—	—	4	—	4	—	63·0	—	63·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	48·0	48·0
—	—	—	—	1	—	4	1	5	1	63·4	65·0	64·0
14	7	—	—	63	64	12	9	89	80	59·5	59·3	59·4
—	—	58	60	—	—	—	—	58	60	56·5	56·5	56·5
16	10	—	—	—	—	—	—	16	10	54·0	54·0	54·0
—	—	—	—	25	51	—	—	25	51	59·0	59·0	59·0
—	—	—	—	8	5	—	—	8	5	60·0	60·0	60·0
3	32	23	—	34	195	—	—	60	227	57·7	57·3	57·4
—	—	—	—	5	5	—	—	5	5	59·0	59·0	59·0
221	441	464	929	577	775	228	308	1,569	2,736	57·6	56·4	56·8

¹⁾ I Norrköping 55·3 timmar, i Linköping och Vadstena 62 timmar. ²⁾ I Kalmar 65 timmar, i Oskarshamn 60 timmar. ³⁾ Alla vid en och samma fabrik. ⁴⁾ Lägst i Landskrona med en arbetstid i veckan af 56·5 timmar, högst i Lund med 60 timmar.

Tab. 19. Tiden för

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
	Kl. 1 e. m.			Kl. 2 e. m.			Kl. 3,30 e. m.			Kl. 4 e. m.			Kl. 5 e. m.		
Fabrikernas anlägg- ningsort.	An- tal fa- bri- ker.	Antal arbetare. m.	Antal arbetare. qv.	An- tal fa- bri- ker.	Antal arbetare. m.	Antal arbetare. qv.	An- tal fa- bri- ker.	Antal arbetare. m.	Antal arbetare. qv.	An- tal fa- bri- ker.	Antal arbetare. m.	Antal arbetare. qv.	An- tal fa- bri- ker.	Antal arbetare. m.	Antal arbetare. qv.
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	1	1	5	1	1	19	3	40	131
Upsala län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	15	37
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	13	—
Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	17
Malmö stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	95	96
Malmöhus län (u. M.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	15	12
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	5	71	273	1	24	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gtbg o Bohus län (u. G.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	1	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands län	—	—	—	1	58	60	—	—	—	1	14	7	1	16	32
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jemtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	5	71	273	3	82	130	1	1	5	2	15	26	12	196	325

arbetets afslutande på lördag.

17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.
Kl. 5,30 e. m.			Kl. 6 e. m.			Kl. 6,30 e. m.			Kl. 7 e. m.			Kl. 8 e. m.			Hela antalet.			
Antal fabriker.	Antal arbetare.		Antal fabriker.	Antal arbetare.		Antal fabriker.	Antal arbetare.		Antal fabriker.	Antal arbetare.		Antal fabriker.	Antal arbetare.		Fabriker.	Arbetare.		
	m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.		Män.	Qvin- nor.	Sum- ma.
2	69	8	15	202	926	—	—	—	—	—	—	1	1	2	23	314	1,091	1,405
—	—	—	2	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	10	21
—	—	—	4	62	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	77	103	180
—	—	—	1	3	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	2	9	—	9
—	—	—	2	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	19	—	19
—	—	—	3	7	—	4	58	38	1	5	1	—	—	—	9	83	39	122
—	—	—	2	12	13	—	—	—	3	2	31	—	—	—	6	16	61	77
2	92	207	6	125	90	1	3	50	—	—	—	—	—	—	11	315	443	758
—	—	—	4	118	93	—	—	—	1	51	15	1	21	8	8	205	128	333
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	1	2	2	4
1	77	8	4	73	73	—	—	—	1	2	2	—	—	—	12	247	406	653
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	1	4	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	20	20
—	—	—	2	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	1	6
1	2	3	3	57	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	147	140	287
—	—	—	1	16	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	10	26
—	—	—	1	25	51	—	—	—	1	8	5	—	—	—	2	33	56	89
—	—	—	2	51	227	—	—	—	1	9	—	—	—	—	3	60	227	287
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	5	—	—	—	1	5	5	10
6	240	226	52	786	1,598	5	61	88	11	90	61	3	26	10	1,100	1,568	2,742	4,310

¹⁾ Härtill komma 4 fabriker, för hvilka uppgift angående tiden för arbetets slut på lördagen saknas, nämligen i Östergötlands län 1 med 5 arbetare, i Kristianstads län 2 med 13 arbetare och i Malmöhus län 1 med 8 arbetare.

Tab. 20. Öfvertidsarbete under år 1897.

(Enligt arbetarnes uppgifter.)

A. Söndagsarbete.

I. Antal söndagar.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Arbetsort.	Antal fabriker.	Antal arbetare, som varit sysselsatta										Summa arbetare.	
		1—4		5—8		9—12		13 eller flere		ej uppgifvet antal			
		s ö n d a g a r .											
		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholms stad	14	14	138	1	13	—	8	5	16	—	15	20	190
Upsala län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Östergötlands län	5	2	8	—	—	—	—	—	—	2	—	4	8
Kalmar län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	—
Blekinge län	3	5	—	1	4	2	1	—	—	1	—	9	5
Malmö stad	8	1	36	—	4	1	—	—	1	2	2	4	43
Malmöhus län (utom Malmö)	4	9	22	—	—	—	—	—	—	—	2	9	24
Göteborgs stad	4	1	27	1	1	—	1	1	—	1	—	4	29
Värmlands län	2	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	5	—
Kopparbergs län	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Gefleborgs län	2	2	32	—	14	5	—	3	—	4	1	14	47
Summa	45	37	263	3	36	11	10	9	17	16	21	76	347

II. Antal arbetstimmar per söndag.

II. Antal arbetstimmar per söndag.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Arbetsort.	Antal arbetare, som varit sysselsatta														Summa	
	minst 4	4—5	5—6	6—7	7—8	8 och flere	ej upp- gifvet antal		arbetstimmar per söndag.						arbetare.	
															m.	qv.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
Stockholms stad.....	2	3	—	11	—	37	2	39	3	31	13	54	—	15	20	190
Upsala län.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Östergötlands län.....	1	1	—	—	—	1	1	—	—	2	—	4	2	—	4	8
Kalmar län.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	—
Blekinge län.....	—	—	1	1	1	—	2	3	4	1	—	—	1	—	9	5
Malmö stad.....	—	1	—	2	1	4	—	16	—	12	1	6	2	2	4	43
Malmöhus län (utom Malmö)...	3	1	1	6	5	3	—	2	—	—	—	10	—	2	9	24
Göteborgs stad.....	1	1	1	4	1	14	—	10	—	—	—	—	1	—	4	29
Värmlands län.....	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
Kopparbergs län.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Gefleborgs län.....	10	5	—	6	—	5	—	30	—	—	—	—	4	1	14	47
Summa	21	12	3	30	9	64	5	100	7	46	15	74	16	21	76	347

Tab. 20. (Forts.) Öfvertidsarbete under år 1897.

(Enligt arbetarnes uppgifter.)

B. Qvällsarbete.

I. Antal veckor.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Arbetsort.	Antal fabriker.	Antal arbetare, som varit sysselsatta med qvällsarbete										Summa.	
		högst 1 vecka.		1—4 veckor.		4—8 veckor.		öfver 8 veckor.		ej uppgifven tid.			
		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholms stad	5	9	4	—	14	3	4	5	4	1	4	18	30
Upsala län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
stergötlands län	3	—	—	—	—	—	2	—	—	6	1	6	3
Blekinge län	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1
Malmö stad	2	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	3	—
Malmöhus län (utom Malmö)	3	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	1
Göteborgs stad	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—
Värmlands län	4	—	—	4	1	3	—	2	3	3	—	12	4
Vestmanlands län	1	1	1	1	1	5	1	3	—	—	—	10	3
Gefleborgs län	1	—	5	—	—	—	2	—	—	1	—	1	7
Summa	22	11	10	7	18	14	9	10	7	13	6	55	50

II. Antal arbetstimmar per qväll.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Arbetsort.	Antal arbetare, som varit sysselsatta										Summa arbetare.	
	högst 2		2—3		3—4		öfver 4		ej upp- gifvet antal			
	arbetstimmar per qväll.										m.	qv.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
Stockholms stad	7	25	4	1	5	—	1	—	1	4	18	30
Upsala län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Östergötlands län	—	—	—	—	—	2	—	—	6	1	6	3
Blekinge län	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Malmö stad	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	3	—
Malmöhus län (utom Malmö)	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	2	1
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—
Värmlands län	3	3	4	1	2	—	—	—	3	—	12	4
Västmanlands län	—	—	7	3	3	—	—	—	—	—	10	3
Gefleborgs län	—	—	—	7	—	—	—	—	1	—	1	7
Summa	10	29	19	13	10	2	3	—	13	6	55	50

Tab. 21. Arbetarne inom olika specia-

A. Enligt arbetsgif-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet.	Antal arbetare med											
	öfver 28 kronor.		28—26 kronor.		26—24 kronor.		24—22 kronor.		22—20 kronor.		20—18 kronor.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
A. Cigarrtillverkning:												
Förmän och förestånderskor	2	—	1	—	1	—	1	—	1	—	4	—
Cigarrmakare	1	—	12	1	9	—	20	2	41	4	58	10
Cigarrmakareläringar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vickelmakare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cigarrsorterare och packare	—	—	4	—	3	1	4	3	8	2	6	6
Klistrare och lädstiftare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beredningsarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfriga arbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	3	—	17	1	13	1	25	5	50	6	68	16
B. Papyross o. röktoakstillverkning:												
Förmän	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Papyrossmakare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kardusslagare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Beredningsarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfriga arbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—
C. Rull- o. presstobakstillverkning:												
Förmän	—	—	—	—	1	—	2	—	1	—	1	—
Tobaksspinnare och rullare	4	—	1	—	4	—	7	—	8	—	8	—
Uppläggare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tobakspressare o. d.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Beredningsarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Öfriga arbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Summa	4	—	1	—	5	—	9	—	10	—	13	—
D. Snustillverkning:												
Förmän och förestånderskor	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
Öfriga arbetare	4	—	—	—	1	—	7	—	3	—	12	—
Summa	6	—	—	—	1	—	7	—	3	—	16	—
E. Till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverkning eller samsättning:												
Snickare och tannbindare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Maskinister och eldare	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	5	—
Diverse arbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—
Summa	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	9	—
Summa summarum	13	—	19	1	20	1	42	5	65	6	109	16

liteter, fördelade efter veckoinkomst.

varnes aflöningslistor.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
en veckoinkomst af																Summa arbetare.	
18—16 kronor.		16—14 kronor.		14—12 kronor.		12—10 kronor.		10—8 kronor.		8—6 kronor.		6—4 kronor.		under 4 kronor.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	2
82	46	79	95	70	187	43	155	23	148	20	71	1	24	—	4	459	747
—	—	1	—	—	2	4	4	2	5	4	17	12	12	2	1	25	41
—	1	—	—	—	4	—	11	—	23	—	28	—	20	7	10	7	97
4	13	7	20	4	38	3	22	—	20	—	11	—	1	2	1	45	138
—	—	—	—	—	5	—	19	—	18	1	36	—	22	3	10	4	110
5	—	2	—	—	—	—	4	3	56	1	129	—	83	4	31	15	303
4	—	3	1	2	—	4	1	—	7	—	18	4	13	5	4	22	44
96	61	93	117	76	236	54	216	28	277	26	310	17	175	23	61	589	1,482
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	1	—	7	—	13	—	11	—	19	—	11	1	9	—	—	1	71
—	—	1	—	1	3	2	1	1	—	1	2	—	3	1	1	8	10
—	—	—	—	1	—	1	1	1	4	1	6	1	13	—	1	5	25
7	1	1	—	5	1	8	1	5	3	2	1	2	5	1	2	31	14
7	2	2	7	7	17	11	14	7	26	4	20	4	30	2	4	48	120
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
10	—	10	—	11	—	3	—	3	10	1	3	2	—	1	—	73	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	34	40	40	43
9	—	3	—	7	—	15	—	5	—	3	1	4	—	3	—	50	1
—	—	5	—	3	—	1	3	2	14	2	40	5	95	13	32	32	184
—	—	—	—	3	—	1	—	3	2	2	9	2	9	3	—	17	20
19	—	18	—	24	—	20	3	13	26	8	53	19	107	54	72	217	261
3	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	13	1
30	—	21	—	38	—	24	—	11	—	7	2	5	1	2	—	165	3
33	—	22	—	39	—	26	—	11	—	7	3	5	1	2	—	178	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	—	2	—	5	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	17	—
4	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—
9	—	4	—	2	—	1	—	5	2	2	2	1	2	2	1	29	7
18	—	6	—	9	—	3	—	7	2	2	2	1	2	2	1	61	7
173	63	141	124	155	253	114	233	66	331	47	388	46	315	83	138	1,093	1,874

Tab. 21. (Forts.) Arbetarne inom olika specia-

B. Enligt arbetarnes

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet.	Antal arbetare med											
	öfver 28 kronor.		28—26 kronor.		26—24 kronor.		24—22 kronor.		22—20 kronor.		20—18 kronor.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
A. Cigarrtillverkning:												
Förmän och förestånderskor	3	—	—	—	2	—	1	—	2	—	4	1
Cigarrmakare	2	—	2	—	8	—	13	1	45	3	74	6
Cigarrmakarelärlingar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vickelmakare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cigarrsorterare och packare	3	—	—	—	3	—	3	—	7	—	13	6
Klistrare och lädstiftare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Beredningsarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Öfriga arbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Summa	8	—	2	—	13	—	17	1	54	3	97	13
B. Papyross- o. rökstobakstillverkning:												
Förmän	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Papyrossmakare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kardusslagare	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Beredningsarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfriga arbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Summa	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	2	—
C. Rull- och pressstobakstillverkning:												
Förmän	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	1	—
Tobaksspinnare och rullare	4	—	3	—	1	—	4	—	12	—	6	—
Uppläggare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tobakspressare o. d.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—
Beredningsarbetare	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Öfriga arbetare	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Summa	4	—	3	—	3	—	8	—	12	—	16	—
D. Smustillverkning:												
Förmän och förestånderskor	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Öfriga arbetare	—	—	—	—	4	—	8	—	3	—	32	—
Summa	2	—	—	—	4	—	8	—	3	—	35	—
E. Till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverkning eller sysselsättning:												
Snickare och tunnbindare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Maskinister och eldare	1	—	1	—	—	—	1	—	3	—	5	—
Diverse arbetare	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	7	—
Summa	1	—	1	—	1	—	1	—	4	—	15	—
Summa summarium	15	—	7	—	21	—	35	1	74	3	165	13

liteter, fördelade efter veckoinkomst.

egna uppgifter.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.
en veckoinkomst af																		Summa arbetare.	
18—16 kronor.		16—14 kronor.		14—12 kronor.		12—10 kronor.		10—8 kronor.		8—6 kronor.		6—4 kronor.		under 4 kronor.		ej uppg.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
1	1	—	2	1	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	15	7
91	29	141	105	102	235	73	276	29	158	12	102	7	30	—	5	10	9	609	959
—	—	2	1	1	2	6	6	19	23	22	25	26	14	7	9	—	—	83	80
—	—	—	3	—	4	1	26	2	65	4	103	17	57	10	13	4	21	38	292
7	11	9	27	8	46	2	39	1	26	1	19	5	5	2	1	—	—	64	180
—	—	—	1	—	5	1	24	3	39	1	58	9	42	7	25	—	1	21	195
3	—	—	—	2	—	2	8	1	83	1	174	2	117	18	73	3	23	35	478
1	—	5	1	7	1	2	3	—	13	2	30	16	12	15	—	—	—	51	60
103	41	157	140	121	293	87	383	55	407	43	512	82	278	59	126	18	54	916	2,251
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
—	—	—	4	—	22	—	19	—	16	—	12	1	3	—	—	—	2	1	78
—	—	2	—	2	—	1	4	1	—	2	3	2	4	3	1	—	1	14	13
—	—	—	—	2	1	1	—	1	8	1	7	1	14	2	4	—	—	8	34
2	—	11	1	8	3	5	—	2	5	3	3	8	3	4	5	1	—	45	20
3	—	13	5	12	26	7	23	4	29	6	25	12	24	9	10	1	3	72	145
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
10	—	20	—	9	—	2	—	5	14	2	1	4	—	—	—	2	—	84	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	12	21	57	66	1	—	71	87
4	—	9	—	15	—	4	—	4	—	6	2	7	—	3	—	—	—	60	2
2	—	4	—	3	—	1	2	3	13	5	80	17	97	16	21	—	1	52	214
—	—	1	—	5	—	2	1	2	3	9	11	9	12	21	3	—	—	51	30
16	—	34	—	32	—	9	3	14	30	23	94	49	130	97	90	3	1	323	348
1	—	2	—	—	—	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	—	14	1
8	—	35	—	42	—	26	—	10	—	7	3	11	1	—	—	8	—	194	4
9	—	37	—	42	—	28	—	11	—	7	4	11	1	—	—	11	—	208	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	6	—	2	—	3	—	2	—	1	—	1	—	—	—	4	—	23	—
2	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	18	—
6	—	5	—	2	—	2	—	7	2	2	4	12	4	14	—	2	—	61	10
9	—	11	—	7	—	6	—	9	2	3	4	13	4	14	—	7	—	102	10
140	41	252	145	214	319	137	409	93	468	82	639	167	437	179	226	40	58	1,621	2,759

fördelade efter årsinkomst och arbetsort.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
med en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	2
16	29	11	42	10	62	6	50	4	39	1	10	—	3	—	—	72	242
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	3
3	—	5	4	4	6	1	4	—	—	—	2	—	—	—	—	15	18
—	—	4	—	1	—	—	—	1	1	1	3	—	1	—	—	9	5
—	—	—	1	—	1	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	1	5
13	3	17	12	8	19	8	17	2	18	2	6	—	—	—	—	99	77
10	4	9	1	4	2	3	1	3	5	2	—	—	1	—	—	50	14
10	9	5	12	9	22	1	17	1	12	1	2	1	1	—	—	36	79
—	—	—	—	—	1	—	2	—	3	—	9	—	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	4	—	—	2	7
—	2	—	10	—	25	—	11	—	8	—	4	—	—	—	—	8	60
52	47	51	83	36	138	19	102	12	92	9	36	2	12	—	1	293	526
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	1	1	—	—	3	1	6	—	4	—	—	2	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	3	1
—	—	1	—	—	—	1	1	—	1	1	1	1	2	—	—	4	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	4	—	3	—	—	—	12
—	—	1	—	—	1	2	3	—	7	2	11	4	11	2	—	11	33

fördelade efter årsinkomst och arbetsort.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
med en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
—	1	—	1	—	3	—	4	—	7	—	10	—	2	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
—	—	—	—	—	2	—	6	—	6	—	3	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	6	—	3	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	3	—	—	—	—	—	5
—	1	—	1	—	5	—	11	—	16	—	22	—	5	1	1	1	62
—	4	—	6	—	16	—	4	—	4	—	2	—	—	—	—	1	42
—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	3
1	2	—	—	—	8	—	4	—	2	—	1	—	—	—	—	10	18
2	1	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3
—	2	—	3	—	1	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	5	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
—	1	—	1	—	2	—	5	—	3	—	—	—	—	—	—	—	12
3	11	3	13	—	27	2	16	—	13	—	7	—	—	—	—	24	97
—	—	—	1	—	3	—	12	—	5	—	11	—	2	—	—	—	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
—	—	—	—	—	1	—	1	—	7	—	5	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	4	—	1	—	9
—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4
—	—	—	1	—	4	—	18	—	16	—	21	—	8	—	1	—	69

fördelade efter årsinkomst och arbetsort.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
med en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
—	—	—	—	—	—	—	5	—	35	—	38	—	16	—	—	3	94
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	3	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	1
1	—	1	—	—	—	—	—	—	11	—	23	—	7	—	—	2	41
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	—	13	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	12	—	3	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	4	—	—	2	13
2	—	1	—	—	—	—	5	—	51	—	89	—	47	1	3	8	195
2	—	3	—	—	—	—	1	—	3	—	4	—	4	—	—	6	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	6	—	1	—	—	2	8
3	—	3	1	—	—	2	1	—	6	—	19	—	5	—	—	9	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	1	—	2	—	9	—	6	—	4	—	3	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	—	1	—	—	—	—	—	7
—	1	—	2	—	9	—	8	—	8	—	4	1	2	—	—	1	34

fördelade efter årsinkomst och arbetsort.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
med en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	5
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	1
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	2
—	—	1	—	1	3	2	1	1	—	1	3	—	1	—	—	7	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	2	—	2	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2
—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	2	1
—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	3	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	2	—	1	—	1	4	—	3	1	6	—	1	5	14
—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	4
—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	4	—
1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	6	—
—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	5	—
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
5	—	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	8	1
6	—	3	1	8	—	4	—	3	2	2	1	2	—	1	—	30	5

fördelade efter årsinkomst och arbetsort.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
med en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	4	9
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	2	—	3	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	10	2
7	—	5	—	6	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	27	—
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—
10	—	9	—	11	—	2	—	2	10	—	1	1	—	—	—	68	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	5	2	7	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	4	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	6	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	12	9	17	12

Tab. 22. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet och arbetsort.	Antal arbetare											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
17) <i>Tobakspressare o. d.</i>												
Stockholms stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmöhus län (utom Malmö)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
18) <i>Beredningsarbetare inom rull- och pressstobakstillverkningen.</i>												
Stockholms stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
19) <i>Öfriga arbetare inom rull- och pressstobakstillverkningen.</i>												
Stockholms stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmöhus län (utom Malmö)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—
Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—

fördelade efter årsinkomst och arbetsort.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
med en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—
2	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	7	1
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	—	1	—	5	—	5	—	2	—	1	—	1	—	—	—	16	—
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—
6	—	4	—	10	—	7	—	2	—	1	1	3	—	1	—	39	1
—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	—	5	3	1	—	—	5	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	9	—	—	—	28
1	—	3	—	2	—	1	2	—	8	—	4	1	—	—	—	9	14
—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	10	—	28	2	19	3	58
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	7	—	1	—	9
1	—	5	—	2	—	1	3	1	10	—	40	4	49	2	20	17	122
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	5	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	3	—	1	—	—	1	—	3	1	2	—	—	8	6
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	3	—
—	—	—	—	3	—	2	—	1	3	1	6	2	7	1	—	13	16

Tab. 22. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet och arbetsort.	Antal arbetare											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
20) <i>Förmän och förestånderskor inom snustillverkningen.</i>												
Stockholms stad.....	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Upsala län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Vermlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—
21) <i>Snusarbetare.</i>												
Stockholms stad.....	4	—	1	—	—	—	3	—	5	—	21	—
Upsala län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	1	—	3	—	1	—	—	—
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Summa	4	—	1	—	1	—	6	—	6	—	26	—

fördelade efter årsinkomst och arbetsort.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
med en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
2	—	1	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	11	1
3	—	4	—	2	—	1	—	3	—	—	—	2	1	—	—	49	1
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
4	—	4	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	11	—
—	—	—	—	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—
—	—	4	—	8	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	16	—
1	—	1	—	4	—	8	—	1	—	3	—	1	—	1	—	20	—
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	2
2	—	8	—	3	—	1	—	2	—	2	—	—	—	1	—	24	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—
2	—	8	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	17	—
12	—	30	—	27	—	17	—	10	—	7	2	3	1	2	—	152	3

Tab. 22. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet och arbetsort.	Antal arbetare											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900. kronor.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
22) <i>Snickare och tumbindare.</i>												
Stockholms stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Malmö stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmöhus län (utom Malmö)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—
23) <i>Maskinister och eldare.</i>												
Stockholms stad.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—
Vermlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Gefleborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Summa	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	6	—
24) <i>Diverse arbetare, ej hänförliga under särskild gren af yrket.</i>												
Stockholms stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	—
Malmö stad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
Vermlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	6	—
Summa Summarum	19	—	16	—	20	1	31	5	66	7	114	14

fördelade efter årsinkomst och arbetsort.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
med en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
1	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—
2	—	3	—	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	13	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—
—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
3	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	8	—
—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	4	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	3
4	—	5	—	—	—	1	—	4	2	1	1	—	—	1	—	24	3
104	60	121	103	106	187	65	168	38	241	24	267	28	157	24	36	776	1,246

Tab. 23. Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet, k ö n och åldersklasser.	A n t a l a r b e t a r e ¹⁾ m e d											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
1) Förmän och förestånderskor inom cigarrtillverkningen.												
Män: 25—40 år.....	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
40—55 »	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1
55—70 »	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	1	2	—	1	—	—	—	1	—	1	1	3
Qvinnor: 40—55 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2) Cigarrmakare.												
Män: under 18 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
25—40 »	—	2	1	4	1	2	2	4	1	9	4	8
40—55 »	—	3	—	3	—	6	—	9	1	23	—	18
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	8
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	5	1	7	1	8	2	13	2	34	5	34
Qvinnor: under 18 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	2	2
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2	4	5
3) Cigarrmakareläringar.												
Män: under 18 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ og. = ogifta; g. = gifta, enklingar, enkor och fränskilda.

fördelade efter årsinkomst, kön och åldersklasser.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	4	—
1	1	8	—	9	—	—	—	3	—	4	—	1	—	—	—	27	1
7	14	7	11	1	4	1	4	—	1	2	—	—	—	—	—	27	63
5	16	5	16	5	11	2	4	2	3	—	—	—	—	—	—	20	112
—	8	—	4	1	5	1	5	—	2	1	—	—	—	—	—	3	34
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2
13	39	20	31	16	20	5	14	6	6	8	1	2	—	—	—	81	212
—	—	—	—	—	—	2	—	6	—	6	—	4	—	1	—	19	—
5	2	13	—	39	—	30	2	39	3	15	—	6	—	—	—	149	8
10	18	22	21	35	30	26	13	17	7	4	1	—	—	—	—	120	98
4	7	5	19	12	20	9	13	7	10	4	3	1	—	—	—	42	75
—	1	1	2	1	1	4	3	—	3	2	1	1	—	—	—	9	11
19	28	41	42	87	51	71	31	69	23	31	5	12	—	1	—	339	187
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	4	—
—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	1	—	3	—	—	—	7	—
—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	2	—	4	—	2	—	11	—

Tab. 23. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet, kön och Åldersklasser.	A n t a l a r b e t a r e ¹⁾ m e d											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
3) <i>Cigarrmakarelärningar. (Forts.)</i>												
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4) <i>Vickelmakare.</i>												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5) <i>Cigarrsorterare och packare.</i>												
Män: 18—25 år	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
25—40 »	—	—	—	2	—	1	—	1	1	1	—	2
40—55 »	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—	3
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	3	—	1	—	2	2	3	—	5
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	1	2	1	1	—	2	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	1	2	1	2	1	2	1

¹⁾ og. = ogifta; g. = gifta, enklingar, enkor och fränskilda.

fördelade efter årsinkomst, kön och åldersklasser.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
e n å r s i n k o m s t a f																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	4	—	—	—	7	—
—	—	—	—	—	—	3	—	4	1	7	—	5	—	—	—	19	1
—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—	2	—	—	—	6	—
—	—	—	—	1	—	3	—	6	1	11	—	11	—	—	—	32	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	5	—	2	—	1	—	10	—
—	—	—	1	—	—	2	—	8	1	6	—	2	—	—	—	18	2
—	—	—	—	3	1	3	4	3	2	5	1	1	—	—	—	15	8
—	1	—	—	—	—	1	1	—	1	2	3	—	—	—	—	3	6
—	1	—	1	4	1	6	5	12	4	18	4	5	—	1	—	46	16
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	2	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1	2	1	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	19
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	—
—	—	2	1	9	2	10	—	7	—	5	—	—	—	—	—	33	4
4	1	6	1	3	7	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	24	11
3	3	2	—	3	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	11	6
—	—	1	—	2	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	3	3
7	4	11	2	17	10	13	3	12	1	7	—	—	—	—	—	73	24

Tab. 23. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet, k ö n och åldersklasser.	A n t a l a r b e t a r e ¹⁾ m e d											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
6) Klistrare och lådstiftare.												
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7) Beredningsarbetare inom cigarr- tillverkningen.												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8) Öfriga arbetare inom cigarr- tillverkningen.												
Män: 18—25 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1

¹⁾ og. = ogifta: g. = gifta, enklingar, enkor och fränskilda.

Tab. 23. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet, k ö n och åldersklasser.	A n t a l a r b e t a r e ¹⁾ m e d											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
8) Öfriga arbetare inom cigarr- tillverkningen. (Forts.)												
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9) Förmän inom pappross- och rök- tobakstillverkningen.												
Män: 25—40 år	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
10) Papprossmakare.												
Män: 25—40 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11) Karduslagare.												
Män: 18—25 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

¹⁾ og. = ogifta; g. = gifta, enklingar, enkor och fränskilda.

fördelade efter årsinkomst, kön och åldersklasser.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
e n å r s i n k o m s t a f																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
											1		2			3	—
								2	1	4		1				7	1
							1	1	1	7		1				9	2
		1						1		2	2					4	2
										2	1					2	1
												1				1	—
—	—	1	—	—	—	—	1	4	2	16	3	5	—	—	—	26	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		

Tab. 23. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet, k ö n och åldersklasser.	A n t a l a r b e t a r e ¹⁾ m e d											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
11) Karduslagare. (Forts.)												
Qvinnor: 18—25 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12) Beredningsarbetare inom papyross- o. rökto bakstillverknigen.												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Qvinnor: 18—25 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13) Öfriga arbetare inom papyross- och rökto bakstillverknigen.												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Qvinnor: 18—25 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1

¹⁾ og. = ogifta: g. = gifta, enklingar, enkor och fränskilda.

fördelade efter årsinkomst, kön och åldersklasser.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
en årsinkomst af																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—
—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	3	2
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	3	—	1	—	—	—	5	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	2	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	2	—	—	—	5	—
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	3	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—</	

Tab. 23. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet, kön och åldersklasser.	A n t a l a r b e t a r e ¹⁾ m e d											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300 — 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
14) <i>Förmän inom rull- och press- tobakstillverknigen.</i>												
Män: 25—40 år	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
40—55 „	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—
Summa	—	—	—	1	—	2	—	—	—	2	—	—
15) <i>Tobaksspinnare och rullare.</i>												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 „	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
25—40 „	—	1	—	—	—	3	—	2	1	1	—	2
40—55 „	—	3	—	1	—	2	—	4	—	3	1	2
55—70 „	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	2
Summa	—	4	—	1	—	6	—	7	2	5	2	6
Qvinnor: 18—25 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16) <i>Uppläggare.</i>												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17) <i>Tobakspressare o. d.</i>												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
40—55 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
55—70 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5

¹⁾ og. = ogifta; g. = gifta, enklingar, enkor och fränskilda.

fördelade efter årsinkomst, kön och åldersklasser.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
e n å r s i n k o m s t a f																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—
1	3	2	3	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—
—	3	—	3	—	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	16
—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	28
3	7	2	7	5	6	—	2	1	1	—	—	1	—	—	—	16	52
—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—	5	—
—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	1	—	—	—	—	—	11	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	11	—	15	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	12	—	17	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	9	—	11	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	9	—	12	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	1	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	2	—
1	3	1	1	4	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1
—	—	—	1	2	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	6	14
—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
1	5	2	2	6	4	1	6	2	—	1	—	3	—	1	—	17	22

Tab. 23. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet, k ö n och åldersklasser.	A n t a l a r b e t a r e ¹⁾ m e d											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,800 kronor.		1,800— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
17) <i>Tobakspressare o. d. (Forts.)</i>												
Qvinnor: 25—40 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18) <i>Beredningsarbetare inom rull- och presstobakstillverkningen.</i>												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19) <i>Öfriga arbetare inom rull- och presstobakstillverkningen.</i>												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
Qvinnor: 18—25 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ og. = ogifta; g. = gifta, enklingar, enkor och fränskilda.

fördelade efter årsinkomst, kön och åldersklasser.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
e n å r s i n k o m s t a f																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	2	6	—
—	—	1	4	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	4
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	1	1	4	2	—	1	—	1	—	—	—	4	—	2	—	11	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	17	—	21	1	—	—	40	1
—	—	—	—	—	—	1	1	3	1	9	3	2	4	2	—	17	9
—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	4	4	6	1	5	—	18	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	7	5	5	2	13	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	1	5	2
—	—	—	—	—	—	2	1	7	3	31	9	37	12	17	3	94	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—
—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2
—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	2
—	—	—	—	3	—	2	—	—	1	1	—	2	—	1	—	9	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	—	—	—	6	—
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2	2	—	—	—	6	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	3	7	—	—	—	12	4

Tab. 23. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet, kön och åldersklasser.	Antal arbetare ¹⁾ med											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
20) <i>Förmän och förestånderskor inom snustillverkningen.</i>												
Män: 25—40 år	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3
Qvinnor: 40—55 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21) <i>Snusarbetare.</i>												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
25—40 »	—	2	—	—	—	1	2	—	2	1	7	—
40—55 »	—	2	—	1	—	1	2	—	3	—	12	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	5	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	4	—	1	—	1	1	5	—	6	2	24
Qvinnor: 25—40 år.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22) <i>Snickare och tunnbindare.</i>												
Män: 25—40 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2

¹⁾ og. = ogifta; g. = gifta, enklingar, enkör och fränskilda.

fördelade efter årsinkomst, kön och åldersklasser.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
e n å r s i n k o m s t a f																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	2	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	6	—
2	—	—	—	3	—	3	—	5	—	3	—	1	—	—	—	18	—
—	4	2	8	4	3	—	4	1	1	1	—	—	—	—	—	10	33
—	3	2	11	1	9	—	7	—	1	—	—	—	—	—	—	3	52
—	3	2	4	—	5	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	3	21
—	—	—	1	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	6
2	10	6	24	8	19	3	14	6	4	7	—	3	—	2	—	40	112
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	2	1
—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	1	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	3
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	2	1	2	—	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	11

Tab. 23. (Forts.) Arbetarne inom olika specialiteter,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Specialitet, k ö n och åldersklasser.	A n t a l a r b e t a r e ¹⁾ m e d											
	öfver 1,400 kronor.		1,400— 1,300 kronor.		1,300— 1,200 kronor.		1,200— 1,100 kronor.		1,100— 1,000 kronor.		1,000— 900 kronor.	
	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
23) Maskinister och Eldare.												
Män: 18—25 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
40—55 »	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	4
Summa	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	1	5
24) Diverse arbetare, ej hänförliga under viss gren af yrket.												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25—40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	—
Qvinnor: 18—25 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sammandrag.												
Män: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—
25—40 »	—	7	1	6	1	7	3	10	3	17	7	28
40—55 »	1	10	—	9	—	11	—	16	1	38	3	52
55—70 »	—	1	—	—	—	1	—	2	—	5	—	17
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Summa	1	18	1	15	1	19	3	28	6	60	13	101
Qvinnor: under 18 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18—25 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—
25—40 »	—	—	—	—	—	1	4	1	3	1	5	2
40—55 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5
55—70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
öfver 70 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	1	4	1	4	3	7	7

¹⁾ og. = ogifta; g. = gifta, enklingar, enkor och fränskilda.

fördelade efter årsinkomst, kön och åldersklasser.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
e n å r s i n k o m s t a f																Summa arbetare.	
900—800 kronor.		800—700 kronor.		700—600 kronor.		600—500 kronor.		500—400 kronor.		400—300 kronor.		300—200 kronor.		under 200 kronor.			
og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.	og.	g.
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—
—	—	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	2
—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	5
—	3	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	7
—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	4	—	5	—	—	1	—	1	3	1	—	—	—	1	—	6	18
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	3	—
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	6	—	18	—	22	48	—
7	1	12	2	15	2	12	—	12	—	10	—	9	—	2	—	84	5
9	31	15	34	17	15	4	17	3	4	3	1	1	—	—	—	67	177
6	33	7	35	8	30	3	16	3	6	1	—	—	—	—	—	33	256
—	17	2	13	1	14	2	8	—	6	2	—	—	—	—	—	7	84
—	—	—	1	—	4	—	2	—	3	—	1	—	—	—	—	—	15
22	82	36	85	41	65	22	43	19	19	22	2	28	—	24	—	239	537
—	—	—	—	1	—	3	—	11	—	21	—	30	—	16	—	82	—
6	2	18	2	53	3	56	2	94	7	96	—	56	1	—	—	381	19
14	19	28	23	49	40	40	27	62	13	57	14	18	5	3	—	283	146
7	11	9	19	15	21	13	18	22	22	29	22	16	3	5	—	117	121
—	1	2	2	3	2	4	5	3	7	10	15	11	9	5	2	38	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	5	4	1	9	7
27	33	57	46	121	66	116	52	192	49	215	52	134	23	33	3	910	336

Tab. 24. Årsinkomst i genomsnitt för arbetare

A. Manliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Specialitet.	Under 18 år.		18—25 år.				25—40 år.			
	Ogifta.		Ogifta.		Gifta o. enkl.		Ogifta.		Gifta o. enkl.	
	An- tal arbe- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal arbe- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal arbe- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal arbe- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal arbe- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.
A. Cigarrtillverkning.										
Förmän	—	—	—	—	—	—	—	—	3	956 ⁷⁴
Cigarrmakare	4	375 ²⁷	27	620 ⁹⁰	1	889 ⁴⁰	27	846 ²⁸	63	921 ⁷⁶
Cigarrmakarelärlingar	4	236 ⁶⁰	7	426 ⁴¹	—	—	—	—	—	—
Vickelmakare	1	100 [—]	—	—	—	—	—	—	—	—
Sorterare och packare	—	—	3	807 ⁰⁹	—	—	2	895 ⁹⁶	11	1,003 ⁵⁷
Beredningsarbetare	1	100 [—]	—	—	—	—	—	—	3	867 ⁵⁸
Öfriga arbetare	—	—	3	736 ²⁷	—	—	—	—	3	735 ⁹⁸
B. Papyross- och rökstobakstillverkn.										
Förmän	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1,400 [—]
Papyrossmakare	—	—	—	—	—	—	1	234 [—]	—	—
Karduslagare	—	—	1	361 ⁷⁵	—	—	1	536 ¹¹	—	—
Beredningsarbetare	1	218 ⁹⁰	—	—	—	—	—	—	2	557 ⁵⁷
Öfriga arbetare	3	266 ⁸⁸	5	509 ³⁸	—	—	1	447 ³⁴	8	643 ²⁰
C. Rull- och presstobakstillverkning.										
Förmän	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1,146 [—]
Spinnare och rullare	1	209 ⁷¹	7	769 ⁷⁹	—	—	7	772 [—]	16	1,034 ⁴⁶
Uppläggare	15	172 ⁹⁵	2	160 ¹⁵	—	—	—	—	—	—
Pressare o. d.	2	217 ⁹³	6	442 ¹⁵	1	604 ⁷⁵	6	689 ⁴⁸	14	720 ⁰⁶
Beredningsarbetare	6	207 ¹⁹	—	—	—	—	5	624 ⁷⁴	4	751 ³⁰
Öfriga arbetare	2	210 ⁰³	2	401 ⁴³	—	—	3	648 ⁵⁰	2	1,008 ²³
D. Snustillverkning.										
Förmän	—	—	—	—	—	—	1	520 [—]	2	1,201 [—]
Öfriga arbetare	6	263 ⁶⁰	18	556 ⁵²	—	—	10	693 ³³	33	850 ⁷⁴
E. Till särskild gren af yrket ej hän- förlig tillverkning eller syssel- sättning.										
Snickare och tunnbindare	—	—	—	—	—	—	1	706 ⁵⁰	2	739 ⁴³
Maskinister och eldare	—	—	1	516 ⁵⁰	1	667 ⁷⁵	1	959 ⁵⁵	3	876 ⁰⁵
Diverse arbetare	2	235 ⁰⁸	2	510 ²⁰	2	771 ²⁵	1	900 [—]	5	827 ⁸⁶
<i>Summa och medeltal</i>	48	221 ²⁹	84	571 ⁵¹	5	740 ⁸⁸	67	753 ⁵⁶	177	887 ⁶⁹

inom olika specialiteter, åldersklasser och civilstånd.
arbetare.

12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
40—55 år.				55—70 år.				Öfver 70 år.		S u m m a.			
Ogifta.		Gifta o. enkl.		Ogifta.		Gifta o. enkl.		Gifta o. enkl.		Ogifta.		Gifta o. enkl.	
An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.
2	1,233 ⁶⁵	3	1,221 ⁵⁰	—	—	2	1,319 ⁹⁶	1	941 ⁵⁰	2	1,233 ⁶⁵	9	1,124 ⁰¹
20	712 ⁴⁵	112	928 ³⁵	3	528 ⁰⁸	34	778 ²⁷	2	447 ⁹⁵	81	703 ⁰⁶	212	897 ⁶¹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	357 ²⁹	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100 [—]	—	—
—	—	7	1,074 ⁰²	—	—	1	790 ⁸⁴	—	—	5	842 ⁶⁴	19	1,018 ³³
—	—	3	856 ¹⁵	—	—	—	—	1	905 ¹⁰	1	100 [—]	7	868 ⁰²
1	873 [—]	—	—	—	—	1	752 ¹⁵	1	908 ¹⁰	4	770 ⁴⁵	5	773 ⁶⁴
—	—	1	951 ³⁵	—	—	1	936 [—]	—	—	—	—	3	1,095 ⁷³
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	234 [—]	—	—
—	—	3	771 ⁷⁶	—	—	1	698 ⁷⁵	1	437 [—]	2	448 ⁹³	5	690 ²¹
—	—	1	643 [—]	—	—	1	411 ⁴²	—	—	1	218 ⁹⁰	4	542 ³⁹
—	—	9	756 ⁹¹	—	—	4	639 ²⁴	—	—	9	421 ⁶⁴	21	691 ¹⁸
—	—	3	1,171 ³⁷	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1,161 ²²
1	964 ⁷²	28	1,020 ¹⁵	—	—	8	936 ²⁸	—	—	16	747 ⁹³	52	1,011 ⁶⁵
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	171 ⁴⁴	—	—
3	568 ⁶⁶	5	708 ⁷⁰	—	—	2	872 ⁹⁴	—	—	17	525 ³⁹	22	726 ¹⁴
—	—	2	958 [—]	—	—	—	—	—	—	11	396 ⁹⁸	6	820 ²⁰
2	440 ⁷⁸	2	730 ⁸⁵	—	—	—	—	—	—	9	450 [—]	4	869 ⁵⁴
—	—	5	1,200 ⁸⁶	—	—	2	916 ⁶⁷	1	620 [—]	1	520 [—]	10	1,055 ⁹³
3	732 ⁷⁵	52	829 ⁰⁹	3	615 ¹⁷	21	792 ⁸⁸	6	603 ³²	40	564 ⁴⁰	112	816 ⁵⁹
—	—	5	902 ⁷¹	1	503 ³¹	3	649 ⁸⁷	1	624 [—]	2	604 ⁹¹	11	778 ⁷³
—	—	8	1,021 ⁷³	—	—	—	—	—	—	2	738 ⁰³	12	955 ⁸⁴
1	915 [—]	7	822 ⁵⁹	—	—	3	689 ⁶⁵	1	915 [—]	6	550 ⁹³	18	801 ³³
33	734 ⁹⁹	256	918 ⁰¹	7	561 ⁸⁷	84	797 ⁴⁵	15	657 ⁷⁷	239	574 ⁵⁰	537	880 ²⁴

Tab. 24. (Forts.) Årsinkomst i genomsnitt för arbetare

B. Qvinliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Specialitet.	Under 18 år.		18—25 år.			25—40 år.				
	Ogifta.		Ogifta.		Gifta o. enk.	Ogifta.		Gifta o. enk.		
	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- koms- i ge- nom- snitt, kronor.
A. Cigarrtillverkning.										
Förestånderskor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cigarmakare	19	374 ⁹⁵	149	551 ³⁵	8	633 ⁴³	120	647 ⁶⁸	93	689 ⁹⁹
Cigarmakarelärningar	7	313 ²⁹	19	380 ¹⁹	1	412 ²⁷	6	380 ⁹⁸	—	—
Vickelmakare	10	338 ⁷⁷	18	408 ⁹⁰	2	587 ²³	15	459 ⁹⁴	8	503 ³²
Sorterare och packare	2	372 ⁴⁹	33	542 ⁸⁸	4	766 ²⁶	24	751 ⁷⁷	11	772 ⁶⁹
Klistrare och lådstiftare	10	312 ⁴¹	33	403 ²⁴	1	448 ³⁰	13	511 ⁷⁵	7	571 ²²
Beredningsarbetare	14	238 ³⁶	39	357 ⁵²	—	—	52	374 ⁷⁸	9	361 ⁰²
Öfriga arbetare	3	257 ⁰¹	7	378 [—]	1	468 [—]	9	358 ¹⁴	2	490 ³³
B. Papyross- o. röktobakstillverkning.										
Papyrossmakare	5	338 ⁸⁴	18	561 ⁴⁵	1	658 ⁸⁸	7	591 ³⁰	2	637 ³⁵
Kardusslagare	—	—	2	294 ⁴²	—	—	3	431 ⁵⁰	2	611 ³⁸
Beredningsarbetare	—	—	5	325 ⁷⁷	—	—	3	360 ¹⁸	—	—
Öfriga arbetare	—	—	3	510 ³⁵	—	—	2	682 ¹⁵	—	—
C. Rull- och prestobakstillverkning.										
Spinnare och rullare	—	—	5	401 ¹⁷	—	—	5	444 ⁷⁵	—	—
Uppläggare	11	155 ⁸⁰	1	204 ²⁸	—	—	—	—	—	—
Pressare o. d.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	355 ²⁰
Beredningsarbetare	1	165 ⁷³	40	304 ²⁰	1	276 ⁹⁵	17	335 ³⁴	9	340 ⁸⁰
Öfriga arbetare	—	—	6	271 ⁶⁸	—	—	6	358 ⁰⁴	2	340 ¹⁹
D. Snustillverkning.										
Förestånderskor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfriga arbetare	—	—	—	—	—	—	1	346 ⁷⁴	—	—
E. Till särskild gren af yrket ej hän- förlig tillverkning eller syssel- sättning.										
Diverse arbetare	—	—	3	426 ⁷⁶	—	—	—	—	—	—
<i>Summa och medeltal</i>	82	295 ⁸⁰	381	461 ¹⁸	19	609 ⁰²	283	539 ²⁸	146	626 ⁸⁹

inom olika specialiteter, åldersklasser och civilstånd.
arbetare.

12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
40—55 år.				55—70 år.				Öfver 70 år.				S u m m a.			
Ogifta.		Giftn o. enk.		Ogifta.		Giftn o. enk.		Ogifta.		Giftn o. enk.		Ogifta.		Giftn o. enk.	
An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.	An- tal ar- be- tare.	Årsin- komst i ge- nom- snitt, kronor.
1	728 [—]	1	929 ¹³	—	—	—	—	—	—	—	—	1	728 [—]	1	929 ¹³
42	586 ¹²	75	650 ⁵¹	9	507 ³⁴	11	577 ³⁷	—	—	—	—	339	578 ⁷⁰	187	665 ¹¹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	365 ⁷⁰	1	412 ²⁷
3	404 ⁰⁷	6	493 ³⁶	—	—	—	—	—	—	—	—	46	409 ⁹⁸	16	510 ¹⁸
11	708 ²⁴	6	762 ¹⁰	3	687 ⁵⁹	3	534 ¹²	—	—	—	—	73	637 ⁷⁵	24	739 ¹⁵
4	392 ⁶⁰	—	—	—	—	1	503 ¹⁰	—	—	—	—	60	410 ⁹⁰	9	550 [—]
31	372 ⁴²	17	397 ⁵¹	11	340 ²⁴	17	348 ⁵⁰	2	305 ⁹⁶	3	287 ¹⁸	149	353 ⁴⁸	46	365 ⁰⁷
4	497 ¹²	2	389 ⁶⁰	2	380 ²⁵	1	398 ⁰³	1	206 ⁷⁵	—	—	26	369 ⁰⁸	6	437 ⁶⁵
—	—	1	310 ²¹	—	—	—	—	—	—	—	—	30	531 ³¹	4	560 ⁹⁶
—	—	1	664 ⁹³	—	—	—	—	—	—	—	—	5	376 ⁶⁷	3	629 ²³
1	216 ⁴²	2	321 ⁶³	—	—	1	240 ⁸⁰	1	356 ²⁵	1	239 ¹⁶	10	328 ²¹	4	280 ⁸⁰
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	579 ⁰⁷	—	—
1	458 ⁸⁷	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	426 ²³	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	159 ⁸⁴	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	355 ²⁰
18	273 ²⁷	7	358 ²⁸	13	231 ⁸²	9	255 ³¹	5	178 ⁸⁹	2	221 ⁰⁰	94	285 ⁷⁶	28	306 ⁰²
—	—	2	393 ⁷¹	—	—	—	—	—	—	—	—	12	314 ⁸⁶	4	366 ⁹¹
—	—	1	409 ⁷⁵	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	409 ⁷⁵
1	394 ⁶²	—	—	—	—	—	—	—	—	1	242 ⁸⁰	2	370 ⁶⁸	1	242 ⁸⁰
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	426 ⁷⁶	—	—
117	473 ⁸⁵	121	579 ⁴⁹	38	372 ²⁵	43	402 ⁷⁴	9	229 ⁹³	7	255 ³³	910	466 ¹⁷	336	572 ³⁶

Tab. 25. Aflöning genom mellanhand.

A. Arbetare, som aflöna biträde.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Arbetsort.	Cigarrmakare.		Tobakspinnare.		Andra arbetare.		Hela antalet arbetare.		Summa.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Stockholms stad	15	58	2	—	2	—	19	58	77
Upsala län	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Östergötlands län	6	9	1	—	—	—	7	9	16
Blekinge län	2	—	—	—	—	—	2	—	2
Kristianstads län	2	14	—	—	—	—	2	14	16
Malmö stad	25	—	—	—	1	—	26	—	26
Malmöhus län (utom Malmö)	8	—	—	—	1	—	9	—	9
Göteborgs stad	19	65	8	—	—	—	27	65	92
Vermlands län	1	—	—	—	1	—	2	—	2
Gefleborgs län	—	20	—	—	—	—	—	20	20
<i>Summa</i>	78	167	11	—	5	—	94	167	261

B. Arbetare, som aflönas af mellanhand.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Arbetsort.	Cigarrmakarelärlingar.		Vickelmakare.		Uppläggare.		Hela antalet arbetare.		Summa.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Stockholms stad	—	—	3	56	5	—	8	56	64
Upsala län	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Östergötlands län	—	—	6	9	2	—	8	9	17
Blekinge län	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Kristianstads län	—	—	1	17	—	—	1	17	18
Malmö stad	—	3	—	24	—	—	—	27	27
Malmöhus län (utom Malmö)	1	—	8	—	—	—	9	—	9
Göteborgs stad	—	4	—	80	4	1	4	85	89
Vermlands län	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Gefleborgs län	—	—	—	17	—	—	—	17	17
<i>Summa</i>	1	7	21	203	11	1	33	211	244

Tab. 26. Aflöningsform för arbetarne inom olika specialiteter.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Specialitet.	Aflöningsform.								Summa arbetare.	
	Tidlön.		Stycklön.		Vexlande tid- och stycklön.		Ej upp- gifven.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
A. Cigarrtillverkning.										
Förmän och förestånderskor..	13	6	2	—	—	1	—	—	15	7
Cigarrmakare	2	4	604	954	1	—	2	1	609	959
Cigarrmakarelärlingar	7	8	74	71	1	—	1	1	83	80
Vickelmakare	14	13	24	273	—	2	—	4	38	292
Sorterare och packare	14	35	50	145	—	—	—	—	64	180
Klustrare och lädstiftare	20	140	1	54	—	—	—	1	21	195
Beredningsarbetare	27	228	7	240	—	8	1	2	35	478
Öfriga arbetare	49	60	2	—	—	—	—	—	51	60
Summa	146	494	764	1,737	2	11	4	9	916	2,251
B. Papyross- och rökstobakstill- verkning.										
Förmän	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—
Papyrossmakare	—	1	1	76	—	—	—	1	1	78
Kardusslagare	10	6	3	2	1	5	—	—	14	13
Beredningsarbetare	8	27	—	6	—	1	—	—	8	34
Öfriga arbetare	40	10	3	7	1	3	1	—	45	20
Summa	62	44	7	91	2	9	1	1	72	145
C. Rull- och presstobakstillverk- ning.										
Förmän	5	—	—	—	—	—	—	—	5	—
Spinnare och rullare	22	9	55	6	7	—	—	—	84	15
Uppläggare	71	84	—	2	—	1	—	—	71	87
Pressare o. d.	59	2	—	—	1	—	—	—	60	2
Beredningsarbetare	46	57	3	155	3	1	—	1	52	214
Öfriga arbetare	51	30	—	—	—	—	—	—	51	30
Summa	254	182	58	163	11	2	—	1	323	348
D. Snustillverkning.										
Förmän och förestånderskor..	13	1	1	—	—	—	—	—	14	1
Öfriga arbetare	182	4	4	—	8	—	—	—	194	4
Summa	195	5	5	—	8	—	—	—	208	5
E. Till särskild gren af yrket ej hänförlig tillverkning eller sysselsättning.										
Snickare och tunnbindare.....	18	—	2	—	2	—	1	—	23	—
Maskinister och eldare	18	—	—	—	—	—	—	—	18	—
Diverse arbetare	60	6	—	1	—	3	1	—	61	10
Summa	96	6	2	1	2	3	2	—	102	10
Summa summarum	753	731	836	1,992	25	25	7	11	1,621	2,759

Tab. 27. Aflöningsform för arbetare på olika arbetsorter.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Specialitet och arbetsort.	Aflöningsform.								Summa arbetare.	
	Tidlön.		Stycklön.		Vexlande tid- och stycklön.		Ej upp- gifven.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
<i>Vickelmakare.</i>										
Stockholms stad	—	6	3	119	—	—	—	—	3	125
Malmö stad	—	2	11	16	—	2	—	4	11	24
Malmöhus län (utom Malmö)	11	—	—	—	—	—	—	—	11	—
Göteborgs stad	—	—	—	81	—	—	—	—	—	81
Gefleborgs län	—	4	—	29	—	—	—	—	—	33
Öfriga riket	3	1	10	28	—	—	—	—	13	29
Summa	14	13	24	273	—	2	—	4	38	292
<i>Cigarrsorterare och packare.</i>										
Stockholms stad	1	15	3	61	—	—	—	—	4	76
Malmö stad	4	5	19	25	—	—	—	—	23	30
Malmöhus län (utom Malmö)	2	1	18	8	—	—	—	—	20	9
Göteborgs stad	—	2	7	25	—	—	—	—	7	27
Gefleborgs län	—	1	—	16	—	—	—	—	—	17
Öfriga riket	7	11	3	10	—	—	—	—	10	21
Summa	14	35	50	145	—	—	—	—	64	190
<i>Klustrare och lådstiftare.</i>										
Stockholms stad	1	42	1	34	—	—	—	1	2	77
Malmö stad	3	43	—	3	—	—	—	—	3	46
Malmöhus län (utom Malmö)	10	22	—	3	—	—	—	—	10	25
Göteborgs stad	5	9	—	11	—	—	—	—	5	20
Gefleborgs län	—	8	—	1	—	—	—	—	—	9
Öfriga riket	1	16	—	2	—	—	—	—	1	18
Summa	20	140	1	54	—	—	—	1	21	195

Tab. 27. (Forts.) Aflöningsform för arbetare på olika arbetsorter.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Specialitet och arbetsort.	Aflöningsform.								Summa arbetare.	
	Tidlön.		Stycklön.		Vexlande tid- och stycklön.		Ej upp- gifven.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
<i>Beredningsarbetare inom cigarr- tillverkningen.</i>										
Stockholms stad	5	77	—	105	—	1	—	2	5	185
Malmö stad	2	38	7	48	—	1	—	—	9	87
Malmöhus län (utom Malmö)	4	31	—	26	—	2	—	—	4	59
Göteborgs stad	4	38	—	16	—	4	—	—	4	58
Gefleborgs län	4	8	—	39	—	—	—	—	4	47
Öfriga riket	8	36	—	6	—	—	1	—	9	42
Summa	27	228	7	240	—	8	1	2	35	478
<i>Tobaksspinnare och rullare.</i>										
Stockholms stad	—	—	8	—	4	—	—	—	12	—
Malmö stad	4	9	2	1	1	—	—	—	7	10
Göteborgs stad	1	—	14	5	1	—	—	—	16	5
Vermlands län	4	—	25	—	—	—	—	—	29	—
Kopparbergs län	9	—	—	—	—	—	—	—	9	—
Öfriga riket	4	—	6	—	1	—	—	—	11	—
Summa	22	9	55	6	7	—	—	—	84	15
<i>Beredningsarbetare inom rull- tobakstillverkningen.</i>										
Stockholms stad	2	—	—	14	3	—	—	—	5	14
Malmö stad	—	36	—	—	—	—	—	—	—	36
Göteborgs stad	35	4	1	26	—	1	—	—	36	31
Vermlands län	6	14	2	82	—	—	—	1	8	97
Kopparbergs län	1	2	—	16	—	—	—	—	1	18
Öfriga riket	2	1	—	17	—	—	—	—	2	18
Summa	46	57	3	155	3	1	—	1	52	214

Tab. 28. Aflöningsform för arbetare inom
olika löneklasser.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Specialitet och löneklasser.	Aflöningsform.								Summa arbetare.	
	Tidlön.		Stycklön.		Vexlande tid- och stycklön.		Ej upp- gifven.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
<i>Vickelmakare.</i>										
900—800 kronor	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
800—700 »	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
700—600 »	—	—	—	3	—	1	—	1	—	5
600—500 »	—	1	—	9	—	—	—	1	—	11
500—400 »	—	1	—	14	—	1	—	—	—	16
400—300 »	—	2	—	20	—	—	—	—	—	22
300—200 »	—	—	—	5	—	—	—	—	—	5
under 200 »	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1
Summa	1	4	—	54	—	2	—	2	1	62
<i>Cigarrsorterare och packare.</i>										
1,400—1,300 kronor	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—
1,300—1,200 »	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1
1,200—1,100 »	—	—	2	3	—	—	—	—	2	3
1,100—1,000 »	1	—	4	3	—	—	—	—	5	3
1,000—900 »	—	—	5	3	—	—	—	—	5	3
900—800 »	—	—	3	11	—	—	—	—	3	11
800—700 »	—	2	3	11	—	—	—	—	3	13
700—600 »	—	5	—	22	—	—	—	—	—	27
600—500 »	1	3	1	13	—	—	—	—	2	16
500—400 »	—	2	—	11	—	—	—	—	—	13
400—300 »	—	4	—	3	—	—	—	—	—	7
Summa	2	16	22	81	—	—	—	—	24	97
<i>Klistrare och lådstiftare.</i>										
800—700 kronor	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
700—600 »	—	—	—	4	—	—	—	—	—	4
600—500 »	—	7	—	11	—	—	—	—	—	18
500—400 »	—	11	—	5	—	—	—	—	—	16
400—300 »	—	16	—	5	—	—	—	—	—	21
300—200 »	—	7	—	1	—	—	—	—	—	8
under 200 »	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	—	42	—	27	—	—	—	—	—	69

Tab. 28. (Forts.) Aflöningsform för arbetare inom olika löneklasser.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Specialitet och löneklasser.	Aflöningsform.								Summa arbetare.	
	Tidlön.		Stycklön.		Vexlande tid- och stycklön.		Ej upp- gifven.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
<i>Beredningsarbetare inom cigar- tillverkningen.</i>										
1,000—900 kronor	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—
900—800 »	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—
800—700 »	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
600—500 »	—	3	—	2	—	—	—	—	—	5
500—400 »	—	21	—	29	—	—	—	1	—	51
400—300 »	—	46	—	43	—	—	—	—	—	89
300—200 »	—	25	—	22	—	—	—	—	—	47
under 200 »	1	3	—	—	—	—	—	—	1	3
Summa	7	98	1	96	—	—	—	1	8	195
<i>Tobaksspinnare och rullare.</i>										
Öfver 1,400 kronor.....	1	—	2	—	1	—	—	—	4	—
1,400—1,300 »	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
1,300—1,200 »	2	—	3	—	1	—	—	—	6	—
1,200—1,100 »	—	—	6	—	1	—	—	—	7	—
1,100—1,000 »	2	—	5	—	—	—	—	—	7	—
1,000—900 »	1	—	4	—	3	—	—	—	8	—
900—800 »	1	—	9	—	—	—	—	—	10	—
800—700 »	—	—	9	—	—	—	—	—	9	—
700—600 »	4	—	7	—	—	—	—	—	11	—
600—500 »	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—
500—400 »	—	8	2	2	—	—	—	—	2	10
400—300 »	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
300—200 »	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Summa	12	8	49	3	7	—	—	—	68	11
<i>Beredningsarbetare inom rull- tobakstillverkningen.</i>										
1,100—1,000 kronor.....	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
900—800 »	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
800—700 »	5	—	—	—	—	—	—	—	5	—
700—600 »	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—
600—500 »	1	—	—	3	—	—	—	—	1	3
500—400 »	1	—	—	9	—	1	—	—	1	10
400—300 »	1	21	—	19	3	—	—	—	4	40
300—200 »	2	10	—	39	—	—	—	—	2	49
under 200 »	—	6	—	14	—	—	—	—	—	20
Summa	14	37	—	84	3	1	—	—	17	122

Tab. 29. Arbetare, som äro med-

Anm. Samtliga i tabellen redovisade arbetare tillhöra Skandinaviska tobaksarbetareförbundet,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Arbetsort.	Fackförenings-							
	Cigarmakare och cigarr- makarelärl.		Vickelmakare.		Sorterare och packare.		Klistrare och lådstiftare.	
	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.
Stockholms stad	130	216	1	37	4	27	—	9
Upsala län	4	4	1	—	—	—	—	—
Östergötlands län	31	30	2	8	2	4	—	—
Blekinge län	11	12	—	—	—	—	—	—
Kristianstads län.....	12	—	—	—	—	—	—	—
Malmö stad	¹⁾ 191	79	4	23	19	19	—	7
Malmöhus län (utom Malmö).....	135	7	9	—	19	—	—	6
Göteborgs stad	20	77	—	23	—	1	—	—
Vermlands län	6	3	—	—	1	—	—	—
Kopparbergs län	1	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs län	14	6	—	—	—	—	—	—
Jemtlands län	4	—	—	—	1	—	—	—
<i>Summa</i>	559	434	17	91	46	51	—	22

¹⁾ Bland dessa äro 3 förmän för lärlingarne.

lemmar af fackförening.

hvilket räknar sina medlemmar endast bland arbetarne inom cigarrtillverknigen.

10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
m e d l e m m a r .											
Berednings- arbetare.		Öfriga arbetare.		Hela antalet.			Deraf mot				
Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Summa.	hel af- gift. ²⁾	³ / ₄ afg.	¹ / ₂ afg.	¹ / ₄ afg.	ingen afgift.
—	43	1	1	136	333	469	381	—	64	18	6
—	—	—	—	5	4	9	5	—	4	—	—
—	2	—	—	35	44	79	51	2	19	7	—
—	—	—	—	11	12	23	13	10	—	—	—
—	—	—	—	12	—	12	12	—	—	—	—
—	13	1	1	215	142	357	199	—	149	9	—
—	17	—	—	163	30	193	165	1	25	2	—
—	2	—	—	20	103	123	80	—	42	1	—
—	—	—	—	7	3	10	5	—	5	—	—
—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
—	—	—	—	14	6	20	20	—	—	—	—
—	—	—	—	5	—	5	4	—	1	—	—
—	77	2	2	624	677	1,301	996	13	309	37	6

²⁾ Hel afgift utgör 20 öre, ³/₄ afgift 15 öre, half afgift 10 öre och ¹/₄ afgift 5 öre, allt per vecka.

Tab. 30. Arbetare, som äro

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Arbetsort.	M a n l i g a a r b e -									
	O g i f t a , s o m t i l l h ö r a					Summa ogifta med- lem- mar.	G i f t a , e n k l . o . s o m t i l l -			
	1 kas- sa.	2 kas- sor.	3 kas- sor.	4 kas- sor.	5 kas- sor.		1 kas- sa.	2 kas- sor.	3 kas- sor.	4 kas- sor.
Stockholms stad	37	19	9	2	—	67	33	60	37	11
Upsala län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
Östergötlands län	5	3	1	—	—	9	14	18	4	—
Jönköpings län	1	—	—	—	—	1	3	—	—	—
Kalmar län	1	—	—	—	—	1	4	4	2	1
Blekinge län	1	—	—	—	—	1	7	6	3	3
Kristianstads län	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—
Malmö stad	48	7	—	—	—	55	40	42	20	25
Malmöhus län (utom Malmö)	34	5	—	—	—	39	35	24	8	2
Göteborgs stad	17	6	1	—	—	24	49	31	1	2
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
Värmlands län	19	6	2	—	—	27	25	20	1	—
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—
Gefleborgs län	3	2	—	1	—	6	15	13	2	—
Jemtlands län	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—
<i>Summa</i>	170	48	13	3	—	234	232	220	79	44

medlemmar af understöds-kassor.

12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
t a r e .		Q v i n l i g a a r b e t a r e .											
frånsk. höra	Summa gif- ta med- lem- mar.	O g i f t a , s o m t i l l h ö r a					Summa ogif- ta med- lem- mar.	G i f t a , e n k o r o . f r å n s k . , s o m t i l l h ö r a					Summa gif- ta med- lem- mar.
5 kas- sor.		1 kas- sa.	2 kas- sor.	3 kas- sor.	4 kas- sor.	5 kas- sor.		1 kas- sa.	2 kas- sor.	3 kas- sor.	4 kas- sor.	5 kas- sor.	
2	143	263	133	17	1	—	414	116	104	32	3	—	255
—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
—	36	26	3	—	—	—	29	2	3	—	—	—	5
—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	19	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
—	—	6	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—
¹⁾ 6	133	93	7	—	—	—	100	62	4	—	—	—	66
²⁾ 1	70	5	—	—	—	—	5	5	1	—	—	—	6
—	88	92	17	—	—	—	109	43	10	1	—	—	54
—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	46	21	—	—	—	—	21	7	—	—	—	—	7
—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
—	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
—	30	119	8	—	—	—	127	18	1	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	584	625	168	17	1	—	811	257	123	33	3	—	416

¹⁾ Af dessa är en medlem af sex kassor. ²⁾ Medlem af sex kassor.

Tab. 31. Arbetare, som äro

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Arbetsort.	Förmän och föreständer- skor.		Cigarr- och vickelmakare.		Sorterare, packare, klistrare och lådstiftare.	
	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.
Stockholms stad	—	—	1	9	—	4
Upsala län	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län	1	—	5	15	—	5
Jönköpings län	1	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	—	—	—
Kristianstads län	—	—	2	7	—	—
Malmö stad	—	—	13	4	—	1
Malmöhus län (utom Malmö)	—	—	32	2	2	1
Hallands län	—	—	—	—	—	1
Göteborgs stad	2	—	2	20	2	5
Elfsborgs län	—	—	—	8	—	—
Vermlands län	1	—	1	—	1	1
Kopparbergs län	—	—	2	3	—	1
Gefleborgs län	—	—	—	11	—	1
<i>Summa</i>	5	—	58	79	5	20

medlemmar af nykterhetsförening.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
Papyrossmakare och karduslagare.		Spinnare, rullare, uppläggare och pressare.		Snus, berednings- och öfriga tobaksarbetare.		Arbetare utom »facket».		Hela antalet.		
Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Summa.
—	—	2	—	2	8	1	—	6	21	27
—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	—	4	—	—	6	24	30
—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	10	—	—	—	10	—	10
—	—	1	—	5	1	—	—	6	1	7
—	—	—	—	—	—	—	—	2	7	9
—	—	—	—	—	6	1	—	14	11	25
1	—	—	—	1	5	—	—	36	8	44
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
1	—	5	2	13	12	1	—	26	39	65
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8
1	2	13	—	2	12	2	—	21	15	36
—	—	1	—	—	1	—	—	3	5	8
—	2	—	—	10	8	1	1	11	23	34
3	4	22	2	45	57	6	1	144	168	307

Tab. 32. Arbetslokalernas

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Fabrikernas anläggningsort.	K u b i k m e t e r														
	4—5.			5—6.			6—7.			7—8.			8—9.		
	Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.	
		m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.
Stockholms stad	1	8	22	2	6	31	4	4	114	5	12	85	8	39	150
Upsala län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	3
Östergötlands län	1	5	16	1	1	4	1	2	3	—	—	—	1	17	7
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	12	—	—	—	—	1	11	16
Kristianstads län: Kristianstad ...	1	—	10	1	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Landsbygden ...	1	2	17	—	—	—	2	2	5	4	15	26	3	8	2
Malmöhus län: Malmö	2	30	8	3	24	22	4	6	23	11	76	84	4	51	18
Öfriga städer	—	—	—	—	—	—	2	41	—	2	1	17	1	1	4
Landsbygden	—	—	—	—	—	—	3	19	1	2	16	3	—	—	—
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus län: Göteborg	3	34	121	2	14	26	2	3	27	1	—	17	2	9	109
Strömstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	6
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands län: Städer	—	—	—	1	—	20	—	—	—	—	—	—	1	—	22
Landsbygden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs län: Falun	—	—	—	1	9	24	—	—	—	—	—	—	1	—	5
Landsbygden ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs län	1	—	20	1	1	85	1	—	32	2	14	29	—	—	—
Jemtlands län (landsbygden)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	10	79	214	12	55	227	20	89	205	27	134	261	24	142	342

kubikinnehåll per arbetare.

17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.
p e r a r b e t a r e .															Hela antalet vid den sanitära undersökningen redovisade:			
9—10.			10—15.			15—20.			20—30.			30 och deröfver.			Rum.	Arbetare.		
Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.			m.	qv.	S.ma.
	m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.				
5	46	151	15	9	152	12	34	155	14	21	104	62	145	129	128	324	1,093	1,417
—	—	—	—	—	—	2	2	5	1	3	2	3	3	—	7	14	10	24
2	29	46	3	8	14	2	3	5	3	2	5	17	23	10	31	90	110	200
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	7	—	3	5	—	5	12	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	12	19	—	17	19	—	19
—	—	—	9	29	18	3	4	—	2	3	3	12	18	6	28	77	43	120
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	3	1	27	28
—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	32	50	82
4	6	12	13	28	169	7	41	7	9	7	52	9	12	17	66	281	412	693
—	—	—	5	27	35	2	18	1	1	3	5	8	9	14	21	100	76	176
—	—	—	1	—	4	1	—	4	—	—	—	—	—	—	7	35	12	47
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	2	3	—	3
2	20	14	3	13	11	8	46	13	10	26	36	34	56	44	67	221	418	639
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	6	—	—	—	—	3	6	—	6
1	—	8	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	20	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	3	3	1	4	3	2	5
—	—	—	4	24	14	3	9	3	7	20	14	31	45	10	47	98	83	181
1	1	3	—	—	—	1	50	25	—	—	—	8	38	—	10	89	28	117
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	10	3	10	9	5	14	19	33
—	—	—	1	11	15	1	1	3	2	3	4	2	3	3	8	27	54	81
—	—	—	3	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	9	4	13
3	5	26	1	1	3	2	1	20	14	5	7	6	14	7	31	41	229	270
—	—	—	1	2	2	1	3	3	—	—	—	—	—	—	2	5	5	10
18	107	260	61	166	447	45	212	244	77	111	245	215	406	250	509	1,501	2,695	4,196

Tab. 33. Arbetslokalernas

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Fabrikernas anläggningsort.	G o l f y t a								
	1—2 qvm.			2—3 qvm.			3—4 qvm.		
	Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.	
		m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.
Stockholms stad	5	18	162	16	92	378	8	12	117
Upsala län	—	—	—	—	—	—	1	6	3
Östergötlands län	1	5	16	2	3	7	3	41	59
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	—	—	—	2	23	16	1	—	7
Kristianstads län: Kristianstad ...	—	—	—	2	—	25	—	—	—
Landsbygden...	1	2	17	3	12	21	6	16	12
Malmöhus län: Malmö	2	12	12	20	173	169	8	23	89
Öfriga städer	—	—	—	3	42	12	3	1	17
Landsbygden	—	—	—	4	35	1	1	—	3
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus län: Göteborg	4	34	139	7	26	161	3	25	19
Strömstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	6
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands län: Städer	1	—	20	—	—	—	3	12	36
Landsbygden	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs län: Falun	1	9	24	1	—	5	1	11	15
Landsbygden ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs län	3	1	137	2	14	29	3	6	26
Jemtlands län (landsbygden)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	18	81	527	62	420	824	42	153	409

golfyta per arbetare.

11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
per arbetare.												Hela antalet vid den sanitära undersökningen redovisade:			
4—6 qvm.			6—8 qvm.			8—10 qvm.			10 qvm. och deröfver.			Rum.	Arbetare.		
Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.		Antal rum.	Antal arbetare.			m.	Arbetare.	
	m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.		m.	qv.			m.	qv.
19	31	213	16	52	145	5	3	29	59	116	49	128	324	1,093	1,417
1	2	2	2	3	5	—	—	—	3	3	—	7	14	10	24
1	13	6	4	4	12	1	5	—	19	19	10	31	90	110	200
—	—	—	1	1	—	1	6	—	3	5	—	5	12	—	12
—	—	—	—	—	—	5	—	—	12	19	—	17	19	—	19
4	29	11	1	3	—	1	1	—	19	21	9	28	77	43	120
—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	3	1	27	28
1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	32	50	82
11	38	62	9	16	53	6	8	12	10	11	15	66	281	412	693
3	39	24	3	6	4	1	—	6	8	12	13	21	100	76	176
2	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	35	12	47
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	2	3	—	3
6	53	10	5	9	9	9	17	39	33	57	41	67	221	418	639
—	—	—	—	—	—	3	6	—	—	—	—	3	6	—	6
2	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	20	20
—	—	—	—	—	—	1	—	1	3	3	1	4	3	2	5
3	21	—	5	15	16	1	2	1	34	48	10	47	98	33	181
2	51	28	—	—	—	—	—	—	8	38	—	10	89	28	117
—	—	—	1	3	9	1	1	1	3	10	9	5	14	19	33
1	1	3	2	3	4	—	—	—	2	3	3	8	27	54	81
3	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	9	4	13
1	1	3	5	1	23	9	—	11	8	18	—	31	41	229	270
2	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	5	10
62	295	393	54	116	280	45	50	102	226	386	160	509	1,501	2,695	4,196

Tab. 34. Luftens beskaffenhet i olika arbetslokaler.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	
Fabrikernas anlägg- ningsort och nummer.	Rummets				Belysningsystem.					Luftprof						
	num- mer.	arbetare- antal.		golf- yta per arbeta- re. Qv.- mtr.	kn- bik- inne- håll per arbeta- re. Kb.- mtr.	Fo- to- gön.	Gas		Elek- tri- ci- tet.	vid fabri- kens öpp- nande på morgonen.		vid mid- dags- rastens början.		vid fabri- kens stån- gande på aftonen.		
		Män.	Qvin- nor.				utan auer- brän- nare.	med auer- brän- nare.		Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, o/oo	Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, o/oo	Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, o/oo	
Stockholms stad. ¹⁾																
Fabrik I.	1.	1	35	41	171	—	—	—	1	11	0.5	14	1.4	14	1.8	
	2.	—	12	6.2	25.6	—	—	—	1	12.5	0.7	17	1.2	17	1.0	
	3.	24	26	7.7	31.7	—	—	—	1	14	0.5	19	1.0	19	0.7	
	4.	1	17	2.8	8.9	—	—	—	1	13.5	0.6	18.5	2.5	17.5	3.9	
	5.	41	127	2.4	9.9	—	—	—	1	12	0.7	20	4.2	20	4.2	
	6.	2	27	5.5	21.6	—	—	—	1	13.5	0.6	21	4.0	20	3.6	
	7.	2	30	2.1	8.0	—	—	—	1	12	0.6	21	3.4	20.5	4.2	
	8.	1	23	9.7	39.6	—	—	—	1	15	0.6	16	1.8	16.5	1.5	
Fabrik II.	1.	1	26	3.3	10.6	1	—	—	—	13	0.5	17	1.4	18.5	1.3	
	2.	—	19	4.5	13.9	1	—	—	—	15	0.4	19	1.2	19	1.5	
	3.	18	32	2.7	8.7	1	—	—	—	13	0.5	20	3.4	19	2.7	
	4.	1	22	2.6	8.2	1	—	—	—	13	0.4	17.5	3.3	21	6.2	
Fabrik III.	1.	2	31	7.5	34.0	—	—	1	—	14.5	0.7	20	0.8	17	1.4	
	2.	—	5	7.0	22.4	—	—	1	—	15	0.5	18.5	—	20	2.0	
	3.	—	9	7.9	20.1	—	—	1	—	12.5	0.5	18	1.4	18	—	
	4.	22	76	4.1	18.6	—	—	1	—	13.5	0.6	19	1.8	19.5	2.5	
Fabrik IV.	1.	1	10	5.9	17.8	1	—	—	—	10	0.7	17.5	2.3	18	4.6	
	2.	2	86	2.0	7.0	1	—	—	—	11	0.6	18	3.2	18	4.6	
Fabrik V.	1.	—	8	4.7	15.7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2.2	
	2.	1	19	1.9	6.3	—	—	1	—	14	0.6	21	3.2	25	2.8	
	3.	8	22	1.3	4.2	—	—	1	—	14.5	0.6	20	6.2	23	6.1	
	4.	15	28	2.5	8.7	—	—	1	—	13	0.6	20	6.7	23	2.8	
Fabrik VI.	1.	1	9	4.7	11.2	1	—	—	—	15	1.0	19	2.0	22	4.6	
	2.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	3.		2	9	2.4	8.3	1	—	—	—	14	1.6	18	2.8	20	3.5
	4.		2	16	3.4	10.5	1	—	—	—	17	0.6	17	2.4	19	2.7
	5.		6	26	1.9	5.5	1	—	—	—	14.5	0.7	17	2.1	20	3.3
Fabrik VII.	1.	—	7	7.7	26.1	1	—	—	—	9	0.5	16	1.0	16	1.5	
	2.	—	13	2.1	7.3	1	—	—	—	8.5	0.5	20.5	2.7	20.5	5.4	
	3.	—	11	2.9	10.0	1	—	—	—	8.5	0.5	20	2.3	20	5.0	
Fabrik VIII.	1.	9	47	2.0	7.4	—	—	1	—	10	0.6	18	2.1	18.5	2.5	
	2.	—	9	2.0	7.3	—	—	1	—	11	0.7	19	1.8	19	1.9	
Fabrik IX.	1.	9	25	6.5	22.1	—	—	1	—	19	0.6	19	0.6	19.5	2.8	
	2.	1	—	15.0	51.0	—	—	1	—	21	0.6	21	1.8	21	1.7	
Fabrik X.	1.	3	34	3.3	10.1	1	—	—	—	15	0.6	20.5	3.3	22	6.0	
	2.	1	10	3.1	9.6	1	—	—	—	13	—	17	2.4	18	4.4	
Fabrik XI.	1.	—	7	2.6	8.1	1	—	—	—	13.5	0.5	17	2.9	18	3.2	
	2.	1	9	1.9	6.3	1	—	—	—	13	0.7	18	3.5	18.5	1.6	
	3.	—	13	2.4	7.6	1	—	—	—	14	0.6	17.5	3.0	19	4.1	
Fabrik XII.	1.	1	11	3.5	13.8	1	—	—	—	9	0.9	18.5	2.3	15	1.8	
Fabrik XIII.	1.	—	5	2.0	5.8	1	—	—	—	15	0.7	14.5	1.4	16	1.5	

¹⁾ Undersökningen i Stockholm verkställd under medio och senare delen af oktober månad.

Tab. 34. (Forts.) Luftens beskaffenhet i olika arbetslokaler.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Fabrikernas anlägg- ningsort och nummer.	Rum m e t s					Belysningsssystem.				L u f t p r o f					
	num- mer.	arbetare- antal.		golf- yta per ar- be- tare. Qv.- mtr.	ku- bik- inne- håll per ar- be- tare. Kb.- mtr.	Fo- to- gên.	Gas		Elek- tri- ci- tet.	vid fabri- kens öpp- nande på morgonen.		vid mid- dags- rastens början.		vid fabri- kens stån- gande på attonen.	
		Män.	Qvin- nor.				utan auer- brän- nare.	med auer- brän- nare.		Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, %00	Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, %00	Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, %00
Upsala län. ¹⁾ Fabrik I.	1.	3	—	18.5	48.3	—	1	—	—	6	0.9	5	0.5	8	0.8
Östergötlands län. ²⁾ Fabrik I.	1.	5	16	1.9	4.1	—	—	—	1	14	0.6	17	3.6	20	0.6
	2.	1	1	7.3	16.2	—	—	—	1	14	0.4	16	1.1	16	0.9
	3.	—	2	7.4	13.8	—	—	—	1	16	0.4	20	4.4	19	2.1
	4.	1	4	2.3	5.9	—	—	—	1	13	0.4	15	1.8	15	1.2
Fabrik II.	1.	8	12	4.0	11.5	1	—	—	—	16	1.1	20	4.0	20.5	6.4
	2.	1	5	7.0	20.2	1	—	—	—	17	0.6	18	2.1	24	6.7
Blekinge län. ³⁾ Fabrik I.	1.	3	3	30.1	99.3	—	—	1	—	—	1.0	—	0.4	—	0.6
	2.	11	16	2.8	8.8	—	—	1	—	—	0.3	—	1.0	—	1.5
	3.	10	8	4.4	13.5	—	—	1	—	—	0.4	—	0.6	—	1.5
	4.	—	7	3.6	11.0	—	—	1	—	—	0.3	—	0.8	—	1.9
	5.	1	3	10.4	29.2	—	—	1	—	—	0.4	—	0.5	—	1.8
	6.	2	—	34.0	105.5	—	—	1	—	—	0.6	—	0.5	—	1.4
Kristianstads län. Fabrik I. ²⁾	1.	—	15	2.6	5.7	1	—	—	—	18	1.3	18	3.5	23	5.5
	2.	—	10	2.2	4.7	1	—	—	—	18	1.1	18	3.1	24	4.8
	3.	1	2	8.5	23.9	1	—	—	—	16	0.5	17	0.7	17	0.7
Fabrik II. ⁴⁾	1.	1	16	2.7	7.1	1	—	—	—	18	2.3	19	2.7	19	1.8
Malmö stad. ³⁾ Fabrik I.	1.	—	26	7.0	25.8	—	—	—	1	—	0.4	—	1.8	—	1.3
	2.	4	56	3.2	11.7	—	—	—	1	—	0.5	—	—	—	1.9
	3.	2	9	7.7	20.7	—	—	—	1	—	0.5	—	—	—	0.9
	4.	2	18	4.2	14.3	—	—	—	1	—	—	—	1.0	—	1.2
	5.	11	41	2.9	10.0	—	—	—	1	—	0.4	—	1.2	—	1.0
Fabrik II.	1.	1	7	6.0	30.8	—	1	—	—	—	—	—	0.9	—	1.3
	2.	25	—	4.8	15.6	—	1	—	—	—	0.3	—	2.0	—	2.2
	3.	50	—	2.3	8.0	—	1	—	—	—	—	—	3.4	—	2.4
	4.	—	25	3.0	7.0	—	1	—	—	—	0.6	—	1.1	—	1.1
	5.	12	5	3.2	7.7	—	1	—	—	—	0.7	—	3.2	—	0.9
	6.	4	16	5.6	11.1	—	1	—	—	—	0.7	—	2.9	—	0.7
Fabrik III.	1.	18	3	2.2	5.2	—	—	1	—	—	0.6	—	1.7	—	5.6
	2.	18	8	2.0	4.8	—	—	1	—	—	0.8	—	0.7	—	1.3
	3.	6	7	2.3	5.5	—	—	1	—	—	0.6	—	0.4	—	1.3
	4.	12	—	1.9	4.8	—	—	1	—	—	0.6	—	0.6	—	1.9
Fabrik IV.	1.	—	8	2.4	6.4	—	1	—	—	—	0.6	—	1.8	—	4.0
	2.	—	6	2.8	7.6	—	1	—	—	—	0.7	—	1.8	—	4.5
	3.	—	6	2.9	7.6	—	1	—	—	—	2.9	—	0.9	—	2.2
	4.	—	16	2.7	7.7	—	1	—	—	—	—	—	5.6	—	2.3

¹⁾ Januari 1899. ²⁾ December 1898. ³⁾ Mars 1899. ⁴⁾ Juli 1898.

Tab. 34. (Forts.) Luftens beskaffenhet i olika arbetslokaler.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Fabrikernas anlägg- ningsort och nummer.	Rum m e t s				Belysningssystem.					L u f t p r o f f					
	num- mer.	arbetare- antal.		golf- yta per arbeta- re.	kubik- fot håll per arbeta- re.	Fo- to- gên.	Gas		Elek- tri- ci- tet.	vid fabri- kens öpp- nande på morgonen.		vid mid- dags- rastens början.		vid fabri- kens stäng- ande på aftonen.	
		Män.	Qvin- nor.				Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, o/oo		Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, o/oo	Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, o/oo		
Malmö stad. (Forts.)															
Fabrik V.	1.	17	1	2.5	7.8	—	—	1	—	—	0.5	—	1.3	—	3.9
	2.	16	11	2.3	7.4	—	—	1	—	—	0.4	—	0.4	—	5.1
	3.	1	9	3.7	8.9	—	—	1	—	—	2.0	—	2.0	—	4.4
Fabrik VI.	1.	—	8	3.0	9.5	1	—	—	—	—	1.2	—	4.1	—	4.9
Fabrik VII.	1.	—	12	2.0	5.5	1	—	—	—	—	1.5	—	1.1	—	1.3
Fabrik VIII.	1.	18	—	2.4	7.1	—	1	—	—	—	0.7	—	0.7	—	3.0
	2.	13	—	2.4	7.1	—	1	—	—	—	0.6	—	1.4	—	2.9
	3.	—	6	3.1	8.9	—	1	—	—	—	0.9	—	1.4	—	2.8
Malmöhus län.															
Fabrik I. ¹⁾	1.	5	23	4.2	14.5	1	—	—	—	20	3.0	23	2.5	23	3.0
	2.	1	2	17.7	63.7	1	—	—	—	18	2.5	20	0.9	22	2.0
	3.	—	2	7.4	14.8	1	—	—	—	18	1.5	25	2.5	19	3.0
	4.	—	2	6.8	13.5	1	—	—	—	18	1.5	25	2.5	19	3.0
Fabrik II. ²⁾	1.	22	—	4.3	10.4	—	—	1	—	12.5	0.8	18.5	2.5	18.5	2.5
	2.	1	12	2.9	7.3	—	—	1	—	16.5	1.5	20.5	2.1	18	2.1
	3.	3	5	12.0	27.6	—	—	1	—	18	1.5	19	1.3	18	1.3
	4.	—	5	3.5	8.0	—	—	1	—	18	2.1	19	2.1	20	3.0
	5.	4	—	14.2	32.6	—	—	1	—	16	1.3	16.5	1.8	16	2.1
	6.	—	3	12.0	38.6	—	—	1	—	13.5	0.9	20	1.1	17.5	1.0
Fabrik III. ²⁾	1.	1	4	3.2	9.0	1	—	—	—	13.5	0.9	18.5	1.9	16	2.3
	2.	12	1	4.6	15.7	1	—	—	—	16.5	1.8	15.5	1.8	15	2.5
	3.	—	3	19.6	47.9	—	1	—	—	9	1.3	20	1.3	15	2.1
Fabrik IV. ³⁾	1.	36	—	2.1	6.5	—	1	—	—	14	1.1	19.5	2.7	21	3.4
	2.	5	—	2.0	6.7	—	1	—	—	18	1.4	19	2.5	19	2.6
	3.	6	—	6.9	16.3	—	1	—	—	16	0.8	19	2.7	20	1.8
	4.	—	8	3.4	10.4	—	1	—	—	16	1.3	20	0.9	20	1.8
	5.	—	6	9.7	30.1	—	1	—	—	14	1.0	19	1.2	20	1.2
	6.	2	—	38.7	77.4	—	1	—	—	17	0.5	16	0.9	18	1.1
Göteborgs stad. ⁴⁾															
Fabrik I.	1.	4	—	18.5	66.5	—	1	—	—	10	0.4	14	0.7	13.5	1.0
	2.	2	—	19.5	70.0	—	1	—	—	14	0.6	19	0.6	12	0.6
	3.	1	—	13.0	43.0	—	1	—	—	16	0.6	—	—	—	—
	4.	—	17	2.3	7.8	—	1	—	—	17	1.8	21	2.0	19	1.2
	5.	20	56	1.3	4.3	—	1	—	—	16	0.7	22	5.0	20.5	4.4
	6.	1	1	20.0	66.0	—	1	—	—	17	1.4	21	1.3	21	1.1
	7.	4	2	19.3	63.8	—	1	—	—	16	1.3	19.5	0.7	18.5	0.7
	8.	4	3	5.6	18.4	—	1	—	—	17	1.2	21	0.8	20.5	0.9
Fabrik II.	1.	4	1	8.8	24.0	—	—	—	1	14	1.0	—	—	—	—
	2.	3	—	21.7	58.7	—	—	—	1	13	0.8	16.5	0.7	13	1.5
	3.	2	1	23.7	66.3	—	—	—	1	14	1.3	17	0.8	16	1.5
	4.	2	—	33.2	93.0	—	—	—	1	17	1.2	18	1.3	18	1.6
	5.	20	1	4.7	17.2	—	—	—	1	15.5	1.2	17.5	2.2	16	3.3
	6.	1	4	23.6	68.0	—	—	—	1	11	2.0	20.5	2.0	16	2.0
	7.	2	12	8.4	23.5	—	—	—	1	17.5	0.9	21.5	1.5	19.5	1.3

¹⁾ Januari 1899. ²⁾ Mars 1898. ³⁾ November 1898. ⁴⁾ Början af april 1898.

Tab. 34. (Forts.) Luftens beskaffenhet i olika arbetslokaler.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Fabrikernas anlägg- ningsort och nummer.	Rum m e t s					Belysningssystem.				L u f t p r o f					
	num- mer.	arbetare- antal.		golf- yta per arbeta- re. Qv.- mtr.	kubik- inne- håll per arbeta- re. Kb.- mtr.	Fo- to- gön.	Gas		Elek- tri- ci- tet.	vid fabri- kens öpp- nande på morgonen.		vid mid- dags- rastens början.		vid fabri- kens stän- gande på aftonen.	
		Män.	Qvin- nor.				utan auer- brän- nare.	med auer- brän- nare.		Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, %o.	Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, %o.	Tem- pera- tur, gr. Cels.	Kol- syre- halt, %o.
Göteborgs stad (Forts.)															
Fabrik III.	1.	2	—	31.0	140.5	—	1	—	—	19.5	1.1	16	0.7	—	—
	2.	18	—	5.7	17.0	—	1	—	—	13	2.0	14	2.5	13.5	2.5
	3.	26	—	—	—	—	1	—	—	12	3.1	14	4.4	12	1.8
	4.	8	—	7.4	22.1	—	1	—	—	13	1.0	15	3.6	—	—
	5.	20	6	3.4	9.5	—	1	—	—	16.5	3.3	15	4.0	15.5	3.1
Fabrik IV. ¹⁾	1.	2	—	—	—	—	—	—	1	12	0.8	15	0.7	—	—
	2.	2	—	39.5	130.5	—	—	—	1	14	1.3	16	0.9	—	—
	3.	3	23	10.3	37.1	—	—	—	1	16	2.9	15	2.2	14	3.6
Fabrik V.	1.	2	—	10.0	27.0	—	1	—	—	17	0.9	17	0.9	—	—
	2.	2	—	18.5	46.5	—	1	—	—	10.5	1.0	11	0.7	—	—
	3.	1	—	19.0	63.0	—	1	—	—	—	—	11.5	1.2	—	—
	4.	—	10	9.2	28.5	—	—	1	—	18	0.8	18	1.4	27.5	0.7
	5.	2	4	8.3	25.8	—	—	1	—	22	0.9	21.5	1.2	19	1.2
	6.	5	109	2.5	8.8	—	1	—	—	18.5	3.3	19.5	4.0	17.5	4.4
Fabrik VI.	1.	4	—	8.0	21.5	—	1	—	—	14	2.4	15	0.6	19	1.5
	2.	4	—	11.2	30.5	—	1	—	—	13	2.1	16	3.1	15	2.3
	3.	4	—	12.0	32.5	—	1	—	—	14.5	2.5	16	2.3	14	2.9
	4.	6	4	4.3	11.6	—	1	—	—	15	3.6	16	4.4	16	4.0
Fabrik VII.	1.	3	—	5.2	16.0	—	1	—	—	13	1.3	16.5	2.5	20	4.0
	2.	—	18	1.8	5.7	—	1	—	—	13.5	1.1	21.5	5.0	20	4.0
	3.	14	8	2.2	5.8	—	1	—	—	14	2.7	15	4.0	17	4.0
	4.	1	16	2.5	6.6	—	1	—	—	20	1.8	20	4.0	17	3.6
	5.	2	8	9.3	26.0	—	1	—	—	18	1.8	18	2.7	17.5	2.3
	6.	—	2	6.5	17.0	—	1	—	—	15	1.2	18.5	2.9	17	1.8
Fabrik VIII.	1.	2	11	2.2	6.3	1	—	—	—	15	1.4	19	0.6	22.5	2.3
	2.	6	32	1.7	4.9	1	—	—	—	16	1.5	19	1.0	20	2.3
	3.	5	5	3.8	11.5	1	—	—	—	15	1.6	19	0.7	17	1.2
	4.	—	1	12.0	35.0	1	—	—	—	15	1.4	—	—	—	—
	5.	—	3	10.3	31.3	1	—	—	—	15.5	1.3	17	0.9	17	1.4
	6.	—	2	12.5	38.0	1	—	—	—	16	1.4	17	1.1	17	1.5
Fabrik IX.	1.	—	1	12.0	33.0	1	—	—	—	—	—	17	1.6	—	—
	2.	2	2	4.5	12.2	1	—	—	—	—	—	17	2.3	—	—
Fabrik X.	1.	—	8	3.2	9.7	—	—	—	1	14.5	2.1	17.5	3.1	17	3.1
	2.	—	3	6.3	19.0	—	—	—	1	16.5	1.5	18	2.1	17	3.3
	3.	1	3	9.7	32.2	—	—	—	1	13	1.0	15	1.2	15	1.2
	4.	8	33	1.5	5.0	—	—	—	1	14	2.0	17	4.4	17	4.4
	5.	—	1	11.0	36.0	—	—	—	1	13.5	1.8	19.5	1.6	—	—
Fabrik XI.	1.	1	—	24.0	84.0	—	1	—	—	10	0.6	13.5	0.8	14	0.9
	2.	2	—	25.0	85.0	—	1	—	—	12.5	0.8	14	0.9	14	0.9
Fabrik XII.	1.	1	2	6.7	17.7	1	—	—	—	—	—	18	1.3	—	—

¹⁾ Luftproven på morgonen äro vid denna fabrik tagna vid frukostrastens slut.

Tab. 34. (Forts.) Luftens beskaffenhet i olika arbetslokaler.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Fabrikernas anläggningsort och nummer.	Rum m e t s				Belysningssystem.					L u f t p r o f					
	num-mer.	arbetare-antal.		golf-yta per arbetare. Qv.-mtr.	kubik-innehåll per arbetare. Kb.-mtr.	Fo-to-gén.	Gas		Elek-tri-ci-tet.	vid fabri-kens öpp-nande på morgonen.		vid mid-dags-rastens början.		vid fabri-kens stän-gande på aftonen.	
		Män.	Qvin-nor.				utan auer-brännare.	med auer-brännare.		Tem-pera-tur, gr. Cels.	Kol-syre-halt, %o.	Tem-pera-tur, gr. Cels.	Kol-syre-halt, %o.	Tem-pera-tur, gr. Cels.	Kol-syre-halt, %o.
<i>Elfsborgs län.</i> ¹⁾															
Fabrik I.	1.	—	8	4'4	9'9	—	1	—	—	—	—	—	1'0	—	—
	2.	—	6	4'8	10'5	—	1	—	—	—	—	—	2'0	—	—
	3.	—	6	4'0	8'7	—	1	—	—	—	—	—	1'6	—	—
<i>Vermlands län.</i>															
Fabrik I. ¹⁾	1.	4	—	19'2	56'7	—	—	1	—	—	1'1	—	0'7	—	1'2
	2.	1	—	15'4	45'8	—	—	1	—	—	2'6	—	2'3	—	4'2
	3.	10	10	3'8	12'5	—	—	1	—	—	1'7	—	2'8	—	5'1
	4.	—	20	1'6	5'3	—	—	1	—	—	1'5	—	1'1	—	5'0
	5.	4	—	6'7	22'0	—	—	1	—	—	2'0	—	1'3	—	3'0
	6.	—	4	6'7	20'0	—	1	—	—	—	1'4	—	1'2	—	3'1
	7.	2	—	14'5	43'0	—	1	—	—	—	1'5	—	1'2	—	2'4
Fabrik II. ²⁾	1.	12	—	4'3	10'6	1	—	—	—	—	2'2	—	4'1	—	4'3
	2.	2	4	3'9	12'6	1	—	—	—	—	2'5	—	5'5	—	4'7
	3.	5	—	4'7	15'1	1	—	—	—	—	0'6	—	1'2	—	—
	4.	1	—	24'5	61'7	1	—	—	—	—	2'2	—	2'6	—	1'2
Fabrik III. ¹⁾	1.	2	2	23'2	69'6	1	—	—	—	—	—	—	2'7	—	—
	2.	2	2	7'0	15'7	1	—	—	—	—	—	—	1'7	—	—
	3.	2	—	46'4	140'0	1	—	—	—	—	—	—	0'9	—	—
Fabrik IV. ²⁾	1.	—	22	3'1	8'3	—	—	—	1	—	0'6	—	1'9	—	1'5
	2.	11	7	6'8	20'5	—	—	—	1	—	0'8	—	—	—	1'8
	3.	4	—	5'6	15'9	—	—	—	1	—	1'6	—	0'7	—	2'8
<i>Vestmanlands län.</i> ¹⁾															
Fabrik I.	1.	4	2	12'5	37'4	—	1	—	—	—	0'6	—	0'5	—	0'7
	2.	3	9	6'3	21'0	—	1	—	—	—	2'0	—	2'5	—	4'1
	3.	—	7	12'2	40'3	—	1	—	—	—	2'0	—	5'5	—	3'0
	4.	3	—	22'0	48'2	—	1	—	—	—	0'4	—	1'5	—	1'4
	5.	3	—	12'3	24'7	—	1	—	—	—	1'2	—	0'7	—	1'2
<i>Kopparbergs län.</i> ²⁾															
Fabrik I.	1.	11	15	4'0	13'5	—	—	—	1	—	1'4	—	2'8	—	2'5
	2.	9	24	1'9	5'7	—	—	—	1	—	1'3	—	5'4	—	5'3
<i>Gefleborgs län.</i> ³⁾															
Fabrik I.	1.	—	32	1'9	6'1	—	—	—	1	15	1'0	19	2'0	18	2'2
	2.	14	21	2'2	7'6	—	—	—	1	17	1'0	19	2'7	20	4'5
	3.	1	20	6'6	19'2	—	—	—	1	16'5	1'0	18'5	1'9	18'5	1'6
	4.	—	8	2'7	7'6	—	—	—	1	17	1'0	22'5	1'8	17'5	1'7
	5.	—	3	3'6	9'4	—	—	—	1	18	1'0	21'5	1'8	18	1'9
	6.	—	20	1'8	4'8	—	—	—	1	18	1'2	19	1'9	18'5	2'8
	7.	5	—	9'7	23'5	—	—	—	1	—	0'6	15	0'9	13	0'8
	8.	3	—	20'0	42'0	—	—	—	1	—	0'5	18	0'7	13'5	0'7

¹⁾ December 1898. ²⁾ Januari 1899. ³⁾ April 1898.

Tab. 35. Arbetskonflikter inom yrket under tioårsperioden
1888—1897.

A. Lockouten år 1896.¹⁾

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Nuvarande arbetsort.	Antal arbetare, som varit föremål för lockout								Hela antalet. utestängde:		
	hos nuvarande arbetsgif- varen.	hos annan arbetsgivare				utan angif- vande af dåvarande arbetsgivare.					
		å arbetsorten.		å annan ort.							
	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Summa.
Stockholms stad..	51	145	10	8	6	5	—	66	67	224	291
Upsala län.....	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Östergötlands län	14	14	—	3	1	1	—	—	15	18	33
Malmö stad	43	23	4	2	1	3	—	—	48	28	76
Malmöhus län (utom Malmö)	—	—	—	—	15	—	—	—	15	—	15
Göteborgs stad...	21	26	1	13	1	—	—	7	23	46	69
Vermlands län ...	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2
Gefleborgs län ...	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2
Jemtlands län ...	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	2
Summa	129	208	15	26	29	11	—	73	173	318	491

B. Strejker.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Nuvarande arbetsort.	Antal arbetare, som deltagit i strejk								Hela antalet strejkande:		
	hos nuvarande arbetsgif- varen.	hos annan arbetsgivare				utan angif- vande af dåvarande arbetsgivare.					
		å arbetsorten.		å annan ort.							
	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Män.	Qvinn.	Summa.
Stockholms stad..	27	²⁾ 209	5	25	5	5	—	35	37	274	311
Upsala län	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Blekinge län.....	1	2	—	—	—	—	—	—	1	2	3
Malmö stad	6	13	31	24	5	2	—	—	42	39	81
Malmöhus län (utom Malmö)	5	1	1	—	20	1	—	—	26	2	28
Göteborgs stad...	16	³⁾ 77	6	⁴⁾ 31	1	2	—	—	23	110	133
Vermlands län ...	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2
Kopparbergs län .	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Gefleborgs län ...	—	—	—	—	4	1	—	—	4	1	5
Summa	55	302	43	80	38	12	—	35	136	429	565

¹⁾ Angående en lockout, som år 1891 egt rum vid en fabrik i Göteborg, se texten sid. 139.

²⁾ Af dessa hafva 8 st. två gånger deltagit i strejk hos nuvarande arbetsgivaren. ³⁾ Af dessa hafva 33 st. två gånger och 21 st. tre gånger deltagit i strejk hos nuvarande arbetsgivaren. ⁴⁾ Af dessa hafva 6 st. två gånger och 3 st. tre gånger deltagit i strejk hos annan arbetsgivare å arbetsorten.

Tab. 36. Arbetarnes helso-

A. Manliga

a = godt, *b* = temligen godt,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Arbetsort.	12—18 år.					18—30 år.					30—40 år.				
	a.	b.	c.	d.	S:a.	a.	b.	c.	d.	S:a.	a.	b.	c.	d.	S:a.
Stockholms stad	45	1	—	—	46	61	5	2	1	69	51	4	4	—	59
Upsala län	4	—	—	—	4	3	—	—	—	3	—	1	—	—	1
Östergötlands län	20	—	—	—	20	15	2	1	—	18	13	1	—	—	14
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3
Kalmar län	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	6	—	—	—	6
Blekinge län	27	—	—	—	27	17	2	—	—	19	11	5	—	—	16
Kristianstads län	5	—	—	—	5	7	3	—	—	10	8	—	1	—	9
Malmö stad	87	1	1	—	89	65	10	2	—	77	38	4	2	1	45
Malmöhus län (utom Malmö) ..	46	2	—	—	48	49	13	1	—	63	27	7	4	1	39
Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Göteborgs stad	71	4	1	—	76	46	4	1	—	51	26	4	—	—	30
Göteborgs och Bohus län (ut- om Göteborg)	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Vermlands län	60	—	—	—	60	26	6	—	—	32	14	7	1	—	22
Vestmanlands län	6	—	—	—	6	1	—	1	—	2	2	—	—	—	2
Kopparbergs län	15	2	—	—	17	5	1	—	—	6	2	1	—	—	3
Gefleborgs län	10	—	—	—	10	11	1	1	—	13	11	2	1	—	14
Jemtlands län	1	—	—	—	1	1	1	—	—	2	2	—	—	—	2
<i>Summa</i>	403	10	2	—	415	310	48	9	1	368	215	37	13	2	267

tillstånd i olika åldrar.

arbetare.

c = klent, d = dåligt helstillstånd.

17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.
40—50 år.					50—60 år.					60 år och deröfver.					Summa.				
a.	b.	c.	d.	S:a.	a.	b.	c.	d.	S:a.	a.	b.	c.	d.	S:a.	a.	b.	c.	d.	S:a.
70	9	5	—	84	30	7	—	—	37	17	3	3	—	23	274	29	14	1	318
2	1	—	—	3	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10	2	—	—	12
11	1	1	—	13	7	3	1	—	11	2	1	—	—	3	68	8	3	—	79
2	—	—	—	2	2	—	—	—	2	2	—	—	—	2	9	—	—	—	9
4	—	—	—	4	1	—	1	—	2	1	2	1	—	4	15	2	2	—	19
8	2	2	—	12	5	2	—	1	8	2	1	1	—	4	70	12	3	1	86
7	1	—	—	8	4	—	—	—	4	2	—	—	—	2	33	4	1	—	38
60	6	6	—	72	20	2	1	—	23	8	5	2	—	15	278	28	14	1	321
27	3	2	—	32	16	4	3	—	23	5	3	—	—	8	170	32	10	1	213
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
38	6	1	—	45	24	9	—	—	33	4	7	3	—	14	209	34	6	—	249
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	3	2	—	—	5
20	4	1	—	25	4	3	—	—	7	2	—	1	—	3	126	20	3	—	149
2	1	1	—	4	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	13	1	2	—	16
1	3	—	1	5	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	24	7	—	2	33
10	2	—	2	14	8	—	—	—	8	1	—	—	—	1	51	5	2	2	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	5
264	39	19	3	325	125	30	6	2	163	46	23	11	—	80	1,263	187	60	8 ¹⁾	1,618

¹⁾ Härtill komma 3 arbetare (i Malmö), för hvilka uppgift saknas.

Tab. 36. (Forts.) Arbetarnes helso-

B. Qvinliga

a = godt, b = temligen godt,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Arbetsort.	12—18 år.					18—30 år.					30—40 år.				
	a.	b.	c.	d.	S:a.	a.	b.	c.	d.	S:a.	a.	b.	c.	d.	S:a.
Stockholms stad	132	9	2	—	143	360	94	32	—	486	133	62	28	—	223
Upsala län	3	1	1	—	5	3	—	—	—	3	1	—	—	—	1
Östergötlands län	35	4	1	—	40	44	10	1	—	55	—	3	—	—	3
Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	12	3	—	—	15	15	—	2	—	17	2	1	—	—	3
Kristianstads län	17	1	—	—	18	36	—	—	—	36	6	—	—	—	6
Malmö stad	96	4	1	—	101	155	16	7	—	178	64	12	9	—	85
Malmöhus län (utom Malmö)	27	4	2	—	33	46	6	—	—	52	9	5	3	—	17
Hallands län	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—
Göteborgs stad	56	7	1	—	64	167	20	4	—	191	52	14	13	1	80
Göteborgs och Bohus län (utom Göteborg)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsborgs län	6	—	—	—	6	8	3	1	—	12	1	—	—	—	1
Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Vermlands län	38	3	—	—	41	41	7	2	—	50	6	4	1	—	11
Vestmanlands län	5	—	—	—	5	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Kopparbergs län	28	1	—	—	29	17	2	—	—	19	4	—	—	—	4
Gefleborgs län	41	5	2	—	48	104	29	8	—	141	7	9	7	—	23
Jemtlands län	2	—	—	—	2	2	1	—	—	3	—	—	—	—	—
Summa	498	42	10	—	550	1,001	188	58	—	1,247	286	110	61	1	458

¹⁾ Härtill kommer 1 arbetare (i Kopparbergs län), för hvilken uppgift saknas.

tillstånd i olika åldrar.

arbetare.

c = klent, d = dåligt helstillstånd.

17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.
40—50 år.					50—60 år.					60 år och deröfver.					Summa.				
a.	b.	c.	d.	S.a.	a.	b.	c.	d.	S.a.	a.	b.	c.	d.	S.a.	a.	b.	c.	d.	S.a.
77	29	23	1	130	30	30	23	2	85	9	12	14	—	35	741	236	122	3	1,102
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	1	—	10
2	1	2	—	5	2	—	—	—	2	1	—	—	—	1	84	18	4	—	106
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	1	—	3	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	31	5	3	—	39
—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	60	2	—	—	62
37	8	2	—	47	4	9	6	1	20	2	6	2	2	12	358	55	27	3	443
10	1	4	—	15	4	1	2	—	7	2	1	2	—	5	98	18	13	—	129
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2
34	15	7	1	57	5	3	5	—	13	1	—	—	—	1	315	59	30	2	406
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	3	1	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
2	6	—	—	8	5	2	3	—	10	3	11	4	2	20	95	33	10	2	140
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	10	—	—	—	10
1	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	4	1	—	55
4	3	2	—	9	3	2	1	—	6	—	—	—	—	—	159	48	20	—	227
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	5
170	65	42	2 ¹⁾	279	55	47	40	3	145	21	31	22	4	78	2,031	483	233	10	2,757

¹⁾ Härtill kommer en arbetare (i Malmö), för hvilken uppgift saknas.

Tab. 37. Sjukdomsfall bland

A. Manliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Sjukdomsgrupper.	Sjukdomsfall bland									
	ålders-									
	Under 20 år.		20—30 år.		30—40 år.		40—50 år.		50—60 år.	
	Antal		Antal		Antal		Antal		Antal	
	sjuke.	sjukdagar.	sjuke.	sjukdagar.	sjuke.	sjukdagar.	sjuke.	sjukdagar.	sjuke.	sjukdagar.
Influensa	—	—	3	23	12	123	10	106	5	82
Andra akuta infektionssjukdomar	1	8	2	111	1	35	1	12	—	—
Tuberkelsjukdom:										
a) lungsot	—	—	—	—	2	182	—	—	—	—
b) tuberkulos i andra organ	—	—	—	—	1	72	2	165	—	—
Andra kroniska infektionssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Konstitutionella sjukdomar	1	28	—	—	—	—	1	44	—	—
Kronisk alkoholism	—	—	—	—	1	5	—	—	—	—
Nikotinförgiftning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdomar	—	—	—	—	—	—	1	14	—	—
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar	—	—	—	—	—	—	3	103	1	77
Cirkulationsorganens sjukdomar	—	—	—	—	—	—	1	91	—	—
Luftrörsinflammation	—	—	3	53	3	88	3	59	3	134
Lung- och lungsäcksinflammation	—	—	—	—	—	—	5	127	2	229
Andra eller ej specificerade sjukdomar i andningsorganen	—	—	6	302	5	271	1	27	4	149
Inflammation i magen och tarmarne	—	—	5	68	12	177	8	94	2	46
Andra eller ej specificerade sjukdomar i matsmältningsorganen	—	—	4	99	2	29	9	217	1	2
Urin- och könsorganens sjukdomar	—	—	2	102	2	79	1	60	—	—
Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar	1	14	1	53	8	170	8	106	3	103
Hud- och bindväfssjukdomar	—	—	1	12	7	158	5	86	1	7
Kräfta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yttre skada	1	6	4	88	12	309	14	479	5	231
Andra eller ej uppgifna sjukdomar	—	—	—	—	3	39	1	19	2	23
Summa	4	56	31	911	71	1,737	74	1,809	29	1,083

tobaksarbetare år 1897.

arbetare.

12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
arbetare, tillhörande olika																	
klasser.								civilstånd.									
60—70 år.		Öfver 70 år.		Ej upp- gifven ålder.		Hela antalet		Ogifta.		Gifta.		Enkl. och frånsk.		Ej upp- gifvet.		Hela antalet	
Antal		Antal		Antal				Antal		Antal		Antal		Antal			
sjuke.	sjukdag.	sjuke.	sjukdag.	sjuke.	sjukdag.	sjuke.	sjukdag.	sjuke.	sjukdag.	sjuke.	sjukdag.	sjuke.	sjukdag.	sjuke.	sjukdag.	sjuke.	sjukdag.
1	24	—	—	—	—	31	358	8	48	18	202	3	60	2	48	31	358
—	—	1	14	—	—	6	180	2	38	3	128	1	14	—	—	6	180
—	—	—	—	—	—	2	182	1	27	1	155	—	—	—	—	2	182
—	—	—	—	—	—	3	237	—	—	3	237	—	—	—	—	3	237
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	2	72	1	28	1	44	—	—	—	—	2	72
—	—	—	—	—	—	1	5	1	5	—	—	—	—	—	—	1	5
—	—	—	—	1	15	1	15	—	—	—	—	1	15	—	—	1	15
—	—	—	—	—	—	1	14	1	14	—	—	—	—	—	—	1	14
1	85	—	—	—	—	5	265	—	—	4	213	—	—	1	52	5	265
—	—	—	—	—	—	1	91	—	—	—	—	—	—	1	91	1	91
1	16	1	44	—	—	14	394	2	48	12	346	—	—	—	—	14	394
1	20	1	48	—	—	9	424	3	145	5	231	1	48	—	—	9	424
2	322	—	—	—	—	18	1,071	8	446	10	625	—	—	—	—	18	1,071
2	25	—	—	—	—	29	410	2	28	22	313	4	58	1	11	29	410
1	8	—	—	—	—	17	355	4	117	13	238	—	—	—	—	17	355
—	—	—	—	—	—	5	241	—	—	5	241	—	—	—	—	5	241
—	—	—	—	—	—	21	446	8	157	13	289	—	—	—	—	21	446
2	66	—	—	—	—	16	329	5	73	11	256	—	—	—	—	16	329
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	34	—	—	—	—	38	1,147	2	13	32	832	2	128	2	174	38	1,147
—	—	—	—	1	26	7	107	—	—	6	81	—	—	1	26	7	107
13	600	3	106	2	41	227	6,343	48	1,187	159	4,431	12	323	8	402	227	6,343

Tab. 37. (Forts.) Sjukdomsfall bland
B. Qvinliga

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Sjukdomsgrupper.	Sjukdomsfall							
	ålders-							
	Under 20 år.		20—30 år.		30—40 år.		40—50 år.	
	Antal		Antal		Antal		Antal	
	sjuka.	sjukdagar.	sjuka.	sjukdagar.	sjuka.	sjukdagar.	sjuka.	sjukdagar.
Influensa	—	—	5	67	4	56	3	35
Andra akuta infektionssjukdomar	—	—	—	—	3	74	—	—
Tuberkelsjukdom:								
a) lungsot	1	181	—	—	—	—	1	94
b) tuberkulos i andra organ	—	—	—	—	—	—	—	—
Andra kroniska infektionssjukdomar	—	—	—	—	—	—	1	26
Konstitutionella sjukdomar	1	28	1	50	—	—	2	49
Kronisk alkoholism	—	—	—	—	1	70	—	—
Nikotinförgiftning	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdomar	—	—	—	—	—	—	1	91
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar	—	—	2	42	2	131	1	32
Cirkulationsorganens sjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—
Lufttrörsinflammation	1	12	4	155	3	78	3	68
Lung- och lungsäcksinflammation	—	—	—	—	—	—	1	76
Andra eller ej specificerade sjukdomar i andningsorganen	—	—	1	2	2	131	4	114
Inflammation i magen och tarmarne	—	—	1	16	4	81	—	—
Andra eller ej specificerade sjukdomar i matsmältningssystemet	4	48	7	130	5	149	3	282
Urin- och könsorganens sjukdomar	—	—	6	164	6	184	5	232
Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar	2	32	2	17	2	24	7	172
Hud- och bindväfssjukdomar	2	14	3	49	1	3	2	11
Kräfta	—	—	—	—	—	—	—	—
Yttre skada	—	—	—	—	1	19	1	16
Andra eller ej uppgifna sjukdomar	4	86	—	—	—	—	2	33
Summa	15	401	32	692	34	1,000	37	1,331

tobaksarbetare år 1897.

arbetare.

10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
bland arbetare, tillhörande olika																	
klasser.										civilstånd.							
50—60 år.		60—70 år.		Öfver 70 år.		Ej upp- gifven ålder.		Hela antalet		Ogifta.		Gifta.		Enkor o. frånsk.		Hela antalet	
Antal		Antal		Antal		Antal				Antal		Antal		Antal			
sjukska.	sjukdagar.	sjukska.	sjukdagar.	sjukska.	sjukdagar.	sjukska.	sjukdagar.	sjukska.	sjukdagar.	sjukska.	sjukdagar.	sjukska.	sjukdagar.	sjukska.	sjukdagar.	sjukska.	sjukdagar.
—	—	1	7	—	—	—	—	13	165	4	55	6	64	3	46	13	165
—	—	—	—	—	—	—	—	3	74	2	47	1	27	—	—	3	74
—	—	—	—	—	—	—	—	2	275	1	181	1	94	—	—	2	275
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	26	1	26	—	—	—	—	1	26
1	22	—	—	—	—	—	—	5	149	2	78	2	64	1	7	5	149
—	—	—	—	—	—	—	—	1	70	1	70	—	—	—	—	1	70
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	91	—	—	1	91	—	—	1	91
—	—	—	—	—	—	—	—	5	205	4	173	1	32	—	—	5	205
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	11	313	7	203	2	47	2	63	11	313
—	—	—	—	—	—	—	—	1	76	—	—	1	76	—	—	1	76
1	17	—	—	—	—	—	—	8	264	3	133	4	114	1	17	8	264
—	—	1	9	—	—	—	—	6	106	4	54	1	43	1	9	6	106
1	21	—	—	—	—	1	34	21	664	15	306	6	358	—	—	21	664
1	25	—	—	—	—	—	—	18	605	6	160	11	375	1	70	18	605
2	21	—	—	—	—	—	—	15	266	10	166	4	93	1	7	15	266
—	—	—	—	1	21	—	—	9	98	5	76	3	17	1	5	9	98
1	61	—	—	—	—	—	—	1	61	—	—	—	—	1	61	1	61
—	—	—	—	—	—	—	—	2	35	1	19	—	—	1	16	2	35
—	—	1	4	—	—	—	—	7	123	5	90	2	33	—	—	7	123
7	167	3	20	1	21	1	34	130	3,666	71	1,837	46	1,528	13	301	130	3,666

Tab. 38. Dödsfall bland tobaksarbetare

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Dödsorsak.	Antal							
	ålders-							
	Under 20 år.		20--30 år.		30--40 år.		40--50 år.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Tyfoidfieber.....	—	—	—	—	—	—	1	—
Tuberkelsjukdom:								
a) lungsot	1	2	4	5	2	2	2	3
b) tuberkulos i andra organ	—	—	—	—	2	1	—	—
Sinnessjukdom	—	—	—	—	—	1	1	—
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar	—	—	—	—	1	1	1	—
Cirkulationsorganens sjukdomar	—	—	—	—	—	1	1	—
Lunginflammation	1	—	—	—	—	1	3	—
Andra eller ej specificerade sjukdomar i andnings- organen	—	—	2	—	5	1	2	—
Inflammation i magen och tarmarne	—	1	—	—	2	—	—	—
Andra eller ej specificerade sjukdomar i matsmältnings- organen	—	—	—	—	1	1	—	—
Urin- och könsorganens sjukdomar	—	—	2	—	—	—	1	1
Kräfta	—	—	—	—	1	—	—	2
Akut alkoholförgiftning	—	—	—	—	—	—	—	—
Olycksfall	—	—	—	—	1	1	—	—
Sjelfmord	—	—	—	—	3	—	1	—
Annan eller ej uppgifven dödsorsak	—	2	—	—	—	2	—	—
<i>Summa</i>	2	5	8	5	18	12	13	6

under femårsperioden 1893—97.

10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
aflidna personer, män och kvinnor, fördelade efter																	
klasser.								civilstånd.									
50—60 år.		60—70 år.		Öfver 70 år.		Summa.		Ogifta.		Gifta.		Enkling- ar, enkor o. fränsk.		Ej upp- gifvet.		Summa.	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
3	1	1	—	—	—	13	13	6	9	5	3	2	1	—	—	13	13
—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	2	—	—	—	—	—	2	1
—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1
1	—	1	—	1	—	5	1	—	1	4	—	1	—	—	—	5	1
1	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2	1	—	—	—	—	2	1
2	—	1	—	—	—	7	1	4	—	2	1	1	—	—	—	7	1
1	1	—	—	2	—	12	2	3	—	8	1	1	1	—	—	12	2
—	—	1	—	—	—	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	3	1
1	—	1	—	—	—	3	1	1	—	2	—	—	1	—	—	3	1
—	1	—	—	—	—	3	2	1	—	2	1	—	1	—	—	3	2
1	—	2	—	—	—	4	2	—	—	3	2	1	—	—	—	4	2
1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	4	—	2	—	2	—	—	—	—	—	4	—
—	—	—	—	—	—	—	4	—	2	—	—	—	—	—	2	—	4
11	3	7	—	3	—	62	31	19	14	36	11	7	4	—	2	62	31

Tab. 39. Sjuk-, begravnings-

1.	2.	3.	4.	5.	6.
N:o	Kassans namn. Sk. = sjukkassa; sbk. = sjuk- och begravningskassa; bk. = begravningskassa.	I n -			
		Inträdes- avgifter.		Bidrag af delegare.	
		Kr.	öre.	Kr.	öre.
<i>Sjuk- och begravningskassor.</i>					
1	Knut Wibergs arbetares sbk. (Stockholm)	151	75	1,468	15
2	Renard & Elbe's arbetares sk. (d:o)	—	—	148	40
3	Arbetarnes sbk. inom Asklunds tobaksfabrik i Linköping ...	—	—	236	95
4	Cigarrmak. o. tobaksspinn. v. Kockumska tobaksf. i Malmö sbk.	—	—	202	—
5	Tobaksarbetarnes sk. af 1897 (Göteborg)	83	—	780	75
6	Sbk. inom Lampe & C:s fabrik (d:o)	—	—	432	60
7	Arbetarnes vid A. J. Forsells cigarr- o. tobaksf. A.-B. sbk. (d:o)	28	50	239	50
8	Arbetarnes vid Göteborgs cigarr- o. tobaksf. A.-B. sbk.	—	—	29	50
9	Sbk. för arbetare vid A. J. Brattströms tobaksf. (Karlstad)	—	—	113	75
10	Tobaksfabrikens sk. i Arvika	—	—	112	50
11	J. L. Tiedemanns tobaksf. arbetares sk. (Charlottenberg) ..	—	—	213	53
12	Sjuk- o. begr.-hjelpk. vid P. C. Rettig & C:s cigarrf. (Gefle)	96	—	1,145	80
13	Rettigs tobaksarbetares sbk. (d:o)	30	—	100	50
14	Stockholms tobaksarbetares gemensamma sbk.	116	25	1,598	80
15	Cigarrarbetareföreningens af 1886 i Malmö sbk.	78	50	2,700	70
16	De qvinliga tobaksarbetarnes i Malmö sbk.	27	50	781	45
17	Malmö qvinliga cigarrarbetares sbk.	19	25	809	70
18	Tobaksarbetareföreningen i Göteborg	4	—	947	50
19	Qvinliga cigarrarbetareföreningen i Göteborg	32	50	757	10
<i>Sjuk-, begravnings- och reshjelpkassor.</i>					
20	Cigarrarbetareföreningens i Stockholm sjuk- o. begr.-hjelpk.	—	—	584	29
21	Nya cigarrarbetareföreningens i d:o res-, sjuk- o. begr.-kassa	—	—	2,175	—
22	Linköpings cigarrarbetareförenings rese-, sjuk- o. begr.-hjelpk.	—	—	306	75
23	Cigarrarbetareföreningens i Vadstena d:o	—	—	102	25
24	Cigarrarbetareföreningens i Kristianstad d:o	—	—	55	75
25	Cigarrarbetareföreningens i Ystad d:o	11	—	497	—
26	Cigarrarbetareföreningens i Helsingborg d:o	9	—	397	80
<i>Sjukkassor.</i>					
27	Unionens cigarrarbetares sk. (Malmö)	6	—	175	35
28	Tobaksarbetarnes & C. Jönssons cigarrfabrik i Lund sk.	21	—	174	45
29	Cigarrarbetarnes medicinförening för hustru och barn i Malmö	2	—	201	60
<i>Begravningskassor.</i>					
30	Qvinliga cigarrarbetarnes bk. i Göteborg	22	50	282	—
31	Tobaksarbetareföreningens i d:o barnbegravningskassa	—	—	19	70
32	Cigarrarbetarnes i Malmö bk. för hustru och barn	5	—	230	75
<i>Summa</i>		743	75	18,021	87

och reshjelpkassor.

7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	1.
k o m s t e r u n d e r å r 1 8 9 7.												
Bidrag af arbetsgifvare.		Böter o. d.		Influtna räntor.		Öfriga inkomster.		Brist.		Summa.		N:o
Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	
—	—	6	50	97	90	—	—	—	—	1,724	30	1
150	—	—	50	69	18	—	—	277	20	645	28	2
—	—	—	—	13	88	—	—	—	—	250	83	3
—	—	—	—	313	78	—	—	91	97	607	75	4
403	95	—	—	—	—	—	—	—	—	1,267	70	5
—	—	—	—	16	04	—	—	119	96	568	60	6
200	—	—	—	—	70	—	—	—	—	468	70	7
—	—	—	—	15	51	—	—	—	—	45	01	8
—	—	—	—	98	41	—	—	—	—	212	16	9
75	—	—	—	45	78	—	—	—	—	233	28	10
300	—	—	—	37	16	—	—	—	—	550	69	11
1,300	—	76	15	136	50	—	—	—	—	2,754	45	12
500	—	—	—	112	52	—	—	—	—	743	02	13
—	—	49	25	41	80	42	09	20	26	1,868	45	14
—	—	41	70	27	50	—	17	837	50	3,686	07	15
—	—	15	40	—	—	—	—	—	—	824	35	16
—	—	18	20	67	11	—	—	—	—	914	26	17
—	—	25	—	23	87	—	—	171	13	1,171	50	18
—	—	21	25	19	51	—	—	258	29	1,088	65	19
—	—	—	—	35	—	113	50	—	—	732	79	20
—	—	—	—	135	92	31	55	118	86	2,461	33	21
—	—	1	05	107	24	1	20	—	—	416	24	22
—	—	—	90	21	—	—	—	—	—	124	15	23
—	—	—	—	16	05	1	—	—	—	72	80	24
—	—	6	45	100	30	—	—	555	32	1,170	07	25
—	—	—	—	8	76	6	—	—	—	421	56	26
—	—	—	—	10	13	—	—	19	52	211	—	27
—	—	—	—	1	40	—	—	—	—	196	85	28
—	—	—	—	—	77	13	96	—	—	218	33	29
—	—	3	25	12	45	—	—	—	—	320	20	30
—	—	—	—	4	72	—	—	—	—	24	42	31
—	—	5	90	5	25	—	90	—	—	247	80	32
2,928	95	271	50	1,596	14	210	37	2,470	01	26,242	59	

Tab. 39. (Forts.) Sjuk-, begrafnings-

1.	2.	3.	4.	5.	6.
N:o	Kassans namn. Sk. = sjukkassa; sbk. = sjuk- och begravningskassa; bk. = begravningskassa.	U t -			
		Kontant sjukhjelp.		Begravnings- hjelp.	
		Kr.	öre.	Kr.	öre.
	<i>Sjuk- och begravningskassor.</i>				
1	Knut Wibergs arbetares sbk. (Stockholm)	1,029	92	150	—
2	Renard & Elbe's arbetares sk. (d:o)	332	50	55	—
3	Arbetarnes sbk. inom Asklunds tobaksf. i Linköping	48	12	—	—
4	Cigarrm. o. tob.-spinn. v. Kockumska tob.-f. i Malmö sbk.	400	75	150	—
5	Tobaksarbetarnes sk. af 1897 (Göteborg)	969	54	—	—
6	Sbk. inom Lampe & C:s fabrik (d:o)	418	60	150	—
7	Arb:s v. A. J. Forsells cigarr- o. tob.-f. A.-B. sbk. (d:o) ...	145	—	—	—
8	Arb:s v. Göteborgs cigarr- o. tobaksf. A.-B. sbk.	—	—	—	—
9	Sbk. f. arbetare v. A. J. Brattströms tobaksf. (Karlstad) ...	147	44	—	—
10	Tobaksfabrikens sk. i Arvika	187	50	—	—
11	J. L. Tiedemanns tobaksf. arb:s sk. (Charlottenberg)	110	20	24	—
12	Sjuk- o. begr.-hjelpk. v. P. C. Rettig & C:s cig.-f. (Gefle)...	504	85	120	—
13	Rettigs tobaksarbetares sbk. (d:o)	80	—	—	—
14	Stockholms tobaksarbetares gemensamma sbk.	1,290	50	375	—
15	Cigarrarbetareföreningens af 1886 i Malmö sbk.	2,010	50	400	—
16	De qvinliga tobaksarbetarnes i Malmö sbk.	386	95	—	—
17	Malmö qvinliga cigarrarbetares sbk.	606	—	75	—
18	Tobaksarbetareföreningen i Göteborg	912	—	200	—
19	Qvinliga cigarrarbetareföreningen i Göteborg	902	20	50	—
	<i>Sjuk-, begravnings- och reshjelpkassor.</i>				
20	Cigarrarb.-föreningens i Stockholm sjuk- o. begr.-hjelpk. ...	452	—	—	—
21	Nya cigarrarb.-fören. i d:o res-, sjuk- o. begr.-kassa	1,302	65	700	—
22	Linköpings cigarrarb.-fören. rese-, sjuk- o. begr.-hjelpk.	207	80	—	—
23	Cigarrarbetareföreningens i Vadstena d:o	—	—	—	—
24	Cigarrarbetareföreningens i Kristianstad d:o	10	10	—	—
25	Cigarrarbetareföreningens i Ystad d:o	877	50	—	—
26	Cigarrarbetareföreningens i Helsingborg d:o	281	25	—	—
	<i>Sjukkassor.</i>				
27	Unionens cigarrarbetares sk. (Malmö)	211	—	—	—
28	Tobaksarbetarnes å C. Jönssons cigarrf. i Lund sk.	121	70	—	—
29	Cigarrarb:s medicinförening f. hustru o. barn i Malmö	—	—	—	—
	<i>Begravningskassor.</i>				
30	Qvinliga cigarrarbetarnes bk. i Göteborg	—	—	300	—
31	Tobaksarbetareföreningens i d:o barnbegr.-kassa	—	—	15	—
32	Cigarrarbetarnes i Malmö bk. för hustru och barn	—	—	180	—
	<i>Summa</i>	13,946	57	2,944	—

och reshjelpkassor.

7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	1.
g i f t e r u n d e r å r 1 8 9 7.																N:o
Reshjelp.		Läkare- arfvoden.		För medi- kamenten.		För vård å lasarett o. d.		Förvalt- ningskost- nader.		Öfriga utgifter.		Behåll- ning.		Summa.		
Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	
—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	244	38	1,724	30	1
—	—	150	—	107	78	—	—	—	—	—	—	—	—	645	28	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	21	184	50	250	83	3
—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	42	—	—	—	607	75	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	—	264	16	1,267	70	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	568	60	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	323	70	468	70	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	01	45	01	8
—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	72	212	16	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	78	233	28	10
—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	49	550	69	11
—	—	200	—	431	72	—	—	—	—	9	50	1,488	38	2,754	45	12
—	—	—	—	—	—	—	—	40	29	30	633	32	—	743	02	13
—	—	—	—	—	—	—	—	198	60	4	35	—	—	1,868	45	14
—	—	481	50	448	55	119	—	150	—	76	52	—	—	3,686	07	15
—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	75	20	312	20	824	35	16
—	—	—	—	—	—	—	—	75	—	33	10	125	16	914	26	17
—	—	—	—	—	—	—	—	59	50	—	—	—	—	1,171	50	18
—	—	100	—	—	—	—	—	36	45	—	—	—	—	1,088	65	19
—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	98	62	132	17	732	79	20
164	—	—	—	—	—	15	75	272	93	6	—	—	—	2,461	33	21
—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	7	07	186	37	416	24	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	50	119	65	124	15	23
5	—	—	—	—	—	7	50	22	50	1	75	25	95	72	80	24
25	—	50	—	174	57	—	—	43	—	—	—	—	—	1,170	07	25
25	—	38	—	—	—	—	—	—	—	7	50	69	81	421	56	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	211	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	10	—	45	15	196	85	28
—	—	—	—	192	58	—	—	20	—	1	35	4	40	218	33	29
—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	17	20	320	20	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	42	24	42	31
—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	3	10	44	70	247	80	32
219	—	1,679	50	1,355	20	142	25	1,051	38	462	07	4,442	62	26,242	59	

Tab. 39. (Forts.) Sjuk-, begravnings-

1.	2.	3.	4.	5.	6.
N:o	Kassans namn. Sk. = sjukkassa; sbk. = sjuk- och begravningskassa; bk. = begravningskassa.	T i l l -			
		Kontant i kassan.		Medel inestående i banker.	
		Kr.	öre.	Kr.	öre.
	<i>Sjuk- och begravningskassor.</i>				
1	Knut Wibergs arbetares sbk. (Stockholm)	107	16	250	—
2	Renard & Elbe's arbetares sk. (d:o)	20	73	1,661	25
3	Arbetarnes sbk. inom Asklunds tobaksfabrik i Linköping ...	100	17	486	33
4	Cigarrmak. o. tobaksspinn. v. Kockumska tobaksf. i Malmö sbk.	96	92	5,310	10
5	Tobaksarbetarnes sk. af 1897 (Göteborg)	49	16	215	—
6	Sbk. inom Lampe & C:s fabrik (d:o)	—	—	437	—
7	Arbetarnes vid A. J. Forsells cigarr- o. tobaksf. A.-B. sbk. (d:o)	—	—	323	70
8	Arbetarnes vid Göteborgs cigarr- o. tobaksf. A.-B. sbk. (d:o)	—	—	468	45
9	Sbk. för arbetare vid A. J. Brattströms tobaksf. (Karlstad)	—	—	—	—
10	Tobaksfabrikens sk. i Arvika	9	52	1,354	46
11	J. L. Tiedemanns tobaksf. arbetares sk. (Charlottenberg) ...	79	33	1,304	68
12	Sjuk- o. begr.-hjelpk. vid P. C. Rettig & C:s cigarrf. (Gefle)	—	—	4,575	22
13	Rettigs tobaksarbetares sbk. (d:o)	17	56	3,293	30
14	Stockholms tobaksarbetares gemensamma sbk.	55	62	1,107	04
15	Cigarrarbetareföreningens af 1886 i Malmö sbk.	1	48	1,220	45
16	De qvinliga tobaksarbetarnes i Malmö sbk.	51	05	624	48
17	Malmö qvinliga cigarrarbetares sbk.	7	44	1,723	70
18	Tobaksarbetareföreningen i Göteborg	149	50	684	33
19	Qvinliga cigarrarbetareföreningen i Göteborg	263	01	466	39
	<i>Sjuk-, begravnings- och reshjelpkassor.</i>				
20	Cigarrarbetareföreningens i Stockholm sjuk- o. begr.-hjelpk.	29	30	1,653	80
21	Nya cigarrarbetareföreningens i d:o res-, sjuk- o. begr.-kassa	60	36	3,930	83
22	Linköpings cigarrarbetareförenings rese-, sjuk- o. begr.-hjelpk.	51	76	2,709	12
23	Cigarrarbetareföreningens i Vadstena d:o	19	90	646	—
24	Cigarrarbetareföreningens i Kristianstad d:o	8	02	425	95
25	Cigarrarbetareföreningens i Ystad d:o	29	91	830	55
26	Cigarrarbetareföreningens i Helsingborg d:o	29	79	474	53
	<i>Sjukkassor.</i>				
27	Unionens cigarrarbetares sk. (Malmö)	18	23	266	07
28	Tobaksarbetarnes å C. Jönssons cigarrfabrik i Lund sk.	—	—	222	42
29	Cigarrarbetarnes medicinförening för hustru och barn i Malmö	13	22	33	04
	<i>Begravningskassor.</i>				
30	Qvinliga cigarrarbetarnes bk. i Göteborg	298	10	343	52
31	Tobaksarbetareföreningens i d:o barnbegravningskassa	18	84	130	64
32	Cigarrarbetarnes i Malmö bk. för hustru och barn	—	—	39	44
	<i>Summa</i>	1,586	08	37,211	79

och reshjelpkassor.

7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
gångar vid 1897 års slut.								Skulder vid 1897 års slut.		Behållning vid 1897 slut.		N:o
Fordringar enligt revers.		Utestående afgifter af delegare.		Öfriga tillgångar.		Summa.						
Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	
1,200	—	—	—	—	—	1,557	16	—	—	1,557	16	1
—	—	—	—	—	—	1,681	98	—	—	1,681	98	2
—	—	—	—	31	81	618	31	—	—	618	31	3
1,500	—	—	—	—	—	6,907	02	—	—	6,907	02	4
—	—	—	—	—	—	264	16	—	—	264	16	5
—	—	—	—	—	—	437	—	—	—	437	—	6
—	—	—	—	—	—	323	70	—	—	323	70	7
—	—	—	—	—	—	468	45	—	—	468	45	8
—	—	—	—	1,972	89	1,972	89	—	—	1,972	89	9
—	—	—	—	—	—	1,363	98	—	—	1,363	98	10
—	—	—	—	—	—	1,384	01	—	—	1,384	01	11
—	—	—	—	—	—	4,575	22	—	—	4,575	22	12
—	—	—	—	—	—	3,310	86	—	—	3,310	86	13
41	39	38	90	—	—	1,242	95	61	50	1,181	45	14
540	—	—	—	—	—	1,761	93	—	—	1,761	93	15
—	—	—	—	—	—	675	53	—	—	675	53	16
—	—	—	—	—	—	1,731	14	—	—	1,731	14	17
—	—	—	—	—	—	833	83	—	—	833	83	18
—	—	—	—	—	—	729	40	—	—	729	40	19
—	—	32	—	—	—	1,715	10	—	—	1,715	10	20
—	—	—	—	—	—	3,991	19	—	—	3,991	19	21
—	—	—	—	—	—	2,760	88	—	—	2,760	88	22
—	—	1	75	—	—	667	65	—	—	667	65	23
—	—	—	—	—	—	433	97	—	—	433	97	24
1,300	—	—	—	—	—	2,160	46	—	—	2,160	46	25
—	—	—	—	—	—	504	32	—	—	504	32	26
—	—	—	—	—	—	284	30	—	—	284	30	27
—	—	—	—	—	—	222	42	—	—	222	42	28
—	—	—	—	—	—	46	26	—	—	46	26	29
—	—	—	—	—	—	641	62	—	—	641	62	30
—	—	—	—	—	—	149	48	—	—	149	48	31
200	49	—	—	1	75	241	68	—	—	241	68	32
4,781	88	72	65	2,006	45	45,658	85	61	50	45,597	35	

Tab. 39. (Forts.) Sjuk-, begravnings-

1.	2.	3.	4.	5.
N:o	Kassans namn. Sk. = sjukkassa; sbk. = sjuk- och begravningskassa; bk. = begravningskassa.	Stift- telseår.	Antal	
			1893.	
			m.	qv.
<i>Sjuk- och begravningskassor.</i>				
1	Knut Wibergs arbetares sbk. (Stockholm) ²⁾	1895	—	—
2	Renard & Elbe's arbetares sk. (d:o)	1876	7	50
3	Arbetarnes sbk. inom Asklunds tobaksfabrik i Linköping	1890	24	19
4	Cigarrmak. o. tob.-spinn. v. Kockumska tobaksf. i Malmö sbk.	1849	21	—
5	Tobaksarbetarnes sk. af 1897 (Göteborg) ²⁾ ³⁾	1897	—	—
6	Sbk. inom Lampe & C:s fabrik (d:o) ¹⁾	1891	—	—
7	Arbetarnes vid A. J. Forsells cigarr- o. tobaksf. A.-B. sbk. (d:o)	1896	—	—
8	Arbetarnes vid Göteborgs cigarr- och tobaksf. A.-B. sbk.	1886	1	13
9	Sbk. för arbetare vid A. J. Brattströms tobaksf. (Karlstad)	1884	11	7
10	Tobaksfabrikens sk. i Arvika	1887	16	—
11	J. L. Tiedemanns tobaksf. arbetares sk. (Charlottenberg)	1880	14	2
12	Sjuk- o. begr.-hjelpk. vid P. C. Rettig & C:s cigarrf. (Gefle)	1880	18	98
13	Rettigs tobaksarbetares sbk. (d:o)	1886	15	—
14	Stockholms tobaksarbetares gemensamma sbk. ¹⁾	1884	—	—
15	Cigarrarbetareföreningens af 1886 i Malmö sbk.	1886	174	—
16	De qvinliga tobaksarbetarnes i Malmö sbk.	1890	—	77
17	Malmö qvinliga cigarrarbetares sbk.	1884	—	68
18	Tobaksarbetareföreningen i Göteborg	1875	66	—
19	Qvinliga cigarrarbetareföreningen i Göteborg	1886	—	94
<i>Sjuk-, begravnings- och reshjelpkassor.</i>				
20	Cigarrarbetareföreningens i Stockholm sjuk- o. begr.-hjelpk.	1852	46	20
21	Nya cigarrarbetareföreningens i d:o res-, sjuk- o. begr.-kassa	1864	138	—
22	Linköpings cigarrarbetareförenings rese-, sjuk- o. begr.-hjelpk.	1873	28	—
23	Cigarrarbetareföreningens i Vadstena d:o	1889	7	—
24	Cigarrarbetareföreningens i Kristianstad d:o	1874	7	—
25	Cigarrarbetareföreningens i Ystad d:o	1872	33	—
26	Cigarrarbetareföreningens i Helsingborg d:o	1881	13	—
<i>Sjukkassor.</i>				
27	Unionens cigarrarbetares sk. (Malmö)	1882	24	—
28	Tobaksarbetarnes å C. Jönssons cigarrfabrik i Lund sk. ¹⁾	1893	—	—
29	Cigarrarb:s medicinförening för hustru o. barn i Malmö ¹⁾ ²⁾	1881	—	—
<i>Begravningskassor.</i>				
30	Qvinliga cigarrarbetarnes bk. i Göteborg	1891	—	55
31	Tobaksarbetareföreningens i d:o barnbegravningskassa ¹⁾ ³⁾	—	—	—
32	Cigarrarbetarnes i Malmö bk. för hustru och barn	1880	81	5
Summa ⁴⁾			(744)	(508)

¹⁾ Uppgiften om medlemsantalet ofullständig. ²⁾ Uppgift om sjukdomsfall saknas. ³⁾ Uppgift om dödsfall saknas. ⁴⁾ Summorna inom parentes äro, på grund af felande uppgifter, ofullständiga.

och reshjelpkassor.

6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	1.
medlemmar vid ingången af år										Antal sjuka år 1897.		Antal sjukdagar år 1897.		Antal dödsfall åren 1893—97.		N:o
1894.		1895.		1896.		1897.		1898.		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.							
—	—	16	46	28	68	26	74	38	112	—	—	—	—	1	1	1
7	56	7	57	7	54	7	60	7	60	—	9	—	377	—	1	2
21	11	18	16	16	15	15	24	13	11	4	2	37	10	1	—	3
19	—	17	—	17	—	16	—	15	—	7	—	229	—	6	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	17	56	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	5	31	3	29	3	9	103	263	1	2	6
—	—	—	—	—	—	6	27	3	22	—	2	—	48	—	—	7
1	13	1	13	1	9	—	5	—	4	—	—	—	—	—	1	8
11	8	12	10	12	10	12	10	12	14	4	3	74	24	—	—	9
20	—	18	—	19	—	18	—	17	—	5	—	125	—	—	—	10
15	3	29	24	30	25	30	24	27	20	4	7	31	99	3	2	11
17	94	18	99	19	121	17	110	22	156	3	13	54	259	2	6	12
15	—	15	—	15	—	15	—	17	—	6	—	32	—	—	—	13
18	92	19	95	24	152	28	148	42	184	13	32	323	967	1	8	14
161	—	159	—	182	—	175	—	183	—	59	—	1,704	—	10	—	15
—	86	—	79	—	78	—	84	—	87	—	10	—	377	—	4	16
—	70	—	73	—	72	—	72	—	83	—	10	—	423	—	3	17
67	—	66	—	65	—	65	—	65	—	20	—	608	—	3	—	18
—	97	—	94	—	88	—	74	—	73	—	24	—	694	—	3	19
49	19	54	19	51	19	38	17	38	17	7	2	412	126	6	3	20
151	—	154	—	146	—	140	—	137	—	23	—	953	—	17	—	21
34	—	28	—	26	—	25	—	24	—	8	—	109	—	2	—	22
6	—	7	—	8	—	8	—	8	—	—	—	—	—	—	—	23
9	—	8	—	3	—	5	—	3	—	2	—	25	—	2	—	24
37	—	41	—	41	—	38	—	38	—	16	—	609	—	2	—	25
19	—	17	—	24	—	23	—	20	—	7	—	225	—	2	—	26
24	—	23	—	23	—	22	—	24	—	11	—	211	—	1	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	4	—	122	—	1	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	51	1	—	—	—	—	—	—	29
—	59	—	64	—	85	—	60	—	45	—	—	—	—	(8)	(16)	30
—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	31
79	6	73	6	75	7	74	6	72	8	—	—	—	—	se anm.		32
(780)	(614)	(800)	(695)	(832)	(803)	(808)	(826)	941	982	(206)	(123)	(5,986)	(3,667)	(61)	(34)	

Tab. 39. (Forts.) Sjuk-, begravnings-

1.	2.	3.	4.	5.	6.
N:o	Kassans namn. Sk. = sjukkassa; sbk. = sjuk- och begravningskassa; bk. = begravningskassa.	Inträde obligato- riskt eller frivilligt.	Inträde med gifvet endast män (m) endast qvinnor(q) eller båda könen (mq).	Inträdes- ålder.	
				min- mi- ålder.	maxi- mi- ålder.
Sjuk- och begravningskassor.					
1	Knut Wibergs arbetares sbk. (Stockholm)	oblig.	mq	—	50
2	Renard & Elbe's arbetares sk. (d:o)	friv.	mq	—	—
3	Arb:s sbk. inom Asklunds tobaksf. i Linköping	friv.	mq	—	50
4	Cigarrm. o. tob.-spinn. v. Kockumska tob.-f. i Malmö sbk.	friv.	m	—	—
5	Tobaksarbetarnes sk. af 1897 (Göteborg)	friv.	mq	—	—
6	Sbk. inom Lampe & C:s fabrik (d:o)	friv.	mq	—	—
7	Arb:s v. A. J. Forsells cigarr- och tobaksfabr. A.-B. sbk. (d:o)	friv.	mq	—	—
8	Arb:s v. Göteborgs cigarr- o. tobaksfabr. A.-B. sbk.	friv.	mq	—	—
9	Sbk. f. arb. v. A. J. Brattströms tobaksfabr. (Karlstad)	oblig.	mq	18	50
10	Tobaksfabrikens sk. i Arvika	friv.	m	18	50
11	J. L. Tiedemanns tobaksfabr. arbetares sk. (Charlottenberg)	friv.	mq	—	—
12	Sjuk- o. begr.-hjelpk. v. P. C. Rettig & C:s cig.-f. (Gefle)	oblig.	mq	17	—
13	Rettigs tobaksarbetares sbk. (d:o)	friv.	m	—	—
14	Stockholms tobaksarbetares gemensamma sbk.	friv.	mq	16	45
15	Cigarrarbetareföreningens af 1886 i Malmö sbk.	friv.	m	16	45
16	De qvinliga tobaksarbetarnes i Malmö sbk.	friv.	q	16	40
17	Malmö qvinliga cigarrarbetares sbk.	friv.	q	16	40
18	Tobaksarbetareföreningen i Göteborg	friv.	m	18	40
19	Qvinliga cigarrarbetareföreningen i Göteborg	friv.	q	16	35
Sjuk-, begravnings- och reshjelpkassor.					
20	Cigarrarbetareföreningens i Stockholm sjuk- o. begr.-hjelpk.	friv.	mq	18	45
21	Nya cigarrarb.-föreningens i d:o res-, sjuk- o. begr.-kassa	friv.	m	18	45
22	Linköpings cigarrarb.-fören. rese-, sjuk- o. begr.-hjelpk.	friv.	m	16	40
23	Cigarrarbetareföreningens i Vadstena d:o	friv.	m	17	40
24	Cigarrarbetareföreningens i Kristianstad d:o	friv.	m	16	40
25	Cigarrarbetareföreningens i Ystad d:o	friv.	m	17	50
26	Cigarrarbetareföreningens i Helsingborg d:o	friv.	m	17	40
Sjukkassor.					
27	Unionens cigarrarbetares sk. (Malmö)	friv.	m	—	45
28	Tobaksarbetarnes å C. Jönssons cigarrf. i Lund sk.	oblig.	m	—	—
29	Cigarrarb:s medicinfören. för hustru o. barn i Malmö	friv.	mq	—	—
Begravningskassor.					
30	Qvinliga cigarrarbetarnes bk. i Göteborg	friv.	q	—	—
31	Tobaksarbetareföreningens i d:o barnbegravningskassa	friv.	m	—	—
32	Cigarrarbetarnes i Malmö bk. för hustru och barn	friv.	mq	—	—

och reshjelpkassor.

7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	1.
Inträdesafgifter jemte lösen för motbok.		Ordinarie årsavgifternas storlek.		Utdebitering per medlem vid dödsfall.		Kortaste medlems- tid, som berättigar till under- stöd (väntetid).	Tid från sjukdomens början, för hvilken sjukhjälp ej lemnas.	Kortaste tid, för hvilken sjukhjälp lemnas.	Längsta tid, hvar- under sjukhjälp får utgå.	Kontant sjukhjälp för vecka.		Begravnings- hjälps storlek.		N:o
mini- mum.	maxi- mum.	mini- mum.	maxi- mum.	mini- mum.	maxi- mum.					mini- mum.	maxi- mum.	mini- mum.	maxi- mum.	
Kr. ö.	Kr. ö.	Kr. ö.	Kr. ö.	Kr. ö.	Kr. ö.	dag.	dag.	dag.	dag.	Kr. ö.	Kr. ö.	Kr. ö.	Kr. ö.	
1	3	5 20	15 60	25	75	28	—	4	112	2	12	50	100	1
—	—	2 60	2 60	—	—	28	—	—	180	3	6	30	80	2
—	—	5 20	10 40	—	—	56	—	—	91	4	8	20	40	3
—	—	13	13	—	—	—	—	4	se anm.	se anm.	12 25	100	100	4
60	1	7 80	13	—	1	—	—	3	119	6	10	45	75	5
—	—	5 20	13	25	50	84	—	—	84	5	10	25	50	6
75	75	7 80	—	—	—	56	3	4	91	7	7	25	50	7
75	75	7 80	—	—	—	—	3	4	90	7	7	50	50	8
75	2	5 20	13	—	—	28	—	3	56	4	10	16	40	9
—	—	6	6	—	—	—	—	3	84	10 50	10 50	25	25	10
80	1	3 64	4 68	—	—	30	2	3	56	4 80	6	24	32	11
1 60	2 40	5 20	7 80	—	—	—	—	—	se anm.	4	7 50	20	45	12
20	20	6	6	—	—	se anm.	—	—	100	7 50	15	100	100	13
2	2	7 80	7 80	25	30	56	—	3	70	7	7	75	75	14
4	4	13	13	50	50	56	—	4	se anm.	4 37	8 75	100	100	15
2	4	7 80	13	30	50	56	—	—	se anm.	3 50	11	50	75	16
2	2	10 40	10 40	—	—	56	—	4	se anm.	5 25	10 50	75	75	17
4	4	13	13	1	1	56	—	—	91	10 50	10 50	100	100	18
2 50	2 50	10 40	10 40	50	50	56	—	3	91	9 10	9 10	50	50	19
3	3	12	12	1	1	42	—	—	140	3 50	7	100	100	20
3	3	13	13	50	50	56	—	4	se anm.	3 72	7 50	100	100	21
3	3	13	13	50	50	56	—	3	se anm.	5	12	60	60	22
4	4	13	13	1	1	56	—	3	154	3 50	7	35	35	23
5	5	13	13	1 50	1 50	56	—	4	se anm.	3 50	7	50	50	24
5	10	13	13	—	—	56	—	—	280	5 25	10 50	100	100	25
4 50	4 50	15 60	15 60	1 50	1 50	28	—	4	se anm.	4 37	8 75	60	60	26
2	2	7 80	7 80	—	—	28	—	4	se anm.	3	6	—	—	27
1	1	7 80	7 80	—	—	—	—	4	182	3 50	7	—	—	28
1	1	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	29
2	2	1 20	1 20	1	1	56	—	—	—	—	—	50	50	30
—	—	1 20	1 20	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	31
2 50	2 50	—	—	—	—	56	—	—	—	—	—	30	75	32

Anmärkningar till tab. 39 (Sjuk-, begravnings- och reshjelpkassor).

- N:o* 4. Sjukhjelp utgår under 2 på hvarandra följande år med 1 kr. 75 öre om dagen de första 26 veckorna af sjukdomen och med ett sammanlagdt belopp af högst 162 kronor 50 öre den återstående tiden.
- N:o* 5. Kassan är ursprungligen inrättad för arbetarne vid aktiebolaget Prytz & Wienckens fabriker, men enligt stadgarne kunna äfven arbetare vid andra cigarrfabriker i Göteborg vinna inträde i kassan, derest vederbörande arbetsgiffvare tillskjuter motsvarande bidrag.
- N:o* 7. Uppgifterna rörande kassans inkomster och utgifter gälla hela tiden från kassans grundande år 1896 intill utgången af år 1897.
- N:o* 12. Kassan är fördelad på fyra klasser. För delegare af första och andra klassen är sjukhjelpen begränsad endast i fall af qvarstående oförmåga till arbete, då sådant understöd utgår allenast i 52 veckor under loppet af 4 år. Medlemmar af tredje och fjerde klassen åtnjuta sjukhjelp högst 13 veckor för år.
- N:o* 13. Inbetalningen af inträdesafgiften får fördelas på en tid af 6 månader. Rätt till sjukhjelp inträder först, då halfva denna afgift är gulden.
- N:o* 15. Sjukhjelp utgår under loppet af 2 år för sammanlagdt 64 veckor; hel sjukhjelp i 26 veckor, half sjukhjelp den återstående tiden.
- N:o* 16. Sjukhjelp utgår under loppet af 2 år för sammanlagdt 50 veckor; hel sjukhjelp i 20 veckor, half sjukhjelp den återstående tiden.
- N:o* 17. Sjukhjelp utgår under loppet af 2 år för sammanlagdt 60 veckor; hel sjukhjelp i 20 veckor, half sjukhjelp den återstående tiden.
- N:o* 20. De qvinliga medlemmarne i kassan äro hustrur till cigarrarbetare och i regel sjelfva icke sysselsatta inom tobaksindustrien.

- N:o 21. Se N:o 15.
- N:o 22. Se N:o 15.
- N:o 24. Sjukhjälp utgår under loppet af $1\frac{1}{2}$ år för sammanlagdt 52 veckor; hel sjukhjälp i 26 veckor, half sjukhjälp den återstående tiden.
- N:o 26. Se n:o 15.
- N:o 27. Sjukhjälp utgår under loppet af 2 år för sammanlagdt 52 veckor; hel sjukhjälp i 26 veckor, half sjukhjälp den återstående tiden.
- N:o 29. I kassan, som egentligen är afsedd för manliga arbetare, ega enkor efter aflidna medlemmar rätt att qvarstå. Om mannen afreser till annan ort eller öfvergifver sin hustru och familj, tillkommer samma rätt den qvarvarande hustrun. — Alla bidrag till kassan grundas på utdebitering.
- N:o 30. Under femårsperioden 1893—97 har begravningshjälp utgått vid sammanlagdt 24 dödsfall bland delegarnes anhöriga. De aflidne voro 3 fäder, 9 mödrar och 12 barn, hvaraf 5 manliga och 7 qvinliga.
- N:o 31. Inträde i denna kassa är medgifvet en hvar medlem af Tobaksarbetareföreningen (n:o 18), som erlägger ett mot kassans tillgångar svarande belopp.
- N:o 32. I kassan ega enkor efter aflidna medlemmar rätt att qvarstå. Alla bidrag till kassan grundas på utdebitering. Under femårsperioden 1893—97 har kassan utbetalat i begravningshjälp för 10 aflidna hustrur 750 kronor och för 33 aflidna barn 990 kronor.
-

Bihang I. Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familjens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnes antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbetsveckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifvarens aflöningslistor, kronor.		Veckoinkomst under år 1898 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.	
Stockholms stad.								
<i>Familj 1.</i> (3 personer).	Man.	40	Cigarrmak.	52	741'80		15'00	
	Hustru.	40	d.o.	51	746'55		12'00	
	Dotter.	17	Cigarrsorter.	51	411'84	1,900'19	8'25	35'25
<i>Familj 2.</i> (7 personer).	Man.	47	Cigarrmak.	52	950'00		15'30	
	Hustru.	35	Vickelmak.	—	—	—	7'00	22'30
<i>Familj 3.</i> (3 personer).	Man.	44	Cigarrmak.	52	1,159'50		20'00	
	Hustru.	47	d.o.	51	913'60	2,073'10	17'00	37'00
<i>Familj 4.</i> (2 personer).	Man.	35	Cigarrmak.	50	934'60		15'00	
	Hustru.	33	Vickelmak.	—	—	—	10'00	25'00
<i>Familj 5.</i> (3 personer).	Man.	42	Cigarrmak.	52	843'50		15'00	
	Hustru.	36	d.o.	52	711'48	1,554'98	13'00	28'00
<i>Familj 6.</i> (6 personer).	Man.	46	Cigarrmak.	49	1,046'10		18'00	
	Hustru.	36	d.o.	49	496'00	1,542'10	9'00	27'00
<i>Familj 7.</i> (6 personer).	Fader.	38	Cigarrmak.	52	1,065'90		22'00	
	Son.	16	d.o.	42	260'81	1,326'71	5'50	27'50
<i>Familj 8.</i> (2 personer).	Moder.	46	Cigarrmak.	52	891'20		11'00	
	Dotter.	16	d.o.	—	—	—	5'50	16'50
<i>Familj 9.</i> (5 personer).	Moder.	45	Cigarrmak.	52	455'00		8'50	
	Dotter.	17	d.o.	20	222'95	677'95	7'50	16'00
<i>Familj 10.</i> (2 personer).	Man.	53	Snusarbet.	52	913'20		18'00	
	Hustru.	63	Cigarrmak.	—	—	—	6'00	24'00
<i>Familj 11.</i> (4 personer).	Moder.	47	Cigarrmak.	43	439'20		7'50	
	Dotter.	19	d.o.	52	422'50	861'70	7'50	15'00
<i>Familj 12.</i> (6 personer).	Moder.	35	Cigarrmak.	47	537'60		11'00	
	Son.	16	Vickelmak.	—	—		11'00	
	Son.	13	Uppläggare.	42	136'60	674'20	3'50	25'50
<i>Familj 13.</i> (8 personer).	Fader.	53	Cigarrmak.	51	657'00		14'00	
	Dotter.	20	Papyrossmak.	51	800'01		12'50	
	Dotter.	18	Vickelmak.	—	—		6'00	
	Dotter.	16	Öfr. arb.(rökt.)	52	208'97	1,665'98	3'75	36'25

Bihang I. (Forts.) Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familjens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnes antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbetsveckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifvarens aflöningslistor, kronor.	Veckoinkomst under år 1899 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.		
Stockholms stad. (Forts.)								
<i>Familj 14. (5 personer).</i>	Fader.	45	Cigarrmak.	52	899'40		17'50	
	Dotter.	24	d:o.	43	375'33	1,274'98	12'00	29'50
<i>Familj 15. (2 personer).</i>	Man.	30	Pressare.	52	906'00		18'00	
	Hustru.	26	Cigarrmak.	52	827'45	1,733'45	15'00	33'00
<i>Familj 16. (2 personer).</i>	Moder.	55	Vickelmak.	—	—		6'00	
	Dotter.	31	Cigarrmak.	51	676'80	—	15'00	21'00
<i>Familj 17. (3 personer).</i>	Man.	48	Snusarbet.	52	940'55		18'00	
	Hustru.	48	{ Bered.-arb. (cg.) }	52	500'27	1,440'82	—	—
<i>Familj 18. (3 personer).</i>	Man.	46	Cigarrmak.	49	899'60		18'00	
	Hustru.	46	Cigarrsorter.	52	817'37	1,716'97	14'00	32'00
<i>Familj 19. (5 personer).</i>	Fader.	44	{ Bered.-arb. (cg.) }	52	913'35		18'00	
	Son.	14	Uppläggare.	33	97'58	1,010'93	3'50	21'50
<i>Familj 20. (3 personer).</i>	Man.	64	Cigarrmak.	28	365'36		12'50	
	Hustru.	66	Öfr. arbet. (cg.)	52	398'03	763'39	8'00	20'50
<i>Familj 21. (2 personer).</i>	Man.	30	Pressare.	52	804'05		18'00	
	Hustru.	20	Papyrossmak.	38	342'77	1,146'82	9'00	27'00
<i>Familj 22. (2 personer).</i>	Moder.	37	Kardusslag.	52	557'79		10'00	
	Son.	14	Öfr. arbet. (cg.)	15	70'00	627'79	5'00	15'00
<i>Familj 23. (3 personer).</i>	Man.	48	Snusarbet.	52	958'90		18'00	
	Hustru.	45	{ Bered.-arb. (rökt.) }	52	408'34	1,367'24	8'00	26'00
<i>Familj 24. (4 personer).</i>	Man.	34	Spinnare.	51	1,297'63		26'00	
	Hustru.	29	{ Bered.-arb. (rullt.) }	51	528'88	1,826'51	10'00	36'00
<i>Familj 25. (3 personer).</i>	Moder.	48	{ Bered.-arb. (rullt.) }	43	298'76		7'00	
	Son.	15	Uppläggare.	51	169'17	467'98	3'50	10'50
<i>Familj 26. (2 personer).</i>	Man.	33	Cigarrmak.	52	1,020'90		—	
	Hustru.	29	d:o.	41	822'60	1,843'50	22'00	—
<i>Familj 27. (5 personer).</i>	Man.	41	Cigarrmak.	48	799'15		12'50	
	Hustru.	40	d:o.	52	875'00	1,674'15	13'50	26'00

Bihang I. (Forts.) Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familiens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnas antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbets-veckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifvarens aflöningslistor, kronor.		Veckoinkomst under år 1898 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.	
Stockholms stad. (Forts.)								
<i>Familj 28. (4 personer).</i>	Man.	27	Cigarmak.	42	947 ⁷⁰		18 ⁰⁰	
	Hustru.	23	d:o.	40	652 ⁵⁰	1,600²⁰	13 ⁵⁰	31⁵⁰
<i>Familj 29. (2 personer).</i>	Man.	39	Cigarmak.	40	715 ⁰⁵		16 ⁰⁰	
	Hustru.	35	d:o.	44	633 ²⁰	1,348²⁵	11 ⁵⁰	27⁵⁰
<i>Familj 30. (5 personer).</i>	Man.	37	Cigarmak.	49	567 ⁵⁰		8 ⁵⁰	
	Hustru.	29	d:o.	46	530 ²⁰	1,097⁷⁰	12 ⁵⁰	21⁰⁰
<i>Familj 31. (4 personer).</i>	Man.	39	Cigarmak.	52	853 ⁰⁰		14 ⁰⁰	
	Hustru.	41	d:o.	51	481 ⁰⁰	1,334⁰⁰	8 ⁵⁰	22⁵⁰
<i>Familj 32. (4 personer).</i>	Man.	31	Cigarmak.	52	733 ⁵⁰		14 ⁰⁰	
	Hustru.	24	d:o.	36	594 ⁰⁰	1,327⁵⁰	16 ⁰⁰	30⁰⁰
<i>Familj 33. (6 personer).</i>	Man.	26	Cigarmak.	49	890 ⁰⁰		17 ⁰⁰	
	Hustru.	29	d:o.	46	721 ¹⁵	1,611¹⁵	13 ⁰⁰	30⁰⁰
<i>Familj 34. (3 personer).</i>	Man.	30	Cigarmak.	50	595 ⁴⁰		12 ⁰⁰	
	Hustru.	33	Öfr. arbet. (eg.)	51	521 ⁰⁰	1,116⁴⁰	11 ⁰⁰	23⁰⁰
<i>Familj 35. (2 personer).</i>	Moder.	51	Öfr. arbet. (eg.)	51	385 ²⁵		8 ⁰⁰	
	Dotter.	21	Vickelmak.	36	154 ⁵⁰	539⁷⁵	7 ⁵⁰	15⁵⁰
<i>Familj 36. (2 personer).</i>	Man.	45	Cigarmak.	26	438 ⁴⁰		16 ⁵⁰	
	Hustru.	41	Cigarrsorter.	10	125 ²⁴	563⁶⁴	15 ⁰⁰	31⁵⁰
<i>Familj 37. (4 personer).</i>	Man.	46	Cigarmak.	51	693 ³⁰		12 ⁵⁰	
	Hustru.	37	d:o.	50	667 ³⁵	1,360⁶⁵	11 ⁰⁰	23⁵⁰
<i>Familj 38. (2 personer).</i>	Man.	27	Cigarmak.	—	—		18 ⁰⁰	
	Hustru.	30	d:o.	—	—	—	13 ⁵⁰	31⁵⁰
<i>Familj 39. (7 personer).</i>	Man.	44	Cigarmak.	50	691 ⁰⁰		14 ⁰⁰	
	Hustru.	43	d:o.	51	594 ⁸⁵	1,285⁸⁵	10 ⁰⁰	24⁰⁰
<i>Familj 40. (4 personer).</i>	Man.	34	Cigarmak.	51	969 ⁸⁰		18 ⁰⁰	
	Hustru.	29	d:o.	—	—	—	14 ⁵⁰	32⁵⁰
<i>Familj 41. (2 personer).</i>	Man.	29	Cigarmak.	21	320 ⁰⁰		15 ⁵⁰	
	Hustru.	33	d:o.	51	719 ⁰⁰	1,039⁰⁰	13 ⁵⁰	29⁰⁰

Bihang I. (Forts.) Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familjens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnas antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbetsveckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifwarens aflöningslistor, kronor.	Veekoinkomst under år 1898 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.		
Stockholms stad. (Forts.)								
<i>Familj 42. (2 personer).</i>	Man.	40	Cigarrmak.	50	460 ⁰⁰		11 ⁵⁰	
	Hustru.	35	d:o.	51	819 ⁰⁰	1,279 ⁰⁰	14 ⁰⁰	25 ⁵⁰
<i>Familj 43. (5 personer).</i>	Moder.	45	Cigarrmak.	24	305 ⁴⁵		—	
	Son.	18	d:o.	48	457 ⁰⁰	762 ⁴⁵	18 ⁰⁰	—
<i>Familj 44. (3 personer).</i>	Man.	24	Diverse arb.	52	756 ⁵⁰		15 ⁰⁰	
	Hustru.	24	Cigarrmak.	45	335 ³⁸	1,091 ⁸⁸	10 ⁰⁰	25 ⁰⁰
<i>Familj 45. (6 personer).</i>	Man.	44	Cigarrmak.	50	1,073 ⁰⁹		14 ⁰⁰	
	Hustru.	39	d:o.	52	860 ⁹⁹	1,934 ⁰⁸	9 ⁰⁰	23 ⁰⁰
Östergötlands län.								
<i>Familj 1. (2 personer).</i>	Man.	46	Cigarrmak.	48	745 ⁰⁹		13 ⁵⁰	
	Hustru.	49	Cigarrsorter.	52	560 ⁰⁰	1,305 ⁰⁹	10 ⁰⁰	23 ⁵⁰
<i>Familj 2. (2 personer).</i>	Fader.	59	Snusarbet.	52	933 ⁹³		—	
	Son.	19	d:o.	52	312 ⁰⁰	1,245 ⁹³	8 ⁰⁰	—
Blekinge län.								
<i>Familj 1. (6 personer).</i>	Fader.	41	Cigarrmak.	51	618 ⁰⁰		11 ⁰⁰	
	Son.	15	{ Bered.-arb. (eg.) }	—	—		3 ⁰⁰	
	Son.	13	d:o.	—	—	—	—	14 ⁰⁰
Kristianstads län.								
<i>Familj 1. (4 personer).</i>	Fader.	49	Cigarrmak.	—	—		6 ⁰⁰	
	Son.	17	d:o.	—	—	—	4 ⁰⁰	10 ⁰⁰
Malmö stad.								
<i>Familj 1. (4 personer).</i>	Fader.	57	Cigarrmak.	52	973 ⁹⁵		16 ⁵⁰	
	Dotter.	27	d:o.	52	710 ¹⁸	1,684 ¹³	13 ⁵⁰	30 ⁰⁰
<i>Familj 2. (2 personer).</i>	Moder.	43	{ Bered.-arb. (rullt.) }	52	306 ⁰⁰		6 ¹²	
	Dotter.	20	Cigarrmak.	52	410 ⁹²	716 ⁹²	8 ⁰⁰	14 ¹²
<i>Familj 3. (2 personer).</i>	Moder.	60	{ Bered.-arb. (rullt.) }	48	272 ²⁰		6 ⁰⁰	
	Dotter.	34	{ Öfr. arbet. (rullt.) }	52	291 ⁰⁰	563 ²⁰	6 ⁰⁰	12 ⁰⁰
<i>Familj 4. (4 personer).</i>	Man.	34	Cigarrmak.	44	661 ⁹⁰		15 ⁰⁰	
	Hustru.	34	Pressare.	52	355 ²⁰	1,017 ¹⁰	7 ⁰⁰	22 ⁰⁰

Bihang I. (Forts.) Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familjens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnas antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbetsveckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifvarens aflöningslistor, kronor.		Veckoinkomst under år 1898 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.	
Malmö stad. (Forts.)								
<i>Familj 5. (5 personer).</i>	Man.	53	Cigarrmak.	20	353 10		20 00	
	Hustru.	39	{ Öfr. arbet. (rullt.) }	50	305 80	658 90	6 60	26 60
<i>Familj 6. (6 personer).</i>	Man.	31	Cigarrmak.	50	597 20		19 50	
	Hustru.	31	d.o.	37	545 05	1,142 25	16 00	35 50
<i>Familj 7. (5 personer).</i>	Fader.	48	Cigarrmak.	—	—		12 00	
	Son.	14	Diverse arb.	—	—	—	4 00	16 00
<i>Familj 8. (4 personer).</i>	Fader.	58	Cigarrmak.	52	958 40		16 50	
	Dotter.	31	{ Bered.-arb. (eg.) }	—	—	—	3 50	20 00
<i>Familj 9. (4 personer).</i>	Man.	46	Cigarrmak.	52	1,122 50		20 00	
	Hustru.	53	d.o.	50	476 02	1,598 52	9 50	29 50
<i>Familj 10. (10 personer).</i>	Fader.	54	Cigarrmak.	50	937 20		16 50	
	Son.	20	d.o.	—	—		14 50	
	Dotter.	22	{ Cigarrsorter (lärl.) }	52	325 00		6 00	
	Dotter.	18	Öfr. arbet. (eg.)	—	—		5 50	
	Dotter.	15	Klistrerska.	—	—	1,262 20	5 50	48 00
<i>Familj 11. (6 personer).</i>	Moder.	44	Vickelmak.	51	322 40		6 50	
	Son.	21	Cigarrmak.	—	—		15 50	
	Son.	20	d.o.	—	—		15 50	
	Son.	17	d.o.	52	525 35		10 00	
	Son.	14	{ Cigarrmak. (lärl.) }	—	—	847 75	5 50	53 00
<i>Familj 12. (8 personer).</i>	Man.	55	Cigarrmak.	44	893 70		17 00	
	Hustru.	40	Vickelmak.	5	43 50		10 50	
	Son.	22	Cigarrmak.	51	782 60		15 50	
	Son.	19	{ Cigarrmak. (lärl.) }	—	—	1,719 80	8 50	51 50
<i>Familj 13. (4 personer).</i>	Man.	47	Cigarrmak.	52	1,405 55		27 00	
	Hustru.	36	Vickelmak.	51	598 80		9 00	
	Son.	17	{ Cigarrmak. (lärl.) }	—	—	2,004 35	7 50	43 50
<i>Familj 14. (4 personer).</i>	Moder.	37	Vickelmak.	45	518 60		10 50	
	Son.	16	d.o.	—	—	—	4 00	14 50

Bihang I. (Forts.) Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familjens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnes antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbetsveckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifvarens aflöningslistor, kronor.		Veckoinkomst under år 1898 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.	
Malmö stad. (Forts.)								
<i>Familj 15. (4 personer).</i>	Man.	27	Cigarmak.	51	906'40		18'00	
	Hustru.	24	{ Bered.-arb. (eg.) }	—	—	—	7'50	25'50
<i>Familj 16. (5 personer).</i>	Fader.	44	{ Öfr. arbet. (rökt.) }	52	866'40		15'00	
	Dotter.	20	Cigarrsorter.	52	627'61		14'50	
	Dotter.	18	d.o.	52	325'40	1,819'41	6'00	35'50
<i>Familj 17. (3 personer).</i>	Man.	23	Cigarmak.	49	889'40		22'00	
	Hustru.	22	Cigarrsorter.	—	—	—	15'50	37'50
<i>Familj 18. (4 personer)</i>	Man.	39	Cigarmak.	49	752'35		23'00	
	Hustru.	36	Vickelmak.	52	419'85		9'50	
	Son.	15	{ Cigarmak. (lärl.) }	—	—	1,172'20	3'50	36'00
<i>Familj 19. (2 personer).</i>	Man.	31	Cigarmak.	52	1,223'40		25'00	
	Hustru.	33	Vickelmak.	52	611'70	1,835'10	8'00	33'00
<i>Familj 20. (8 personer).</i>	Man.	45	Cigarmak.	52	1,003'80		22'00	
	Hustru.	40	Vickelmak.	52	501'90	1,505'70	—	—
<i>Familj 21. (7 personer).</i>	Man.	40	Cigarmak.	43	589'47		15'00	
	Hustru.	31	Vickelmak.	43	294'73	884'20	—	—
<i>Familj 22. (4 personer).</i>	Moder.	59	{ Bered.-arb. (eg.) }	—	—		6'50	
	Son.	23	Cigarmak.	—	—	—	18'00	24'50
<i>Familj 23. (5 personer).</i>	Man.	51	Cigarmak.	52	718'40		14'00	
	Hustru.	57	d.o.	52	490'55	1,208'95	6'50	20'50
<i>Familj 24. (5 personer).</i>	Man.	32	{ Cigarmak. (lärl.) }	51	475'39		10'00	
	Hustru.	30	{ Bered.-arb. (eg.) }	52	392'50	867'89	9'50	19'50
<i>Familj 25. (3 personer).</i>	Moder.	58	Cigarmak.	52	704'45		13'50	
	Dotter.	21	d.o.	52	392'30	1,096'75	7'50	21'00
<i>Familj 26. (6 personer).</i>	Fader.	45	Cigarmak.	51	1,061'00		20'00	
	Son.	15	{ Cigarmak. (lärl.) }	—	—	—	3'50	23'50
<i>Familj 27. (2 personer).</i>	Man.	27	Cigarmak.	7	89'45		13'50	
	Hustru.	26	d.o.	—	—	—	11'00	24'50

Bihang I. (Forts.) Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familiens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnes antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbets-veckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifvarens aflöningslistor, kronor.		Veckoinkomst under år 1898 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.	
Malmö stad. (Forts.)								
<i>Familj 28. (2 personer).</i>	Man.	45	Cigarrmak.	51	1,088'10		20'00	
	Hustru.	44	Vickelmak.	51	498'90	1,587'00	9'50	29'50
<i>Familj 29. (4 personer).</i>	Man.	34	Cigarrmak.	20	437'90		22'00	
	Hustru.	34	Vickelmak.	51	523'00	960'00	10'00	32'00
<i>Familj 30. (8 personer).</i>	Man.	40	Cigarrsorter.	—	—		13'00	
	Hustru.	38	Cigarrmak.	52	624'56	—	11'00	24'00
<i>Familj 31. (3 personer).</i>	Moder.	38	Öfr. arbet. (eg.)	49	348'75		7'50	
	Dotter.	18	{ Bered.-arb. (eg.) }	52	367'85	716'60	6'50	14'00
Malmöhus län.								
<i>Familj 1. (5 personer).</i>	Man.	59	Cigarrmak.	52	746'05		16'00	
	Hustru.	33	{ Bered.-arb. (eg.) }	50	233'33	979'88	5'00	21'00
<i>Familj 2. (4 personer).</i>	Man.	28	Cigarrmak.	52	747'76		15'00	
	Hustru.	26	d:o.	52	834'41	1,582'17	18'00	33'00
<i>Familj 3. (8 personer).</i>	Fader.	49	Cigarrmak.	52	952'40		22'00	
	Dotter.	17	Klistrare.	52	288'14		6'50	
	Dotter.	15	d:o.	—	—	1,240'54	3'50	32'00
<i>Familj 4. (5 personer).</i>	Man.	35	Cigarrmak.	51	880'14		20'00	
	Hustru.	44	d:o.	29	411'06	1,291'20	12'00	32'00
<i>Familj 5. (5 personer).</i>	Man.	31	Cigarrmak.	49	658'69		14'50	
	Hustru.	32	d:o.	51	864'57	1,523'26	15'00	29'50
Göteborgs stad.								
<i>Familj 1. (7 personer).</i>	Fader.	55	Cigarrmak.	51	839'72		16'00	
	Son.	19	d:o.	—	—	—	15'00	31'00
<i>Familj 2. (6 personer).</i>	Man.	40	Cigarrmak.	52	653'17		14'00	
	Hustru.	35	d:o.	—	—	—	12'00	26'00
<i>Familj 3. (5 personer).</i>	Moder.	38	Vickelmak.	—	—		5'00	
	Son.	16	Öfr. arbet. (eg.)	—	—	—	4'25	9'25
<i>Familj 4. (4 personer).</i>	Moder.	40	Vickelmak.	—	—		7'25	
	Son.	16	Öfr. arbet. (eg.)	—	—	—	6'50	13'75

Bihang I. (Forts.) Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familjens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnes antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbetsveckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifvarens aflöningslistor, kronor.		Veckoinkomst under år 1898 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.	
Göteborgs stad. (Forts.)								
<i>Familj 5. (7 personer).</i>	Fader.	40	Cigarrmak.	43	572·20		8·50	
	Son.	20	Lådstiftare.	—	—	—	8·00	16·50
<i>Familj 6. (2 personer).</i>	Man.	35	Cigarrmak.	51	625·03		12·00	
	Hustru.	40	d:o.	49	584·03	1,209·06	13·00	25·00
<i>Familj 7. (5 personer).</i>	Man.	38	Cigarrmak.	—	—		15·00	
	Hustru.	38	d:o.	—	—		8·50	
	Dotter.	17	Vickelmak.	9	25·85	—	7·50	31·00
<i>Familj 8. (3 personer).</i>	Man.	25	Cigarrmak.	33	473·40		10·50	
	Hustru.	24	d:o.	41	397·45	870·35	8·50	19·00
<i>Familj 9. (10 personer).</i>	Fader.	42	Spinnare.	52	1,098·85		20·00	
	Dotter.	22	{ Bered.-arb. (rullt.) }	52	511·05	1,609·90	8·50	28·50
<i>Familj 10. (5 personer).</i>	Moder.	42	{ Bered.-arb. (rullt.) }	52	343·20		6·60	
	Dotter.	21	{ Öfr. arb. (rullt.) }	52	343·20	686·40	7·20	13·80
<i>Familj 11. (6 personer).</i>	Man.	50	Cigarrmak.	52	820·65		15·00	
	Hustru.	44	d:o.	49	660·91	1,481·56	13·00	28·00
<i>Familj 12. (9 personer).</i>	Fader.	44	Snusarbet.	52	1,170·00		23·08	
	Son.	16	Uppläggare.	31	142·47	1,312·47	5·50	28·58
<i>Familj 13. (6 personer).</i>	Fader.	41	{ Öfr. arbet. (rullt.) }	52	995·00		19·62	
	Son.	16	d:o.	—	—	—	4·50	24·12
<i>Familj 14 (7 personer).</i>	Fader.	50	Cigarrmak.	51	1,010·09		19·50	
	Son.	25	{ Öfr. arbet. (rullt.) }	52	658·50	1,668·50	13·85	33·35
<i>Familj 15. (6 personer).</i>	Man.	33	Cigarrmak.	52	886·85		20·00	
	Hustru.	34	d:o.	44	627·84	1,514·60	15·00	35·00
<i>Familj 16. (5 personer).</i>	Moder.	44	{ Bered.-arb. (eg.) }	52	341·76		7·75	
	Dotter.	17	Cigarrmak.	52	470·93		10·50	
	Dotter.	15	{ Bered.-arb. (eg.) }	52	193·14	1,005·83	5·75	24·00
<i>Familj 17. (7 personer).</i>	Man.	35	Cigarrmak.	52	827·06		19·00	
	Hustru.	29	d:o.	49	574·15	1,401·21	11·00	30·00

Bihang I. (Forts.) Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familjens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnes antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbetsveckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifwarens aflöningslistor, kronor.		Veckoinkomst under år 1898 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.	
Göteborgs stad. (Forts.)								
<i>Familj 18.</i> (6 personer).	Man.	49	Cigarrsorter.	52	932.28		16.00	
	Hustru.	53	d:o.	50	998.76	1,931.04	16.50	32.50
<i>Familj 19.</i> (3 personer).	Man.	50	Cigarrmak.	21	219.20		10.50	
	Hustru.	37	Vickelmak.	20	160.00	379.20	8.00	18.50
<i>Familj 20.</i> (3 personer).	Moder.	44	Cigarrmak.	33	533.29		8.50	
	Son.	17	Öfr. arbet. (eg.)	—	—	—	3.00	11.50
<i>Familj 21.</i> (2 personer).	Man.	57	Cigarrmak.	40	403.90		10.00	
	Hustru.	50	Vickelmak.	33	182.25	586.15	5.00	15.00
Vermlands län.								
<i>Familj 1.</i> (6 personer).	Fader.	38	Verkmästare.	52	1,332.81		—	
	Son.	14	Öfr. arb. (rullt.)	—	—		3.00	
	Son.	12	Öfr. arb. (rökt.)	—	—	—	1.50	4.50
<i>Familj 2.</i> (6 personer).	Fader.	39	Spinnare.	51	1,164.89		20.50	
	Dotter.	13	Uppläggare.	—	—	—	1.50	22.00
<i>Familj 3.</i> (9 personer).	Fader.	45	Spinnare.	52	724.30		12.00	
	Son.	13	Öfr. arb. rullt.	—	—	—	1.50	13.50
<i>Familj 4.</i> (11 personer).	Fader.	44	Spinnare.	49	665.15		13.50	
	Son.	15	Uppläggare.	52	144.31		3.00	
	Dotter.	19	Bered.-arb. (rullt.)	47	275.89	1,085.35	5.50	22.60
<i>Familj 5.</i> (9 personer).	Fader.	51	Spinnare.	50	1,106.80		20.00	
	Son.	22	d:o.	49	818.24		14.00	
	Son.	15	Öfr. arb. rullt.	51	100.52	2,025.56	4.50	38.50
<i>Familj 6.</i> (8 personer).	Fader.	49	Snusarbet.	52	753.13		15.00	
	Son.	19	Spinnare.	48	258.00	1,011.13	7.50	22.50
<i>Familj 7.</i> (4 personer).	Fader.	41	Snusarbet.	52	633.00		12.00	
	Son.	15	Uppläggare.	35	71.88	704.88	2.30	14.30

Bihang I. (Forts.) Familjemedlemmars sammanlagda inkomst af arbete inom tobaksindustrien,

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Familjens arbetsort och nummer samt familjemedlemmarnas antal.	Familjeställning.	Ålder (år).	Yrkes-specialitet.	Antal arbetsveckor under år 1897.	Årsinkomst under år 1897 enl. arbetsgifvarens aflöningslistor, kronor.		Veckoinkomst under år 1897 enl. arbetarnes egna uppgifter, kronor.	
Vermlands län. (Forts.)								
<i>Familj 8.</i> (6 personer).	Fader.	44	Tunnbindare.	52	780·00		15·00	
	Son.	15	Uppläggare.	51	106·69	886·69	2·99	17·99
<i>Familj 9.</i> (2 personer).	Moder.	47	{ Bered.-arb. (rullt.) }	49	147·45		4·60	
	Son.	18	Pressare.	51	283·80	431·25	7·20	11·80
<i>Familj 10.</i> (5 personer).	Fader.	48	Pressare.	52	528·50		12·00	
	Dotter.	17	{ Bered.-arb. (rullt.) }	21	69·44	597·94	4·00	16·00
<i>Familj 11.</i> (4 personer).	Fader.	60	Spinnare.	51	864·21		15·00	
	Dotter.	21	{ Bered.-arb. (rullt.) }	51	314·67		5·00	
	Dotter.	16	d:o.	—	—	1,178·88	5·50	25·50
<i>Familj 12.</i> (7 personer).	Fader.	49	Diverse arb.	52	499·20		9·60	
	Son.	16	{ Bered.-arb. (rullt.) }	49	107·57		2·30	
	Dotter.	23	d:o.	51	301·92		5·50	
	Dotter.	18	d:o.	51	253·49	1,162·18	5·50	22·90
Kopparbergs län.								
<i>Familj 1.</i> (5 personer).	Fader.	44	Spinnare.	52	650·00		12·50	
	Son.	15	Uppläggare.	27	68·25	718·25	3·60	16·10
Gefleborgs län.								
<i>Familj 1.</i> (4 personer).	Man.	37	Cigarrmak.	52	1,252·50		20·00	
	Hustru.	30	d:o.	52	744·90	1,997·40	15·00	35·00
<i>Familj 2.</i> (3 personer).	Man.	48	Cigarrmak.	50	1,272·50		20·50	
	Hustru.	46	d:o.	52	634·50	1,907·00	14·00	34·50
<i>Familj 3.</i> (8 personer).	Fader.	53	Verkmästare.	52	1,300·00		25·00	
	Son.	19	Snusarbet.	52	897·83	2,197·83	10·00	35·00
<i>Familj 4.</i> (4 personer).	Fader.	58	Öfr. arb. (rökt.)	52	789·95		10·00	
	Son.	18	d:o.	52	458·25	1,248·20	10·50	20·50

Bihang II.

Hushållsräkning N:r 1.

(1—31 aug. 1898).

(Malmö.)

Hushållet utgöres af man, hustru och fem barn. Mannens yrke: *cigarrmakare*; ålder: 44 år; årsinkomst under år 1897: 1,163⁴⁰ kr. Enl. arbetarens egna uppgifter uppgår hans inkomster till 21 kr. i medeltal per vecka. Af barnen bidraga tre af gossarne till sitt uppehälle. Familjen hyr en lägenhet om 2 rum och kök för 252 kr. om året.

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Inkomster:						
Aug. 6	Mannens inkomst f. v. ...	24	75			23	73
» »	Barnens » » » ...	13	30	Aug. 1—7	1 ltr. cognac Trpt.	1	50
» 13	Mannens » » » ...	24	—		1 » brännvin	1	—
» »	Barnens » » » ...	15	30		1/2 duss. öl	—	50
» 20	Mannens » » » ...	24	—		2 flaskor sodavatten	—	14
» »	Barnens » » » ...	15	30		blanksvarta	—	05
» 27	Mannens » » » ...	21	—		3 ltr. fotogén	—	39
» »	Barnens » » » ...	15	30		tändstickor.....	—	14
	Summa	152	95		sybehör	—	88
	Utgifter:				skuld h. skomakare, bet.	4	—
Aug. 1—7	1 kg. bitsocker.....	—	60		lån å fabr. kontor, bet.	5	—
2 »	farinsocker.....	—	92		kommunalskatt.....	1	93
3 »	kaffe	1	07		cig. arb. sjukkasse	—	35
1 »	smör	1	65		fackföreningen	—	50
2 »	margarin	2	40		strejkbidrag	—	15
7 ltr.	potatis	—	62		3 st. spårvagnsbiljetter ...	—	30
8 »	svagdricka	—	24	Aug. 8—14	2 » lustturbiljetter	2	40
	grädde.....	—	18		1 kg. bitsocker.....	—	60
	mjök	—	67		2 » farinsocker	—	92
1 1/2	tjeg ägg.....	1	35		1/2 » sirup	—	25
	bröd	4	30		4 » kaffe.....	1	32
	kött	4	70		1 » smör.....	1	70
	korf	—	65		1 » margarin	1	20
	fisk	—	66		5 ltr. potatis	—	40
1 1/2	kg. risgryn	—	75		15 » svagdricka	—	57
	ost	—	65		grädde.....	—	28
1 1/4	ltr. bruna bönor	—	50		mjök	—	68
	kryddor	—	12		bröd.....	4	22
	stärkelse.....	—	25		kött	2	60
	flott	1	25		salt fläk	1	70
1 ltr.	blåbär	—	20		korf	1	10
					fisk	1	65
	Trpt.	23	73		Trpt.	62	15

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
Aug. 8—14	Trpt. 1/2 kg. potatismjöl sagogryn..... ost kryddor 1 ltr. blåbär 3 flaskor öl 1 sifon sodavatten 2 ltr. fotogén såpa 1 krukväxt papper t. blomkrukor..... lån å fabr. kontor, bet. cig.-arb. sjukkassa fackföreningen strejkbidrag afg. t. begr.-k. »Skandina- vien» 2 kg. farinsocker 2 » kaffe..... 1 » smör..... 1 » margarin..... 6 ltr. potatis..... dricka grädde..... mjölk 1/2 tjog ägg bröd kött..... skinka..... korf..... fisk griftgryn..... ost lefverpastej grönsaker kryddor 1 kg. såpa 1 » soda stärkelse..... 1 ltr. bränvin 3 flaskor öl 4 ltr. fotogén	62 15 — 25 — 10 — 98 — 11 — 20 — 25 — 12 — 26 — 05 — 49 — 25 5 — 35 — 50 — 15 — 75 — 92 — 66 — 1 75 — 1 20 — 40 — 1 07 — 35 — 81 — 50 — 4 42 — 1 60 — 1 45 — 35 — 1 69 — 10 — 58 — 20 — 07 — 02 — 40 — 08 — 10 — 1 — — 24 — 52	15 25 10 98 11 20 25 12 26 05 49 25 — 35 50 15 75 92 66 75 20 40 07 35 81 50 42 60 45 35 69 10 58 20 07 02 40 08 10 — — 24 52	Aug. 15—21	Trpt. beklädnadsartiklar skuld h. skomakare, bet. lån å fabr. kontor, bet. cig.-arb. sjukkassa fackföreningen strejkbidrag hyra för aug. mån..... diverse 1 kg. bitsocker..... 2 » farinsocker 4 » kaffe..... intubikaffe..... 1 kg. smör..... 2 1/4 » margarin..... 8 ltr. potatis..... dricka grädde..... 9 ltr. mjölk bröd..... kött korf..... fisk ost 1 ltr. blåbär grönsaker 1/2 fl. porter 5 ltr. fotogén..... tändstickor 2 1/2 kg. såpa..... 2 » soda 1 ask bleksoda..... 1/2 kg. sodatvål..... garn m. m. lån å fabr. kontor, bet. cig.-arb. sjukkassa fackföreningen strejkbidrag 100-mannaför. »F. H. nr 6» Summa	92 44 1 45 3 — 5 — — 35 — 50 — 15 — 21 — — 35 — 60 — 92 — 1 32 — 10 — 1 85 2 70 — 59 — 45 — 20 — 99 — 5 97 — 4 68 — 80 — 60 — 75 — 20 — 14 — 28 — 65 — 10 — 1 — — 16 — 15 — 30 — 50 — 5 — — 35 — 50 — 15 — 86 157 10	
Aug. 15—21							
	Trpt.	92	44		Balans	4	15

Hushållsräkning Nr 2.

(1—30 sept. 1898).

(Göteborg).

Familjen består af man, hustru och fyra barn; mannens moder bor i familjen. Mannens yrke: *cigarrmakare*; ålder: 33 år; årsinkomst under år 1897: 886⁸⁵ kr. Veckoinkomsten enl. arbetarens egna uppgifter i medeltal 20 kr. Hustruns yrke: *cig.-cigarettmakerska*; ålder: 34 år; årsinkomst under år 1897: 627⁸⁴ kr. Veckoinkomst enl. hennes egna uppgifter i medeltal 15 kr.

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Inkomster:						
Sept. 1—30	mannens och hustruns gemensamma månadsinkomst	154	80		Trpt.	87	90
	Utgifter:						
Sept. 1—30	6 1/2 kg. socker	4	29		gryn	1	74
	kaffe, 1 1/2 kg.	3	—		kryddor	—	74
	» å fabriken	1	60		honung	—	60
	kakao	—	64		rössin	—	35
	grädde	2	10		24 ltr lingon	2	54
	mjölk	4	86		frukt	2	20
	33 1/2 ltr. svagdricka	2	01		kol och ved	4	50
	öl och spirituosa	3	10		7 ltr fotogén	—	77
	bröd	24	43		tändstickor	—	10
	cakes	—	50		3/4 kg. såpa	—	23
	92 liter potatis	5	41		fogelfrö	—	30
	4 1/2 kg. smör	7	31		blanksvarta	—	25
	flott	—	75		tvål	—	40
	kött	5	95		blommor	—	60
	3 kg. fläsk	3	40		medicin	—	62
	korf	—	50		tidningar	1	05
	färsk fisk	5	70		tvätt & strykning	5	—
	salt fisk	1	28		föreningar	4	60
	anjovis	—	50		lön åt en tjenarinna	6	—
	uppskuret	1	40		husgeråd	4	35
	ost	1	61		klädesartiklar	19	70
	4 1/2 tjog ägg	4	70		sybehör	—	73
	grönsaker	1	19		insektpulver	1	25
	1 1/2 ltr ärter	—	30		karbolsyrelösning	—	10
	mjöl	1	37		hyra	15	—
					del i en lott i danska klasslotteriet	2	—
					Summa	163	62
	Trpt.	87	90		Balans	8	82

Hushållsräkning Nr 3.

(1—31 juli 1898).

(Helsingborg).

Hushållet består af man, hustru och fyra barn. Mannens yrke: *cigarmakare*; ålder: 37 år; veckoinkomst enl. egna uppgifter 18 kr. i medeltal. Familjen bebor en lägenhet om 1 rum och kök; hyran 11 kr. pr månad.

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Inkomster:						
Juli 9	Behållning från förra mån.	5	—		Trpt.	10	49
» »	Mannens inkomst f. v. ...	17	60	Juli 1—7	såpa	—	10
» »	Sonens » » ...	4	50		sprit	—	20
» 16	Mannens » » ...	18	80		fotogén	—	42
» »	Sonens » » ...	4	50		bet. tyg enl. räkning	1	—
» 23	Mannens » » ...	18	—		bet. lån	—	35
» »	Sonens » » ...	4	50		tidning	—	10
» 30	Mannens » » ...	19	40	Juli 8—14	diverse	—	14
» »	Sonens » » ...	4	50		socker och kaffe	1	86
	Summa	96	80		smör	—	85
	Utgifter:				ost	—	25
Juli 1—7	socker	—	61		potatis	—	40
	kaffe	—	63		dricka	—	06
	smör och ost	—	73		mjölk	—	10
	potatis	—	22		ägg	—	55
	dricka	—	11		bröd	3	—
	grädde	—	10		kött	1	45
	mjölk	—	76		fläsk	—	52
	ägg	—	65		fisk	1	—
	bröd	2	14		mjöl	—	24
	kött	2	80		kryddor	—	07
	svinfötter	—	20		stärkelse	—	13
	fisk	—	50		grönsaker	—	20
	gryn	—	50		bruna bönor	—	35
	mjöl	—	30		lemonad	—	16
	kryddor	—	09		bär	—	25
	frö	—	05		karameller	—	05
	bär ...	—	10		tvål	—	10
	Trpt.	10	49		blanksvarta	—	05
					Trpt.	24	44

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
Juli	Trpt.	24	44	Juli	Trpt.	56	86
8—14	tändstickor	—	10	15—31	ättika	—	20
	fotogén och denat. sprit...	—	74		grönsaker	1	05
	frimärke	—	10		frukt	—	10
	tidning	—	10		sodavatten	—	08
Juli	diverse	—	52		medicin	—	50
15—31	socker	1	53		blanksvärta	—	05
	kaffe	2	—		såpa	—	20
	smör	3	76		snus	—	35
	flott	1	50		fotogén och denat. sprit...	1	08
	ost	—	70		gardiner	1	60
	farinsocker	—	25		1 skurborste	—	25
	potatis	—	45		garn och tråd	1	20
	grädde	—	05		väf	1	82
	mjolk	2	75		skoband	—	05
	ägg	1	20		lagning af skodon	5	50
	bröd	7	—		rakning (4 ggr.)	—	48
	kött	4	02		lifförsäkringspremie	—	80
	fläsk	1	—		goodtempl. sjelfhj.-fören.	1	40
	korf	—	75		sjukkassan	1	72
	fisk	3	—		hyra för månaden	11	—
	gryn	—	30		Summa	86	29
	mjöl	—	30		Oredovisadt belopp (qvar		
	kryddor	—	10		i kassan den ³¹ / ₇ 98) ...	10	51
	ärter	—	20				
	Trpt.	56	86				

Hushållsräkning N:r 4.

(1—31 juli 1898).

(Helsingborg).

Hushållet utgöres af man, hustru och fem barn. Mannens yrke: *cigarrmakare*; ålder: 39 år; veckokomst enligt egna uppgifter i medeltal 15 kr. Af barnen bidraga två till sitt uppehälle; ett af dessa är sysselsatt inom tobaksindustrien. Familjen bebor en lägenhet om 2 rum och kök och erlägger härfor en hyra af 8 kr. pr månad.

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Inkomster:						
Juli 1	Kontant i kassan	9	64	Juli	Trpt	11	49
» 9	Mannens inkomst f. v. ...	18	40	1—7	såpa	—	15
» »	Barnens » » ...	5	72		blanksvärta	—	05
» 16	Mannens » » ...	19	55		lagning af skor	—	50
» »	Barnens » » ...	6	10		syln för en blus	—	30
» 23	Mannens » » ..	18	97	Juli	» » två skjortor...	—	50
» »	Barnens » » ...	5	23	8—14	socker	1	57
» 30	Mannens » » ...	17	25		kaffe	—	80
» »	Barnens » » ...	5	60		smör	2	70
	Summa	106	46		potatis	—	54
	Utgifter:				dricka och öl	—	32
Juli 1—7	socker	—	92		1/2 tjog ägg	—	50
	kaffe	—	50		bröd	2	72
	1 1/2 kg. smör	2	73		kött	2	30
	4 liter potatis	—	24		fläsk	—	37
	mjölk	—	20		korf	—	40
	1/2 tjog ägg	—	50		flott	—	25
	bröd	3	52		fisk	—	35
	kött	—	95		mjöl	—	38
	fläsk	—	25		ost	—	40
	flott	—	25		olja	—	11
	fisk	—	45		salt	—	05
	risgryn	—	16		krusbär	—	37
	mjöl	—	27		kol och ved	1	—
	bruna bönor	—	30		tändstickor	—	12
	krusbär	—	20		såpa	—	18
	ättika	—	05		soda	—	05
	Trpt	11	49		en karott	1	15
					Trpt	29	62

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
Juli	Trpt	29	62	Juli	Trpt.	60	54
8—14	tvätt	—	70	22—31	kaffe	1	13
	rakning	—	12		2 kg. smör	3	60
	lagning af skodon	3	—		potatis	—	95
	1 par tofflor	—	45		dricka	—	16
	» barnbyxor	—	60		mjolk (f. 2 veckor)	2	65
Juli	tidningen »Arbetet»	—	70		ägg	—	75
15—21	socker	1	18		bröd	4	89
	sirup	—	12		kött	2	35
	kaffe	1	—		fläsk	1	32
	smör	2	23		fisk	—	25
	potatis	—	65		gryn	—	10
	mjolk	—	20		ost	—	48
	1/2 tjog ägg	—	50		grönsaker	—	35
	bröd	3	40		bär	—	48
	kött	—	90		kryddor	—	10
	fläsk	1	50		olja	—	12
	flott	—	20		soda	—	05
	gryn och mjöl	—	60		öl och spirituosa	1	50
	ost	—	55		blanksvarta	—	25
	grönsaker	—	50		skomakareräkning, bet.	3	—
	bär	—	68		beklädnadsartiklar	1	66
	sviskon	—	23		garn	—	75
	såpa	—	18		kol och ved	2	—
	kol och ved	1	20		rakning (f. 2 ggr.)	—	24
	1 par skodon	4	75		diverse	—	10
	sjukkassan	1	20		1 mån. hyra	8	—
Juli	fackföreningen	1	25		Summa	97	77
22—31	socker	2	33		Oredovisadt belopp (qvar i		
	Trpt.	60	54		kassan d. 31/7 98)	8	69

Hushållsräkning Nr 4.

(1—30 sept. 1898).

(Stockholm).

Räkningen är förd af en *cigarrmakerska*. Ifrågavarande arbeterska, 42 år gammal, är enka med två barn, en gosse och en flicka. Flickan är bortackorderad hos slägtingar för 2 kr. i veckan. Årsinkomsten utgjordes under år 1897 af 646¹⁰ kr. och veckoinkomsten enl. arbeterskans egna uppgifter 11 kr. i medeltal. Hyr af en kamrat ett litet rum med del i kök för 9 kr. i mån.

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Inkomster:						
Sept. 2	Veckoinkomst	14	30	Sept.	Trpt.	16	30
» 9	»	14	30	8—14	sjukkassan	—	15
» 16	»	14	30		socker	—	92
» 23	»	14	30		kaffe	—	45
» 30	»	14	30		kaffebröd	—	79
	Summa	71	50		potatis.....	—	16
					smör	—	20
	Utgifter:				bröd.....	—	37
Sept. 1—7	socker	—	15		kött	—	40
	kaffe	—	45		strömming	—	07
	kaffebröd	—	71		ägg	—	12
	potatis.....	—	24		middag	—	25
	flask	—	47		mjolk	—	09
	sill	—	10		mjöl.....	—	15
	flott	—	10		ost	—	18
	korf	—	15		lingon	—	70
	köttfärs	—	13		tvål	—	10
	aftonvard	—	25		fotogén	—	15
	mjolk	—	12		ved	—	25
	mjöl.....	—	30		spårvagnspengar	—	10
	ägg	—	06		skuld, bet.	1	50
	kardemumma	—	02		fackföreningen	—	25
	fotogén	—	30	Sept. 15—21	sjukkassan	—	15
	hyra f. mån.	9	—		för flickan	2	—
	för flickan	2	—		socker	—	15
	skuld, bet.	1	50		kaffe	—	45
	fackföreningen	—	25		kaffebröd	—	92
					potatis.....	—	44
	Trpt.	16	30		Trpt.	27	76

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
Sept. 22—30	Trpt.	27	76		Trpt.	45	12
	smör	—	33		flott	—	25
	bröd	—	35		potatis	—	60
	fläsk	—	60		fläsk	—	60
	sylta, lax, m. m.	—	50		sill	—	10
	mjolk	—	30		ägg	—	06
	salt	—	03		mjöl	—	30
	fotogén	—	15		kryddor	—	76
	lampglas	—	10		öl	—	08
	blommor	—	25		frukt och bär	—	63
	båtpengar	—	08		fotogén	—	45
	skuld, bet.	1	50		tändstickor	—	10
	fackföreningen	—	25		tvål	—	05
	sjukkassan	—	15		knif	—	35
	för flickan	2	—		skolagn., blanksvärta	—	35
	resa för sonen	2	50		en mössa	1	25
	skolböcker, pennor, m. m.	—	64		domestik	—	30
	skolagning	2	50		skuld, bet.	3	—
	diverse	—	55		fackföreningen	—	50
	socker	—	30		sjukkassan	—	55
	kaffe	—	92		för flickan	4	—
	kaffebröd	1	90		brandstodsafgift	—	50
	bröd	—	75		hyra	9	—
	mjolk	—	49		Summa	68	90
	smör	—	22				
	Trpt.	45	12		Oredovisadt belopp	2	60

Hushållsräkning Nr 6.

(1—31 aug. 1898).

(Arvika).

Hushållet består af man, hustru och två barn. Mannens yrke: grofarbetare. Hustruns yrke: *cigarrmakerska*; ålder: 38 år. Arbetade under 1897 14 veckor på nuvarande fabriken med en inkomst af 171.60 kr. Enl. hennes egen uppgift är veckoinkomsten i medeltal 12.50 kr. Familjen hyr en lägenhet om 1 rum och kök; hyran 120 kr. pr år. En af hustruns arbetskamrater är inackorderad hos familjen och betalar härför 7 kr. pr vecka.

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Inkomster:						
Aug. 1	Hustruns veckoinkomst ...	14	40		Trpt.	16	97
" "	Mannens " ...	15	75		mjöl.....	—	37
" 7	Hustruns " ...	15	60		gryn.....	—	15
" "	Mannens " ...	15	75		kryddor	—	10
" 14	Hustruns " ...	15	60		makaroni	—	45
" "	Mannens " ...	15	75		blåbär	—	30
" 21	Hustruns " ...	16	80	Aug.	mat till katten	—	15
" "	Mannens " ...	15	—	8—14	diverse	—	20
	Inackordering, 4 veckor....	28	—		socker	2	56
	Summa	152	65		kaffe	2	70
	Utgifter:				sirup	—	10
Aug. 1—7	socker och kaffe	2	88		bröd	5	87
	sirup	—	10		smör	1	06
	bröd.....	5	—		flott	—	05
	smör	2	62		mjölk	—	20
	flott	—	35		dricka	1	62
	mjölk	—	30		kött	—	90
	dricka	1	48		korf	1	35
	kött	1	42		fläsk	—	44
	korf	—	83		sylta	—	15
	fläsk.....	—	33		smörgåsmat	—	60
	tunga	—	10		ägg	—	50
	sylta	—	10		ost	—	65
	smörgåsmat	—	25		potatis.....	—	23
	potatis.....	—	76		sill	—	25
	sill	—	45		mjöl.....	—	64
	Trpt.	16	97		gryn.....	—	15
					Trpt.	38	71

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
Aug. 15—21	Trpt.	38	71	Aug. 22—31	Trpt.	58	25
	bruna bönor	—	40		socker	1	28
	blåbär	—	15		kaffe	—	50
	soda	—	20		bröd	5	58
	1 skurborste	—	25		smör	1	93
	tvål	—	30		flott	—	50
	diverse	—	15		mjölk	3	40
	socker	1	74		dricka	1	62
	kaffe	1	95		kött	3	15
	bröd	4	13		korf	—	45
	smör	—	91		fläsk	1	20
	flott	—	25		sill	—	38
	mjölk	—	10		ost	—	20
	grädde	—	10		sylta	—	25
	dricka	1	77		smörgåsmat	1	60
	kött	1	85		potatis	—	75
	korf	1	38		kryddor	—	05
	sill	—	16		bär	—	24
	ägg	—	50		makaroni	—	40
	sylta	—	45		fotogén	—	14
smörgåsmat	1	—	tidningar	—	25		
mjöl	—	40	diverse	—	15		
potatis	1	—					
salt	—	05					
bär	—	35					
	Trpt.	58	25		Oredovisadt belopp	70	38
						82	27

Hushållsräkning N:r 7.

(Malmö).

Hushållet utgöres af man, hustru och fyra barn. Mannens yrke: *cigarrsorterare*; ålder: 45 år; årsinkomst under år 1897: 1,000:31 kr. Enligt arbetarens egna uppgifter utgör hans veckoinkomst i medeltal 19 kr.

Årsutgifter under år 1897.

	Kr.	ö.
Hushållsutgifter	743	60
25 hltr. stenkol.....	36	25
10 » koks.....	13	—
Ved.....	6	—
Skodon	40	—
Tvätt	20	—
Kläder för 6 personer	100	—
Hyresafgift för 2-rumslägenhet	240	—
Medicin-, sjuk- och begravningskassor, liffförsäkringsföreningar, fackförening, politisk förening och brandförsäkring af lösöre ...	92	25
Husgeråds- och andra utgifter.....	50	—
Summa	1,341	10

Hushållsräkning N:r 8.

(1—31 juli 1898).

(Landskrona).

Räkningen hänför sig till en ogift *cigarvsortererska och packerska*, 32 år gammal, hvars inkomster under år 1897 uppgingo till 896:08 kr. Veckoinkomsten utgjorde enl. arbeterskans egna uppgifter i medeltal 15:50 kr. Bebadde ensam ett litet rum med kök och betalade härför 9 kr. i månaden.

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Inkomster:						
Juli 9	Veckoinkomst	17	21	Juli 1—31	Trpt.	48	03
» 16	»	21	31		ved	1	—
» 23	»	23	18		stenkol (enl. räkning)	11	50
» 30	»	25	17		tidning	—	50
	Summa	86	87		frimärken	—	80
					papper	—	50
	Utgifter:				blommor	—	35
Juli 1—31	kaffe och socker	5	82		tvätt	3	73
	thé	—	50		skurning	2	—
	chocolad	—	50		hyra	9	—
	smör	1	92		gäfva till mor	5	—
	grädde	—	79		frakt	1	—
	mjölk	1	95		presenter	2	—
	bröd	4	79		medicin	1	69
	middag f. 30 dag. (hemtn.)	22	50		skolagning	1	75
	buljong	—	50		spetsar	1	—
	1 1/2 tjog ägg	1	50		1 krage	—	17
	smörgåsar	—	95		vantar	—	50
	1 fetsill	—	10		hattflor	1	10
	fläsk	—	25		arbetslön för strumpor ...	1	50
	uppskuret	—	85		sybehör	—	97
	öl och porter	2	—		klädningstyg	14	95
	salt	—	03		tillbehör till en klädning	4	61
	smultron	—	25		husgeråd	2	60
	vin	2	—		diverse	2	20
	såpa och soda	—	10		Summa	118	45
	6 liter fotogén	—	73				
	Trpt.	48	03		Balans	31	58

Hushållsräkning N:r 9.

(1—31 aug. 1898).

(Arvika).

Hushållet består af man, hustru och fem barn. Mannens yrke: *tobaksspinnare*; ålder: 39 år; årsinkomst under 1897: 785:16 kr. Enl. arbetarens egen uppgift är veckoinkomsten i medeltal 14 kr. Hyr af arbetsgifvaren en lägenhet om 1 rum och kök för ett pris af 85 kr. pr år. Till bostaden hör en liten trädgårdstäppa, der potatis odlas, dock ej tillräckligt för familjens behof.

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Inkomster:						
Aug. 6	Mannens veckoinkomst ...	11	30				
» 13	» ...	13	44	Aug. 8—14	Trpt. garn och tyg	17	47
» 20	» ...	15	—		»Stridsropet»	—	62
» 27	» ...	11	44		socker	—	10
» 31	» ...	7	20		kaffe	—	73
	Gåfva	1	11		sirup	—	65
	Tillfällig inkomst af barnen	12	50		smör	—	20
	Kontant i kassan	1	86		smör	1	23
	Summa	73	85		flott	—	05
	Utgifter:				mjölk	—	40
Aug. 1—7	socker	1	26		dricka	—	36
	kaffe	1	10		kött	—	60
	sirup	—	40		korf	—	25
	smör	1	17		sill	—	26
	mjölk	—	78		ägg	—	25
	dricka	—	24		ost	—	65
	kött	—	30		bröd	—	70
	flask	1	10		mjöl	3	80
	korf	—	40		makaroni	—	10
	ost	—	54		kryddor	—	05
	mjöl	5	96	Aug. 15—21	ättika	—	05
	kryddor	—	05		såpa	—	15
	gryn	—	17		garn	—	10
	ägg	—	70		»Stridsropet»	—	10
	ved	3	25		socker	—	75
	tvål	—	05		kaffe	—	65
	Trpt.	17	47		sirup	—	20
					smör	—	80
					Trpt.	31	27

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
Aug. 22—31	Trpt.	31	27		Trpt.	52	71
	mjölk	—	30		fisk	—	70
	dricka	—	24		ägg	—	40
	fläsk	1	35		bröd	—	60
	korf	—	20		mjöl	5	15
	fisk	1	67		potatis	—	30
	ost	—	44		ost	—	37
	ägg	—	27		grönsaker	—	20
	mjöl	3	55		bär	—	20
	potatis	—	35		kryddor	—	05
	»Stridsropet»	—	10		såpa	—	06
	socker	—	98		fotogén	—	15
	kaffe	—	60		1 tillbringare	1	—
	sirup	—	40		3 mössor	2	50
	smör	1	12		trätofflor	2	—
	mjölk	7	15		1 kam	—	20
	dricka	—	42		Summa	66	59
	kött	—	70				
	korf	—	90				
	sylta	—	70				
	Trpt.	52	71		Oredovisadt belopp	7	26

Hushållsräkning N:r 10.

(1—30 juni 1898).

(Hudiksvall).

Familjen utgöres af man, hustru och 6 barn. Mannens yrke: *snusmalare*; ålder: 38 år; årsinkomst under år 1897: 796.50 kr. Veckoinkomsten enligt arbetarens egna uppgifter i medeltal 15 kr.

Dag.	Utgifter:	Kr.	ö.
Juni	15 kg. socker	9	—
1—30	3 1/2 » kaffe	3	85
	5 » smör	8	50
	2 tnr. potatis	10	—
	20 ltr. svagdricka	—	65
	50 knr. mjölk	14	—
	6 kg. fläsk	6	—
	fisk	2	95
	gryn	—	72
	mjöl	15	89
	ost	1	—
	korf	—	70
	2 kg. sirup	—	80
	2 » bönor	—	70
	2 » såpa	—	80
	sybehör	—	40
	domestik	4	62
	gosskläder	3	—
	3 st. flickkappor	12	—
	1 par skor	4	—
	skoreparation	3	50
	1 par arbetsbyxor	2	50
	Summa	105	58

Hushållsräkning Nr 11.

(1—30 sept. 1898).

(Landskrona).

Hushållet utgöres af man, hustru och två barn. Mannens yrke: *div. arbetare* inom röktabakstillverkningen; ålder: 29 år; årsinkomst: 719:50 kr. Enligt arbetarens egna uppgifter är veckoinkomsten i medeltal 14:50 kr. Familjens bostad utgöres af 1 rum och kök, och härför erlägges en hyra af 8 kr. per månad.

Dag.	Inkomster:	Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
Sept. 1—30	Mannens inkomst för må- naden (26 arbetsdagar à 2:50)	65	—	Sept. 1—30	Trpt.	25	87
					5 1/2 » fläsk	5	50
					korf	2	—
					fisk	—	81
					ost	2	10
					10 kg. hvetemjöl	4	—
					salt	—	05
					30 hektoliter kol	27	—
					1/2 liter bränvin	—	52
					1 par trätofflor	1	40
					1 » barnskor	3	—
					mat till 2 grisar	12	60
					hyra för månaden	8	—
					Summa	92	85
					Balans	27	85
Sept. 1—30	Utgifter:						
	4 kg. socker	2	48				
	1 » kaffe	1	50				
	cikoria	—	40				
	2 kg. smör	4	—				
	2 » flott	2	20				
	potatis	3	—				
	mjöl	3	44				
	40 liter dricka	1	20				
	bröd	3	80				
	5 1/2 kg. kött	3	85				
	Trpt.	25	87				

Hushållsräkning Nr 12.

(1—30 nov. 1898).

(Stockholm).

Räkningen hänför sig till en ogift *striperska*, 24 år gammal, hvars veckoinkomst enligt hennes egna uppgifter utgör i medeltal 6:50 kr. År 1897 arbetade hon 17 veckor på nuvarande fabriken med en inkomst af 123:76 kr. (7:28 kr. i v.). Är inneboende (delar runn med värdinnan) för en hyra af 1:25 i veckan.

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
Inkomster:							
Nov. 4	Lån af arbetsgifvaren	10	—		Trpt.	14	99
» »	Veckoinkomst	7	30		uppskuret	1	22
» 11	»	8	32		grönsaker	—	45
» 18	»	7	98		mjöl	—	35
» 25	»	7	38		ättika	—	04
	Summa	40	98		öl	1	60
Utgifter:					fotogén	—	78
Nov. 1—30	socker	—	48		ved	—	56
	kaffe	5	05		tvål	—	08
	smör	2	97		garn	—	45
	bröd	2	50		tvätt	—	50
	mjöl	—	13		tidskrift	—	30
	potatis	—	63		hyra (f. 5 v.)	6	25
	kött	—	95		skuld på hyran, bet.	6	—
	fisk	—	75		» » kontoret, bet.	8	—
	ägg	—	75		» » magasinet, bet.	2	—
	ost	—	78		vin (att skänka bort)	—	50
	Trpt.	14	99		Summa	44	07
					Balans	3	09

Hushållsräkning N:r 13.

(30/7—30/8 1898).

(Göteborg).

Räkningen hänför sig till en ogift *striperska*, 20 år gammal, som enligt egna uppgifter förtjenar i medeltal 5.50 kr. i veckan. År inneboende i familj om två personer, man och hustru, i en lägenhet bestående af ett litet rum med kök. I hyra erlägges 3 kr. i mån. För kaffe på morgnarna, qvällsvard samt kost hela söndagen betalas 2 kr. i veckan.

Dag.	Inkomster:	Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
Juli 30	gåfva	2	—		Trpt.	12	87
» »	veckoaflöning	5	60	Aug. 9	1 kopp kaffe med bröd ...	—	12
Aug. 5	»	5	60	» 10	»	—	16
» 12	»	6	—	» 11	»	—	16
» 19	»	6	40	» »	1 kopp kaffe med smörgås	—	25
» 26	»	6	—	» 13	qvällsvard och söndagskost		
	Summa	31	60		för föregående vecka ...	2	—
				» »	afbetalning på skor.....	1	—
				» »	» » en klädning	2	—
				» 14	1 kopp kaffe med bröd ...	—	12
				» 15	»	—	13
Juli 30	qvällsvard och söndagskost			» 19	qvällsvard och söndagskost		
	för föregående vecka ...	2	—		för föregående vecka ...	2	—
» »	bröd	—	44	» 20	afbetalning på en hufvud-		
» »	smör	—	20		duk	1	—
» »	1 liter potatis	—	07	» »	afbetalning på skor.....	1	—
» »	sill	—	05	» 22	1 kopp kaffe med smörgås	—	19
» »	1 kopp kaffe (frukost).....	—	06	» 23	2 koppar kaffe med bröd	—	22
» »	» (middag)	—	06	» 24	» » » »	—	22
» »	afbetalning på skor.....	1	50	» 26	qvällsvard och söndagskost		
» »	utlöst en klädning från				för föregående vecka ...	2	—
	pantlånekontor	2	24	» 27	afbetalning på klädning...	2	50
Aug. 1	1 kopp kaffe	—	06	» 28	» » en hufvud-		
» 2	kaffe och bröd	—	16		duk	—	50
» 3	mjölk och en kaka	—	10	» 29	sybehör	—	72
» 4	1 kopp kaffe	—	06	» »	1 kopp kaffe med bröd...	—	12
» 5	» o. en smörgås	—	19	» »	bröd	—	10
» »	hyra för aug. mån.	3	—	» 30	bröd	—	20
» »	qvällsvard och söndagskost			» »	smör	—	10
	för föregående vecka ...	2	—		Summa	29	68
» »	skuld, bet.	—	47		Oredovisadt belopp (qvar		
» 6	mjölk och bröd	—	15		i kassan d. 30/8)	1	92
» 8	1 kopp kaffe	—	06				
	Trpt.	12	87				

Hushållsräkning N:r 14.

(15 6—15/7 1898).

(Malmö).

Hushållet utgöres af man, hustru och ett barn. Mannens yrke: grofarbetare, arbetar cirka 8 mån. af året med en beräknad arbetsdag af 10 timmar och 29 öre pr timme. Hustruns yrke: *klisterska*; ålder: 22 år; årsinkomst: 448:30 kr. Veckoinkomsten är enl. hennes egna uppgifter 9 kr. i medeltal. I hyra erlägges 10 kr. pr månad.

Dag.	Inkomster:	Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Kontant i kassan.....	1	42		Trpt.	10	59
	Hustruns veckoförtjenst ..	9	—	Juni 15—21	öf	—	16
	Mannens » ..	15	—		1 liter cognac	1	25
	Hustruns » ..	9	—		1/2 liter brännvin	—	55
	Mannens » ..	12	50		stenkol	—	18
	Hustruns » ..	9	—		tidningen »Hemmet»	—	10
	Mannens » ..	9	50		1 bok	1	—
	Hustruns » ..	9	—		permar till en bok	1	75
	Mannens » ..	14	50		bet. ett lån	3	—
	Summa	88	92		bet. för flickan	1	—
	Utgifter:			Juni 22—30	lusttur för 2 personer ..	1	20
Juni 15—21	1/2 kg. socker	—	35		1/2 kg. socker	—	35
	2 kg. kaffe.....	—	66		kaffe	—	51
	smör	1	13		1/2 kg. smör	—	95
	flott	—	58		flott	—	94
	10 liter potatis	—	60		potatis.....	—	42
	gräddes.....	—	32		gräddes och kaffebröd	—	63
	mjölks	—	15		mjölks	—	23
	dricka	—	39		dricka	—	33
	bröd	1	75		bröd	1	68
	kött	1	05		kött	1	60
	fläsk	—	75		fläsk	1	90
	korf	—	45		korf	—	25
	sylta	—	44		fisk	—	36
	fisk	1	03		gryn	—	05
	ost	—	52		ägg	—	40
	mjöl	—	20		ättika och lök	—	10
	grönsaker	—	22		grönsaker	—	23
	Trpt.	10	59		1/2 liter brännvin	—	55
					Trpt.	32	26

Dag.		Kr.	ö.	Dag.		Kr.	ö.
	Trpt.	32	26		Trpt.	55	97
Juni 22—30	fotogén	—	14	Juli 1—7	1 arbetsblus	1	50
	såpa och soda	—	28		halfsultn. af 1 par skor ...	1	75
	1 par skor	2	25		lagn. af ett paraply	2	—
	lån, bet.	4	50		lagning af strumpor	—	50
	för flickan	1	—		lån, bet.	2	—
	blommor	—	10		bet. för flickan	1	—
	tidning	—	40	Juli 8—14	»Folkets park»	—	90
	böcker	1	—		socker	—	42
	»Folkets Park»	—	70		kaffe	—	51
	förtäring derstädes	—	60		½ kg. smör	—	95
Juli 1—7	stenkol	—	34		flott	—	80
	½ kg. socker	—	35		potatis	—	55
	kaffe	—	56		grädde	—	39
	smör	1	09		dricka, 14 liter	—	42
	flott	—	84		bröd	—	65
	potatis	—	77		kött	1	94
	grädde	—	42		sylta	—	25
	dricka, 11 liter	—	33		korf	—	25
	bröd	1	98		fisk	—	20
	kött	—	60		ägg	—	20
	flask	—	86		mjöl	—	18
	korf	—	30		kryddor	—	06
	fisk	—	78		krusbär	—	08
	ägg	1	14		1 flaska öl	—	08
	ost	—	26		såpa och soda	—	15
	mjöl	—	04		1 liter fotogén	—	15
	salt	—	02		skor	—	50
	½ liter bränvin	—	55		symaskin	10	—
	såpa	—	08		lån, bet.	3	—
	1 liter fotogén	—	15		1 bok	—	10
	10 » stenköl	—	18		blommor	—	12
	tidning för en månad	—	60		Summa	87	57
	2 böcker	—	20		Oredovisadt belopp	1	35
	leksaker	—	30				
	Trpt.	55	97				